

ALEXANDRE DUMAS

Ο ΚΟΜΗΣ
ΜΟΝΤΕΧΡΙΣΤΟΣ

Α' ΤΟΜΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ-ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΩΡΙΩΝ ΑΡΚΟΜΑΝΗΣ

GUTENBERG
ORBIS LITERÆ

EDITIO MINOR

Ο ΚΟΜΗΣ ΜΟΝΤΕΧΡΙΣΤΟΣ

EDITIO MINOR

GUTENBERG 28

ORBIS LITERÆ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΣΕΙΡΑΣ

Α.Κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ο ΚΟΜΗΣ ΜΟΝΤΕΧΡΙΣΤΟΣ

ALEXANDRE DUMAS

A' ΤΟΜΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ-ΕΙΣΑΓΩΓΗ-ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΩΡΙΩΝ ΑΡΚΟΜΑΝΗΣ

EDITIO MINOR

GUTENBERG ORBIS LITERÆ

Οί Editiones Minores εἶναι Παράρτημα τῆς Σειρᾶς «Orbis Literæ»
πὸν διευθύνει ὁ Α.Κ. ΧΡΙΣΤΟΛΟΥΛΟΥ

Γιὰ τὴ μορφολογία τῆς εἰκοστῆς ὁγδοῆς ἐτοῦτης Editio Minor συνεργάστηκαν
οἱ ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΜΑΗΣ καὶ ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΑΡΔΑΝΟΣ

Γενικὴ ἐπίβλεψη - Ἐπιμέλεια κειμένων: ΖΩΗ ΜΠΕΛΛΑ-ΑΡΜΑΟΥ

Διορθώσεις τυπογραφικῶν δοκιμῶν: ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Ἡ σελίδωση ἔγινε ἀπὸ τὴν ΕΛΕΝΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Ἡ συναρμογὴ τῶν τυπογραφικῶν καὶ ἡ ἐκτέπωση ἔγιναν στοὺς Β. & Κ. ΧΡΙΣΤΟΛΟΥΛΟΥ

Στὸ ἐξώφυλλο: Jean François Raffaëlli, The Harbor, Marseille, περ. 1890

ALEXANDRE DUMAS

840 Ὁ Κόμης Μοντεχρίστος (Α' τόμος)
Μετάφραση-Εισαγωγή-Σημειώσεις: ΩΡΙΩΝ ΑΡΚΟΜΑΝΗΣ
Ἀθήνα: «Gutenberg», 2020

1121 σ.: 11,5×19,7 ἐκ. [«Orbis Literæ», Editio Minor 28]

Τίτλος πρωτοτ.: Le Comte de Monte-Cristo (1844)

ISBN: 978-960-01-2081-3

ISBN SET: 978-960-01-2080-6

1. Γαλλικὴ Λογοτεχνία 2. Μυθιστόρημα
1. Τίτλος II. Σειρά

Ἀρ. Ἐκδ. 3239

Κωδ. Κατὰλ. 9592037

Copyright © Ἐκδόσεις «Gutenberg», 2020

Πρώτῃ ἐκδόσῃ: Ἰανουάριος 2020

Δικαιούχος: Γιώργος Δαρδανός

Ἐκδόσεις-Βιβλιοπωλεῖο

Διδότου 37, 10680 Ἀθήνα· τηλ. 210 36 42 003· fax 210 36 42 030

Ὑποκατάστημα Θεσσαλονίκης

Ἰασωνίδου 13, 54635· τηλ.-fax 2310 271147

www.dardanosnet.gr – e-mail: info@dardanosnet.gr

e-shop: www.dardanosnet.gr

Ὅλα τὰ κείμενα τῆς σειρᾶς «Orbis Literæ» ἀκολουθοῦν καθορισμένο ὀρθογραφικὸ-τονικὸ σύστημα

Ἀπαγορεύεται ἡ ἀναδημοσίευση καὶ γενικὰ ἡ ὀλική, μερικὴ ἢ περιληπτικὴ ἀναπαραγωγὴ καὶ μετάδοση, ἔστω καὶ μὴς σελίδας τοῦ παρόντος βιβλίου, κατὰ παράφραση ἢ διασκευή, μὲ ὅποιονδήποτε τρόπο (μηχανικὸ, ηλεκτρονικὸ, φωτοτυπικὸ κλπ. Ν. 2121/93, ἄρθ. 51). Ἡ ἀπαγόρευση αὐτὴ ἰσχύει καὶ γιὰ τίς δημόσιες ὑπηρεσίες, βιβλιοθήκες, ὀργανισμοὺς κλπ. (ἄρθ. 18). Οἱ παραβάτες διώκονται (ἄρθ. 13) καὶ τοὺς ἐπιβάλλονται κατὰσχες, ἀστικὲς καὶ ποινικὲς κυρώσεις σύμφωνα μὲ τὸν νόμο (ἄρθ. 64-66).

Printed in Greece

All Rights Reserved

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	15

Ο ΚΟΜΗΣ ΜΟΝΤΕΧΡΙΣΤΟΣ

ΤΟΜΟΣ Α': ΒΙΒΛΙΑ Α'-Γ'

ΒΙΒΛΙΟ Α'

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.	Μασσαλία – 'Η ἄφιξη.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.	Πατέρας καὶ γιός	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.	Οἱ Καταλανοί.....	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.	'Η συνωμοσία.....	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.	Τὸ τραπέζι τῶν ἄρραβώνων	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.	'Ο βασιλικὸς ἀντισταγγελέας	107
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.	'Η ἀνάκριση.....	124
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8.	Τὸ φρούριο τοῦ 'Ιφ	142
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9.	Τὸ βράδυ τῶν ἄρραβώνων	159
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10.	Τὸ μικρὸ γραφεῖο στὸν Κεραμεικὸ	169
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11.	'Ο δράκος ἀπὸ τὴν Κορσικὴ	182
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12.	Πατέρας καὶ γιός.....	196
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13.	Οἱ 'Εκατὸ 'Ημέρες	208
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14.	Οἱ κρατούμενοι: ὁ μανιακὸς καὶ ὁ τρελός	222
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15.	Τὸ Νούμερο 34 καὶ τὸ Νούμερο 27	240

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16.	Ἔνας σοφὸς ἀπὸ τὴν Ἰταλία	267
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17.	Τὸ κελὶ τοῦ ἄβᾶ.....	283
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18.	Ὁ θησαυρός.....	313
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19.	Ἡ τρίτη κρίση.....	332
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20.	Τὸ κοιμητήριον στὸ φρούριον τοῦ Ἰφ	347
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21.	Τὸ νησὶ Τιμπουλέν	355

ΒΙΒΛΙΟ Β΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.	Οἱ λαθρέμποροι.....	375
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.	Τὸ νησὶ τοῦ Μοντεχρίστου	387
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.	Ἐκσταση	399
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.	Ὁ ἄγνωστος	413
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.	Τὸ πανδοχεῖο τῆς «Γέφυρας τοῦ Γκάρντ».....	423
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.	Ἡ διήγησις.....	442
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.	Τὰ ἀρχεῖα τῶν φυλακῶν.....	463
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8.	Ὁ Οἶκος Μορέλ.....	473
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9.	Ἡ 5η τοῦ Σεπτέμβρη.....	493
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10.	Ἰταλία – Σεβὰχ ὁ Θαλασσινός.....	516
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11.	Ξύπνημα	554
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12.	Οἱ ληστὲς τῆς Ρώμης	562
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13.	Ἡ ἐμφάνισις	606
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14.	La mazzolata.....	640
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15.	Τὸ Καρναβάλι τῆς Ρώμης.....	663
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16.	Οἱ κατακόμβες τοῦ Ἀγίου Σεβαστιανοῦ.....	692
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17.	Τὸ ραντεβού.....	717

ΒΙΒΛΙΟ Γ΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.	Οἱ συνδαιτυμόνες.....	729
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.	Τὸ πρόγευμα	761

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.	Ἡ παρουσίαση.....	779
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.	Ὁ κύριος Μπερτούτσιο	800
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.	Τὸ σπίτι στὸ Ὀτέιγ.....	808
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.	Ἡ βεντέτα.....	818
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.	Βροχὴ ἀπὸ αἷμα	852
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8.	Ἀπεριόριστη πίστωση	869
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9.	Ἕνα ζευγάρι ἄλογα μὲ γκρίζες βοῦλες	888
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10.	Ἰδεολογία.....	906
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11.	Χάιδω.....	924
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12.	Ἡ οἰκογένεια Μορέλ.....	930
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13.	Πύραμος καὶ Θίσβη	946
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14.	Τοξικολογία	961
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15.	Ροβέρτος ὁ Διάβολος.....	985
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16.	Ἡ ἄνοδος καὶ ἡ πτώση.....	1008
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17.	Ὁ ταγματάρχης Καβαλκάντι	1024
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18.	Ἀντρέα Καβαλκάντι.....	1040
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19.	Τὸ χωραφάκι μὲ τὰ τριφύλλια.....	1058
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.....		1075

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΟΠΩΣ καὶ τὰ περισσότερα παιδιὰ τῆς γενιᾶς μου, ἦρθα πρώτη φορὰ σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν Κόμη Μοντε-χρίστο καὶ τὸν Ἀλέξανδρο Δουμᾶ πατέρα (*Alexandre Dumas*) διαβάζοντας τὰ «Κλασσικὰ Εἰκονογραφημένα» τῶν ἐκδόσεων Ἀτλαντὶς τοῦ Μ. Πεχλιβανίδη.

Ἀργότερα, ἔφηβος, τὸν ξαναδιάβασα στὶς πολυάριθμες διασκευές του γιὰ νέους τῆς ἡλικίας μου, μέχρι πὺν σὲ μία ἐπίσκεψή μου στὴν «ὕπόγα», τὸ μυθικὸ παλαιο-βιβλιοπωλεῖο τοῦ μπαρμπα-Γιώργου Νασιώτη στὴν ὁδὸ Ἑφραίστου στὸ Μοναστηράκι, ξετρώπωσα μία περίπου κανονικὴ μετάφραση. Ἦταν στὴν καθαρεύουσα, μὲ γκρα-βοῦρες (ὄχι ὅλες ἀπὸ τὴν πρωτότυπη γαλλικὴ ἔκδοση), μὲ ἄγνωστο μεταφραστή. Πρέπει νὰ εἶχε κυκλοφορήσει σὲ συνέχειες κατὰ τὴ δεκαετία τοῦ 1930, γιατί ἔμοιαζε μὲ τὰ «ληστρικά» λαϊκὰ μυθιστορήματα ἐκείνης τῆς ἐπο-χῆς. Ἦταν στὶς ἐκδόσεις τοῦ Ἀστέρα. Μαγεύτηκα. Ὅταν, ἀργότερα, διάβασα τὸν Μοντεχρίστο στὰ γαλλικά, εἶδα ὅτι ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος μεταφραστής εἶχε παραλείψει πολὺ λίγες παραγράφους ἀπὸ τὸ πρωτότυπο. Ὡστόσο, μιὰ νέα μετάφραση, σημερινή, θεώρησα πὺς ἦταν ἀνα-γκαία. Ἡ ἐνθάρρυνση τοῦ Γιώργου καὶ τοῦ Κώστα Δαρ-δανοῦ μὲ ἔκανε νὰ προχωρήσω κι ἔτσι βρέθηκα σ' ἓνα μακρὺ ἀπολαυστικὸ ταξίδι, πὺν τὸ ἔκανα δυὸ-τρεῖς φο-ρὲς γιὰ νὰ τὸ ἀπολαύσω περισσότερο.

Γιὰ τὸ γαλλικὸ κείμενο, στηρίχτηκα στὶς ἐξῆς ἐκδό-σεις: τὴ δίτομη τῶν *Legrand et Crouzet* (1880), τὴν ἐξά-τομη τῶν *Nelson éditeurs* (1955), τὶς δίτομες τοῦ *Folio*

Classique (Gallimard, 1981) και *Pocket* (1998). Ἐλαβα ὑπόψη ἐπίσης τὶς ἐλληνικὲς μεταφράσεις τοῦ Ἀριστείδου Βαμπᾶ (1865-67 σὲ 12 τομίδια) καὶ τοῦ ἄγνωστου μεταφραστῆ τῶν ἐκδόσεων Ἀστὴρ τῆς δεκαετίας τοῦ 1930 (;).

Μεταφράζοντας τὸν Μοντεχρίστο, ἔκανα μερικὲς παραδοχές: Ὅταν στὴν Ἑλλάδα τὸν συγγραφέα τὸν λέμε Ἀλέξανδρο Δουμᾶ —καὶ ὄχι Ἀλεξάντρ Ντιμά—, ὅταν λέμε Γιάννη Ἀγιάννη καὶ Ἰαβέρη —καὶ ὄχι Ζὰν Βαλζὰν καὶ Ζαβέρ—, θὰ ἐξακολουθοῦμε νὰ λέμε Ἐδμόνδος, Μαξιμιλιανός, Βαλεντίνη καὶ ὄχι Ἐντμόν, Μαξιμιλιέν ἢ Βαλαντίν. Θέλησα, ἔπειτα, νὰ μείνω πιστὸς στὸ λογοτεχνικὸ ὄφος τοῦ συγγραφέα. Παρ' ὅλο τὸν πλοῦτο τῆς γαλλικῆς γλώσσας, ὅταν βλαστημᾶνε οἱ ἥρωές του, τὸ πολὺ νὰ ποῦνε «διάολε!» ἢ «ἡλίθιε». Πιθανὸν κάποιος ἄλλος μεταφραστὴς νὰ μεταχειριζόταν πιὸ σύγχρονα λέξεις, ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ «ἐκσυγχρονίζουμε» τόσο τὰ πάντα. Ἀλλιῶς θὰ γίνεταὶ αὐτὸς ὁ πολτὸς πὺν βλέπουμε κατὰ κόρον στὸ θέατρο σήμερα, ὅπου οἱ ἥρωες εἴτε τοῦ Αἰσχύλου εἴτε τοῦ Σαίξπηρ, τοῦ Μπέκετ ἢ τοῦ Μπρέχτ, φοροῦν χλαίνη ἢ κοστούμι μὲ γραβάτα καθὼς ὀρκίζονται στοὺς θεοὺς ἢ ξιφομαχοῦν!

Τὸ κείμενο τοῦ Δουμᾶ εἶναι συναρπαστικό. Οἱ ἥρωές του, ἀκόμα καὶ οἱ πιὸ κακοί, ἔχουν αἰσθήματα καὶ ἐλαφρυντικά. Τὸ ἴδιο καὶ οἱ δευτερεύοντες χαρακτήρες (ὁ Μπερτούτσιο, ὁ Βάμπα, ὁ Ἀλή) ἢ ἄλλοι πὺν ἐμφανίζονται γιὰ πολὺ λίγο (ὁ δεσμοφύλακας, ὁ τηλεγραφετῆς, ὁ Πενελόν, ὁ Μπαρουά). Οἱ περιγραφές του, σὰν μικρὲς πινελιές, χρωματίζουν τὰ ἀνθρώπινα δράματα καὶ κάνουν πιὸ ἔντονα τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀναγνώστη.

Τὸ χιούμορ τοῦ Δουμᾶ (λ.χ. ὁ διάλογος τοῦ Μοντεχρίστου μὲ τὸν δῆθεν εὐγενῆ Καβαλκάντι) ἢ ἡ συγκίνηση πὺν ἀποπνέουν ὀρισμένες σελίδες του (ἢ ἐπίσκεψη τοῦ Μοντεχρίστου στὸ παλιὸ κελί του, οἱ συναντήσεις του μὲ τὴ Μερσέντες, ἢ ἄφιξη τοῦ νέου «Φαραὼ» στὸ λιμάνι) δείχνουν τὴν τρομερὴ του εὐχέρεια στὴν ἀφήγηση.

Ένα ἄλλο χαρακτηριστικὸ τοῦ μυθιστορήματος εἶναι ἡ ἀνάμειξη στὴ δράση ἢ οἱ ἀναφορὲς σὲ μυθολογικὰ ἢ ἱστορικὰ πρόσωπα. Ὁ Δουμᾶς δὲν τὰ ἀναφέρει γιὰ νὰ κάνει ἐπίδειξη γνώσεων ἀλλὰ σὰν ἀναπόσπαστα κομμάτια τῶν περιγραφῶν ἢ τῶν ἐπιχειρημάτων τῶν ἡρώων. Κανένας πολιτικός, στρατιωτικός, ζωγράφος, γλύπτης ἢ μυθολογικὸς ἥρωας δὲν μπαίνει τυχαῖα στὴν ἀφήγησή του. Πράγμα πὺν μὲ ὁδήγησε στὴν παράθεση ἑκατοντάδων σημειώσεων πὺν θὰ βοηθήσουν τὸν ἀναγνώστη νὰ καταλάβει πολὺ καλύτερα τὴν πλοκὴ ἐνῶ ταυτόχρονα ἀποδεικνύουν τὸ τεράστιο εὖρος τῆς καλλιέργειας τοῦ Δουμᾶ.

Μπορεῖ αὐτὸ τὸ βιβλίον νὰ γράφτηκε πρὶν ἀπὸ περὶπου 170 χρόνια, ἀλλὰ νομίζεις ὅτι γράφτηκε χθὲς τὸ βράδυ. Τὰ θέματα πὺν θίγει —καὶ ὁ τρόπος πὺν τὰ θίγει— εἶναι τελείως σημερινά.

Ἡ προδοσία, οἱ πολιτικὲς διώξεις, ἡ ἀνάγκη γιὰ δικαιοσύνη, ὁ χωρὶς ὅρους ἔρωτας, ἡ ἐκδίκηση, ἡ ἀπληστία, ἡ ἐξουσία, ἡ δύναμη τοῦ χρήματος, οἱ δικαστές, οἱ στρατιωτικοί, οἱ νεόπλουτοι, μαζὶ μὲ παραμυθένιες περιγραφὲς ἀνατολίτικων παλατιῶν ἢ σκοτεινῶν σπηλαίων πὺν κρύβουν κρατούμενους, θησαυροὺς ἢ ληστές, εἶναι λίγα μόνο ἀπὸ τὰ θέματα τοῦ βιβλίου.

Ὁ ἀναγνώστης αὐτοῦ τοῦ θρυλικοῦ βιβλίου καὶ θὰ σκεφτεῖ καὶ θὰ ὀνειρευτεῖ. Ὅ,τι καλὸ βρεῖ ἅς τὸ ἀποδώσει στὸν συγγραφέα του, γιὰ τὶς τυχόν ἀτέλειες ἅς κατακρίνει τὸν μεταφραστὴ του.

Θερμὲς εὐχαριστίες θέλω νὰ ἀποδώσω στὸν Γιώργο καὶ στὸν Κώστα Δαρδανὸ γιὰ τὴν ἐμπιστοσύνη πὺν μοῦ ἔδειξαν ἀναθέτοντάς μου τὴ μετάφραση τοῦ μεγαλειώδους αὐτοῦ ἔργου.

Εὐχαριστῶ ἐπίσης τὴ Μαρία Κομιώτη, πὺν μὲ τὴν ἐπίμονη ἔρευνά της μὲ προμήθευσε μὲ ἀάπολλες ἐκδοχὲς τοῦ βιβλίου στὰ γαλλικὰ καὶ τὰ ἑλληνικὰ.

Τὴ Γιώτα Μηλιώτη γιὰ τὴ σταθερή, ἐπὶ δύο χρόνια, ἀνάγνωση καὶ τὶς καίριες παρατηρήσεις της στὰ χειρόγραφα τῆς μετάφρασης.

*Βέβαια, τὴ Ζωὴ Μπέλλα-Ἀρμάου, πὸν μὲ τὴν ἀπέ-
ραντη λογοτεχνικὴ καὶ φιλολογικὴ τῆς γνώση καθὼς καὶ
τὴν τρομερὴ ἐργατικότητά τῆς ἔφερε στὴν τελικὴ καὶ
ὀριστικὴ τῆς μορφὴ τὴ μετάφραση αὐτοῦ τοῦ κλασικοῦ
κειμένου.*

*Καί, τέλος, τὸν Γιάννη Μαμάη, τὸν τελευταῖο Δά-
σκαλο τῆς ἀπόλυτης αἰσθητικῆς τοῦ βιβλίου στὴ χώρα
μας, γιὰ τὴ μορφὴ τῶν τόμων πὸν κρατᾶτε στὰ χέρια
σας καὶ θὰ διαβάσετε σὲ λίγο.*

Ω.Α.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ Εὐρώπη κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Δουμᾶ

ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ πού ἔζησε ὁ Ἀλέξανδρος Δουμᾶς (1802-1870),¹ ὁ χάρτης τῆς Εὐρώπης ἦταν τελείως διαφορετικὸς ἀπ' ὅ,τι σήμερα. Ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία ἦταν χωρισμένες σὲ κρατίδια καὶ βασιλεια, πού τὰ περισσότερα κηδεμονεύονταν ἀπὸ τὴ Γαλλία (ἰδιαίτερα τὴν ἐποχὴ τοῦ Ναπολέοντα), τὴν Πρωσία, τὴν Ἰσπανία ἢ τὴν Αὐστρία. Ἡ Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία, μετὰ τὶς ἀπανωτὲς ἐξεγέρσεις τῶν Ἑλλήνων, τῶν Βουλγάρων, τῶν Σέρβων, τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση καὶ τὴν ἐξέγερση τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν γενιτσάρων, εἶχε δημιουργήσει τὸ λεγόμενο «Ἀνατολικὸ Πρόβλημα».

Δύο ἦταν οἱ κυρίαρχες δυνάμεις στὴν Εὐρώπη πού εἶχαν βρεῖ κάποιαν ἰσορροπία μεταξὺ τους καὶ κυριαρχοῦσαν: ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία. Ἡ πρώτη —μετὰ τὴ μάχη τοῦ Βατερλό, ὅπου οἱ Βρετανοὶ καὶ οἱ σύμμαχοί τους τὴν εἶχαν συντρίψει μετὰ ἀπὸ διαδοχικὰ πραξικοπήματα, ἐξεγέρσεις καὶ ἐπαναστάσεις— εἶχε στραφεῖ σὲ ἀποικιακὴ ἐξάπλωση τῆς ἐπιρροῆς της. Ἡ δεύτερη, μὲ τὸ στόλο της νὰ κυριαρχεῖ στὴ Μεσόγειο, ἐπεκτεινόταν πρὸς τὴν Ἀσία καὶ τὴν Ἀφρική. Ἄφησαν ἔτσι ἓνα ἐλεύθερο πεδίο στὴν ἰσχυροποίηση τῆς Πρωσίας, τὸ ὁποῖο θὰ πλήρωναν πανάκριβα οἱ Γάλλοι τὸ 1870.

1. Βλ. καὶ «Χρονολόγιο βίου τοῦ Β' τόμου αὐτῆς τῆς ἔκδο-
καὶ ἔργου» στὸ Παράρτημα 4 σης.

Οἱ μεγάλες πόλεις εἶχαν ἀκόμη τείχη, στὶς πύλες τῶν ὁποίων γίνονταν αὐστηροὶ ἔλεγχοι (μὲ διαβατήρια) στοὺς εἰσερχόμενους καὶ τοὺς ἐξερχόμενους. Ἀπὸ τὶς πύλες ξεκινοῦσαν οἱ μεγάλες δημοσιᾶς ποὺ ἀργότερα ἀσφαλτοστρώθηκαν καὶ συνέδεαν τὶς πόλεις μεταξύ τους, ἐνῶ ὑπάρχουν ἀκόμη τὰ τοπωνύμιά τους, καθὼς τὰ τείχη ἔχουν κατεδαφιστεῖ πρὸ πολλοῦ (Πύλη τῆς Ὁρλεάνης, τῆς Βιλέτ, τοῦ Ἰβρί κ.λπ. στὸ Παρίσι καὶ ἄλλοῦ).

Τὴν ἐποχὴ τοῦ Δουμᾶ, στοὺς δρόμους κυκλοφοροῦσαν ἄμαξες μὲ ἄλογα καὶ ἵππεῖς, στὶς θάλασσες οἱ μεταφορὲς γίνονταν μὲ ἰστιοφόρα (μὲ μεγάλο κίνδυνο ναυαγίου), ἐνῶ τὰ σπῆτια, πλούσιων καὶ φτωχῶν, φωτίζονταν μὲ κεριὰ καὶ δάδες. Ὅμως, εἶναι ἡ ἐποχὴ ποὺ ἀρχίζουν καὶ οἱ μεγάλες ἀνακαλύψεις, ὁ ἀτμός, ὁ ἤλεκτρισμός καὶ τόσα ἄλλα, ποὺ θὰ ἀνοίξουν μιὰ νέα ἐποχὴ στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας.

Ὁ Δουμᾶς μέσα στὴν ἐποχὴ του

Ὁ Ἀλέξανδρος Δουμᾶς ἦταν γνήσιο τέκνο αὐτῶν τῶν ἀνακατατάξεων. Γιὸς ἐνὸς στρατηγοῦ τοῦ Ναπολέοντα (ποὺ μὲ τὴ σειρά του ἦταν νόθος γιὸς ἐνὸς ἀριστοκράτη καὶ μιᾶς μαύρης σκλάβας), μεγάλωσε μὲ τὴ μάνα του μέσα σὲ μεγάλη φτώχεια μετὰ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα του, ποὺ συνέβη ὅταν ὁ συγγραφέας ἦταν μόλις τεσσάρων ἐτῶν. Ὑποχρεώθηκε ἔτσι νὰ δουλέψει ἀπὸ μικρὴ ἡλικία σὲ ἐπαρχιακοὺς συμβολαιογράφους, ἐνῶ μετὰ τὴν ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευση —στὸ σχολεῖο ἐνὸς ἱερωμένου— αὐτομορφώθηκε διαβάζοντας ὅ,τι ἔβρισκε.

Δεκατεσσάρων ἐτῶν φεύγει μόνος του γιὰ τὸ Παρίσι, ἀπὸ τὴν ἐπαρχία ὅπου ζοῦσε. Μαζί του πῆρε τὴ λατρεία πρὸς τὴ μητέρα του, τὸ θαυμασμό του πρὸς τὸν πατέρα του καὶ τὸν Ναπολέοντα, καθὼς καὶ μιὰ ἀκαθόριστη ἐπιθυμία γιὰ ἐπιτυχία.

Ἐνῶ δούλευε ὡς γραμματέας, ἄρχισε τὶς πρῶτες λογοτεχνικὲς του ἀναζητήσεις. Ξεκίνησε νὰ γράφει, σὲ συ-

νεργασία με άλλους, θεατρικά έργα και σιγά σιγά γίνε-
νεται γνωστός. Εἶναι εἴκοσι πέντε χρονῶν ὅταν βλέπει
γιὰ πρώτη φορά στὴ ζωὴ του Σαίξπηρ καὶ τὸ γράψιμό
του ἀλλάζει τελείως. Δύο χρόνια ἀργότερα σημειώνει
τὸν πρῶτο του θρίαμβο, ὅταν ἀνεβαίνει με μεγάλη ἐπι-
τυχία τὸ ἔργο του *Ὁ Ἑρρίκος Γ'* καὶ ἡ αὐτὴ του.

Ἀπὸ τότε ὁ Δουμᾶς συμμετέχει ταυτόχρονα στὴν πο-
λιτικὴ καὶ πολιτιστικὴ ζωὴ τῆς Γαλλίας. Παίρνει ἐνε-
ργὸ μέρος σὲ ὅλες τὶς συγκρούσεις, ἐξεγέρσεις κι ἐπανα-
στάσεις, φορώντας τὴ στολὴ τοῦ Ἐθνοφρουροῦ. Παθια-
σμένος βοναπαρτιστής, εἶναι ὅμως προσωπικὸς φίλος
τόσο τοῦ μετέπειτα βασιλιᾶ Λουδοβίκου-Φιλίππου ὅσο
καὶ τοῦ μελλοντικοῦ αὐτοκράτορα Ναπολέοντα Γ' (τοῦ
Μικροῦ). Ἐνῶ ἡ θεατρικὴ του παραγωγὴ εἶναι ἀπίστευ-
τὴ (καθὼς καὶ οἱ ἐρωτικὲς ἐπιτυχίες με πρωταγωνί-
στριές του ἢ με ντίβες τῆς Ὁπερας), εἶναι στενὸς φίλος
τῶν μεγαλύτερων συγγραφικῶν, ποιητικῶν ἢ καλλιτε-
χνικῶν ταλέντων τῆς ἐποχῆς του.

Εἶναι φίλος τοῦ Οὐγκό, τοῦ Μποντλέρ, τοῦ Ντελα-
κρουά, τοῦ Κουρμπέ, τοῦ Μισέ, τοῦ Νερβάλ. Γνωρίζει
τὸν Μπαλζάκ, τὸν Σταντάλ, τὸν Λαμαρτίνο, τὸν Σατω-
βριάνδο. Ἐμπλέκεται στὰ ἐπεισόδια με τοὺς «κλασικι-
στὲς» στὴν πρεμιέρα τοῦ *Ἑρνάνη* τοῦ Οὐγκό, ἐνῶ θαυ-
μάζει ἀπεριόριστα τὸν Βύρωνα. Ταξιδεύει σὲ ὅλη τὴ Με-
σόγειο, τὴ Γερμανία, τὴ Ρωσία. Ὁριενταλιστής, παθιά-
ζεται με τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἱστορία, τὴ μυθολογία καὶ τοὺς
ἀγῶνες της. Ρομαντικοί, κλασικιστές, ρεαλιστές, ἀκόμα
καὶ οἱ ἀπαρχὲς τοῦ ἱμπρεσιονισμοῦ τὸν συγκίνησαν. Δύο
χρόνια πρὶν πεθάνει, ταξίδεψε στὸ Ἑτρετά, παρέα με τὸν
κορυφαῖο ἐκπρόσωπο τῶν ρεαλιστῶν ζωγράφων Κουρ-
μπέ καὶ τὸν μετέπειτα κατεξοχὴν ἱμπρεσιονιστὴ Μονέ.

Σὲ ἡλικία 42 ἐτῶν ἀρχίζει νὰ γράφει μυθιστορήματα.
Οἱ *Τρεῖς Σωματοφύλακες* ὄχι μόνο γίνονται ἀνάρπαστοι
κυκλοφορώντας ὡς ἐνθετο σὲ ἐφημερίδα, ἀλλὰ προκα-
λοῦν τρία ἀκόμα πολύτομα μυθιστορήματα: *Τὸ σιδηροῦν*
προσωπεῖον, *Μετὰ εἴκοσι ἔτη*, καθὼς καὶ τὸν *Υποκό-*

μη τῆς Βραζελώνης, ὅπου οἱ τέσσερις ἥρωές του πεθαίνουν, ἐνῶ ὁ συγγραφέας τους κλαίει στὸ γραφεῖο του.

Οἱ ἐκδότες του, μετὰ τὸ θρίαμβο αὐτόν, καὶ γιὰ νὰ ἀνταγωνιστοῦν τὰ *Μυστήρια τῶν Παρισίων* τοῦ Εὐγένιου Σύη ποὺ θρίαμβευαν, τὸν ὠθοῦν νὰ γράφει κάτι ἀνάλογο, ποὺ νὰ ἀναφέρεται στὴ σύγχρονη ἐποχὴ. Ὁ Δουμᾶς ἐμφανίζει τὸν *Κόμη Μοντεχρίστο*.

Ἡ ἐπιτυχία τῶν ἔργων του ἦταν τέτοια, ὥστε, μὲ τὰ χρήματα ποὺ κέρδισε, ὁ Δουμᾶς ἀγόρασε μία τεράστια ἔκταση στὰ περίχωρα τοῦ Παρισιοῦ, ὅπου σ' ἓνα σαθρό, ἀμμῶδες ἔδαφος ἔχτισε ἓναν ἀναγεννησιακοῦ ρυθμοῦ πύργο μὲ ἀνατολίτικες ἐπιρροές. Ὁ κῆπος ἦταν ἀγγλικοῦ ρυθμοῦ καὶ τὸν ὀνόμασε «Πύργο τοῦ Μοντεχρίστου». Ἔδωσε μιὰ δεξίωση σὰν πραγματικὸς Μοντεχρίστος (πολὺ θὰ ἤθελε νὰ εἶχε βρεῖ κι αὐτὸς κάποιον ἀντίστοιχο θησαυρό!), ἀλλὰ ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1848 καὶ οἱ ταραχές ποὺ ἐπακολούθησαν τὸν κατέστρεψαν οἰκονομικά.

Μέχρι τὸ θάνατό του δὲν ἔπαψε νὰ γράφει, νὰ ἀνεβάζει θεατρικὰ ἔργα (εἶχε δικό του θέατρο), νὰ βγάζει δικές του ἐφημερίδες ἢ νὰ συνεργάζεται μὲ ἄλλες, νὰ γράφει λίβελλους ἐνάντια σὲ διάφορους στόχους ποὺ τὸν ἐνοχλοῦσαν, νὰ μονομαχεῖ, νὰ γράφει ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις, καὶ μυθιστορήματα, δεκάδες, δεκάδες... Πέθανε τὸ 1870, κι εὐτυχῶς δὲν εἶδε τοὺς Πρώτους νὰ καταλαμβάνουν τὸ Παρίσι οὔτε τὸν Ναπολέοντα τὸν Μικρὸ νὰ παραδίνεται στὸν Βίσμαρκ. Στὶς Βερσαλλίες, ὁ Γουλιέλμος Α' ἀνακηρύχθηκε αὐτοκράτορας τῆς Ἐνωμένης Γερμανίας.

Δύο ἥρωες τοῦ Δουμᾶ:

Ντ' Ἀρταγιὰν καὶ Μοντεχρίστος

Ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς ἀρχαίας τραγωδίας καὶ κωμωδίας ἕως τὸν Σαίξπηρ καὶ τὸν Θερβάντες, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἥρωες τῆς λογοτεχνίας καὶ τοῦ θεάτρου ἐγγράφηκαν στὴ συνείδηση τῶν ἀναγνωστῶν ὡς ἀρχέτυπα. Αὐ-

τὸ συνεχίστηκε μὲ τοὺς ἥρωες τοῦ Μολιέρου, τοῦ Βύρωνα καὶ τοῦ Γκέτε, καὶ ἔφτασε στὸ ἀπόγειό του κατὰ τὸν 19ο αἰώνα. Ὁ Γιάννης Ἀγιάννης, ὁ Ἰαβέρης, ὁ Μάριος καὶ ἡ Τιτίκα, ὁ Κουασιμόδος (Οὐγκό), ὁ Ὀλιβερ Τουίστ καὶ ὁ Φείγκιν, ὁ Πίπ, ἡ μικρὴ Ντόριτ, ὁ Δαβίδ Κόπερφιλντ (Ντίκενς), ὁ πλοίαρχος Ἐιχαμπ (Μέλβιλ), ὁ Φιλέας Φόγκ, ὁ Ροβῆρος ὁ Κατακτητὴς ἢ ὁ πλοίαρχος Νέμο (Βέρν), ὁ Ρασκόλνικοφ τοῦ Ντοστογιέφσκι ἢ ἡ μαντάμ Μποβαρί τοῦ Φλομπέρ εἶναι μερικοὶ μόνον ἀπ' αὐτούς.

Ὁ Δουμᾶς, στὰ χιλιάδες (κυριολεκτικά) πρόσωπα ποὺ μᾶς ἔδωσε μὲ τὸ κολοσσιαῖο σὲ μέγεθος καὶ ποιότητα ἔργο του, δημιούργησε καὶ δύο ἀξιωματημὸνευτα ἀρχέτυπα. Καὶ τὰ δύο βασίζονται σὲ πραγματικὲς ἐποχὲς καὶ ἱστορίες. Διαβάζοντας στὴ βιβλιοθήκη τῆς Μασσαλίας τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ντ' Ἀρτανιάν, ἐνὸς φαμφαρόνου καὶ τερατολόγου λοχαγοῦ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ', καὶ στὸ Παρίσι τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ζακ Πεσέ (Jacques Peuchet),² ὅπου αὐτὸς ὁ πρῶν ἀρχιεφύλακας τῆς Ἀστυνομίας εἶχε καταγράψει κάποιες παράδοξες ἱστορίες ἀπὸ τὴν καριέρα του, ὁ Δουμᾶς ἔστησε τὶς δικές του καὶ βρῆκε τὰ πρότυπα γιὰ τοὺς ἥρώες του. Συμπλήρωσε τὸ ὕλικο του μὲ τὶς ταξιδιωτικὲς του ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Ἰταλία καὶ τὴ Μασσαλία, τὶς γνώσεις του γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἱστορία, τὴν ἀνάμνηση τοῦ περίπλου του μὲ τὸν πρίγκιπα Ναπολέοντα γύρω ἀπὸ τὸ νησάκι τοῦ Μοντεχρίστου, τὶς πληροφορίες ποὺ συγκέντρωσε —ἢ τοῦ ἔφερε ὁ Αὐγουστος Μακέ, ὡς παλιὸς καθηγητῆς Ἱστορίας— σχετικὰ

2. Τὸ βιβλίον ἐκδόθηκε μετὰ τὸ θάνατο τοῦ συγγραφέα, μὲ ἐπιμέλεια τοῦ δημοσιογράφου Ἐμίλ Μπουσερί (Émile Bouchery) καὶ τοῦ μυθιστοριογράφου βαρόνου Λεμότ-Λανγκόν (Lemothe-Langon) μὲ τίτλο Ἀπο-

μνημονεύματα βγαλμένα ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἀστυνομίας γιὰ νὰ χρησιμεύουν στὴν ἠθικὴ ἱστορία τῆς Ἀστυνομίας, ἀπὸ τὸν Λουδοβίκο ΙΔ' μέχρι τὶς μέρες μας (1838).

μέ τήν ἐποχή τοῦ Λουδοβίκου ΙΓ' (ὡς πρὸς τοὺς *Τρεῖς Σωματοφύλακες*), καὶ ἔτσι ἔστησε τὸν καμβά του. Δὲν ἔμενε παρὰ τὸ γράψιμο καὶ τὸ κέντημα τοῦ μεγαλοφυοῦς μιγᾶ.

Ἐπλασε, ἔτσι, δύο ἥρωες ἀθάνατους στὴ λογοτεχνία, ἀλλὰ τελείως διαφορετικοὺς μεταξὺ τους, παρόλο πού ἡ ἀρχὴ τῶν δύο μυθιστορημάτων μοιάζει. Στὴν πρώτη κιόλας σελίδα, στὸ ἓνα ἀφήγημα βλέπουμε τὸν Ντ' Ἀρτανιὰν νὰ μπαίνει στὸ Παρίσι καβάλα στὸ ψωραλέο του ἄλογο («σὰν τὸν Δὸν Κιχώτη ἐπάνω στὸν Ροσινάντη», ὅπως περιγράφει ὁ Δουμᾶς, ἀποτίνοντας φόρο τιμῆς σ' ἓνα ἄλλο λογοτεχνικὸ πρότυπο). Στὸ ἄλλο ἀφήγημα, ὁ Ἐδμόνδος Νταντὲς ἐμφανίζεται στὴν πλώρη τοῦ «Φαραῶ» στὸ λιμάνι τῆς Μασσαλίας. Καὶ οἱ δύο εἶναι δεκαοκτάρηδες. Ἀλλὰ ἡ ζωὴ τους θὰ ἐκτυλιχθεῖ τελείως διαφορετικά. Ὁ πρῶτος ὀνειρεύεται νὰ γίνῃ σωματοφύλακας τοῦ βασιλιᾶ, περνάει ἀπὸ πάμπολλες περιπέτειες καὶ στὸ τέλος τὸ πετυχαίνει, «μὲ τὸ σπαθί του», κυριολεκτικά, ἀφοῦ γνωρίζει τοὺς τρεῖς θρυλικοὺς φίλους του — Ἀθω, Πόρθο καὶ Ἀραμι. Ὁ δεῦτερος ὀνειρεύεται νὰ γίνῃ πλοίαρχος, ἀντὶ ὅμως γι' αὐτὸ φυλακίζεται ἄδικα, δραπετεύει, πλουτίζει καὶ γίνεταί πλοίαρχος χάρις στὴν ἐξουσία πού κατέχει. Εἶναι ὁ πρῶτος ἥρωας πολιτικὸς κρατούμενος στὴ λογοτεχνία!

Οἱ διαφορὲς τους ὅμως εἶναι βαθιές. Ὁ Ντ' Ἀρτανιὰν γίνεταί ἀρχηγὸς τῶν τεσσάρων σωματοφυλάκων, εἶναι τὸ μυαλό τους, αὐτὸς πού ἔχει λύσεις καὶ ἀπαντήσεις σὲ κάθε τους ἀπορία, ὅμως καὶ οἱ ἄλλοι τὸν συμπληρώνουν μὲ τίς ἱκανότητες καὶ μὲ τὴ βοήθειά τους («Ὅλοι γιὰ ἓναν, ἓνας γιὰ ὅλους»). Γλεντᾶνε ὅλοι μαζί, πίνουν τὸ καταπέτασμα, ξιφομαχοῦν μὲ τὸ παραμικρό. Δίνουν μιὰ αἴσθηση λαϊκῆς σοφίας πού ἀντιστρατεύεταί τίς ἀδικίες καὶ τίς συνωμοσίες τῆς Αὐλῆς καὶ τῶν ἀριστοκρατῶν ξεφτιλίζοντάς τους.

Ὁ Μοντεχρίστος εἶναι τελείως διαφορετικὸ πρότυπο. Φυλακίζεται γιὰ δεκατέσσερα χρόνια. Στὴ φυλακὴ

γνωρίζει τον δεύτερο πατέρα του, τον ἄβᾶ Φαρία (ὑπαρκτὸ πρόσωπο, ὑπνωτιστὴ πού ἔλαβε μέρος στὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση, δὲν πέθανε ὅμως στὴ φυλακὴ, ἀλλὰ στὴν Ἰταλία ἀπὸ ἀποπληξία τὸ 1813.) Κατὰ τὴν ἀπόδρασή του, παραλίγο νὰ πεθάνει ἀπὸ πνιγμό, καὶ κατόπιν βρίσκει τὸν ἀμύθητο θησαυρὸ τοῦ Φαρία. Μετὰ τὴν «ἀνάστασή» του, 33 χρονῶν, ἀρχίζει τὰ «θαύματά» του. Ὁ ἴδιος αἰσθάνεται πὼς ἐκπληρώνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ἄρα, ἀνταμείβει τοὺς καλοὺς καὶ τιμωρεῖ τοὺς κακοὺς. Ὡσπου νὰ γίνεи ὅμως αὐτό, οἱ καλοὶ πρέπει νὰ φτάσουν στὰ ἔσχατα ὅρια τῆς ἀπόγνωσης, σχεδὸν στὸ θάνατο (Μορέλ, Μαξιμιλιανός, Βαλεντίνη). Οἱ κακοὶ τιμωροῦνται σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα τους: ἄλλος μαχαιρωμένος, ἄλλος σκοτώνεται μὲ τὸ ἴδιο του τὸ ὅπλο, ἄλλος τρελαίνεται, ἄλλος χάνει ὅλη τὴν περιουσία του.

Διαφέροντας ἀπὸ τὸν Ντ' Ἀρτανιάν, ὁ Νταντὲς ὀργανώνει γλέντια καὶ φαγοπότια, ἀλλὰ οὔτε γλεντάει οὔτε τρώει· δὲν χαίρεται σχεδὸν τίποτε, οὔτε κὰν τὸν ἔρωτα. Ὅλη του ἡ ὑπαρξὴ εἶναι στραμμένη στὴν ἀποστολή του. Ἀκόμα καὶ τὸν δεσμοφύλακα στὸ φρούριο τοῦ Ἴφ, ἐπειδὴ εἶπε δυὸ συμπονετικὲς κουβέντες γιὰ τοὺς παλιοὺς κρατούμενους, τὸν ἀνταμείβει. Ὁ Γκράμσι στὰ *Τετράδια τῆς Φυλακῆς* (τετρ. 16, XXII, παρ. 13) παρατηρεῖ ὅτι στὸ λαϊκὸ ὑποσυνείδητο τὸ πρότυπο τοῦ ὑπερανθρώπου δὲν εἶναι ὁ Ζαρατούστρα τοῦ Νίτσε ἀλλὰ ὁ κόμης Μοντεχρίστο, ὁ ὁποῖος ταυτίζεται μὲ τὸ ἀρχέγονο αἶσθημα τοῦ ἄδικου καὶ τῆς ἀπόδοσης δικαιοσύνης καὶ μᾶς κάνει νὰ ὀνειρευόμαστε μαζί του, παρόλο πὺς συχνὰ ὁ ἴδιος ἔχει ἀμφιβολίες, τύψεις καὶ ἐνοχές.

Μὲ τὸν Μοντεχρίστο, τὸν ὁποῖο ἡ καλὴ κοινωνία θεωρεῖ ἥρωα τοῦ Βύρωνα ἢ βαμπίρ, ὁ συμβολισμὸς φτάνει στὸ ἔπακρο. Τὸν παρομοιάζουν μὲ τοὺς βυρωνικοὺς ἥρωες Μάνφρεντ καὶ Λάρα. Ἀπὸ τὴ λατρεία του γιὰ τὸν μεγάλο Βρετανὸ ρομαντικὸ ποιητὴ ὁ Δουμᾶς παρουσιάζει τὸν Νταντὲς νὰ τραβάει τὴν προσοχὴ τῆς διάσημης ἐρωμένης τοῦ Βύρωνα κόμισσας Γκ... (Τερέζα Γκουιτσιό-

λι),³ τῆς μεγάλης οἰκογένειας τῶν Γκάμπα, πού ὠθήσε τὸν Βύρωνα νὰ βοηθήσει τοὺς Καρμπονάρους (πρὸς τιμὴν της, ὁ ἀρχηγὸς τῶν ληστῶν τῆς Ρώμης ὀνομάζεται... Βάμπα)! Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν τίτλο, «κόμης Μοντεχρίστος», πού παραπέμπει στὸν Χριστό, στὸ θάνατο καὶ τὴν ἀνάσταση, ὁ ἥρωας ὀνομάζεται Ἐδμόνδος. Τὸ ἴδιο ὄνομα εἶχε ὁ μέγας σαιξπηρικὸς ἡθοποιὸς Ἐδμόνδος Κίν, ἄσος τῶν μεταμφιέσεων (ὅπως ὁ Μοντεχρίστος) καὶ φίλος τοῦ Δουμᾶ, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποῖου ἔγραψε καὶ τὴν ὁμώνυμη θεατρικὴ του ἐπιτυχία. Τὸ ἐπίθετο Νταντὲς τὸ ἔδωσε μᾶλλον πρὸς τιμὴν τοῦ Δάντη καὶ τῆς Κόλασης μέσα ἀπὸ τὴν ὁποία περνάει ὁ ἥρωας.

Εἶναι παντοδύναμος καὶ παντογνώστης — ὄχι μόνο ἀπὸ τὴ μόρφωση πού πῆρε ἀπὸ τὸν ἀβὰ Φαρία μέσα στὴ φυλακὴ, ἀλλὰ καὶ διαβάζοντας συνεχῶς στίς ἀπέραντες βιβλιοθηκὲς του. Ξέρει ὅλες τίς γνωστὲς γλῶσσες (ἀκόμα καὶ ἀρχαῖα καὶ νέα ἑλληνικά, καθὼς καὶ λατινικά), εἶναι βιρτουόζος στὰ ὅπλα, πρωτοπόρος στὰ μηχανολογικὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἐποχῆς του (ἀτμόπλοια, τηλέγραφο, σιδηρόδρομο). Λατρεῦει τὴ μουσικὴ ἀλλὰ μὲ τοὺς ὅρους του, ἐπηρεάζει τὸ Χρηματιστήριον, εἶναι φίλος μὲ ληστὲς καὶ πειρατὲς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιβάλλεται. Κατέχει ὅλα τὰ μυστικά, τὰ μυστήρια καὶ τὴ σοφία τῆς μυθικῆς Ἀνατολῆς: δηλητήρια, φίλτρα, ναρκωτικά, μαζὶ μὲ μπαχαρικά, ὑφάσματα, ὅπλα, ἐπιπλά, ὄχι μόνο δὲν τοῦ εἶναι ξένα, ἀλλὰ συνθέτουν τὸν προσωπικὸ του χῶρο, πού συνήθως εἶναι ἀνατολίτικα διαμερίσματα ἢ σπηλιὲς καὶ κατακόμβες.

Τέλος, εἶναι ἐκδικητὴς· ἡ ἐκδίκησις γι' αὐτὸν ξεκινάει ὡς προσωπικὴ, ἀλλὰ ὅταν εἶναι σὲ θέσιν νὰ ἐκδικηθεῖ δὲν ἔχει μόνο ἀτομικὰ κίνητρα. Ὅλοι οἱ ἀντίπαλοί του ἔχουν κάνει καὶ ἄλλα ἐγκλήματα, τρομερότερα ἀπὸ αὐτὰ πού στρέφονταν ἐναντίον του. Ἐκδικεῖται τὸ κακό, καὶ γι' αὐτὸ ἔγινε ἀρχέτυπο.

3. Μὲ τὴν Τερέζα Γκουϊτσιόλι ὁ Βύρων ἀλληλογραφοῦ-

σε ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὸ Μεσολόγι.

Τὸ ὕφος τοῦ Δουμᾶ

Ἐνα βιτριολικὸ χιούμορ διατρέχει τὰ δύο μυθιστορήματα. Ἡ περιγραφή τοῦ Πόρθου ὅταν προβάρει ροῦχα στὸν ράφτη τοῦ παρουσία τοῦ Μολιέρου, ὁ ὁποῖος ἐμπνέεται ἔτσι τὸν Ἀρχοντοχωριάτη, ἢ τοῦ γεμάτου χλιδῆ καὶ κακογουστιᾶ σπιτιοῦ τοῦ Νταγκλάρ, ἢ τοῦ ἴδιου τοῦ Νταγκλάρ στὴ σπηλιά τῶν ληστῶν, σὲ κάνει νὰ γελᾷς, ξεχνώντας ὅτι ἴσως πεθάνει. Οἱ περιγραφές τοῦ γραφείου τοῦ βασιλιᾶ Λουδοβίκου ΙΗ΄ ὅταν μαθαίνει τὴν ἐκ νέου ἀπόβαση τοῦ Ναπολέοντα στὴ Γαλλία, ἢ τῆς ἐπίσκεψης τοῦ ἐπιθεωρητῆ τῶν φυλακῶν στὸν ἀβὰ Φαρία, εἶναι ἀπίστευτα ξεκαρδιστικές. Ἀντίθετα, ἡ αὐτοκτονία τῆς κυρίας Βιλφόρ, ἢ mazzolata ἢ ἡ τιμωρία τῶν ἐχθρῶν τοῦ Νταντές εἶναι σχεδὸν θριλερικές. Καὶ ἀκόμη ἡ δύναμη τῆς περιγραφῆς τοῦ ὅταν συναντιέται ἡ Μερσέντες μὲ τὸν Νταντές, ἐκφραζόμενη μὲ μία τρομερὴ ἐσωτερικὴ συγκίνηση, θεωρεῖται ἀπὸ τὶς καλύτερες σελίδες τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας τοῦ 19ου αἰώνα.

Βέβαια, μὲ τὴν ταχύτητα ποὺ ἔγραφε ὁ Δουμᾶς καὶ μὲ τόσα εἶδη γραφῆς ποὺ ἀσχολιόταν, πολλὰ φορὲς παραπατοῦσε. Στὴν πρώτη γραφὴ τοῦ *Μοντεχρίστον* —χειρόγραφο τοῦ Βιλὲ-Κοτρέ (Villers-Cotterêts)— ἔχει αὐτούσια κομμάτια ἀπὸ τὶς ταξιδιωτικὲς τοῦ ἐντυπώσεις στὴν Ἰταλία, ἀφήνοντάς τες γραμμένες σὲ πρῶτο πρόσωπο, ἐνῶ ὑποτίθεται ὅτι περιγράφει σὲ τρίτο πρόσωπο τὸν Φράντς ντ' Ἐπινέ. Οἱ ἥρωές του κοκκινίζουν ἢ χλομιάζουν, γουρλώνουν τὰ μάτια, τρικλίζουν, ψελλίζουν, καὶ ἀντὶ νὰ καθίσουν, σωριάζονται στὰ καθίσματα. Μικρὰ ὅμως λαθάκια μπροστὰ στὸν ὀγκόλιθο τοῦ συνόλου.

Ἐνα τέτοιο ἔργο δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ ἀποτελέσει θέμα γιὰ πολυάριθμες μελέτες, δοκίμια, ἄρθρα, διατριβές. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Γκράμσι ἢ τὸν Οὐμπέρτο Ἐκο

(*Ὁ Ὑπεράνθρωπος τῶν μαζῶν*)⁴ πὺν ἐπικεντρώνονται στὸν ἥρωα τοῦ Δουμᾶ ὡς πρότυπο γιὰ τὸν Νιτσεϊκὸ Ὑπεράνθρωπο, ἄλλοι μελετητὲς ἐπισημαίνουν ἄλλα χαρακτηριστικά του: ὁ Ζᾶν-ΐβ Ταντιὲ στὸ θέμα τοῦ πατρικοῦ ἐνστίκτου. Ὁ πατέρας τοῦ Νταντέ, ὁ Μορέλ, ὁ ἄβας Φαρία, ὁ Νταγκλάρ, ὁ Βιλφόρ, ὁ Νουαρτιέ, ὁ Ἀλὴ Πασὰς εἶναι ὅλοι πατρικὲς φιγοῦρες διαφορετικῶν μορφῶν καὶ ἀντιδράσεων. Ἀκόμα καὶ ὁ Μοντεχρίστο πὺν φέρεται πατρικὰ καὶ θεωρεῖ παιδιὰ του τὰ τέκνα τοῦ ἐφοπλιστῆ Μορέλ, τῇ Χάιδω καὶ τέλος τὴν κόρη τοῦ θανάσιμου ἐχθροῦ του, τοῦ ντὲ Βιλφόρ. Ἄλλοι μελετητὲς ὅπως ὁ Κλόντ Ἀζιζά, ὁ Πιερ Τρανκέζ, ὁ Φρανσίς Λακασέν ἢ ὁ κατεξοχὴν μελετητὴς τοῦ Δουμᾶ Κλόντ Σὸπ ἀνέδειξαν τὰ βιβλικά («ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ»), χριστιανικά (ἀνάσταση, ἔλεος, μετάνοια), ὀριενταλιστικά (Ἑλλάδα, Χάιδω, Ἀλὴ Πασὰς), γοτθικά (mazzolata, βυρωνισμός, βαμπίρ) χαρακτηριστικά τοῦ βιβλίου.

Νομίζω πὺς ἡ καλύτερη κριτικὴ γιὰ τοὺς *Τρεῖς Σωματοφύλακες* καὶ τὸν *Κόμη Μοντεχρίστο* γράφτηκε ἢ εἰπώθηκε ἀπὸ δύο ἄτομα πὺν δὲν εἶχαν σχέση μετὰ τὴ λογοτεχνικὴ κριτικὴ: ὁ ἓνας ἦταν ὁ διάσημος ἐγκυκλοπαιδιστὴς Πιερ Λαρούς (Pierre Larousse, 1817-1875), ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ὁμώνυμου λεξικοῦ καὶ φίλος τοῦ Δουμᾶ, ὁ ὁποῖος ἔγραψε: «Μετὰ τὴ γνωριμία μας μετὰ τοὺς *Τρεῖς*

4. Στὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ Ἔκο κάνει σημαντικὲς παρατηρήσεις τόσο γιὰ τὸ λαϊκὸ μυθιστόρημα, τὰ τεχνάσματά του, τὴ σημασία του, τίς διαφορὲς του ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα προβληματισμοῦ κ.ἄ., ὅσο καὶ εἰδικότερα γιὰ τὸν *Κόμη Μοντεχρίστο*, πὺν τὸ ἀναγνωρίζει ὡς «σημαντικὸ μυθιστόρημα ὃχι λόγῳ τῆς λαϊκῆς του ἐπιτυχίας, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ “φιλοσοφικοῦ” του κλίματος: αὐτὸ τὸ εἶχε συνειδητοποιήσει ὁ

Γράμσι ὅταν ἔβρισκε στὸν *Κόμη Μοντεχρίστο* (ὅπως καὶ γενικὰ στὸ μυθιστόρημα τῶν ἐπιφυλλίδων) τὰ σπέρματα τῆς μορφῆς τοῦ Ὑπερανθρώπου)»: βλ. Umberto Eco, *Ὁ Ὑπεράνθρωπος τῶν μαζῶν. Ρητορικὴ καὶ ἰδεολογία τοῦ λαϊκοῦ μυθιστορήματος*, μετάφραση Ἐφῆ Καλλιφατίδη, Ἑλληνικὰ Γράμματα, Ἀθήνα 2019 (ἐπανέκδοση – α' ἐκδοση Γνώση 1988), σ. 121.

Σωματοφύλακες, ὅποιοι ἱστορικοὶ στὰ σχολικὰ ἢ ἄλλα βιβλία τοὺς παραλείψουν, θὰ τοὺς κατηγορήσουμε γιὰ ἄγνοια»· καὶ ὁ ἄλλος ἦταν ἓνας ἔφηβος, ὁ ὁποῖος, τελειώνοντας τὸν *Μοντεχρίστο*, ἔβαλε τὰ κλάματα, κι ὅταν ἡ μητέρα του ζήτησε νὰ μάθει τὴν αἰτία, αὐτὸς ἀπάντησε: «Δὲν ἤθελα νὰ τελειώσει». Ἦταν ὁ δεκατετράχρονος Μαρσέλ Προύστ...

Ὁ Κόμης Μοντεχρίστο στὰ ἐλληνικὰ

Ὁ Δουμᾶς ἀγαπήθηκε πολὺ καὶ ἀπὸ τὸ ἐλληνικὸ κοινό, ποὺ διάβασε τὸ ἔργο εἴτε σὲ πλήρεις ἐκδόσεις εἴτε σὲ συντομευμένες διασκευές. Παλαιότερες πλήρεις ἐκδόσεις εἶναι τοῦ Ι. Πατρόκλου (Κωνσταντινούπολη 1845-1846, σχεδὸν ταυτόχρονα μὲ τὴ γαλλικὴ ἔκδοση, ἀπὸ τὰ τυπογραφεῖα Ε. Καγιόλ οἱ πρῶτοι 4 τόμοι καὶ Γκίνη-Μέξα ὁ 5ος τόμος) καὶ τοῦ Ἀριστείδου Βαμπᾶ (1865-1867 σὲ 12 τόμους)· ἀπὸ τὶς νεότερες, ὅχι ὅλες πλήρεις, ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ: *Ὁ Κόμης Μοντεχρήστος* σὲ μετάφραση Στέλλας Βουρδουμπᾶ (Ζουμπουλάκης 1960), *Κόμης Μοντεχρίστο* σὲ μετάφραση Τζένης Μπαριάμη (DeAgostini Hellas 2007), *Ὁ Κόμης Μοντεχρίστο* σὲ μετάφραση Ρένας Χατχούτ (Πατάκης 2014, α' ἔκδ. 1996), *Ὁ Κόμης Μόντε Κρίστο* σὲ μετάφραση Τάσου Καρακώτσογλου (Καρακώτσογλου 2017) καὶ *Ὁ Κόμης τοῦ Μόντε Χρίστο* σὲ μετάφραση Σοφίας Αὐγερινοῦ (Ἑστία 2018). Οἱ συντομευμένες καὶ λογοκριμένες ἐκδόσεις, πάντως, εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ θεωρηθεῖ ὁ Δουμᾶς συγγραφέας παιδικῆς λογοτεχνίας. Εὐτυχῶς, πολὺ σοβαροὶ νεότεροι μελετητές, τὶς τελευταῖες δεκαετίες, ἀνέδειξαν τὴ σημασία τοῦ ἔργου, γι' αὐτὸ καὶ οἱ τόσες μεταφραστικὲς ἀπόπειρες, στὶς ὁποῖες δοκιμάζονται καὶ διάφορες μεταφραστικὲς ἀπόψεις καὶ θεωρίες.

Ὁ Κόμης Μοντεχρίστος στὸν κινηματογράφο καὶ στὸ θέατρο

Τὸ ἔργο μεταφέρθηκε πολλές φορές καὶ στὸν κινηματογράφο (βλ. Φιλμογραφία στὸ Παράρτημα τοῦ Β' τόμου). Ἀπὸ τὶς περίπου τριάντα μεταφορές του (ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ βωβοῦ ἀκόμη), οἱ περισσότερες διασκευές, παρ' ὅλες τὶς πιστὲς ἀναπαραστάσεις τῆς ἐποχῆς, συνήθως ἔχουν τέλος τελείως διαφορετικὸ ἀπὸ τοῦ Δουμᾶ: ὁ Μοντεχρίστος ξανασμίγει μὲ τὴ Μερσέντες, ποὺ τοῦ ἀποκαλύπτει ὅτι ὁ Ἀλβέρτος εἶναι γιὸς τους, ἐνῶ ἡ Χάιδω εἶναι ἄφαντη. Ὅπως βέβαια παραλείπονται καὶ ἡ χρῆση χασις καὶ ὁ ἔρωτας τῆς κόρης τοῦ Νταγκλάρ καὶ τῆς δασκάλας της, ποὺ μὲ τόση χάρη καὶ χιούμορ περιγράφει ὁ Δουμᾶς. Κατὰ τὸν 19ο αἰῶνα, μόνον αὐτός, μαζὶ μὲ τὸν Ζολά καὶ τὸν Μποντλέρ, θίγει τέτοια θέματα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν κινηματογράφο, ὁ Μοντεχρίστος ἀνέβηκε ἐπανειλημμένα καὶ στὸ θέατρο. Ἦδη ὁ Δουμᾶς τὸν εἶχε διασκευάσει γιὰ δύο συνεχόμενες παραστάσεις τῶν ἑξι ὥρῶν, ὅπου δὲν σημειωνόταν ἀπλῶς κοσμοσυρροή, ἀλλὰ οἱ θεατὲς, σύμφωνα μὲ χρονικὰ τῆς ἐποχῆς, ἄρνιόνταν νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ θέατρο ἀπαιτώντας καὶ τὴ συνέχεια. Ἀκολούθησαν πολλές διασκευές. Ἀλλὰ ὅχι μόνον αὐτό· διάφοροι ἀτάλαντοι γραφιάδες κυκλοφόρησαν τὸν «Γιὸ τοῦ Μοντεχρίστου», τὴν «Κόρη τοῦ Μοντεχρίστου», τὸ «Θάνατο τοῦ Μοντεχρίστου» κ.ἄ. Ἀκόμα καὶ ὁ γιὸς τοῦ Ναθάνιελ Χόθορν ἔγραψε τὸν «Μοντεχρίστο τῆς Ἀμερικῆς» καὶ τὸν μετέφρασε στὰ ἑλληνικὰ ὁ Παπαδιαμάντης!

Ἕνα διαρκὲς πρόβλημα: οἱ συνεργάτες

Τὶς μετόπες, τὰ ἀετώματα καὶ τὴ ζωφόρο τοῦ Παρθενῶνα τὰ σκόλισε μόνος του ὁ Φειδίας; Ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος ἔφτιαξε τὰ χρώματα, σοβάντισε καὶ ζωγράφισε

κάθε πινελιά στην Καπέλα Σιζτίνα; Οί Φλαμανδοί μαέστροι τῆς ζωγραφικῆς;

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὅλοι αὐτοί —κι ἄλλοι, κι ἄλλοι— εἶχαν βοηθοὺς, οἱ ὅποιοι δὲν ἔκαναν μόνον δευτερεύουσες ἐργασίες, ἀλλὰ δούλευαν πάνω στὸ «ἔργο» μὲ τὸ χέρι, τὸ ταλέντο καὶ τὶς γνώσεις τους.

Ἦδη ἀπὸ τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια ἔλεγαν: «Ἐκείνη ἡ Ἀφροδίτη εἶναι τοῦ Σκόπα». «Ἐκεῖνος ὁ Ἑρμῆς τοῦ Πραξιτέλη». «Αὐτὸς ὁ πίνακας τοῦ Τιτσιάνο». Τὸ ποσοστὸ συμμετοχῆς τῶν βοηθῶν ἢ τῶν συνεργατῶν στὸ τελικὸ «ἔργο τέχνης» δὲν μπορεῖ νὰ καθοριστεῖ. Τὸ ἴδιο συμβαίνει μὲ παρόμοια ζητήματα: σίγουρα ὁ Ἄμλετ ἔχει γίνεи πάνω στὸν καμβά τῆς Ὁρέστειας. Καὶ λοιπόν; Δὲν εἶναι δύο τελείως διαφορετικὰ ἀριστουργήματα; Καὶ θὰ φτάσουμε στὸ σημεῖο νὰ λέμε πὼς οἱ μεγάλοι τραγικοὶ «ἔκλεψαν» τὰ θέματά τους ἀπὸ τὴ μυθολογία; Ἡ πὼς ἡ Στέλλα τοῦ Καμπανέλλη δὲν ἀξίζει ἐπειδὴ βασίστηκε στὴν *Κάρμεν* τοῦ Μεριμέ;

Πολλοὶ βοηθοὶ μεγάλων καλλιτεχνῶν ἔγιναν σπουδαῖοι καλλιτέχνες μὲ τὴ σειρά τους. Οἱ περισσότεροι δὲν μᾶς ἄφησαν οὔτε τὸ ὄνομά τους.

Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Δουμᾶς: δούλεψε ὡς βοηθὸς συγγραφέα καὶ ὡς συνεργάτης, καὶ ἀργότερα πῆρε ὁ ἴδιος βοηθοὺς. Μάλιστα, ὅχι μόνον γνωρίζουμε τὰ ὀνόματά τους, ἀλλὰ καὶ σὲ ποιά ἔργα του βοήθησαν αὐτὸν τὸν χαλκέντερο συγγραφέα.

Ἡ πιὸ γνωστὴ περίπτωση εἶναι τοῦ Αὐγούστου Μακέ (Auguste Maquet, 1813-1888), ὁ ὅποιος κατέφυγε στὰ δικαστήρια ἐναντίον τοῦ Δουμᾶ διεκδικώντας τὴ συνδημιουργία ὅλου σχεδὸν τοῦ γνωστοῦ συγγραφικοῦ του ἔργου. Ἀσχετα ἀπὸ τὴν κατάληξη τῶν δικῶν (τοῦ ἐπιδικάσανε γιὰ μερικὰ ἔργα μιὰ ἀμοιβὴ 25%), ἔχει διασωθεῖ μεγάλο μέρος τῆς ἀλληλογραφίας τους, σημειώσεις, σχεδιαγράμματα, ἀπ' ὅπου βγαίνει ἀβίαστα τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Μακέ δούλεψε πολὺ δίπλα στὸν Δουμᾶ. Σίγουρα ἔβαζε σὲ τάξη τὸ χάος μέσα στὸ ὁποῖο δημιου-

γοῦσε ὁ συγγραφέας, συγκέντρωνε ἱστορικὰ στοιχεῖα, ἔγραφε κιόλας κομμάτια ἀπὸ τὸ ἔργο, ποὺ κατόπιν τὰ ἐπεξεργαζόταν καὶ ἔβαζε τῇ σφραγίδᾳ του ὁ Δουμᾶς. Δυστυχῶς γιὰ τὸν Μακέ, ἔχουν σωθεῖ (καὶ μάλιστα τυπωμένα) τὰ ἔργα ποὺ ἔγραψε μόνος του, τὰ ὅποια εἶναι πάνω ἀπὸ εἴκοσι. Στὴν ἐποχὴ τους σημείωσαν μικρὴ ἕως μηδαμινὴ ἐπιτυχία. Σήμερα σχεδὸν δὲν διαβάζονται. Αὐτὸ κλείνει τὸ ζήτημα.

Ἐμεῖς θὰ ἐπιμείνουμε, παρ' ὅλο τὸ γενικὸ κλίμα τῆς ἀποδόμησης ποὺ πρυτανεύει στὴν ἐποχὴ μας, νὰ θεωροῦμε αὐτὸν τὸν χοντρό, σγουρομάλλη μιγὰ ὡς τὸν συγγραφέα ποὺ ἔθρεψε τὴ φαντασία χιλιάδων ἀναγνωστῶν καὶ ἐξακολουθεῖ μὲ τὸ ἔργο του νὰ θέτει πολὺ σοβαρὰ ζητήματα ἠθικῆς τάξης.

Ω.Α.

Ο ΚΟΜΗΣ ΜΟΝΤΕΧΡΙΣΤΟΣ

BIBLIO A'

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.

Μασσαλία — Ἡ ἄφιξη

ΣΤΙΣ 24 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1815, ὁ σκοπὸς τοῦ λιμεναρχείου τῆς Νὸτρ-Ντάμ ντὲ λὰ Γκάρντ* ἔδωσε σῆμα γιὰ τὴν ἄφιξη στὸ λιμάνι τοῦ τρικάρτου* «Φαραώ» ποὺ ἐπέστρεφε μετὰ ἀπὸ ἓνα πολύμηνο ταξίδι σὲ Σμύρνη, Τεργέστη καὶ Νάπολη.

Ὡς συνήθως, ἓνας πιλότος τῆς ἀκτοφυλακῆς ξεκίνησε ἀμέσως ἀπὸ τὸ λιμάνι, πέρασε ξυστὰ ἀπὸ τὸ φρούριο τοῦ Ἰφ καὶ ὁδήγησε τὸ πλοῖο στὸ ἀγκυροβόλιο ποὺ βρίσκεται ἀνάμεσα στὸ ἀκρωτήριο τῆς Μορζιὸν καὶ τὸ νησάκι Ριόν. Ὡς συνήθως πάλι, ἡ προκυμαία τοῦ φρουρίου τοῦ Ἀγίου Ἰωάννη γέμισε ἀπὸ περίεργους· γιατί ἡ ἄφιξη ἑνὸς μεγάλου πλοίου στὴ Μασσαλία ἀποτελεῖ πάντα μεγάλο γεγονός· ἀκόμα περισσότερο μιᾶς ποὺ αὐτὸ τὸ μεγάλο πλοῖο, τὸ «Φαραώ», ἔχει κατασκευαστεῖ, ἀρματωθεῖ καὶ καθελκυστεῖ στὰ ναυπηγεῖα τῆς παλιᾶς πόλης Φώκαιας* καὶ ἀνήκει σὲ ντόπιο ἐφοπλιστή.

Τὸ πλοῖο ἐξακολουθοῦσε τὴν πορεία του. Πέρασε ἀπρόσκοπτα τὸ ἐπικίνδυνο ἡφαιστειογενὲς στενὸ ἀνάμεσα στὸ νησάκι τῆς Καλαζαρένι καὶ τὸ νησι τοῦ Ζαρό. Προσπέρασε τὴν Πομέγκ καὶ ἐπλευσε περήφανα κάτω ἀπὸ τὶς τρεῖς γάμπιες,* τὸν μεγάλο φλόκο* καὶ τὸ μπριγαντίνι* του, ἀλλὰ τόσο ἀργὰ καὶ ὑποβάλλοντας ἓνα τόσο θλιβερὸ συναίσθημα, ὥστε οἱ περίεργοι, μ' αὐτὸ τὸ ἐνστικτο ποὺ προδικάζει κάποια συμ-

φορά, ἀναρωτιόνταν τί κακὸ νὰ εἶχε βρεῖ τὸ πλήρωμα στὸ ταξίδι του. Οἱ πιὸ ἔμπειροι σὲ ζητήματα ναυσιπλοΐας παρατηροῦσαν πὼς καὶ ἀτύχημα νὰ εἶχε συμβεῖ, κάτι τέτοιο δὲν θὰ ἀφοροῦσε ἐπ' οὐδενὶ τὸ ἴδιο τὸ σκαρί. Γιατὶ τὸ πλοῖο ἔπλεε σταθερὰ μ' ὅλους τοὺς ὅρους ἑνὸς καραβιοῦ ποὺ διοικεῖται τέλεια: ἡ ἀγκυρά του ἔτοιμη νὰ πέσει στὸ νερὸ καὶ κατεβασμένα ἤδη τὰ ξάρτια τοῦ μπαστουνόφλοκου.* Καὶ πλάι στὸν πιλότο ποὺ ἐτοιμαζόταν νὰ ὀδηγήσει τὸν «Φαραὼ» μέσα ἀπὸ τὴ στενὴ εἴσοδο τοῦ λιμανιοῦ, στεκόταν ἓνας νεαρὸς μὲ ἀστραφτερά μάτια, ὁ ὁποῖος μὲ νευρικὲς καὶ γρήγορες κινήσεις ἐπέβλεπε κάθε κίνηση τοῦ σκάφους κι ἐπαναλάμβανε κάθε προσταγὴ τοῦ πιλότου.

Πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλους ἐκείνους ποὺ βρῖσκονταν στὴν προκυμαία τοῦ Ἀγίου Ἰωάννη, αὐτὴ ἡ ἀόριστη ἀνησυχία ποὺ πλανιόταν στὴν ἀτμόσφαιρα ἐπηρέασε ἰδιαίτερα κάποιον, ὁ ὁποῖος δὲν ἄντεξε νὰ περιμένει κι ἄλλο τὸ ἀγκυροβόλημα τοῦ πλοίου στὸ λιμάνι· πήδησε σὲ μιὰ βαρκούλα κι ἔδωσε ἐντολὴ νὰ πιάσουν τὰ κουπιά καὶ νὰ κατευθυνθοῦν πρὸς τὸ «Φαραὼ» ποὺ ἔμπαινε πιά στὸν ὅρμο τῆς Ἐφεδρείας.

Βλέποντάς τον νὰ καταφθάνει μὲ τὴ βάρκα, ὁ νεαρὸς ναυτικὸς ἄφησε τὸ πόστο του δίπλα στὸν πιλότο καὶ κρατώντας τὸ καπέλο του ἀκούμπησε στὴν κουπαστή.

Ἦταν ἓνας νέος δεκαοχτὼ μὲ εἴκοσι χρονῶν, ψηλός, σβέλτος, μὲ ὁμορφα μαῦρα μάτια καὶ ἐβένινα σγουρὰ μαλλιά. Ὅλη του ἡ ἐμφάνιση ἀπέπνεε αὐτὸν τὸν ἀέρα ἡρεμίας καὶ ἀποφασιστικότητος, χαρακτηριστικὸ σὲ ἄνδρες μαθημένους ἀπὸ τὴν παιδική τους ἡλικία νὰ παλεύουν μὲ κάθε κίνδυνο.

—Ἄ, ἐσὺ εἶσαι, Νταντές! φώναξε ὁ ἄνθρωπος τῆς βάρκας. Τί συνέβη, καὶ γιατί σ' ὅλο τὸ κατάστρωμα ἔχει ἀπλωθεῖ αὐτὴ ἡ θλίψη;

—Μεγάλη συμφορὰ μᾶς βρῆκε, κύριε Μορέλ! ἀπάντησε ὁ νεαρός. Χάσαμε τὸν ἀγαπημένο μας καπετάνιο. Καθὼς παραπλέαμε τὴν Τσίβιτα-Βέκια, ὁ κυβερνήτης μας ξεψύχησε.

—Καὶ τὸ φορτίο; ρώτησε ἀνυπόμονα ὁ ἐφοπλιστής.

—Ἐφτασε στὸν προορισμό του μὲ ἀσφάλεια, κύριε Μορέλ, καὶ πιστεύω θὰ μείνετε ικανοποιημένοι ὅταν διαβάσετε τὴν ἀναφορά μου. Ἀλλὰ ὁ ἄτυχος καπετὰν Λεκλέρ...

—Μὰ τί συνέβη; ρώτησε φανερὰ ἀνακουφισμένος ὁ ἐφοπλιστής. Τί ἐπιτέλους συνέβη σ' αὐτὸν τὸν τόσο ικανὸ ναυτικό;

—Πέθανε.

—Ἐπεσε στὴ θάλασσα;

—Ὁχι, κύριε. Πέθανε μὲ φριχτοὺς πόνους, ἀπὸ ἐγκεφαλικὸ πυρετό.

Καὶ γυρνώντας πρὸς τὸ πλήρωμα:

—Ἐι! Ἐι! Στὸ πόστο σας ὅλοι, ἔτοιμοι νὰ ρίξουμε ἄγκυρα!

Τὸ πλήρωμα ὑπάκουσε ἀμέσως. Σὰν καλοκουρδισμένο ρολόι, οἱ ὀχτὼ μὲ δέκα ναῦτες ποὺ τὸ ἀποτελοῦσαν ὄρμησαν ἄλλος στὰ σκοινάκια* ποὺ κρατᾶν τυλιγμένα τὰ πανιά, ἄλλος στὰ μπράτσα,* ἄλλος στὶς ντρίσες,* ἄλλος στοὺς συνδετῆρες* τῶν φλόκων καὶ ἄλλοι στοὺς στίγκους* τῶν πανιῶν.

Ὁ νεαρὸς ναυτικὸς ἔριξε ἓνα φευγαλέο βλέμμα στὶς προετοιμασίες τοῦ ἀγκυροβολήματος καὶ βλέποντας ὅτι οἱ διαταγές του ἐκτελοῦνταν στὴν ἐντέλεια στράφηκε ξανὰ στὸν συνομιλητὴ του.

—Καὶ πῶς συνέβη αὐτὴ ἡ συμφορὰ; εἶπε ὁ ἐφοπλιστής συνεχίζοντας τὴν κουβέντα ἀπὸ κεῖ ποὺ τὴν εἶχε διακόψει ὁ νεαρός.

—Ἐτσι ποὺ δὲν τὸ περίμενε κανένας μας, κύριε, μὰ τὸ Θεό! Ὁ καπετὰν Λεκλέρ, ἀφοῦ μίλαγε ἐπὶ ὧρες

μὲ τὸν λιμενάρχη, σάλπαρε ἀπὸ τῇ Νάπολῃ φανερὰ ταραγμένος. Μετὰ ἀπὸ εἴκοσι τέσσερις ὥρες τὸν βάρεσε ὁ πυρετός, καὶ σὲ τρεῖς μέρες πέθανε... Τοῦ ἀποδώσαμε τὶς πρέπουσες τιμὲς καὶ τοῦ κάναμε τὴν κλασικὴ ναυτικὴ κηδεῖα· τὸν τυλίξαμε προσεκτικὰ σὲ μιὰ αἰώρα καὶ τοῦ δέσαμε στὸ κεφάλι μιὰ μπάλα κανονιοῦ τῶν τριάντα ἔξι,* καὶ ἄλλῃ μιὰ μπάλα τοῦ δέσαμε στὰ πόδια καὶ τὸν φουντάραμε στὸ νερό, ἀνοιχτὰ ἀπὸ τὸ νησί Ἐλ Τζίλιο. Ἐχῶ μαζί μου γιὰ νὰ παραδώσω στὴ χήρα του τὸ παράσημο τοῦ Σταυροῦ τῆς Τιμῆς καὶ τὸ ξίφος του. Τί εἰρωνεῖα, συνέχισε χαμογελώντας μελαγχολικὰ ὁ νεαρός, ἓνας ναυτικὸς ποὺ πολέμησε ἀδιάκοπα γιὰ δέκα χρόνια τοὺς Ἀγγλοὺς σ' ὅλες τὶς θάλασσες, νὰ καταντῇ νὰ πεθάνει στὸ κρεβάτι του, σὰν ὅλο τὸν κόσμον...

— Ἀνάθεμα! Τί τὰ θέλεις, Ἐδμόνδε, συνέχισε ὁ ἐφοπλιστής, ὁ ὁποῖος ὅσο περνοῦσε ἡ ὥρα φαινόταν νὰ παρηγοριέται ὅλο καὶ πιὸ πολὺ, ὅλοι θνητοὶ εἴμαστε. Οἱ παλαιοὶ πρέπει σιγὰ σιγὰ νὰ παραχωρήσουν τὴ θέση τους στοὺς νεότερους, ἀλλιῶς δὲν ὑπάρχει πρόοδος. Καὶ μιᾶς ποὺ μὲ βεβαιώνεις πῶς τὸ ἐμπόρευμα...

— Σᾶς ἀπαντῶ πῶς εἶναι σὲ ἄψογη κατάστασι. Κάναμε ἓνα ταξίδι ποὺ κατὰ τὴ γνώμη μου προεξοφλεῖ γιὰ σᾶς τουλάχιστον 25.000 χρυσὰ φράγκα κέρδος.

Μετά, βλέποντας τὸ πλήρωμα παραταγμένο γιὰ ἐπιθεώρηση:

— Φλόκος, μπριγαντίνι καὶ κόφα, μάζεμα, τύλιγμα καὶ δέσιμο! οὐρλιαξε ἀπότομα ὁ νεαρός. Ἐκτελέστε διαταγὴ! Ἀμέσως!

Ἡ διαταγὴ ἐκτελέστηκε ἀμέσως μὲ τέτοια ταχύτητα καὶ τελειότητα, ποὺ θὰ ἔλεγεσ ὅτι πρόκειται γιὰ πολεμικὸ πλοῖο.

— Μάζεμα τῶν στίγκων! Μαλακά!

Μὲ τὴν τελευταία διαταγή, ὅλα τὰ πανιὰ κατέβηκαν καὶ τὸ πλοῖο συνέχισε τὴν πορεία του, γλιστρώντας στὸ νερὸ ἀπαλὰ ἀπαλὰ, ἀθόρυβα, μόνο μὲ τὴ φόρα ποὺ εἶχε.

— Καὶ τώρα, κύριε Μορέλ, ἂν θέλετε μπορεῖτε ν' ἀνεβεῖτε, εἶπε ὁ Νταντὲς βλέποντας τὴν ἀνυπομονησία τοῦ ἐφοπλιστῆ. Νά καὶ ὁ κύριος Νταγκλάρ, ὁ λογιστὴς μας, μόλις βγαίνει ἀπ' τὴν καμπίνα του. Θὰ σᾶς δώσει κάθε πληροφορία ποὺ ἐπιθυμεῖτε. Ἐμένα θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς ἀφήσω, γιατί πρέπει νὰ ἐπιβλέψω τὸ ρίζιμο τῆς ἄγκυρας καὶ νὰ ὑψώσω στὰ κατάρτια τὰ σήματα τοῦ πένθους.

Ὁ ἐφοπλιστὴς δὲν περίμενε καὶ δεύτερη πρόσκληση. Ἀρπαξε στὸν ἀέρα ἓνα παλαμάρι ποὺ τοῦ πέταξε ὁ Νταντὲς, καὶ μὲ εὐκινήσια ποὺ θὰ ζήλευε κι ἓνας πολύπειρος ναυτικὸς σκαρφάλωσε σὰν αἴλουρος τὰ σκαλοπάτια ποὺ ἦταν καρφωμένα στὰ πλάγια τοῦ σκάφους μέχρι τὴν κουπαστή. Ὁ Νταντὲς γύρισε στὸ πόστο του, παραχωρώντας τὴ συνέχεια τῆς συζήτησης σ' αὐτὸν ποὺ εἶχε παρουσιάσει μὲ τὸ ὄνομα Νταγκλάρ, ὁ ὁποῖος βγαίνοντας ἀπὸ τὴν καμπίνα του κατευθυνόταν χαμογελώντας πρὸς τὸν ἐφοπλιστὴ.

Ὁ νεοφερμένος ἦταν ἓνας ἄντρας εἴκοσι πέντε μὲ εἴκοσι ἑξὶ χρονῶν, μὲ ἀρκετὰ σκοτεινὴ φάτσα, ποὺ φανέρωνε ἄνθρωπο δουλικὸ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, ἀλλὰ σκαιό, θρασὺ καὶ ἰταμὸ πρὸς τοὺς κατωτέρους του. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ λογιστῆ, ποὺ ἔτσι κι ἄλλιῶς εἶναι ἀπεχθὲς στοὺς ναυτικούς, ἡ συμπεριφορά του τὸν ἔκανε μισητὸ καὶ στοὺς ναῦτες, ποὺ ἀντιθέτως λάτρευαν τὸν Νταντὲς.

— Ἔ, λοιπόν! Κύριε Μορέλ, εἶπε ὁ Νταγκλάρ, σίγουρα μάθατε γιὰ τὴ συμφορὰ ποὺ μᾶς βρῆκε...

— Ναί, ναί. Καημένε καπετὰν Λεκλέρ! Κρίμα! Ἦταν τίμιος καὶ πολὺ γενναῖος ναυτικὸς.

—Χωρίς ἀμφιβολία ἓνας ἐξαιρετικὸς ναυτικὸς. Γέρασε ἀνάμεσα στὸν οὐρανὸ καὶ τὴ θάλασσα, ὅπως ἀρμόζει σ' ἓναν ἄντρα ποὺ καθῆκον ἔχει τὴν ὑπεράσπιση τῶν συμφερόντων ἑνὸς τόσο σπουδαίου ἐμπορικοῦ οἴκου ὅπως ἡ ἐταιρεία «Μορέλ καὶ Υἱός», εἶπε ὁ Νταγκλάρ κἀνοντας ταυτόχρονα μιὰ ὑπόκλιση.

—Μά, εἶπε ὁ ἐφοπλιστὴς παρακολουθώντας ταυτόχρονα τὸν Νταντὲς ποὺ μὲ ἄγρυπνο μάτι ἔψαχνε γιὰ ἀγκυροβόλιο, μοῦ φαίνεται πὼς δὲν χρειάζεται νά 'σαι τόσο γερο-ναυτικὸς ὅπως ὑπονοεῖς, Νταγκλάρ, γιὰ νὰ ξέρεις καλὰ τὴ δουλειὰ σου. Νά, παραδείγματος χάριν, ὁ φίλος μας ὁ Νταντὲς εἶναι ἓνας ἄντρας ποὺ κἀνει τὸ καθῆκον του ἄψογα χωρὶς νὰ χρειάζεται τὴ συμβουλὴ κανενός, ἀπ' ὅ,τι μοῦ φαίνεται.

—Μάλιστα, κύριε, εἶπε ὁ Νταγκλάρ ρίχνοντας μιὰ λοξὴ ματιὰ στὸν Νταντὲς, ματιὰ ποὺ μέσα τῆς ἄστραψε μιὰ σπύθα μίσους. Μάλιστα, εἶναι νέος ἀκόμη καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἀνεύθυνος. Δὲν πρόλαβε νὰ πεθάνει ὁ πλοίαρχός μας, καὶ χωρὶς νὰ συμβουλευτεῖ κανέναν ἀνέλαβε τὴ διακυβέρνηση τοῦ πλοίου. Χώρια ποὺ μᾶς ἔκανε νὰ χάσουμε μιὰμιση μέρα, ἀφοῦ ἀντὶ νὰ φέρει τὸ καράβι στὴ Μασσαλία μᾶς κουβάλησε στὸ νησι τῆς Ἑλβας.*

—Τὸ ὅτι ἀνέλαβε τὴ διακυβέρνηση τοῦ πλοίου, εἶπε ὁ ἐφοπλιστὴς, εἶναι λογικὸ, μᾶς ποὺ ἦταν δεύτερος καπετάνιος καὶ ὁ πλοίαρχος πέθανε. Ἀλλὰ σίγουρα, ἂν ἔχασε μιὰμιση μέρα στὴν Ἑλβα, ἔχει ἄδικο. Ἐκτὸς ἂν εἶχε καμιὰ ἀβαρία τὸ πλοῖο καὶ πῆγε ἐκεῖ γιὰ ἐπιδιόρθωση.

—Τὸ πλοῖο εἶναι μιὰ χαρά, ὑγιέστατο σὰν κι ἐμένα, καὶ ὅπως εὐχομαι νὰ εἴστε κι ἐσεῖς, κύριε Μορέλ. Καὶ αὐτὴ ἡ μιὰμιση μέρα χάθηκε ἀπὸ καθαρὸ καπρίτσιο, ἀπὸ ἀνάγκη νὰ πατήσῃ στεριά καὶ νὰ κἀνει περίπατο ὁ νεαρός, αὐτὸ εἶν' ὅλο.

— Νταντές, φώναξε ὁ ἐφοπλιστὴς γυρνώντας πρὸς τὸν ναυτικό, γιὰ ἔλα ἐδῶ.

— Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε, εἶπε ὁ Νταντές, ἔρχομαι σὲ λίγο.

Καὶ γυρνώντας πρὸς τὸ πλήρωμα:

— Ρίχτε τὴν ἄγκυρα! φώναξε.

Ἡ ἄγκυρα ἔπεσε ἀμέσως, ἐνῶ ἡ ἀλυσίδα πίσω τῆς τσούλαγε μ' ἓναν ἐκκωφαντικὸ θόρυβο. Παρόλο ποὺ ὁ πιλότος ἦταν παρών, ὁ Νταντές ἔμεινε στὸ πόστο του μέχρι νὰ ὁλοκληρωθεῖ αὐτὴ ἡ τελευταία μανούβρα. Ἐπειτα φώναξε:

— Κατεβάστε τὴν κόκκινη σημαδοῦρα μεσοκάταρτα, ἡ σημαία μεσίστια, σταυρωτὰ οἱ κεραῖες!

— Βλέπετε, βλέπετε; εἶπε ὁ Νταγκλάρ ψιθυριστά. Μά τὴν πίστη μου, νομίζει κιόλας πὼς ἔγινε καπετάνιος.

— Στὴν πράξη εἶναι κιόλας καπετάνιος, εἶπε ὁ ἐφοπλιστής.

— Ναί, μόνο ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμη τὴν ὑπογραφή σας, οὔτε τὴν ὑπογραφή τοῦ συνεταίρου σας.

— Διάολε! ἀναφώνησε ὁ ἐφοπλιστής. Μήπως νομίζεις πὼς δὲν θὰ τοῦ ἐμπιστευτῶ αὐτὸ τὸ πόστο; Σύμφωνοι, εἶναι νέος πολὺ, τὸ ξέρω αὐτό, ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ικανότατος, καὶ καθ' ὅλα ἄξιος γι' αὐτὴ τὴ θέση.

Ἐνα σύννεφο πέρασε ἀπὸ τὸ βλέμμα τοῦ Νταγκλάρ.

— Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε Μορέλ, εἶπε ζυγώνοντας ὁ Νταντές. Τώρα ποὺ ἀγκυροβολήσαμε καὶ ἀποτίσαμε τὶς πρέπουσες τιμὲς στὸν καπετάνιο μας, εἶμαι στὴ διάθεσή σας. Μοῦ φαίνεται ὅτι μὲ φωνάζατε.

Ὁ Νταγκλάρ ἔκανε ἓνα βῆμα πίσω.

— Μπορῶ νὰ μάθω γιατί σταματήσατε στὸ νησι τῆς Ἑλβας;

—Κύριε, τὸ ἀγνοῶ. Ἐγὼ ἐκπλήρωσα ἀπλῶς τὴν τελευταία διαταγὴ τοῦ καπετὰν Λεκλέρ, ποὺ πεθαίνοντας μοῦ ἐμπιστεύτηκε ἓνα πακέτο γιὰ τὸν στρατάρχη Μπερτράν.*

—Καὶ τὸν συναντήσατε λοιπόν; Ἐδμόνδε, τὸν εἶδες;

—Ποιόν;

—Τὸν στρατάρχη!

—Μάλιστα.

Ὁ Μορέλ κοίταξε δεξιά ἀριστερά καὶ τράβηξε παράμερα τὸν Νταντές.

—Καὶ πῶς εἶναι ἡ κατάσταση τοῦ αὐτοκράτορα; ρώτησε ἀνυπόμονα.

—Καλὰ εἶναι, τουλάχιστον ἂν δὲν μὲ ἀπατοῦν τὰ μάτια μου.

—Δηλαδή, εἶδες καὶ τὸν αὐτοκράτορα;

—Ναί, ὅσο ἤμουνα μὲ τὸν στρατάρχη, μπῆκε στὸ γραφεῖο τοῦ Μπερτράν κι αὐτός.

—Καὶ τοῦ μίλησες;

—Γιὰ νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια, εἶπε χαμογελώντας ὁ Νταντές, δὲν τοῦ μίλησα ἐγώ, αὐτὸς μοῦ μίλησε.

—Καὶ τί σοῦ εἶπε;

—Μὲ ρώταγε κυρίως γιὰ τὸ πλοῖο, πότε θὰ ἐπιστρέψουμε στὴ Μασσαλία, τί διαδρομὴ εἶχαμε κάνει καὶ τί φορτίο κουβαλούσαμε. Νομίζω πῶς ἂν τὸ πλοῖο ἦταν ἄδειο καὶ ἂν ἤμουν ἰδιοκτήτης του, σίγουρα θὰ μοῦ πρότεινε νὰ τὸ ἀγοράσει. Ἀλλὰ τοῦ εἶπα πῶς ἤμουνα μόνο ἓνας ἀπλὸς δεύτερος καπετάνιος καὶ πῶς τὸ πλοῖο ἀνῆκε στὸν οἶκο «Μορέλ καὶ Υἱός». Ἀμέσως ὁ αὐτοκράτορας ἔβαλε τὰ γέλια. «Χά, χά, χά! Τοὺς ξέρω αὐτούς», εἶπε. «Οἱ Μορέλ εἶναι πάμπου πρὸς πάμπου ἐφοπλιστές. Καὶ ξέρω προσωπικὰ ἓναν Μορέλ ποὺ ὑπηρετούσαμε μαζί στὸ ἴδιο σύνταγμα ὅταν ἤμουνα στὴ φρουρὰ τῆς Βαλέντσια».

—Ἀλήθεια λέει! φώναξε χαρούμενος ὁ ἐφοπλιστής.

Γιὰ τὸν θεῖο μου, τὸν Πολικάρ Μορέλ, μιλοῦσε ὁ αὐτοκράτορας, ποὺ ἀργότερα ἔφτασε μέχρι τὸ βαθμὸ τοῦ λοχαγοῦ. Νταντές, ἔτσι καὶ συναντήσεις τὸν θεῖο μου καὶ τοῦ πεῖς ὅτι ὁ αὐτοκράτορας τὸν θυμᾶται ἀκόμη, θὰ δεῖς τὸν γερο-γκρινιάρη* νὰ βάζει τὰ κλάματα. Τέλος καλὸ, ὅλα καλὰ, συνέχισε ὁ ἐφοπλιστῆς χτυπώντας χαϊδευτικὰ στὸν ὦμο τὸν νεαρό. Καλὰ ἔκανες ποὺ ἀκολούθησες τῇ διαταγῇ τοῦ καπετὰν Λεκλέρ καὶ σταμάτησες στὴν Ἑλβα. Ὅμως πρόσεχε, παιδί μου! Ἄν μαθευόταν πὼς ἔδωσες ἓνα δέμα στὸν στρατάρχη καὶ πὼς μίλησες στὸν αὐτοκράτορα, μπορεῖ νὰ εἶχες κακὰ ξεμπερδέματα.

— Γιατί νὰ βρῶ μπελά, κύριε; Γιὰ ποιοῦ πράγμα μπορεῖ νὰ μὲ κατηγορήσει ὁ ὅποιοςδήποτε; Δὲν ἔχω ἰδέα τί περιεῖχε αὐτὸ τὸ δέμα, ὁ δὲ αὐτοκράτορας μοῦ ἔκανε τίς συνηθισμένες ἐρωτήσεις ποὺ θὰ ἔκανε σ' ὅποιονδήποτε ναυτικό. Ἀλλὰ μὲ συγχωρεῖτε, πάλι πρέπει νὰ σᾶς ἀφήσω γιατί βλέπω νὰ καταφτάνει τὸ Ὑγειονομικὸ καὶ οἱ τελωνειακοί. Μοῦ ἐπιτρέπετε;

— Ἐλεύθερα, ἐλεύθερα, ἀγαπητέ μου.

Ὁ νεαρὸς ἀπομακρύνθηκε, καὶ ὥς διὰ μαγείας ἐφανίστηκε ὁ Νταγκλάρ ποὺ ζύγωσε τὸν ἐφοπλιστῆ.

— Λοιπόν; ρώτησε. Μοῦ φαίνεται πὼς σᾶς ἔδωσε ἐπαρκεῖς ἐξηγήσεις γιὰ τὸ ἀγκυροβόλημά του στὸ Πόρτο-Φεράγιο!*

— Ἐξαίρετες, ἀγαπητέ μου Νταγκλάρ.

— Ἄ! Τόσο τὸ καλύτερο γι' αὐτόν, γιατί πάντα στενοχωριέμαι ὅταν βλέπω συνάδελφο ποὺ δὲν ἐκτελεῖ καλὰ τὸ καθῆκον του.

— Ὁ Νταντές ἔκανε τὸ δικό του, ἀπάντησε ὁ Μορέλ, καὶ μὲ τὸ παραπάνω. Κανεῖς δὲν μπορεῖ νὰ πεῖ οὔτε λέξη γι' αὐτό. Ὁ πλοίαρχος Λεκλέρ τοῦ εἶχε δώσει αὐτὴ τῇ διαταγῇ γιὰ νὰ πατήσῃ στὴ στεριά καὶ νὰ κάνει περιπάτους, συμπλήρωσε περιπαικτικά.

—“Α! Μιᾶς ποὺ ἀναφέρατε τὸν καπετὰν Λεκλέρ, σᾶς παρέδωσε καὶ τὸ γράμμα ποὺ τοῦ ἐμπιστεύτηκε ὁ πλοίαρχος;

—Ποιός;

—Ὁ Νταντές.

—Σ’ ἐμένα, ὅχι! Τοῦ ἔδωσε κάνα γράμμα ὁ μακαρίτης;

—Νομίζω πὼς ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πακετάκι ὁ καπετὰν Λεκλέρ τοῦ ἔδωσε κι ἓνα γράμμα.

—Γιὰ ποιό πακετάκι μιᾶς, κύριε Νταγκλάρ;

—Μὰ αὐτὸ ποὺ ὁ Νταντές παρέδωσε περνώντας ἀπὸ τὸ Πόρτο-Φεράγιο.

—Καὶ ποῦ ἔμαθες ἐσὺ πὼς εἶχε ἓνα πακέτο νὰ παραδώσει στὸ Πόρτο-Φεράγιο;

Ὁ Νταγκλάρ κοκκίνισε.

—Νά! Περνοῦσα κατὰ τύχην ἔξω ἀπὸ τὴν καμπίνα τοῦ καπετάνιου καὶ τὸν εἶδα νὰ δίνει στὸν Νταντές ἓνα δέμα κι ἓνα γράμμα.

—Δὲν μοῦ ἀνέφερε κάτι τέτοιο, ἔκοψε τὴ συζήτηση ὁ ἐφοπλιστής. Ἀλλὰ σίγουρα, ἂν ἔχει κάποιο γράμμα γιὰ μένα, θὰ μοῦ τὸ δώσει.

Ὁ Νταγκλάρ δίστασε λίγο κι ἔπειτα εἶπε χαμηλόφωνα:

—Σᾶς παρακαλῶ, κύριε Μορέλ, μὴν πεῖτε τίποτα στὸν Νταντές γι’ αὐτὴ τὴν κουβέντα μας. Ἴσως δὲν εἶδα καλά.

Ἐκείνη τὴ στιγμή φάνηκε πάλι ὁ Νταντές. Ὁ Νταγκλάρ ἔσπευσε νὰ ἐξαφανιστεῖ.

—Λοιπόν, ἀγαπητέ μου Νταντές, εἶσαι ἐλεύθερος ἐπιτέλους; ρώτησε τρυφερὰ ὁ ἐφοπλιστής.

—Μάλιστα, κύριε.

—Αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν καθυστέρησες.

—Ὁ κατάλογος μὲ τὰ ἐμπορεύματα ἦταν ἤδη ἑτοιμος καὶ οἱ τελωνειακοὶ τὸν πῆραν κι ἔφυγαν ἀμέσως.

Οἱ ὑπεύθυνοι τῶν ἀποθηκῶν εἶχαν πάρει νωρίτερα τὰ δικά τους χαρτιά ἀπὸ ἓναν ὑπάλληλο ποὺ εἶχαν στείλει μαζί μὲ τὸν πιλότο, καὶ τὸ Ὑγειονομικὸ εἶδε πῶς ἤμασταν ἐντάξει σὲ ὅλα.

— Δηλαδή, δὲν ἔχεις τίποτε ἄλλο νὰ κάνεις ἐδῶ;

Ὁ Νταντὲς ἔριξε ἓνα γρήγορο βλέμμα γύρω του.

— Ὅχι, ὅλα εἶναι ἐντάξει.

— Τότε θὰ ἔρθεις νὰ φᾶμε μαζί;

— Μὲ συγχωρεῖτε πάρα πολύ, κύριε Μορέλ, συγχωρῆστε με, ἀλλὰ ἡ πρώτη μου ἐπίσκεψη στὴ Μασσαλία εἶναι πάντα στὸν πατέρα μου. Παρ' ὅλα αὐτά, σᾶς εἶμαι εὐγνώμων γιὰ τὴν τιμὴ ποὺ μοῦ κάνετε προσκαλώντας με.

— Δίκιο ἔχεις, παιδί μου, δίκιο ἔχεις. Τὸ ξέρω πῶς εἶσαι πολὺ καλὸς γιός.

— Καί..., ρώτησε διστακτικὰ τὸ παλικάρι, μήπως ξέρετε νὰ μοῦ πεῖτε πῶς πάει ὁ πατέρας μου; Εἶναι καλά;

— Νομίζω πῶς ναί, ἀγαπητέ μου Ἐδμόνδε, παρόλο ποὺ ἔχω νὰ τὸν δῶ πολὺ καιρὸ τώρα.

— Ναί, τὸν περισσότερο χρόνο τὸν περνάει κλεισμένος στὸ καμαράκι του.

— Αὐτὸ ἀποδεικνύει πῶς δὲν τοῦ ἔλειψε τίποτα ὅσο ἐστὶν ταξίδευες.

Ὁ Νταντὲς χαμογέλασε.

— Ὁ πατέρας μου εἶναι πολὺ περήφανος, κύριε. Καὶ νὰ τοῦ ἔλειπε τίποτα, ἀμφιβάλλω ἂν θὰ παρακάλαγε γι' αὐτὸ ὅποιονδῆποτε στὸν κόσμο ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Θεό.

— Τότε, ἐλπίζω νὰ φᾶμε μαζί μετὰ τὴν ἐπίσκεψη στὸν πατέρα σου.

— Καὶ πάλι συγγνώμη, κύριε Μορέλ. Μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπίσκεψη ἔχω ἄλλη μία, ἐξίσου σημαντικὴ γιὰ μένα.

—“Α, βέβαια, Νταντές. Ξέχασα πώς κάποια ψυχή σὲ περιμένει ἐξίσου ἀνυπόμονα μὲ τὸν πατέρα σου. Κάποια ψυχή ποὺ μένει στὴ συνοικία τῶν Καταλανῶν.

Ὁ Νταντές χαμογέλασε.

—Χά, χά, χά! ξεκαρδίστηκε ὁ ἐφοπλιστής. Δὲν ἐκπλήσσομαι, γιατί ὅσο ἔλειπες, πέρασε πάμπολλες φορὲς ἀπ’ τὰ γραφεῖα μας γιὰ νὰ μὲ ρωτήσῃ ἂν εἶχα νέα ἀπὸ τὸ «Φαραώ». Ἀνάθεμά σε, Ἐδμόνδε, μὴ σὲ δῶ ποτὲ νὰ κλαίγεις. Ὅλα πᾶνε καλὰ στὴ ζωὴ σου, κι ἐπιπλέον ἔχεις μιὰ ἐρωμένη πραγματικὴ καλλονή!

—Δὲν εἶναι ἐρωμένη μου, κύριε, εἶπε αὐστηρὰ ὁ ναυτικός. Εἶναι ἡ ἀρραβωνιαστικιά μου.

—“Ε! Καμιά φορὰ αὐτὲς οἱ δύο ιδιότητες συγχωνεύονται, εἶπε σκασμένος στὰ γέλια ὁ Μορέλ.

—Ὅχι γιὰ μᾶς, κύριε.

—Καλά, καλά, ἀγαπητέ μου Ἐδμόνδε, συνέχισε συγκαταβατικὰ ὁ ἐφοπλιστής βλέποντας τὸ αὐστηρὸ ὕφος τοῦ νέου, ἃς μὴ σὲ κρατάω ἄλλο. Ἐφερεις σὲ τόσο αἴσιο πέρας τὴν ἀποστολὴ σου, ποὺ μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση σοῦ δίνω ἄδεια ν’ ἀσχοληθεῖς μὲ τὶς δικές σου ὑποθέσεις. Μήπως ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ χρήματα;

—Ὅχι, κύριε. Ἐχω ὅλη τὴ νόμιμη ἀμοιβὴ γιὰ τὴ δουλειά μου, κοντὰ τριῶν μηνῶν μισθοῦς.

—Βλέπω πῶς, ἐκτὸς ἀπὸ καλὸς ναυτικός, εἶσαι καὶ καλὸς νοικοκύρης.

—Ὑπολογίστε, κύριε, πῶς ἔχω ἓναν πᾶμφτωχο πατέρα, ποὺ πρέπει νὰ φροντίζω.

—Βέβαια, βέβαια, τὸ ξέρω πῶς εἶσαι ἓνας πολὺ καλὸς γιός. Ἄντε λοιπὸν νὰ δεῖς τὸν ἀγαπημένο σου πατέρα. Ἐχω κι ἐγὼ ἓναν γιό, τὸν διάδοχό μου, καὶ θὰ τσαντιζόμουνά πάρα πολὺ μὲ κάποιον ποὺ θὰ τὸν κρατοῦσε μακριὰ μου μετὰ ἀπὸ ἓνα μεγάλο ταξίδι.

—Λοιπόν, μοῦ ἐπιτρέπετε; εἶπε χαιρετώντας τὸν ὁ νεαρός.

—Ναί, βέβαια, ἐκτὸς ἂν θέλεις νὰ μοῦ πεῖς καὶ τίποτε ἄλλο.

—Ὅχι, κύριε Μορέλ.

—Πεθαίνοντας ὁ πλοίαρχος Λεκλέρ, δὲν σοῦ ἔδω-
σε κανένα γράμμα γιὰ μένα;

—Τοῦ ἦταν ἀδύνατον νὰ γράψῃ ὅτιδὴποτε, κύριε.
Ὅμως αὐτὸ μοῦ θύμισε πὼς πρέπει νὰ σᾶς ζητήσω
μία δεκαπενθήμερη ἄδεια.

—Γιὰ νὰ παντρευτεῖς;

—Πρῶτον γι' αὐτό. Μετά, γιὰ νὰ πάω στὸ Πα-
ρίσι.

—Ἐντάξει, ἐντάξει. Πάρε ὅσο χρόνο σοῦ χρειά-
ζεται, ὅσο θέλεις, Νταντές. Μέχρι νὰ ξεφορτώσουμε
τὸ πλοῖο, θὰ χρειαστοῦμε τουλάχιστον ἑξὶ βδομάδες,
καὶ θὰ κάνουμε τουλάχιστον τρεῖς μῆνες γιὰ νὰ ξανα-
σαλπάρουμε... Ἀλλὰ ὑποσχέσου μου ὅτι σὲ τρεῖς μῆ-
νες θὰ εἶς ἔδῳ. Γιατὶ ὁ «Φαραώ» δὲν μπορεῖ νὰ σαλ-
πάρῃ χωρὶς τὸν νέο του καπετάνιο.

—Χωρὶς τὸν νέο του καπετάνιο! φώναξε ὁ Ντα-
ντές, μὲ μάτια ποὺ ἔλαμπαν ἀπὸ χαρά. Προσέξτε καλὰ
τί λέτε τώρα, κύριε, γιατί ἐκπληρώνετε τίς πιὸ κρυφές
μου ἐλπίδες μ' αὐτὰ τὰ λόγια σας. Πραγματικὰ σκέ-
πτεστε νὰ μοῦ ἀναθέσετε τὰ καθήκοντα τοῦ πλοιάρ-
χου στὸ «Φαραώ»;

—Ἄν ἤμουν μόνος μου, θὰ σοῦ ἄπλωνα τὸ χέρι
καὶ θὰ ἔλεγα «ἔγινε». Ἀλλὰ, ὅπως ξέρεις, ἔχω καὶ συ-
νέταιρο, καὶ ὅπως λέει μιὰ ἰταλικὴ παροιμία: «Che
a compagno a padrone».* Ἀλλὰ ἤδη ἡ μισὴ δουλειὰ
ἔχει γίνῃ κιόλας, μιᾶς ποὺ ἀπὸ τίς δύο ψῆφους ἔχεις
ἤδη κερδίσει τὴν μία. Στηρίξου πάνω μου, γιατί θὰ
κάνω τὸ πᾶν γιὰ νὰ ἔχεις καὶ τὴν ψῆφο τοῦ συνε-
ταίρου μου.

—ὦ, κύριε Μορέλ! εἶπε ὁ Ἐδμόνδος πιάνοντας
δακρυσμένος τὰ χέρια τοῦ ἐφοπλιστῆ. Σᾶς εὐχαριστῶ

ἀπ' τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς μου. Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ ἐκ μέρους τοῦ πατέρα μου καὶ τῆς Μερσέντες.

— Καλά, καλά, Ἐδμόνδε! Τί στοῦ καλό; Ὁ Θεός, ἐκεῖ στοὺν οὐρανό, φροντίζει καμιά φορά καὶ γιὰ τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους. Πήγαινε νὰ δεῖς τὸν πατέρα σου, πήγαινε νὰ δεῖς τὴ Μερσέντες, καὶ μετὰ ἔλα νὰ με βρεῖς.

— Δὲν θέλετε νὰ σᾶς βγάλω στὴ στεριά;

— Ὅχι, εὐχαριστῶ, παιδί μου. Θὰ μείνω γιὰ νὰ κάνω μὲ τὸν Νταγκλάρ τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ ταξιδιοῦ. Ἄ! μὲ τὴν εὐκαιρία, πῶς τὰ πῆγες μ' αὐτὸν στοῦ ταξίδι; Ἐμεινες εὐχαριστημένος μαζί του;

— Ἀνάλογα πῶς καταλαβαίνει κανεὶς τὸ νόημα τῆς ἐρώτησής σας, κύριε. Ἄν ρωτᾶτε ἂν ἔχει συναδελφικότητα, σᾶς ἀπαντῶ κατηγορηματικὰ ὄχι. Νομίζω πὼς δὲν μὲ συμπαθεῖ, ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἔκανα τὴ βλακεία, μετὰ ἀπὸ ἓναν καβγά ποὺ εἶχαμε μεταξύ μας, νὰ τοῦ προτείνω νὰ κατεβοῦμε γιὰ δύο λεπτὰ στοῦ νησάκι τοῦ Μοντεχρίστου καὶ νὰ λύσουμε ἐκεῖ τὴ διαφορὰ μας. Αὐτὴ ἡ πρότασή μου ἦταν λάθος, ἡ ἄρνησή του ἦταν σωστή. Ἄν μὲ ρωτᾶτε γιὰ τὴν ἱκανότητά του ὡς λογιστῇ, δὲν ἔχω τίποτα νὰ πῶ, καὶ νομίζω πὼς θὰ μείνετε εὐχαριστημένος ἀπ' τὸν τρόπο ποὺ ἐκτελεῖ τὰ καθήκοντά του.

— Δηλαδή, μ' ἄλλα λόγια, ἔτσι καὶ γινόσουν καπετάνιος στοῦ «Φαραώ», θὰ κράταγες μὲ εὐχαρίστηση τὸν Νταγκλάρ γιὰ λογιστὴ στοῦ καράβι;

— Καπετάνιος ἢ δεύτερος, κύριε Μορέλ, θὰ σεβόμουν πάντα αὐτοὺς ποὺ ἐμπιστεύονται οἱ караβοκυραῖοι μου.

— Καλά, καλά, Νταντές, βλέπω πὼς ἀπ' ὅλες τίς ἀπόψεις εἶσαι ἓνα ἀξιόλογο ἄτομο. Ἄς μὴ σὲ κρατάω ἄλλο. Ἄντε, δίνε του τώρα, γιατί σὲ βλέπω τόση ὥρα νὰ κάθεται σὲ ἀναμμένα κάρβουνα.

—'Αρα, μπορῶ νὰ φύγω τώρα;

—Σοῦ εἶπα, φεύγα!

—Μπορῶ νὰ πάρω τὴ βάρκα σας;

—Πάρ' την.

—'Αντίο σας, κύριε Μορέλ, καὶ χίλια εὐχαριστῶ.

Ὁ νεαρὸς ναυτικὸς πῆδησε στὴ βαρκούλα, στρογγυλοκάθισε στὴν πλώρη καὶ διέταξε νὰ τὸν πᾶνε ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Κανεμπιέρ.* Δύο ναῦτες ἄρπαξαν ἀμέσως τὰ κουπιά, καὶ τὸ πλεούμενο ἄρχισε νὰ σκίζει τὰ νερά, ὅσο πιὸ γρήγορα γινόταν μέσ' ἀπὸ τὶς ἑκατοντάδες βάρκες κάθε εἵδους ποὺ φράζουν, ἀνάμεσα σὲ δυὸ σειρὲς πλοίων, τὸ στενὸ πέρασμα τὸ ὁποῖο ὀδηγεῖ ἀπὸ τὴν εἴσοδο τοῦ κόλπου στὴν προκυμαία τῆς Ὁρλεάνης.

Γελώντας μὲ τὴν καρδιά του, ὁ ἐφοπλιστὴς τὸν εἶδε νὰ φτάνει στὸν προορισμὸ του, νὰ πηδάει στὸ πλακόστρωτο τῆς προκυμαίας καὶ νὰ χάνεται αὐτοστιγμὴ ἀνάμεσα στὸ πολύχρωμο πλῆθος ποὺ κάθε μέρα, ἀπὸ τὶς πέντε τὸ πρωὶ ὡς τὶς ἑννιά τὸ βράδυ, στρυμώχνεται στὴ διάσημη λεωφόρο Κανεμπιέρ. Οἱ σύγχρονοι Φωκαεῖς εἶναι τόσο περήφανοι γι' αὐτὴ τὴν ὁδό, ποὺ πολὺ σοβαρὰ λένε μὲ τὴν ἔντονη μασσαλιώτικη διάλεκτο καὶ προφορά τους, ποὺ δίνει τόσο χαρακτηριστὴρ σ' ὅ,τι λένε: «'Αν τὸ Παρίσι εἶχε μιὰ Κανεμπιέρ, τότε θὰ τὸ λέγανε Μικρὴ Μασσαλία».

Γυρνώντας τὴν πλάτη του στὴ θάλασσα, ὁ Μορέλ εἶδε πίσω του τὸν Νταγκλάρ, ποὺ ὅπως φαινόταν περὶμενε τὶς διαταγές του, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα παρακολουθοῦσε κι αὐτὸς τὸν Νταντές. Ὡστόσο, ὑπῆρχε τεράστια διαφορὰ στὸ βλέμμα τῶν δύο ἀνδρῶν ποὺ κοιτοῦσαν τὸν νεαρὸ ναυτικὸ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.

Πατέρας και γιός

Ἄς ἀφήσουμε τὸν Νταγκλάρ ἀγκαλιασμένο μὲ τὸν δαίμονα τοῦ μίσους καὶ τοῦ φθόνου, ἅς τὸν ἀφήσουμε νὰ προσπαθεῖ νὰ κάνει στὸν ἐφοπλιστὴ συνομιλητὴ τοῦ κάποιον ἀκόμα κακοήθη ὑπαινιγμὸ καὶ ἅς ἀκολουθήσουμε τὸν Νταντές. Αὐτός, ἀφοῦ διέτρεξε ὅλη τὴν Κανεμπιέρ, χώθηκε στὴν ὁδὸ Νοάιγ καὶ μπῆκε σ' ἓνα σπιτάκι ποὺ βρισκόταν στὸ σοκάκι Μελάν, ἀνέβηκε βιαστικὰ τὰ σκαλιὰ μιᾶς σκάλας ποὺ ἦταν βυθισμένα στὸ σκοτάδι καὶ κρατώντας μὲ τὸ ἓνα χέρι τὴν κουπαστὴ καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὴν καρδιά του ποὺ χτυποῦσε σὰν τρελή, σταμάτησε ἐντέλει μπροστὰ σὲ μιὰ μισάνοιχτη πόρτα, ποὺ ἄφηνε τὸ βλέμμα ἐλεύθερο νὰ περιεργαστεῖ μιὰ καμαρούλα.

Σ' αὐτὸ τὸ καμαράκι ζοῦσε ὁ πατέρας του. Ὁ γεράκος δὲν εἶχε μάθει ἀκόμη πὼς τὸ «Φαραῶ» εἶχε φτάσει στὸ λιμάνι. Ἐκείνη τῇ στιγμῇ, ὁ γέροντας στερέωνε, σκαρφαλωμένος σὲ μιὰ καρέκλα, κάτι καπουτσίνους σ' ἓνα ξύλινο δικτυωτὸ στερεωμένο στὸν τοῖχο. Οἱ καπουτσίνοι, μπερδεμένοι μὲ τὰ βλαστάρια μιᾶς περικοκλάδας, κόντευαν νὰ φτάσουν στὸ παράθυρο καὶ ὁ πατέρας πάσχιζε νὰ τοὺς ξεμπλέξει μὲ τὰ τρεμουλιάρικα χέρια του. Ξαφνικά, αἰσθάνθηκε κάποιον νὰ τὸν ἀγκαλιάζει σφιχτὰ ἀπὸ πίσω, καὶ μιὰ πολὺ γνωστὴ καὶ ἀγαπημένη φωνὴ νὰ τοῦ ψιθυρίζει:

— Πατέρα μου, πατερούλη μου ἀγαπημένε!

Ὁ γέροντας ἐβγαλε μιὰ φωνούλα καὶ γύρισε. Ἀντικρίζοντας τὸν γιό του, ἀφέθηκε στὴν ἀγκαλιά του, τρέποντας καὶ κατάχλομος ἀπ' τὴ συγκίνηση.

— Τί ἔχεις, πατέρα μου; φώναξε ἀνήσυχος ὁ νέος. Μήπως εἶσαι ἄρρωστος;

—“Οχι, ὄχι! ”Οχι, ἀγαπημένε μου Ἐδμόνδε, γιέ μου, παιδί μου, ὄχι! Ἀλλὰ νά, δὲν σὲ περίμενα, καὶ ἡ χαρά, τὸ ξάφνιασμα, νὰ σ' ἀντικρίσω ξανά, ἔτσι ἀπρόσμενα... Ἀχ, Θεούλη μου! Μοῦ φαίνεται πὼς θὰ πεθάνω ἀπὸ τὴ χαρά μου!

—Καλά! Σιγά! Σύνελθε λοιπόν, μπαμπάκα μου! Ἐγὼ εἶμαι, ἐγὼ αὐτοπροσώπως! Λένε πὼς κανέναν δὲν ἔπαθε κάτι ἀπὸ τὴ χαρά, καὶ γι' αὐτὸ ἤρθα ἔτσι ἀπροειδοποίητα. Ἐλα τώρα, χαμογέλα μου, ἀντὶ νὰ με κοιτᾷς με γουρλωμένα μάτια. Ξαναγύρισα καὶ ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ ἴμαστε εὐτυχισμένοι.

—Ἀχ, μακάρι, παιδί μου! συνέχισε τὸ γεροντάκι. Ἀλλὰ πὼς θὰ ἴμαστε εὐτυχισμένοι; Δὲν θὰ ξαναφύγεις πιά; Γιὰ διηγήσου καὶ περίγραψέ μου τὴν εὐτυχία μας.

—Ὁ Θεὸς νὰ με συγχωρήσει, μιᾶς ποὺ ἡ εὐτυχία μας θὰ στηριχτεῖ στὸ πένθος μιᾶς ἄλλης οἰκογένειας! Ἀλλὰ ὁ ἴδιος Θεὸς ξέρει πὼς δὲν ἤθελα ποτέ μου, οὔτε εὐχήθηκα γιὰ μιὰ εὐτυχία ποὺ θὰ ἔχε τέτοιες ρίζες. Ἀλλὰ ἔτσι συνέβη, καὶ ἡ χαρά μου εἶναι μεγαλύτερη ἀπ' τὴ λύπη ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ νιώθω. Πατέρα, ὁ καλὸς καπετὰν Λεκλέρ πέθανε, καὶ μᾶλλον, ὅπως μοῦ εἶπε ὁ προστάτης μου κύριος Μορέλ, θὰ πάρω τὴ θέση του. Καταλαβαίνεις, πατέρα; Πλοίαρχος μόλις εἴκοσι χρόνων! Μὲ μισθὸ ἑκατὸ λουδοβίκεια τὸ χρόνο καὶ μερικὸ ἀπὸ τὰ κέρδη τοῦ «Φαραώ». Τί παραπάνω θὰ μπορούσε νὰ ἐλπίζει ἓνα κακόμοιρο ναυτάκι σὰν κι ἐμένα;

—Αὐτὸ εἶναι ἡ εὐτυχία, δίκιο ἔχεις, παιδί μου, εἶπε τὸ γεροντάκι.

—Μὲ τὰ πρῶτα λεφτὰ ποὺ θὰ κερδίσω, θὰ σοῦ ἀγοράσω ἓνα μικρὸ σπιτάκι, ἀλλὰ μὲ κῆπο. Ἔτσι θὰ μπορεῖς νὰ καλλιεργεῖς ὅπως θέλεις τὶς κληματαριές, τοὺς καπουτσίνους καὶ τ' ἁγιοκλήματά σου... Μὰ τί ἔχεις, πατέρα; Δὲν φαίνεσαι καλά!

—“Ηρεμα, ἡρεμα! Δὲν ἔχω τίποτα.

Ἄλλὰ καθὼς οἱ δυνάμεις τοῦ τὸν ἐγκατέλειπαν σιγὰ σιγά, ὁ γέροντας ἔπесε πρὸς τὰ πίσω.

—“Ἐλα, ἔλα! εἶπε ὁ νεαρὸς μὲ ἀγωνία. “Ἐνα ποτηράκι κρασί θὰ σὲ συνεφέρει. Ποῦ βάζεις τὸ κρασί, πατέρα;

—“Ὅχι, εὐχαριστῶ, μὴν ψάχνεις. Δὲν χρειάζομαι κρασί. Θὰ συνέλθω σιγὰ σιγά, εἶπε ὁ πατέρας κρατώντας ἀπ’ τὸ μανίκι τὸν γιό.

—“Ὅχι, ὄχι, πατέρα, πές μου σὲ ποιά μεριά τὸ ἔχεις!

Καὶ ἄρχισε νὰ ψάχνει στὰ συρτάρια καὶ τὰ ντουλάπια.

—Μὴν ψάχνεις ἄδικα..., εἶπε ὁ γέροντας, δὲν ἔχω καθόλου κρασί.

—Τί; Δὲν ἔχεις κρασί στὸ σπίτι; εἶπε χλομιάζοντας μὲ τὴ σειρά τοῦ ὁ Νταντές. Κοίταξε πιὸ προσεκτικὰ τὸ πρόσωπο τοῦ πατέρα του. Κατάχλομο, μὲ βαθουλωμένα μάγουλα. Τὰ ντουλάπια καὶ τὰ ράφια τελείως ἄδεια. Δὲν ἔχεις κρασί στὸ σπίτι; Γιατί, σοῦ λείψαν τὰ λεφτά, πατέρα;

—Δὲν μοῦ ἔλειψε τίποτα. Ἀπόδειξη; Σὲ ὑποδέχομαι τωραδὰ ζωντανός!

—Παρ’ ὅλ’ αὐτά, τραύλισε ὁ Νταντές, σκουπίζοντας τὸν ἰδρώτα ποῦ τοῦ ἔλουζε τὸ πρόσωπο, φεύγοντας γιὰ νὰ σαλπάρω σοῦ ἄφησα πρὶν ἀπὸ τρεῖς μῆνες διακόσια φράγκα.

—Ναί, ναί, ἀλήθεια λές, Ἐδμόνδε. Ἀλλὰ φεύγοντας εἶχες ξεχάσει τὸ μικρὸ χρέος ποῦ εἶχαμε στὸν Καντερούς. Ἦρθε καὶ μοῦ τὸ θύμισε, λέγοντάς μου πὼς ἂν δὲν τοῦ πλήρωνα τὸ χρέος, θὰ πήγαινε νὰ τὰ ζητήσει ἀπὸ τὸν κύριο Μορέλ. Ἔτσι λοιπόν, καταλαβαίνεις, ἐπειδὴ φοβήθηκα πὼς θὰ σὲ βλάψει...

—Ναί, καὶ λοιπόν;

—“Ἐ, νά! Τὸν ἐξόφλησα.

— Μά, ξέσπασε ὁ Νταντές, στὸν Καντεροὺς χρώσταγα ἑκατὸν σαράντα φράγκα!

Ὁ γέροντας συμφώνησε βουβά, κουνώντας καταφατικὰ τὸ κεφάλι του.

— Δηλαδή, πέρασες τρεῖς μῆνες μὲ μόνο ἐξήντα φράγκα; Εἴκοσι φράγκα τὸ μῆνα; μουρμούρισε ὁ νεαρός.

— Ξέρεις πὼς εἶμαι λιτοδίαιτος, ἀπάντησε ὁ γεροντάκος.

— Θεέ μου, Θεέ μου! Συγχώρεσέ με! εἶπε ὁ Ἐδμόνδος γονατίζοντας μπροστὰ στὸν ἀνθρωπάκο.

— Μὰ τί κάνεις ἐκεῖ, ἀγόρι μου;

— Τί νὰ κάνω; Μοῦ ξέσκισες τὴν καρδιά, πατέρα!

— Μπά! Θὰ σοῦ περάσει γρήγορα, εἶπε χαμογελώντας ὁ γεροντάκος. Ἀφοῦ ὅλα πᾶν καλὰ, αὐτὰ ποὺ πέρασα εἶναι πιὰ περασμένα ξεχασμένα.

— Δίκιο ἔχεις, πατερούλη μου, εἶπε ὁ νέος μ' ἐνθουσιασμό. Νά με μπροστὰ σου ὑγιής, μ' ἕνα λαμπρὸ μέλλον μπροστὰ μου, καὶ μὲ ἀρκετὸ παραδάκι. Ἄντε, πατέρα, πάρε αὐτά, πάρ' τα, πάρ' τα καὶ πῆγαινε ν' ἀγοράσεις ἀμέσως προμήθειες.

Καὶ ἄδειασε πάνω στὸ τραπέζι τὶς τσέπες του, ποὺ περιεῖχαν γύρω στὰ δώδεκα χρυσὰ νομίσματα, πέντε ἢ ἕξι πεντόφραγκα καὶ κάμποσα ψιλὰ.

Τὸ πρόσωπο τοῦ γερο-Νταντές φωτίστηκε.

— Ποιανοῦ εἶναι ὅλ' αὐτά; ρώτησε μὲ μάτια ποὺ ἔλαμπαν.

— Μά, δικά μου!... δικά σου!... δικά μας!... Πάρ' τα, πῆγαινε κι ἀγόρασε προμήθειες, γέμισε μὲ ὅ,τι θέλεις τὰ ντουλάπια, νά 'σαι χαρούμενος καὶ μὴν ἀνησυχεῖς, νὰ ξοδέψεις ὅσα θέλεις. Αὔριο θὰ ἔχουμε κι ἄλλα λεφτά.

— Ἡρεμα, ἥρεμα! ψιθύρισε στοργικὰ ὁ γέρος χαμογελώντας. Μὲ τὴν ἄδειά σου, θὰ ξοδεύω λογικὰ τὰ λεφτά σου. Ἄν μὲ δοῦνε νὰ ξοδεύω ἀλόγιστα, θὰ σχο-

λιάζουν ὅλοι πῶς ὁ γερο-Νταντὲς περίμενε νὰ γυρίσει ὁ γιός του γιὰ νὰ μπορέσει νὰ πάει στὰ μαγαζιά.

—Κάνε ὅ,τι θέλεις. Ἀλλὰ πρὶν ἀπ' ὅλα, βρὲς μιὰ ὑπηρετρία. Δὲν θέλω, πατέρα, νὰ μένεις μόνος σου. Στὸ ἀμπάρι ἔχω ἓνα μικρὸ μπαουλάκι ποὺ θὰ σ' τὸ φέρω αὐριο κιόλας. Εἶναι γεμάτο λαθραῖο καπνὸ καὶ καφέ. Ἀλλὰ σοῦτ'! Ἀκούω βήματα στὴ σκάλα! Κάποιος ἔρχεται.

—Μᾶλλον θὰ εἶναι ὁ Καντερούς, ποὺ ἔρχεται γιὰ νὰ σοῦ εὐχηθεῖ τὰ καλωσορίσματα. Σίγουρα θὰ 'ναι ἀπὸ τοὺς πρώτους ποὺ ἔμαθε γιὰ τὴν ἀφιξή σου.

—Μμμμ! Ἄντε νὰ δοῦμε ἄλλον ἓναν ποὺ ἄλλα λέει τὸ στόμα του καὶ ἄλλα ἡ καρδιά του, μουρμούρισε τσαντισμένος ὁ Ἐδμόνδος. Ἀλλὰ τί μὲ νοιάζει; Γείτονας εἶναι, παλιὰ ἡμασταν φίλοι κι ἐρχόταν ἐδῶ τακτικά· ἄς κοπιᾷσει. Δὲν τοῦ κρατάω κακία.

Πράγματι, δὲν εἶχε προλάβει ὁ Ἐδμόνδος νὰ τελιώσει τὸ μουρμουρητό του, καὶ στὸ κατώφλι τοῦ δωματίου ἐμφανίστηκε, κορνιζαρισμένο ἀπὸ τὴν κάσα τῆς πόρτας, τὸ μελαχρινὸ σγουρομάλλικο κεφάλι τοῦ Καντερούς μὲ τὴν κατάμαυρη σγουρὴ γενειάδα του. Θὰ ἦταν εἴκοσι πέντε μὲ εἴκοσι ἑξὶ χρονῶν. Κράταγε στὸ χέρι του ἓνα κομμάτι χασέ, πού, σὰν ράφτης ποὺ ἦτανε, σκόπευε νὰ τὸ χρησιμοποιήσει γιὰ φόδρα σὲ κάποιον ροῦχο ποὺ ἔραβε.

—Μπά, καλῶς τον, καλῶς ὄρισες, Ἐδμόνδε! βροντοφώναξε μὲ ἔντονη μασσαλιώτικη προφορὰ καὶ μ' ἓνα πλατὺ χαμόγελο ποὺ ἄφηνε νὰ φανοῦν δυὸ σειρὲς κάτασπρα δόντια.

—Καλῶς σᾶς βρῆκα ὅλους, γείτονα! Πάντα πρόθυμος νὰ σὲ ἐξυπηρετήσω σ' ὅ,τι μπορῶ, ἀπάντησε ὁ Νταντὲς κρύβοντας δύσκολα κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴν ὑπόσχεση τὴν ψυχρότητα ποὺ ἔνιωθε γιὰ τὸν συνομιλητὴ του.

—Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ! Εὐτυχῶς δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ τίποτα, μᾶλλον πιὸ συχνὰ πέφτουν οἱ ἄλλοι στὴν ἀνάγκη μου. (Ὁ Νταντὲς ἐτοιμάστηκε νὰ ὀρμήσει.) Πρὸς Θεοῦ, δὲν ἐννοῶ ἐσένα, ἀγόρι μου. Σοῦ δάνεισα κάποια λεφτά, μοῦ τὰ ἐπέστρεψες. Πατσίσουμε. Ἔτσι κάνουν οἱ καλοὶ γείτονες!

—Μ' αὐτοὺς ποὺ μᾶς ὑποχρεώνουν, δὲν πατσίζουμε ποτέ, εἶπε ὁ Νταντὲς. Γιατὶ ἀκόμα κι ὅταν ἔχουμε ξεχρεώσει, τοὺς χρωστᾶμε εὐγνωμοσύνη.

—Ἄς μὴ μιᾶμε πιά γι' αὐτό! Περασμένα ξεχασμένα. Ἀγόρι, πές μου γιὰ τὴ χαρούμενη ἐπιστροφή σου. Εἶχα κανονίσει καὶ κατέβηκα στὸ λιμάνι γιὰ νὰ πάρω αὐτὸν τὸ χάσέ ποὺ εἶχα παραγγεῖλει. Καὶ ποιὸν λές πὼς συνάντησα στὴν προκυμαία; Τὸν φίλο σου τὸν Νταγκλάρ.

»“Ἐσὺ στὴ Μασσαλία;”

»“Ἐγὼ αὐτοπροσώπως”, μοῦ ἀπάντησε.

»“Νόμιζα πὼς εἶσαι στὴ Σμύρνη”.

»“Θὰμποροῦσα νὰ μείνω ἐκεῖ. Ἀπὸ τὴ Σμύρνη ἦρθα”.

»“Καὶ ὁ Ἐδμόνδος; Ποῦ βρίσκεται ὁ πιτσιρικᾶς;”

»“Σίγουρα στὸν πατέρα του”, μοῦ εἶπε ὁ Νταγκλάρ. Ἔτσι κατέφθασα ἐδῶ, συνέχισε ὁ Καντερούς. Σχεδὸν ἔτρεχα στὸ δρόμο γιὰ νὰ καλωσορίσω τὸν φίλο μου σφίγγοντάς του τὸ χέρι!

—Ἄχ, τί καλὸς ἄνθρωπος! εἶπε ὁ γέρος. Πόσο πολὺ μᾶς ἀγαπάει ὁ Καντερούς!

—Σίγουρα σᾶς ἀγαπάω πολὺ, καὶ σᾶς ἐκτιμῶ ἀκόμα περισσότερο. Στὶς μέρες μας δὲν βρίσκεις εὐκολὰ τίμιους ἀνθρώπους σὰν τοὺς Νταντὲς! Ἀλλά, ἀγόρι μου, φαίνεται πὼς πλούτισες! συνέχισε ὁ ράφτης ρίχνοντας μιὰ λοξὴ ματιὰ στὰ χρυσά, ἀσημένια καὶ χάλκινα νομίσματα ποὺ εἶχε ἀφήσει ὁ Ἐδμόνδος στὸ τραπέζι.

‘Ο νεαρὸς τσάκωσε τὴ σπίθα τῆς ζήλιας καὶ τῆς ἀπληστίας ποὺ φώτισε γιὰ μιὰ στιγμή τὰ κατὰμου-
ρα μάτια τοῦ γείτονα.

—“Α, μὰ αὐτὰ τὰ λεφτὰ εἶναι τοῦ πατέρα μου, δὲν εἶναι δικά μου, εἶπε ἀδιάφορα. ”Ελεγα στὸν πατέρα μου πὼς σὲ ὅλο τὸ ταξίδι μου ἀνησυχοῦσα μήπως τοῦ ’λειψε κάτι ὅσο ἐγὼ ἔβλεπα μόνο θάλασσα, καὶ γιὰ νὰ ἡσυχάσω ἄδειασε τὸ πουγγί του στὸ τραπέζι. ”Αντε, πατέρα, συνέχισε ὁ Νταντές, βάλε πάλι τὰ λεφτὰ στὸν κουμπαρά σου! ’Εκτὸς ἂν ὁ γείτονάς μας ὁ Καντεροὺς χρειάζεται χρήματα. Τότε σίγουρα μπορεῖς νὰ τοῦ δανείσεις.

—“Ὅχι, ἀγόρι μου, εἶπε στυφὰ ὁ Καντεροὺς. Δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ τίποτα. Βγάζω καλὰ λεφτὰ μὲ τὴ δουλειά μου. Φύλαξε καλὰ τὰ λεφτά σου, φύλα τα! Πο-
τὲ δὲν ἔχουμε ἀρκετά! Παρ’ ὅλ’ αὐτά, ἡ προσφορά σου μὲ ὑποχρέωσε, γιατί τὴν ἔνιωσα σὰν νὰ ’γινε πράξη.

—Τὸ εἶπα μὲ τὴν καρδιά μου, εἶπε ὁ Νταντές.

—Δὲν ἀμφιβάλλω, ἀπάντησε ὁ ράφτης. ”Ε, λοιπόν, ἔμαθα πὼς τὰ πᾶς πολὺ καλὰ μὲ τὸν κύριο Μορέλ. Σὲ ξέρω τί καταφερτζῆς εἶσαι.

—‘Ο κύριος Μορέλ ἦταν πάντα πολὺ καλὸς μαζί μου.

—Τότε, δὲν ἔκανες καλὰ ποὺ ἀρνήθηκες τὴν πρόσκλησή του νὰ φᾶτε μαζί.

—Τί; ’Αρνήθηκες τὴν πρόσκλησή του; ξεφώνισε ἐκπληκτος ὁ γερο-Νταντές. Δηλαδή, ὁ κύριος Μορέλ σὲ κάλεσε γιὰ φαγητό;

—Ναί, πατερούλη μου, συνέχισε ὁ ’Εδμόνδος χαμογελώντας μὲ τὸ θαυμασμὸ ποὺ προκάλεσε στὸν γέρο μιὰ πρόσκληση γιὰ φαγητὸ ποὺ αὐτὸς θεωροῦσε ὑψηλότατη τιμή.

—Καὶ γιατί, γιόκα μου, ἀρνήθηκες τὴν πρόσκληση;

—Γιὰ νὰ ’ρθω κοντά σου τὸ γρηγορότερο δυνατόν, ἀπάντησε ὁ νεαρός. Βιαζόμουν νὰ σὲ ξαναδῶ.

—Ναί, ἀλλὰ ἡ ἄρνησή σου σίγουρα θὰ δυσαρέστησε τὸν κύριο Μορέλ, εἶπε ὁ Καντερούς. Καὶ ἂν ἔχεις βάλει στόχο νὰ γίνεις καπετάνιος, εἶναι λάθος νὰ στενοχωρεῖς τὸν ἐφοπλιστή σου.

—Τοῦ ἐξήγησα τὸ λόγο τῆς ἄρνησής μου, κι ἐλπίζω πὼς κατάλαβε.

—Ἄ! Ἄν θέλεις νὰ γίνεις καπετάνιος, πρέπει νὰ κολακεύεις λιγουλάκι τ' ἀφεντικά σου.

—Ἐλπίζω πὼς θὰ γίνω καπετάνιος χωρὶς τέτοια κόλπα, εἶπε αὐστηρὰ ὁ Νταντές.

—Τόσο τὸ καλύτερο, τόσο τὸ καλύτερο! Ὅλα τὰ παλιά φιλαράκια θὰ χαροῦν πολὺ μὲ τὰ νέα σου. Καὶ ξέρω καὶ κάποια ψυχὴ, ποὺ μένει πίσω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ποὺ δὲν θὰ δυσαρεστηθεῖ καθόλου μὲ τὰ νέα σου.

—Τῇ Μερσέντες ἐννοεῖς; ρώτησε ὁ γέροντας.

—Ναί, πατερούλη, αὐτὴν ἐννοεῖ, ξαναπῆρε τὸ λόγο ὁ Νταντές. Καὶ τώρα, ἀφοῦ σὲ εἶδα, τώρα ποὺ εἶδα πὼς στυλώθηκες, πὼς δὲν σοῦ λείπει τίποτα, μὲ τὴν ἄδειά σου θὰ πάω ἐπίσκεψη στοὺς Καταλανούς.

—Πήγαινε, παιδί μου, πήγαινε, εἶπε τότε ὁ γερο-Νταντές, καὶ μακάρι ὁ Θεὸς νὰ σὲ κάνει εὐτυχισμένο μὲ τὴ γυναῖκα σου ὅπως μ' εὐλόγησε νὰ ἔχω κι ἐγὼ ἓναν τέτοιο γιό.

—Γυναίκα του; εἶπε ὁ Καντερούς. Σὰν νὰ βιάζεσαι, μπαρμπα-Νταντές! Ἀπ' ὅ,τι ξέρω, δὲν ἔγινε γυναῖκα του ἀκόμη!

—Ὅχι βέβαια! Ἀλλὰ σίγουρα θὰ γίνει σύντομα, εἶπε ἀποφασιστικὰ ὁ Νταντές.

—Δὲν πειράζει, δὲν πειράζει, εἶπε τότε ὁ Καντερούς. Πάντως, καλὰ θὰ κάνεις νὰ βιαστεῖς, ἀγόρι μου.

—Μπᾶ; Καὶ γιατί;

—Γιατὶ ἡ Μερσέντες εἶναι πολὺ ὁμορφο κορίτσι, καὶ τὰ ὁμορφα κορίτσια δὲν ἔχουν ἑλλειψὴ ἀπὸ μνη-

στῆρες καὶ ἐραστές. Ἰδιαίτερα αὐτὸ τὸ κορίτσι, τὸ ἀκολουθοῦν ντουζίνες.

— Καλὰ λές, εἶπε χαμογελώντας ὁ Ἐδμόνδος, ἐνῶ στὰ μάτια του περνοῦσε μιὰ ἐλαφριά σκιά ἀνησυχίας.

— Σίγουρα, ἐπέμεινε ὁ Καντερούς, καὶ μάλιστα ὁμορφόπαιδα. Ἀλλά, καταλαβαίνεις, μιᾶς πὺ θὰ γίνεις πλοίαρχος, δὲν πιστεύω νὰ σοῦ ἀρνηθεῖ τὸ χέρι της, τελικά!

— Δηλαδή, συνέχισε ὁ Νταντές, πὺ δύσκολα πιά μποροῦσε νὰ κρύψει τὴν ἀνησυχία του κάτω ἀπὸ τὸ χαμόγελο, ἂν δὲν γινόμεουν καπετάνιος...

— Χέ, χέ! ἔκανε ὁ Καντερούς.

— Ἄντε ἀπὸ δῶ, εἶπε ὁ νεαρός. Ἔχω καλύτερη γνώμη ἀπὸ σένα τόσο γενικά γιὰ τὶς γυναῖκες ὅσο καὶ εἰδικότερα γιὰ τὴ Μερσέντες. Εἶμαι σίγουρος πὺς θὰ εἶναι πιστή, εἴτε γίνω πλοίαρχος εἴτε ὄχι.

— Τόσο τὸ καλύτερο, τόσο τὸ καλύτερο! εἶπε ὁ Καντερούς δῆθεν συμφωνώντας. Εἶναι καλὸ πάντα, ὅταν σκοπεύεις νὰ παντρευτεῖς, νὰ ἔχεις ἐμπιστοσύνη στὴν ἠθική τῆς νύφης. Τέλος πάντων. Ἄντε λοιπόν, ἀγόρι μου, μὴ χάνεις ἄλλο τὸν καιρό σου ἐδῶ, καὶ τρέχα νὰ δεῖ μὲ τὰ μάτια της πὺς ἔφτασες ἐπιτέλους στὴν πατρίδα σου καὶ νὰ μοιραστεῖς μαζί της τὰ ὄνειρά σου.

— Ἐφυγα, εἶπε ὁ Ἐδμόνδος. Φίλησε τὸν πατέρα του, χαιρέτησε μ' ἓνα νεῦμα τὸν Καντερούς καὶ βγῆκε ἀπὸ τὸ δωμάτιο.

Ὁ Καντερούς ἔμεινε λίγο ἀκόμη. Μετὰ χαιρέτησε τὸν γερο-Νταντές καὶ πῆγε νὰ συναντήσῃ τὸν Νταγκλάρ, πὺ τὸν περίμενε ἀνυπόμονα στὴ γωνία τῆς ὁδοῦ Σενάκ.

— Λοιπόν, εἶπε ὁ Νταγκλάρ, τί ἔγινε; Τὸν εἶδες;

— Μόλις χωρίσαμε, εἶπε ὁ Καντερούς.

— Σοῦ εἶπε ὅτι ἐλπίζει νὰ γίνῃ καπετάνιος;

— Μιλάει σὰν νὰ ἔχει γίνῃ κιόλας.

— Ὑπομονή! εἶπε ὁ Νταγκλάρ. Μοῦ φαίνεται πῶς σὰν νὰ βιάζεται τὸ πουλάκι μου.

— Ἄσ' τα! Φαίνεται πῶς ὁ Μορέλ τοῦ τὸ ὑποσχέθηκε ἤδη.

— Καὶ γι' αὐτὸ χαίρεται, ἀπ' ὅ,τι φαίνεται.

— Ἐχουν πάρει τὰ μυαλά του ἄερα. Φαντάσου πῶς μοῦ πρότεινε, σὰν κἀνας λεφτάς, νὰ μὲ βοηθήσει οἰκονομικά. Μοῦ πρότεινε καὶ δάνειο, λὲς κι ἔγινε τραπεζίτης!

— Καὶ ἀρνήθηκες;

— Ἀπολύτως! Παρόλο ποὺ θὰ μπορούσα νὰ δεχτῶ, ἀφοῦ ξέρεις πῶς ἐγὼ τοῦ δάνεισα τὶς πρῶτες του πενταροδεκάρες ὅταν ξεκίνησε τὴν καριέρα του. Ἀλλὰ, βέβαια, τώρα ὁ κύριος Νταντὲς δὲν ἔχει κανέναν ἀνάγκη! Τώρα ὁ κύριος Νταντὲς θὰ γίνῃ καπετάνιος!

— Μπά, μὴ βιάζεσαι! εἶπε ὁ Νταγκλάρ. Δὲν ἔγινε ἀκόμη.

— Μά τὴν πίστη μου, καλὸ θὰ ἔαν νὰ μὴ γινόταν ποτέ! εἶπε ὁ Καντερούς. Γιατὶ, ἔτσι καὶ γίνῃ, δὲν θὰ καταδέχεται νὰ μᾶς μιλήσῃ πιά.

— Ἄν θέλουμε πολὺ κάτι τέτοιο, εἶπε ὁ Νταγκλάρ, θὰ μείνῃ στὴ θέση ποὺ εἶναι σήμερα, καὶ ἴσως χειροτερέψῃ κι ἄλλο.

— Τί μοῦ λές;

— Τίποτα, τίποτα, στὸν ἑαυτό μου τὰ λέω. Καὶ δὲν μοῦ λές, ἀκόμη εἶν' ἐρωτευμένος μὲ τὴν ὁμορφὴ Καταλανή;

— Τρελὰ ἐρωτευμένος. Ἐκεῖ πάει τώρα. Ἀλλὰ, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, δὲν θὰ ἔναι εὐκόλα τὰ πράγματα.

— Γιά ἐξηγήσου.

— Καὶ γιατί;

— Εἶναι πιὸ σημαντικὸ ἀπ' ὅ,τι φαντάζεσαι. Δὲν συμπαθεῖς καθόλου τὸν Νταντὲς, ἔ;

— Δὲν ἀγαπάω καθόλου τοὺς ψωροπερήφανους.

—'Ωραϊα, λοιπόν! Για πές μου τώρα, τί ξέρεις γι' αὐτὴ τὴν Καταλανή;

—Δὲν ξέρω τίποτα μὲ ἀπόλυτη σιγουριά. Μόνο πού, ὅπως σοῦ εἶπα, εἶδα πράγματα πού μὲ κάνουν νὰ πιστεύω πὼς ὁ μελλοντικός μας καπετάνιος θὰ ἔχει μελᾶδες στὴ γειτονιά τοῦ κοινοτικοῦ Νοσοκομείου.

—Τί εἶδες; Ἔλα τώρα, πές! Πές!

—Ἔ, λοιπόν, εἶδα πὼς κάθε φορὰ πού ἔρχεται στὴν πόλη ἡ Μερσέντες, τὴ συνοδεύει ἓνας Καταλανὸς παλικαράς, μὲ μαῦρο μάτι, μελαχρινός, πολὺ σκουῖρος, καβγατζής, πού τὸν φωνάζει «ξάδερφό» της.

—Μπά; Ἀλήθεια; Δηλαδή ὁ λεγόμενος ξάδερφος τὴν κορτάρει;

—Ὑποθέτω. Τί ἄλλο λές νὰ κάνει ἓνας παλίκaros εἴκοσι χρονῶν μὲ μιὰ δεκαεφτάρα καλλονή;

—Καὶ μοῦ λές πὼς ὁ Νταντὲς πάει στὴν καταλανικὴ γειτονιά;

—Ἐφυγε γιὰ κεῖ πρὶν σὲ συναντήσω.

—Ἄν πᾶμε πρὸς τὰ κεῖ, σταματᾶμε στὸ καπηλειὸ τῆς Ἐφεδρείας, καὶ πίνοντας κρασάκι θὰ περιμένουμε τίς ἐξελίξεις.

—Καὶ ποιὸς θὰ μᾶς πληροφορήσει;

—Θὰ εἴμαστε σὲ τραπεζάκι στὸ δρόμο, καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ Νταντὲς θὰ μᾶς μαρτυρήσει γιὰ τὸ τί ἔγινε.

—Ἄντε, πᾶμε λοιπόν, εἶπε ὁ Καντερός. Ἀλλὰ θὰ πληρώσεις ἐσύ;

—Βέβαια, βέβαια! ἀπάντησε ὁ Νταγκιλάρ.

Μὲ γρήγορο βῆμα οἱ δύο τους κατευθύνθηκαν πρὸς τὸν προορισμὸ τους. Διάλεξαν τὸ καλὺτερο τραπεζάκι καὶ παράγγειλαν ἓνα μπουκάλι κρασί καὶ δύο ποτήρια.

Ὁ κάπελας, ὁ μπαρμπα-Παμφίλ, τοὺς εἶπε πὼς πρὶν ἀπὸ δέκα λεπτὰ εἶχε δεῖ τὸν Νταντὲς νὰ περνάει.

Σίγουροι πιά πὼς ὁ Νταντὲς πῆγαινε στὰ Καταλανικά, στρώθηκαν κάτω ἀπ' τὰ φρέσκα φυλλαράκια

τῶν πλατανιῶν καὶ τῶν μουριῶν. Στὰ κλαριά τῶν δέντρων μιὰ παρέα ἀπὸ χαρούμενα πουλάκια κελαηδοῦσαν, συνθέτοντας ὕμνους στὶς πρῶτες ὥραϊες ἀνοιξιᾶτικες μέρες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.

Οἱ Καταλανοί

Ὁ συνοικισμὸς τῶν Καταλανῶν βρίσκεται πίσω ἀπὸ ἓναν θεόξερο λόφο, χωρὶς ἔχνος βλάστησης. Ὁ λόφος εἶναι γυμνός, φαγωμένος ἀπ' τὸν ἀνελέητο ἥλιο καὶ τὸν βίαιο μιστράλ,* καὶ σ' ἑκατὸ βήματα ἀπόσταση ἀπ' αὐτὸν βρίσκεται τὸ καπηλειὸ τοῦ μπαρμπα-Παμφίλ ὅπου οἱ δυὸ φίλοι κάθονταν καὶ παρακολουθοῦσαν. Κατέβαζαν μονοκοπανιὰ καὶ ξεροσφύρι τὸ ἓνα ποτήρι μετὰ τὸ ἄλλο. Εἶχαν παραγγείλει ἓνα μπουκάλι ἀπὸ τὸ ὑπέροχο ἀφρώδες κρασί τῆς Λὰ Μάλγκ, ἀλλὰ τὸ βλέμμα τους ἦταν καρφωμένο στὸ δρόμο πρὸς τὰ Καταλάνικα καὶ τὸ ἀφτί τους δὲν ἔχανε οὔτε ἓναν ἥχο ἀπὸ τὴν κίνηση.

Μιὰ μυστηριώδης ομάδα ἀνθρώπων ξεκίνησε μιὰ μέρα ἀπὸ τὴν Ἰσπανία καὶ ἦρθε ν' ἀράξει σ' αὐτὴ τὴ γλώσσα ξηρᾶς ὅπου διαμένει μέχρι σήμερα. Κανεὶς δὲν ἤξερε ἀπὸ ποῦ ἔρχονταν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ μιλοῦσαν μιὰ ἄγνωστη γλώσσα. Ἕνας ἀπ' τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ομάδας ποὺ κάπως καταλάβαινε τὴν ντόπια διάλεκτο, ζήτησε ἀπὸ τὸν δήμαρχο τῆς Μασσαλίας νὰ τοὺς παραχωρήσει αὐτὴ τὴν ἄγωνα καὶ γυμνὴ λουρίδα γῆς γιὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν. Εἶχαν τραβήξει τὰ πλεούμενά τους στὴ στεριά, ὅπως ἔκαναν παλιὰ οἱ ναυτικοί· φαίνονταν καλοὶ ἄνθρωποι, νοικοκυραῖοι, κι ἔτσι πῆραν τὴν ἄδεια ποὺ θέλανε. Τρεῖς μῆνες ἀργότερα, γύρω ἀπὸ κεῖνα τὰ δέκα-δεκαπέντε πλοιάρια

πού τους είχαν κουβαλήσει σ' αὐτὰ τὰ μέρη εἶχε στηθεῖ ἓνας ὀλόκληρος μικρὸς συνοικισμός.

Χτισμένος μὲ περίεργα κι ἐτερόκλητα ὕλικά, ἀρχιτεκτονικά ὁ οἰκισμὸς ἔχει ἔντονα στοιχεῖα, παρμένα ἀπὸ τὰ χωριά τῶν Σαρακηνῶν καὶ τῶν Ἰσπανῶν. Εἶναι πολὺ γραφικὸς, κι αὐτὸ τὸ βλέπει καὶ ὁ πιὸ ἄσχετος ἐπισκέπτης, πού ξαφνιάζεται ἀκούγοντας τοὺς ἀπογόνους τῶν πρώτων οἰκιστῶν νὰ μιλοῦν τῇ γλώσσᾳ τῶν πατεράδων τους. Ἐδῶ καὶ τρεῖς μὲ τέσσερις αἰῶνες ἔμειναν πιστοὶ σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ ἀκρωτήριο, ὅπου κούρνιασαν σὰν ἓνα κοπάδι ψαροπούλια, ἀποφεύγοντας σχολαστικὰ κάθε ἀνάμειξη μὲ τὸν ντόπιο πληθυσμό. Παντρεύονταν μεταξύ τους, κρατοῦσαν αὐστηρὰ τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς πατρίδας τους καὶ διατήρησαν τῇ γλώσσᾳ τους.

Ἄν οἱ ἀναγνώστες μᾶς ἀκολουθήσουν καὶ περπατήσουμε μαζὶ τὸν μοναδικὸ δρόμο τοῦ μικροῦ χωριοῦ, θὰ φτάσουμε, ἔστω καὶ νοερά, σ' ἓνα σπίτι πού ἐξωτερικὰ ὁ ἥλιος τοῦ ἔδωσε μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου αὐτῇ τὴν ὑπέροχη ἀπόχρωση ὠχρας καὶ φθινοπωρινῶν φύλλων πού ἔχουν καὶ πολλὰ μνημεῖα στὴ χώρα μας, καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τὸ ἐκτυφλωτικὸ λευκὸ τοῦ ἀσβέστη, σὰν κι αὐτὸ πού εἶναι τὸ μόνον στολίδι τῶν ἰσπανικῶν σπιτιῶν.

Μιὰ πανέμορφη κοπελιὰ μὲ μαλλιὰ πιὸ μαῦρα κι ἀπ' τὸ κάρβουνο, μὲ βελούδινα μεγάλα μάτια σὰν τῆς ἐλαφίνας, στεκόταν ὀρθία ἀκουμπώντας τὸ κορμί της πάνω στὸν τοῖχο. Μὲ τὰ μακριὰ καλοσχηματισμένα δάχτυλά της ξεχώριζε ἀπὸ ἓνα κλαρὶ σχίνου τὰ μικρὰ μυρωδάτα λουλούδια καὶ πέταγε ἀδιάφορα στὸ ἔδαφος τὰ φύλλα καὶ τοὺς μίσχους. Τὰ μπράτσα της ἦταν γυμνά ὡς τὸν ἀγκώνα. Μαυρισμένα ἀπ' τὸν ἥλιο, θὰ ἔλεγες πὼς εἶναι πιστὸ ἀντίγραφο ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Ἀρλ.* Θὰ ἔλεγες πὼς τρέμουν

ἀπὸ μιὰ ἀνυπομονησίᾳ ὅλο νεῦρο. Μὲ τὸ εὐλύγιστο καὶ νευρῶδες πόδι τῆς χτυποῦσε ρυθμικὰ τὸ ἔδαφος. Ὑἱοὶ ἔβλεπες πεντακάθαρα τὸ ὑπέροχο, προκλητικὸ καὶ περήφανο σχῆμα αὐτοῦ τοῦ νεανικοῦ ποδιοῦ ὅπως διαγραφόταν κάτω ἀπὸ τὴν ἐλαφριά φούστα κι ὅταν φανερωνόταν ἡ φυλακισμένη σὲ κάλτσες ἀπὸ κόκκινο μεταξωτὸ μὲ γκρι καὶ γαλάζια τριγωνάκια γάμπα τῆς.

Τρία βήματα πιὸ πέρα, ἓνας μεγαλόσωμος νεαρός, εἴκοσι ὡς εἴκοσι δύο χρονῶν, τραμπαλιζόταν καθισμένος σὲ μιὰ καρέκλα κι ἀκουμπώντας τὸ σβέρκο του σ' ἓνα σαρακοφαγωμένο ἔπιπλο. Στὸ βλέμμα του ἐναλλασσόταν ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ ὀργή καθὼς ἦταν στυλωμένο πάνω στὴν κοπελιά. Τὰ μάτια του ἦταν γεμάτα ἐρωτηματικά, ἀλλὰ τὸ ἀποφασιστικὸ καὶ σταθερὸ βλέμμα τῆς νεαρῆς τὸν ἐξουσίαζε.

—Ἐλα πιὰ, Μερσέντες, ἔλεγε ὁ νεαρός, ἔφτασε πιὰ τὸ Πάσχα, ὥρα γιὰ παντρειά, δῶσ' μου ἐπιτέλους μιὰ ἀπάντηση!

—Ἐκατὸ φορές σοῦ ἔχω δώσει ἀπάντηση, Φερνάντο. Καὶ μὲ τὸ νὰ μὲ ρωτᾷς πάλι, μόνο τὸν ἑαυτό σου παιδεύεις!

—Ἐ, λοιπόν, σὲ παρακαλῶ, πές το ἄλλη μία φορά, ἀπάντησέ μου ξανά, μπᾶς καὶ τὸ πιστέψω ἐπιτέλους. Πές μου γιὰ ἐκατοστὴ πρώτη φορά πὼς αὐτὸ τὸν ἔρωτα, πὺν τὸν εἶχε ἐγκρίνει καὶ ἡ ἴδια ἡ μάνα σου, ἐσὺ τὸν ἀπορρίπτεις. Κάνε με νὰ καταλάβω τελειωτικά, ὀριστικά, πὼς παίζεις μὲ τὴν εὐτυχία μου, πὼς δὲν σημαίνει τίποτα γιὰ σένα τὸ ἂν ζῶ ἢ πεθαίνω. Ἀχ, Θεέ μου, Θεέ μου! Κάποιος νὰ ὄνειρεύεται ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια νὰ σὲ παντρευτεῖ καὶ νὰ χάνει τὴν ἐλπίδα, τὸν μόνο σκοπὸ πὺν εἶχε στὴ ζωὴ του!

—Τουλάχιστον, Φερνάντο, δὲν μπορεῖς νὰ μὲ κατηγορήσεις ὅτι ἐνθάρρυνα ποτὲ αὐτὴ τὴν ἐλπίδα σου. Οὔτε κἂν ἀπὸ φιλαρέσκεια δὲν σοῦ ὅδωσα ποτὲ δι-

καίωμα νὰ ἐλπίζεις σὲ κάτι τέτοιο. Πάντα σοῦ ἔλεγα: «Σ' ἀγαπῶ σὰν ἀδερφό, ἀλλὰ ποτὲ μὴν ἐλπίσεις σὲ τίποτα περισσότερο ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀδερφικὴ ἀγάπη. Τὴν καρδιά μου τὴν ἔχω ἤδη δώσει σ' ἄλλον». Ἔτσι δὲν σοῦ 'λεγα πάντα, Φερνάντο;

— Ναί, ἔτσι εἶναι, Μερσέντες, ἀπάντησε ὁ νεαρὸς ἄντρας. Πάντα εἶχες ἀπέναντί μου τὴν πολυτέλεια τῆς εἰλικρίνειας χωρὶς ἔλεος. Ἀλλὰ μήπως ἔχεις ξεχάσει πιά τὸν ἱερὸ νόμο τῶν Καταλανῶν, ποὺ λέει ὅτι πρέπει νὰ παντρεύονται μεταξύ τους;

— Γελίεσαι πολύ, Φερνάντο! Δὲν εἶναι νόμος, οὔτε ἱερὸς οὔτε τίποτα. Εἶναι ἀπλὰ μιὰ συνήθεια, αὐτὸ εἶν' ὅλο. Καὶ μὴ μοῦ παρουσιάζεις, ἐπειδὴ σὲ συμφέρει, αὐτὴ τὴ συνήθεια. Ἔτσι κι ἄλλιῶς, εἶσαι σὲ ἐπιστράτευση, Φερνάντο. Ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ θὰ σὲ φωνάξουν γιὰ νὰ ὑπηρετήσεις. Ἀμα πᾶς φαντάρος, τί θὰ κάνεις μ' ἐμένα, ἓνα φτωχὸ ὀρφανὸ κορίτσι, θλιμμένο, ἀφραγκο, χωρὶς καμιὰ περιουσία, μὲ μόνη ἰδιοκτησία μιὰ ἐτοιμόρροπη καλύβα ποὺ στοὺς τοίχους τῆς κρέμονται κάτι παλιά, παμπάλαια ψαράδικα δίχτυα; Αὐτὴ εἶναι ἡ ἄθλια περιουσία ποὺ ἄφησε ὁ πατέρας μου στὴ μάνα μου, καὶ ἡ μάνα μου σ' ἐμένα. Ἐδῶ κι ἓνα χρόνο ποὺ πέθανε κι αὐτὴ, τὸ ξέρεις, Φερνάντο, ὅτι ζῶ σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴν φιλανθρωπία καὶ τὸν οἶκτο τῶν γειτόνων. Πολλὲς φορὲς κι ἐσύ, Φερνάντο, ὑποκρίνεσαι πῶς ἡ βοήθειά μου στὸ ψάρεμα σοῦ εἶναι σημαντικὴ γιὰ νὰ μοῦ δώσεις χωρὶς νὰ με προσβάλεις τὴ μισή σου ψαριά. Καὶ τὸ δέχομαι αὐτό, Φερνάντο, γιατί οἱ πατεράδες μας ἦταν ἀδέρφια, γιατί μεγαλώσαμε μαζὶ, καὶ πιδὸ πολὺ καὶ πάνω ἀπ' ὅλα γιατί, ἂν δὲν δεχόμουν αὐτὴ τὴ βοήθεια, θὰ σὲ πλήγωνα κατάκαρδα. Ἀλλὰ μέσα μου βαθιά, Φερνάντο, ξέρω πῶς αὐτὰ τὰ ψάρια ποὺ μοῦ δίνεις καὶ ποὺ ἐγὼ τὰ πουλάω μετὰ, καὶ ποὺ μ' αὐτὰ τὰ λεφτουδάκια ποὺ

βγάζω ἀγοράζω ὕλικά γιὰ νὰ ὑφάνω πανιά, αὐτὰ λοιπὸν τὰ ψάρια δὲν μοῦ τὰ δίνεις σὰν ἀμοιβὴ ἀλλὰ σὰν ἐλεημοσύνη.

— Δὲν μὲ νοιάζει, Μερσέντες! Ὅσο φτωχιά καὶ μόνη σου κι ἂν εἶσαι, μοῦ ταιριάζεις πολὺ περισσότερο ἀπ' τὴν κόρη τοῦ πιὸ περήφανου καὶ ἰσχυροῦ ἐφοπλιστῆ ἢ τοῦ πλουσιότερου τραπεζίτη τῆς Μασσαλίας! Γιὰ ἀνθρώπους τῆς τάξης μας, τί χρειάζεται στὸ κάτω κάτω; Μιὰ τίμια γυναίκα ποὺ νὰ εἶναι καὶ καλὴ νοικοκυρά. Καὶ ποιὰ θὰ βρῶ καλύτερη ἀπὸ σένα ποὺ νὰ συνδυάζει αὐτὰ τὰ δύο;

— Φερνάντο, εἶπε τρυφερὰ ἡ Μερσέντες, ὅταν μιὰ γυναίκα ἀγαπάει ἄλλον ἄντρα ἀντὶ γιὰ τὸν ἄντρα της, γίνεται κακὴ νοικοκυρά καὶ εἶναι δύσκολο νὰ παραμείνει τίμια. Ἀρκέσου λοιπὸν στὴ φιλία μου, γιατί, σ' τὸ ξαναλέω, εἶναι τὸ μόνο ποὺ μπορῶ νὰ σοῦ ὑποσχεθῶ, καὶ δὲν δίνω ποτὲ ὑπόσχεση ἂν δὲν εἶμαι σίγουρη πὼς θὰ τὴν κρατήσω!

— Καταλαβαίνω, Μερσέντες, καταλαβαίνω πολὺ καλά, εἶπε ὁ Φερνάντο. Φοβᾶσαι τὴ φτώχεια μου, ἀλλὰ ὑποφέρεις ὑπομονετικὰ τὴ δικιά σου. Ὅμως, Μερσέντες, ἂν μ' ἀγαπήσεις κι ἐσύ, θὰ προσπαθήσω νὰ κάνω περιουσία. Θὰ εἶσαι τὸ γούρι μου καὶ θὰ πλουτίσω. Μπορῶ νὰ ἀναπτύξω τὸ ψάρεμα. Μπορῶ νὰ βρῶ δουλειὰ σὰν ταμίας. Μπορῶ ἀκόμα νὰ γίνω ἔμπορος, ν' ἀσχοληθῶ μὲ τὸ ἐμπόριο!

— Τίποτα ἀπ' αὐτὰ δὲν μπορεῖς νὰ κάνεις, Φερνάντο. Εἶσαι στρατιώτης, κι ἂν παραμένεις στοὺς Καταλανούς, εἶναι γιατί δὲν ἔχουμε ἀκόμη κανέναν πόλεμο. Μεῖνε λοιπὸν ψαράς. Μὴν κάνεις ὄνειρα ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ πραγματοποιήσεις καὶ ποὺ σὲ κάνουν νὰ βλέπεις τὴν πραγματικότητά ἀκόμα πιὸ τρομακτικῇ, καὶ ν' ἀρκεστεῖς στὴ φιλία μου, ἀφοῦ δὲν μπορῶ νὰ σοῦ προσφέρω κάτι παραπάνω ἀπ' αὐτό.

—Καλὰ λοιπόν, Μερσέντες, ἔχεις δίκιο, θὰ γίνω ναυτικὸς κι ἐγώ. Ἀντὶ γιὰ τὰ ροῦχα τῶν πατεράδων μας ποὺ τόσο περιφρονεῖς, θὰ φορέσω κι ἐγὼ ἓνα βερνικωμένο καπέλο, μιὰ ριγὲ πουκαμίσα καὶ μιὰ σκούρα γαλάζια πατατούκα μὲ ἀνάγλυφες ἄγκυρες στὰ κουμπιά της. Ἔτσι δὲν πρέπει νὰ ντύνεται κάποιος γιὰ νὰ σοῦ ἀρέσει;

—Τί ἐννοεῖς; ρώτησε ἀγριεμένη ἡ Μερσέντες. Τί ἐννοεῖς; Δὲν σὲ καταλαβαίνω.

—Θέλω νὰ πῶ, Μερσέντες, πὼς δὲν θὰ ἦσουνα τόσο σκληρὴ κι ἀνελέητη ἀπέναντί μου παρὰ μόνο γιὰτὶ περιμένεις κάποιον ποὺ θὰ εἶναι ντυμένος ἔτσι. Ὅμως αὐτὸς ποὺ περιμένεις μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι σίγουρος. Ἀλλὰ κι ἂν δὲν εἶναι αὐτὸς ἔτσι, εἶναι ἢ θάλασσα ἀντὶ γι' αὐτόν.

—Φερνάντο, οὐρλιαξε ἡ Μερσέντες. Νόμιζα πὼς εἶσαι καλός, ἀλλὰ γελάστηκα! Ἔχεις μαύρη ψυχὴ, ἀφοῦ γιὰ νὰ χορτάσεις τὴ ζήλια σου ἐπικαλεῖσαι τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς θάλασσας! Ἔ, λοιπόν, δὲν σ' τὸ κρύβω πιά, περιμένω καὶ εἴμ' ἐρωτευμένη μ' αὐτὸν ποὺ περιγράφεις, κι ἂν δὲν ξαναγυρίσει, ἀντὶ νὰ τὸν κατηγορεῖς γιὰ ἀσταθὴ καὶ ἀπρόβλεπτο, ἐγὼ θὰ ξέρω πὼς ξεψύχησε ἐρωτευμένος μ' ἐμένα!

Ὁ νεαρὸς Καταλανὸς ἔκανε μιὰ ὀργισμένη κίνηση.

—Σὲ κατάλαβα, Φερνάντο. Σκοπεύεις νὰ τὰ βάλεις μαζί του γιὰτὶ δὲν σ' ἀγαπᾶω ἔτσι ὅπως θέλεις. Νὰ διασταυρώσεις τὸ καταλάνικο μαχαίρι σου μὲ τὸ ἐγχειρίδιό του. Καὶ σὲ τί θὰ ὠφελοῦσε αὐτό; Ἄν νικοῦσες, θὰ ἔχανες καὶ τὴ φιλία μου, ποὺ θὰ μετατρεπόταν σὲ λυσσαλέο μίσος, κι ἂν σὲ νικοῦσε, σιγὰ μὴν παραμέναμε φίλοι. Πίστεψέ με, γυρεύοντας νὰ καβγαδίσεις μ' ἓναν ἄντρα, εἶναι ὁ χειρότερος τρόπος γιὰ νὰ κερδίσεις τὴν καρδιὰ τῆς γυναίκας ποὺ τὸν ἀγαπάει. Ὁχι, Φερνάντο, μὴν ἀφήσεις τέτοιες ἄσχημες

σκέψεις νὰ σὲ κυριαρχήσουν. Ἀφοῦ δὲν μπορεῖς νὰ μ' ἔχεις γιὰ γυναῖκα σου, ἀρκέσου νὰ μ' ἔχεις φίλη κι ἀδερφή. Καὶ στὸ κάτω κάτω, περίμενε, Φερνάντο, πρόσθεσε μὲ τὸ βλέμμα φουρτουνιασμένο καὶ τὰ ἐλαφρῆσια μάτια τῆς πλημυρισμένα ἀπὸ δάκρυα. Τὸ εἶπες καὶ μόνος σου, ἡ θάλασσα εἶναι ὕπουλη, κι αὐτὸς λείπει ἤδη σχεδὸν τέσσερις μῆνες. Τέσσερις μῆνες ποὺ μέτρησα ἅπειρες τρικυμίες!

Ὁ Φερνάντο παρέμεινε ἀπαθής. Δὲν προσπάθησε οὔτε νὰ παρηγορήσει τὴ Μερσέντες οὔτε νὰ σκουπίσει τὰ δάκρυα ποὺ αὐλάκωναν τὰ μάγουλά της, παρόλο ποὺ γιὰ κάθε δάκρυ τῆς θὰ πρόσφερε μὲ χαρὰ μιὰ κούπα ἀπ' τὸ αἷμα του. Ὅμως αὐτὰ τὰ δάκρυα κυλοῦσαν γιὰ κάποιον ἄλλον.

Σηκώθηκε, ἔκανε μιὰ βόλτα γύρω γύρω στὴν καλύβα καὶ ξαναγύρισε, στάθηκε μπροστὰ στὴ Μερσέντες μὲ σκοτεινὸ βλέμμα καὶ σφιγμένες γροθιές.

— Ἐντάξει, Μερσέντες, εἶπε, ἀπάντησέ μου γι' ἄλλη μιὰ φορά: Ἡ ἀπόφασή σου εἶναι ὀριστική;

— Εἶμαι ἐρωτευμένη μὲ τὸν Ἐδμόνδο Νταντές, εἶπε παγερὰ τὸ κορίτσι, καὶ κανεὶς ἄλλος ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἐδμόνδο δὲν θὰ γίνει ἄντρας μου.

— Καὶ θὰ τὸν ἀγαπᾶς γιὰ πάντα;

— Ὅσο ζῶ.

Ὁ Φερνάντο χαμήλωσε τὸ κεφάλι του μὲ ἀπελπισία, ἀφήνοντας ἓναν ἀναστεναγμὸ ποὺ ἔμοιαζε μὲ μουγκρητό. Ἐπειτα σήκωσε τὸ κεφάλι μὲ σφιγμένα δόντια καὶ μισάνοιχτα ρουθούνια:

— Κι ἂν ἔχει χαθεῖ; Ἄν ἔχει πεθάνει;

— Ἄν ἔχει πεθάνει, θὰ πεθάνω κι ἐγώ.

— Κι ἂν σὲ ξέχασε;

— Μερσέντες! ἀκούστηκε μιὰ χαρούμενη φωνὴ ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Μερσέντες!

— Ἄ! φώναξε ἡ κοπέλα κοκκινίζοντας ἀπὸ χαρὰ

καὶ χοροπηδώντας ὅλο ἔρωτα. Τὸ βλέπεις πῶς δὲν μὲ ξέχασε; Νά τοις! Καὶ ὄρμησε πρὸς τὴν πόρτα, ποὺ τὴν ἀνοιξε φωνάζοντας:

—'Εδῶ εἶμαι, 'Εδμόνδε! 'Ερχομαι!

Χλομὸς καὶ τρέμοντας ὁλόκληρος, ὁ Φερνάντο, πισωπατώντας σὰν τὸν ταξιδιώτη ποὺ βλέπει ξαφνικὰ μπροστά του ἓνα φίδι, σκόνταψε σὲ μιὰ καρέκλα καὶ σωριάστηκε πάνω της.

Ὁ 'Εδμόνδος καὶ ἡ Μερσέντες εἶχαν χαθεῖ ὁ ἓνας στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἄλλου. Ὁ καυτὸς μασσαλιώτικος ἥλιος, ποὺ τρύπωσε μέσα στὸ δωμάτιο ἀπ' τὴ μισάνοιχτη πόρτα, τοὺς ἔλουζε μὲ φῶς. Δὲν ἔβλεπαν παρὰ μόνο ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Μιὰ ἀπέραντη χαρὰ τοὺς πλημύριζε καὶ τοὺς ἀπομόνωνε ἀπ' τὸν ὑπόλοιπο κόσμο, καὶ μιλοῦσαν μεταξύ τους μὲ λεξοῦλες καὶ μισόλογα ποὺ εἶναι ἴδια στοὺς ἀνθρώπους ὅταν εἶναι πανευτυχεῖς ἀλλὰ κι ὅταν τοὺς βρεῖ κάποια συμφορά.

Ξαφνικά, ὁ 'Εδμόνδος διέκρινε μέσα στὴ σκιά τῆ σκοτεινῆς καὶ ἀπειλητικῆς μορφῆς τοῦ Φερνάντο. Αὐτὸς εἶχε σηκωθεῖ ἀπὸ τὴν καρέκλα ποὺ ἦταν πεσμένος, καὶ τὸ χέρι του, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει, ἀκούμπαγε στὴ λαβὴ τοῦ μαχαιριοῦ ποὺ ἦταν περασμένο στὴ ζώνη του.

—'Α, συγγνώμη! εἶπε ὁ Νταντὲς σμίγοντας τὰ φρύδια του. Δὲν πρόσεξα πῶς εἵμαστε τρεῖς. Καὶ γυρνώντας στὴ Μερσέντες:

—Ποιὸς εἶναι ὁ κύριος; ρώτησε.

—Ὁ κύριος θὰ γίνει ὁ καλύτερός σου φίλος, Νταντὲς, εἶναι ὁ φίλος μου, ὁ ξάδερφός μου, ὁ ἀδερφός μου. Εἶναι ὁ Φερνάντο. Δηλαδή, ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἀγαπᾶω περισσότερο ἀπ' ὅποιονδήποτε στὸν κόσμο, μετὰ ἀπὸ σένα βέβαια. Δὲν τὸν ξέρεις;

—Ὅχι, ἀλλὰ τώρα τὸν ἔμαθα, εἶπε ὁ 'Εδμόνδος.

Καὶ χωρὶς ν' ἀφήσει τὴ Μερσέντες, ποὺ τὴν κρα-

τοῦσε σφιχτὰ ἀπὸ τῇ μέσῃ, ἄπλωσε τὸ ἄλλο χέρι του μ' ἐγκαρδιότητα στὸν Καταλανό.

Ἀλλὰ ὁ Φερνάντο, ἀντὶ ν' ἀνταποκριθεῖ σ' αὐτὴ τῇ φιλικῇ χειρονομίᾳ, ἔμεινε στὴ θέσῃ του βουβός κι ἀκίνητος σὰν ἄγαλμα. Ὁ Ἑδμόνδος ἔριξε ἓνα ἐξεταστικὸ βλέμμα στὴν ταραγμένη Μερσέντες, ποὺ ἔτρεμε σύγκορμη, καὶ μετὰ στὸν σκοτεινὸ καὶ ἀπειλητικὸ Φερνάντο. Αὐτὸ τὸ βλέμμα ἦταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ καταλάβει ἀπόλυτα τὴν κατάστασιν. Ἡ ὀργὴ τοῦ ἀνέβηκε στὸ κεφάλι.

— Δὲν ἤξερα πῶς, ἀφοῦ τσακίστηκα γιὰ νὰ ῥθω κοντὰ σου, Μερσέντες, θὰ ἔβρισκα ἐδῶ ἓναν ἐχθρό.

— Ἐχθρό! φώναξε ἡ Μερσέντες ρίχνοντας ἓνα βλέμμα ὅλο μνησικακία στὸν ξάδερφό της. Ἐχθρὸς στὸ σπίτι μου εἶπες, Ἑδμόνδε! Ἄν πίστευα πῶς συμβαίνει κάτι τέτοιο, θὰ σ' ἔπιανα ἀγκαζὲ καὶ θὰ πηγαίναμε μαζὶ στὴ Μασσαλία. Θ' ἄφηνα τὸ σπίτι μου καὶ δὲν θὰ ξαναπάταγα τὸ πόδι μου ἐδῶ!

Τὰ μάτια τοῦ Φερνάντο ἄστραψαν.

— Κι ἂν σ' ἔβρισκε κάνα κακό, Ἑδμόνδε μου, συνέχισε μ' αὐτὸ τὸ ἀμείλικτο φλέγμα ποὺ ξεκαθάριζε στὸν Φερνάντο πῶς εἶχε καταλάβει βαθιὰ τίς φρικαλέες κρυφές του σκέψεις, ἂν σ' ἔβρισκε κάποια συμφορά, θ' ἀνέβαινα στὸ ἀκρωτήρι τοῦ Μορζιόν, στὸν πιὸ ψηλὸ βράχο του, καὶ θὰ πηδοῦσα ἀπὸ κεῖ στὸ κενὸ μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω.

Ὁ Φερνάντο χλόμιασε σὰν νεκρός.

— Ἀλλὰ κάνεις λάθος, Ἑδμόνδε! εἶπε ἱκετευτικά. Δὲν ὑπάρχει κανένας ἐχθρὸς ἐδῶ μέσα! Εἶναι μόνον ὁ Φερνάντο, ὁ ἀδερφός μου, ποὺ σὰν νέος ἀφοσιωμένος φίλος θὰ σοῦ σφίξει τὸ χέρι.

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια, ἡ κοπέλα γύρισε τὸ ἐπιβλητικὸ της πρόσωπο πρὸς τὸν Καταλανό. Ἐκεῖνος, σὰν μαγεμένος ἀπ' αὐτὸ τὸ βλέμμα, πλησίασε ἀργὰ ἀργὰ τὸν Ἑδμόνδο καὶ τοῦ ἄπλωσε τὸ χέρι.

Τὸ μίσος του, σὰν ἓνα κύμα ποὺ ξεψυχάει στὴν ἀμμουδιά, ἔσπασε, παρ' ὅλη τὴν ἔντασή του, μπροστὰ στὴν ἐπιρροή ποὺ ἀσκοῦσε πάνω του αὐτὴ ἡ γυναίκα.

Ἀλλὰ μόλις ἄγγιξε τὸ χέρι τοῦ Ἐδμόνδου, ἔνιωσε πὼς ἔφτασε στὰ ὅριά του καὶ τὰ ξεπέρασε, πὼς ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε νὰ κάνει, κι ὤρμησε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι.

— Ἄχ! φώναζε τρέχοντας σὰν τρελὸς καὶ βυθίζοντας τὰ χέρια στὰ σγουρά του μαλλιά. Ποιὸς θὰ μὲ ἀπαλλάξει ἀπ' αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο; Τί δυστυχία εἶν' αὐτή; Τί δυστυχία!

— Ἔι, Καταλανέ! Ἔι, Φερνάντο! Γιὰ ποῦ τό 'βαλες; Ποῦ τρέχεις; ἀκούστηκε μιὰ φωνή.

Ὁ νεαρὸς κοκάλωσε. Κοίταξε γύρω του καὶ ἀναγνώρισε τὸν Καντερούς, καθισμένο μαζὶ μὲ τὸν Νταγκλάρ, ποὺ πίνανε κάτω ἀπὸ τὶς φυλλωσιές.

— Ἔι! εἶπε ὁ Καντερούς. Γιὰ κόπιασε! Τόσο βιαστικὸς εἶσαι ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ κάτσεις λιγουλάκι, νὰ πεῖς ἔστω μιὰ καλημέρα σὲ δυὸ παλιόφίλους;

— Εἰδικὰ ὅταν οἱ δυὸ παλιόφιλοι ἔχουν μπροστὰ τους μιὰ μπουκάλα ἐκλεκτὸ κρασί, ἄθικτη ἀκόμη! συμπλήρωσε ὁ Νταγκλάρ.

Ὁ Φερνάντο κοίταξε τοὺς δυὸ συντρόφους σὰν χαμένος καὶ δὲν εἶπε λέξη.

— Μοῦ φαίνεται τελείως ἀποβλακωμένος. Ἐμβρόντητος! ψιθύρισε ὁ Νταγκλάρ σκουντώντας μὲ τὸ πόδι του τὸν Καντερούς. Μπὰς καὶ γελαστήκαμε καὶ ἀντίθετα ἀπὸ τὶς προβλέψεις μας θριάμβευσε ὁ Νταντές;

— Νὰ πάρ' ἡ εὐχή! Θὰ δοῦμε, εἶπε ὁ Καντερούς.

Καὶ γυρνώντας στὸν Καταλανό:

— Ἄντε λοιπόν, νεαρέ, θ' ἀποφασίσεις καμιά φορά; εἶπε.

Ὁ Φερνάντο σκούπισε τὸν ἰδρώτα ποὺ μούσκεινε τὸ πρόσωπό του καὶ μὲ συρτὰ βήματα ἔφτασ' ἐκεῖ ποὺ κάθονταν οἱ δύο φίλοι. Ἡ σκιά τῶν δέντρων φάνηκε

πὼς τὸν ἡρέμησε, ἔστω καὶ λίγο, ἡ δροσιὰ τοῦ ἀνακούφισε κάπως τὸ ἀποκαμωμένο κορμί.

— Καλημέρα, εἶπε, μὲ φωνάζατε;

Καὶ σωριάστηκε σχεδὸν ἄψυχος σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς κἀρέκλες ποὺ ἦταν τοποθετημένες γύρω ἀπ' τὸ τραπέζι.

— Σὲ φώναζα γιὰτὶ σὲ εἶδα νὰ τρέχεις σὰν τρελός, καὶ φοβήθηκα πὼς μὲ τέτοια φόρα θὰ 'πεφτες σίγουρα στὴ θάλασσα, εἶπε γελώντας ὁ Καντερούς. Τί στοῦ διάολο; Οἱ φίλοι δὲν εἶναι μόνο γιὰ νὰ πίνεις μαζί τους κἀνα ποτηράκι κρασί, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ σ' ἐμποδίζουν νὰ πιεῖς κάμποσες κανάτες θαλασσινὸ νερό.

Ὁ Φερνάντο ἄφησε ἕναν ἀναστεναγμὸ ποὺ ἔμοιαζε μὲ λυγμὸ καὶ τὸ κεφάλι του ἔπεσε βαρὺ στὰ χέρια του ποὺ εἶχε σταυρώσει πάνω στοῦ τραπέζι.

— Νὰ σοῦ πῶ κάτι, Φερνάντο; συνέχισε ὁ Καντερούς, μ' αὐτὴ τὴ χυδαία ἐγκαρδιότητα ποὺ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ ὅταν ἡ περιέργεια τοὺς κάνει νὰ παραλείπουν κάθε διπλωματία. "Ε, λοιπόν, μοιάζεις σὰν ξεφουσκωμένος ἐραστής!

Καὶ συνόδευσε τὸ ἀστεῖο του μ' ἕνα χοντροκομμένο γέλιο.

— Μπά! συμπλήρωσε ὁ Νταγκλάρ. "Ασε τὰ πειράγματα, Καντερούς. "Ενας τέτοιος παῖδαρος δὲν μπορεῖ νὰ ἀτυχήσει ποτὲ στὸν ἔρωτα!

— Μὴν τὸ λές, συνέχισε ὁ ἄλλος. Γιὰ ἄκου πῶς ἀναστενάζει! "Αντε πιά, Φερνάντο, σήκωσε τὸ κεφάλι καὶ λύσε μας τὴν ἀπορία· δὲν εἶν' εὐγενικὸ νὰ μὴν ἀνταποκρίνεσαι στὴν ἀγωνία τῶν φίλων σου, ποὺ τόσο ἐνδιαφέρονται γιὰ σένα καὶ τὴν ὑγεία σου.

— Ἡ ὑγεία μου εἶναι μιὰ χαρά, εἶπε ὁ Φερνάντο σφίγγοντας τὶς γροθιές του ἀλλὰ μὲ σκυφτὸ κεφάλι.

— Εἶδες, Νταγκλάρ, εἶπε ὁ Καντερούς κλείνοντας τὸ μάτι στὸν σύντροφό του, νὰ τα μας! Ὁ Φερνάντο ἀπὸ δῶ, ποὺ εἶν' ἕνα καλὸ καὶ ἄξιο καταλάνικο πα-

λικάρι κι ένας ἀπὸ τοὺς καλύτερους ψαράδες τῆς Μασσαλίας, εἶν' ἐρωτευμένος μ' ἓνα ὁμορφο κορίτσι, Μερσέντες τῇ λένε. Φαίνεται ὅμως, δυστυχῶς, πὼς τὸ κορίτσι εἶν' ἐρωτευμένο μὲ τὸν δεύτερο καπετάνιο τοῦ «Φαραώ». Καὶ μιᾶς ποὺ σήμερα κατέφθασε τὸ «Φαραώ» στὸ λιμάνι, ἔ, καταλαβαίνεις...

— «Ὁχι, δὲν καταλαβαίνω, εἶπε ἀθῶα ὁ Νταγκλάρ.

— Δώσανε ἄδεια στὸν φουκαρὰ τὸν Φερνάντο, συνέχισε ὁ Καντερούς.

— Ναί, καὶ λοιπόν; εἶπε ξαφνικὰ ὁ Φερνάντο, σηκώνοντας τὸ κεφάλι του καὶ κοιτάζοντας τὸν Καντερούς σὰν ἄνθρωπος ποὺ ψάχνει κάποιον γιὰ νὰ ξεσπάσει ἐπάνω του τὴν ὀργή του. Ἡ Μερσέντες δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ κανέναν, ἔτσι; Λοιπόν, εἶν' ἐλεύθερη νὰ ἐρωτευτεῖ ὅποιον γουστᾶρει.

— Ἀμα τὸ βλέπεις ἔτσι, εἶπε ὁ Καντερούς, τὰ πράγματα ἀλλάζουν! Ἐγὼ νόμιζα πὼς εἶσαι γνήσιος Καταλανός. Κι ἀπ' ὅ,τι ἔχω ἀκούσει, οἱ Καταλανοὶ δὲν δέχονται νὰ τοὺς νικᾷει κάποιος ἀντίπαλος. Καὶ μοῦ ἔχουν πεῖ πὼς ἰδιαίτερα ὁ Φερνάντο εἶναι τρομερὸς ὅταν ἐκδικεῖται.

Ὁ Φερνάντο χαμογέλασε πικρά.

— Ὁ ἐρωτευμένος ἄντρας δὲν εἶναι ποτὲ τρομερός, εἶπε.

— Κακόμοιρο ἀγόρι! ξανάρχισε ὁ Νταγκλάρ κᾶνοντας πὼς λυπᾶται καὶ συμπάσχει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς του μὲ τὸν νεαρό. Τί τὰ θές; Ποῦ νὰ φανταστεῖ πὼς ξαφνικά, ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸ περίμενε, θὰ ἐμφανιζόταν μπροστά του ὁ Νταντές; Ἴσως φαντάστηκε πὼς εἶχε πνιγεῖ ἢ πὼς ἦταν ἄπιστος στὴν καλή του, ποιὸς ξέρει! Αὐτὰ τὰ πράγματα τοῦ ἔρωτα πονᾶνε πάντα πολὺ, γιατί ἐμφανίζονται πάντα ξαφνικὰ μπροστά σου.

— Ἀ! Μά τὴν πίστη μου, ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἶπε ὁ Καντερούς, ποὺ μιλοῦσε πίνοντας καὶ ποὺ τὸ

ἀφρῶδες κρασί τῆς Λὰ Μάλγκ ἀρχιζε νὰ ἐπιδρᾷ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ χαρούμενη ἐπιστροφή τοῦ Νταντὲς δὲν ἀλλάζει τὰ σχέδια μόνο τοῦ Φερνάντο. Ἔτσι δὲν εἶναι, Νταγκλάρ;

— Ὅχι, ἀλήθεια λές, καὶ τολμῶ νὰ πῶ ὅτι αὐτὸ θὰ τοῦ φέρει γρουσουζιά.

— Λίγο μᾶς νοιάζει αὐτό, πῆρε τὸ λόγο ὁ Καντεροὺς γεμίζοντας τὸ ποτήρι τοῦ Φερνάντο καὶ γιὰ ὄγδοη ἢ δέκατη φορὰ τὸ δικό του, ἐνῶ ὁ Νταγκλάρ ἴσα ποὺ εἶχε ἀκουμπήσει τὸ πρῶτο του. Λίγο μᾶς νοιάζει, γιατί μέχρι νὰ τὸν βρεῖ ἡ γρουσουζιά, θὰ ἔχει παντρευτεῖ τὴ Μερσέντες, τὴν πανέμορφη Μερσέντες. Ἔτσι κι ἀλλιῶς, γι' αὐτὸ τσακίστηκε νὰ γυρίσει στὴ Μασσαλία.

Ὅλη αὐτὴ τὴν ὥρα, ὁ Νταγκλάρ παρατηροῦσε μὲ διαπεραστικὸ βλέμμα τὸν νεαρό, ποὺ κάθε λέξη τοῦ Καντεροὺς τοῦ ξέσκιζε τὴν καρδιά σὰν νὰ ἔταν ἀπὸ λειωμένο μολύβι.

— Καὶ γιὰ πότε ὁ γάμος; ρώτησε δῆθεν ἀθῶα.

— ὦ! Δὲν ἔχει γίνει ἀκόμη, μουρμούρισε ὁ Φερνάντο.

— Μπά, θὰ γίνει, καὶ γρήγορα μάλιστα, εἶπε ὁ Καντεροὺς. Σίγουρα πράγματα, ὅσο σίγουρο εἶναι πὼς ὁ Νταντὲς θὰ γίνει καπετάνιος στὸ «Φαραώ». Ἔτσι δὲν εἶναι, Νταγκλάρ;

Μ' αὐτὸ τὸ ἀπροσδόκητο χτύπημα, ὁ Νταγκλάρ τρεμούλιασε. Γύρισε ἀγριεμένος πρὸς τὸν Καντεροὺς κι ἐξέτασε πολὺ προσεκτικὰ τὸ πρόσωπό του, γιὰ νὰ καταλάβει ἂν αὐτὴ ἡ σπόντα ἦταν προμελετημένη. Ἀλλὰ τὸ μόνο ποὺ διέκρινε ἦταν ὁ φθόνος. Τὸ ὑπολοιπο αὐτῆς τῆς φάτσας ἦταν ἤδη ἀποκτηνωμένο ἀπ' τὸ μεθύσι.

— Λοιπόν, ἐντάξει! εἶπε ξαναγεμίζοντας τὰ ποτήρια. Ἄς πιοῦμε στὴν ὑγεία τοῦ πλοιάρχου Ἐδμόνδου Νταντὲς, συζύγου τῆς ὡραίας Καταλανῆς!

‘Ο Καντερούς, μὲ τὸ χέρι του ποὺ εἶχε γίνει ἀσήκωτο, ἔφερε τὸ ποτήρι στὸ στόμα του καὶ τὸ ρούφηξε μονομιᾶς ὥς τὸν πάτο. ‘Ο Φερνάντο πῆρε τὸ δικό του καὶ τὸ πέταξε κάτω, σπάζοντάς το.

— Μπά, τί βλέπω; Χέ, χέ, χέ! εἶπε ὁ Καντερούς. Τί βλέπω ἐκεῖ πάνω στὸ λόφο πρὸς τὰ Καταλάνικα; Γιά κοίτα, Φερνάντο, σίγουρα βλέπεις καλύτερα ἀπὸ μένα. Νομίζω πὼς ὅσο περνάει ἡ ὥρα βλέπω πιὸ θολά, καὶ ξέρεις, τὸ κρασί εἶναι μεγάλος ρουφιάνος. Μοῦ φαίνεται πὼς διακρίνω δυὸ ἐραστές ποὺ ἔρχονται πρὸς τὰ δῶ, πλάι πλάι καὶ χεράκι χεράκι. ‘Ο Θεὸς νὰ μὲ συγχωρέσει! Δὲν ἔχουν καταλάβει, μοῦ φαίνεται, ὅτι τοὺς βλέπουμε, γιατί νὰ ποὺ φιλιοῦνται κιόλας.

‘Ο Νταγκλάρ δὲν ἔχανε ἀπ’ τὰ μάτια του τὸ πρόσωπο τοῦ Φερνάντο, ποὺ ὅλο ἀγωνία παρατηροῦσε κι αὐτὸς μὲ ἀλλοιωμένα χαρακτηριστικά.

— Μήπως τοὺς ξεχωρίσατε ποιοὶ εἶναι, κύριε Φερνάντο; εἶπε.

— Ναί, ἀπάντησε αὐτὸς μὲ ὑπόκωφη φωνή. Εἶναι ὁ κύριος ‘Εδμόνδος καὶ ἡ δεσποινὶς Μερσέντες.

— “Α, εἶδατε; Δίκιο εἶχα ποὺ σᾶς ἔλεγα πὼς ἐγὼ ἀκόμη δὲν μπορῶ νὰ τοὺς διακρίνω! “Εεε, Νταντές! “Εεε, κοπελιά! ‘Ελᾶτε λίγο ἀπὸ δῶ καὶ πεῖτε μας γιὰ πότε εἶν’ ὁ γάμος, γιατί ἐδῶ ὁ κύριος Φερνάντο ἔχει μουλαρώσει καὶ δὲν θέλει νὰ μᾶς πεῖ.

— Μήπως μπορεῖς νὰ τὸ βουλώσεις; εἶπε ὁ Νταγκλάρ, δῆθεν μαλώνοντας τὸν Καντερούς, ποὺ μὲ τὸ πείσμα ποὺ πιάνει τοὺς μεθυσμένους εἶχε τεντωθεῖ ὀλόκληρος πάνω ἀπὸ τὸ τραπέζι. Προσπάθησε νὰ κρατηθεῖς τουλάχιστον ὀρθιος στὰ πόδια σου καὶ ἄσε τοὺς ἐρωτευμένους νὰ χαροῦν ἀνενόχλητοι τὴν ἀγάπη τους. Κοίτα, δὲς τὸν κύριο Φερνάντο καὶ ἀρ’ τον γιὰ παράδειγμα. Παρατήρησε τί ψύχραιμος ποὺ εἶναι!

“Ισως ὁ Φερνάντο, σπρωγμένος στὰ ἄκρα, ἐρεθι-

σμένος ἀπὸ τὸν Νταγκλάρ, ὅπως ὁ ταῦρος ἀπ' τοὺς μπαντεριγιέρος,* νὰ ὀρμαγε ἐπιτέλους. Εἶχε ἤδη σηκωθεί κι ἔμοιαζε πῶς ἔπαιρνε φόρα γιὰ νὰ ὀρμήσει στὸν ἀντίπαλό του. Ἀλλὰ τότε, γελαστή καὶ καμαρωτὴ ἡ Μερσέντες, γύρισε τὸ ὁμορφο κεφάλι της πάνω του, καρφώνοντάς τον μὲ καθαρὸ βλέμμα. Ὁ Φερνάντο θυμήθηκε τότε τὴν ἀπειλή της: ἂν πέθαινε ὁ Ἐδμόνδος, θὰ τὸν ἀκολουθοῦσε κι αὐτὴ στὸ θάνατο. Καὶ ὁ Φερνάντο ξανασωριάστηκε ἀπελπισμένος βاریὰ στὴν καρέκλα του.

Ὁ Νταγκλάρ κοίταξε διαδοχικὰ τοὺς δυὸ ἄντρες. Ὁ ἓνας ἀποκτηνωμένος ἀπ' τὸ κρασί καὶ τὸ μεθύσι, ὁ ἄλλος χαμένος ἀπὸ ἔρωτα.

«Δὲν θὰ καταφέρω τίποτα μ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ ἄχρηστους», μουρμούρισε. «Τί νὰ πετύχω μ' ἓναν μεθύστακα κι ἓναν θρασύδειλο; Ἀντὶ νὰ μεθάει μὲ χολή, ὁ ἓνας γίνεται τύφλα ἀπὸ τὸ κρασί. Ὁ ἄλλος ἡλίθιος, τοῦ παίρνουν τὴν ἐρωμένη κάτω ἀπὸ τὴ μύτη του, καὶ τὸ μόνο ποὺ κάνει εἶναι νὰ κλαψουρίζει σὰν παιδάκι καὶ νὰ λυπᾶται τὸν ἑαυτό του. Κι ὅμως, αὐτὸς ἔχει φλογερὰ μάτια σὰν τῶν Σπανιόλων, τῶν Σικελῶν ἢ τῶν Καλαβρέζων, ποὺ ξέρουν νὰ ἐκδικοῦνται τόσο γρήγορα καὶ τόσο ἄγρια ἂν τοὺς πειράξεις. Ἔχει κάτι γροθιές ποὺ θὰ ῥιχναν κάτω ἓνα βόδι ὅπως τὸ ρίχνει κάτω μ' ἓνα χτύπημα τῆς βαριάς ὁ χασάπης. Σίγουρα ἡ τύχη τοῦ Ἐδμόνδου δουλεύει. Θὰ παντρευτεῖ τὴν ὁμορφη κοπέλα, θὰ γίνει καπετάνιος καὶ θὰ μᾶς περιφρονεῖ καὶ τοὺς τρεῖς. Ἐκτὸς ἂν... (ἓνα παγερὸ χαμόγελο φάνηκε στὸ στόμα τοῦ Νταγκλάρ), ἐκτὸς ἂν ἀνακατευτῶ ἐγώ, αὐτοπροσώπως!» πρόσθεσε.

—Ἔι! συνέχισε νὰ γκαρίζει ὁ μισομεθυσμένος Καντερούς, μισοόρθιος, ἀκουμπώντας τὶς γροθιές του στὸ τραπέζι. Ἔι, Ἐδμόνδε! Δὲν βλέπεις τὰ φιλαράκια σου, ἢ δὲν μᾶς καταδέχεται πιὰ;

—“Όχι, ὄχι, ἀγαπητέ μου Καντερούς, ἀπάντησε ὁ Νταντές. Δὲν ἔγινα ψωροπερήφανος, ἀπλὰ εἶμαι πολὺ εὐτυχισμένος καὶ ξέρεις καλὰ πὼς ἡ εὐτυχία τυφλώνει περισσότερο κι ἀπὸ τὴν περηφάνια.

—Σὲ καλὸ σου, ὠραία ἐξήγηση μοῦ ’δωσες, εἶπε ὁ Καντερούς. “Ὡ, καλημέρα σας, κυρία Νταντές!

Ἡ Μερσέντες ἀνταπέδωσε τὸ χαιρετισμὸ συνοφρυωμένη.

—Δὲν μὲ λένε ἀκόμη ἔτσι, εἶπε. Στὴν πατρίδα μου θεωροῦν γρουσουζιά νὰ φωνάζουν μιὰ κοπέλα μὲ τ’ ὄνομα τοῦ μνηστήρα της πρὶν ὁ ἀρραβωνιαστικὸς γίνει ἐπίσημα σύζυγός της. Γι’ αὐτό, θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μὲ φωνάζετε σκέτα Μερσέντες.

—Συγχώρα τὸν καλὸ μου γείτονα τὸν Καντερούς. Μπερδεύεται συνέχεια μὲ τὰ μικροπράγματα τῆς ζωῆς, εἶπε ὁ Νταντές.

—Λοιπόν, ἀπ’ ὅ,τι ἔμαθα, θὰ παντρευτεῖτε σύντομα, κύριε Νταντές; εἶπε ὁ Νταγκλάρ χαιρετώντας μὲ τὴ σειρά του τοὺς δύο νέους.

—Τὸ συντομότερο δυνατόν, κύριε Νταγκλάρ. Σήμερα θὰ κανονίσουμε τὶς λεπτομέρειες μὲ τὸν μπαρμπα-Νταντές, καὶ τὸ ἀργότερο αὐριο ἢ μεθαύριο θὰ κάνουμε τὸ τραπέζι τῶν ἀρραβόνων ἐδῶ στὴν «Ἐφεδρεία». Ἐλπίζω πὼς οἱ φίλοι θὰ μᾶς τιμήσουν μὲ τὴν παρουσία τους. Σᾶς τὸ λέω γιατί εἶστε καλεσμένος ἀπὸ τώρα, κύριε Νταγκλάρ. Γιὰ σένα δὲν χρειάζεται ἰδιαίτερη πρόσκληση, Καντερούς.

—Καὶ ὁ Φερνάντο; εἶπε σκασμένος στὰ γέλια ὁ Καντερούς. Καὶ ὁ Φερνάντο εἶναι καλεσμένος στὸ τραπέζι;

—Ὁ ἀδερφὸς τῆς γυναίκας μου εἶναι καὶ δικός μου ἀδερφός, εἶπε ἐπίσημα ὁ Ἐδμόνδος. Καὶ ἡ Μερσέντες καὶ ἐγὼ θὰ νιώθαμε μεγάλη λύπη ἂν ἔμενε μακριὰ μας μιὰ τέτοια στιγμή τῆς ζωῆς μας.

Ὁ Φερνάντο ἄνοιξε τὸ στόμα του γιὰ ν' ἀπαντή-
σει. Ἀλλὰ ἡ φωνὴ πνίγηκε στὸ λαιμὸ του πρὶν κἂν
μπορέσει νὰ ἀρθρώσει λέξη.

— Σήμερα τὰ διαδικαστικά, αὔριο ἢ μεθαύριο οἱ
ἐπίσημοι ἀρραβῶνες... Διάολε! Πολὺ βιάζεστε, κα-
πετάνιο μου!

— Νταγκλάρ, ξανάπε ὁ Ἐδμόνδος χαμογελώντας,
θὰ σᾶς ἐπαναλάβω αὐτὸ ποὺ εἶπε πρὶν ἀπὸ λίγο καὶ
ἡ Μερσέντες στὸν Καντερούς: Μὴ μὲ ἀποκαλεῖτε μ'
έναν τίτλο ποὺ δὲν ἔχω ἀκόμη, εἶναι γρουσουζιά.

— Συγγνώμη, ἀπάντησε ὁ Νταγκλάρ. Ἦθελα μό-
νο νὰ πῶ ὅτι μοῦ φαίνεστε πολὺ βιαστικός. Τί διάο-
λο! Ἔχουμε καιρὸ μπροστά μας: τὸ «Φαραῶ» δὲν θὰ
σαλπάρει πρὶν ἀπὸ τρεῖς μῆνες τουλάχιστον.

— Γιὰ νὰ ζήσεις τὴν εὐτυχία, πρέπει πάντα νὰ 'σαι
ἀνυπόμονος, κύριε Νταγκλάρ. Ὅταν ἔχεις ὑποφέρει
πολλὰ χρόνια στὴ ζωὴ σου, χρειάζεται μεγάλη προ-
σπάθεια γιὰ νὰ πιστέψεις πὼς ὑπάρχει εὐτυχία. Ἀλ-
λὰ δὲν μὲ σπρώχνει μόνο ὁ ἐγωισμὸς γιὰ νὰ ἐπισπεύ-
σω τὸ γάμο μου: πρέπει νὰ πάω καὶ στὸ Παρίσι.

— Μπά! Ἀλήθεια; Στὸ Παρίσι; Μᾶλλον πρώτη
φορὰ θὰ πᾶτε ἐκεῖ, ἔ, Νταντές;

— Ναί.

— Ἔχετε καμιὰ δουλειὰ ἐκεῖ;

— Ὅχι τελείως δικιά μου δουλειά. Μιὰ τελευταία
παραγγελία τοῦ μακαρίτη τοῦ καπετὰν Λεκλέρ ποὺ
πρέπει νὰ ἐκπληρώσω. Καταλαβαίνετε, κύριε Ντα-
γκλάρ, πὼς γιὰ μένα αὐτὸ εἶναι ἱερὸ καθῆκον. Ἀλλὰ
μείνετε ἡσυχος, θὰ λείψω ἴσα ἴσα ὅσο χρειάζεται γιὰ
νὰ πάω καὶ νὰ ῥθω.

— Βέβαια, βέβαια, καταλαβαίνω, εἶπε μὲ δυνατὴ
φωνὴ ὁ Νταγκλάρ. Καὶ μονολόγησε σιγὰ σιγὰ: «Σί-
γουρα πάει στὸ Παρίσι γιὰ νὰ παραδώσει τὴν ἐπιστο-
λὴ ποὺ τοῦ ἐμπιστεύτηκε ὁ στρατάρχης. Ἀνάθεμα!

Αὐτὸ τὸ γράμμα μοῦ ἔδωσε κιόλας μιὰ ἰδέα, μιὰ φοβερὴ ἰδέα! Ἄχ, Νταντές! Δὲν εἶσαι ἀκόμη γραμμένος σὰν Νο 1 στὸ μητρώο τοῦ “Φαραώ”...» Ἐπειτα, στρεφόμενος πρὸς τὸν Νταντές πού ἀπομακρυνόταν:

— Καλὸ σας ταξίδι! τοῦ φώναξε.

— Εὐχαριστῶ πολὺ, ἀπάντησε ὁ Ἐδμόνδος, γυρνώντας τὸ κεφάλι πρὸς τὸ μέρος του καὶ κουνώντας φιλικὰ τὸ χέρι.

Μετά, οἱ δύο ἐρωτευμένοι συνέχισαν τὸ δρόμο τους, ἥρεμοι καὶ χαρούμενοι ὅπως ἀνεβαίνουν οἱ ψυχὲς δύο ἀναμάρτητων πρὸς τὸν οὐρανό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.

Ἡ συνωμοσία

Ὁ Νταγκλάρ παρακολούθησε μὲ ἄγρυπνο μάτι μέχρι πού οἱ δυὸ ἐρωτευμένοι, ὁ Νταντές καὶ ἡ Μερσέντες, χάθηκαν σὲ μία ἀπὸ τὶς γωνιὲς τοῦ φρουρίου τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Ἐπειτα, στρέφοντας τὴν πλάτη του πρὸς αὐτούς, εἶδε τὸν Φερνάντο, χλομό, σωριασμένο στὴν καρέκλα του, νὰ τρέμει. Ὁ Καντεροὺς ψέλλιζε ἓνα τραγουδάκι τῆς ταβέρνας.

— Σὲ καλὸ μας κι αὐτό, ἀγαπητέ μου κύριε, εἶπε ὁ Νταγκλάρ στὸν Φερνάντο. Μοῦ φαίνεται πὼς αὐτὸς ὁ γάμος δὲν θὰ κάνει χαρούμενο καὶ ὅλο τὸν κόσμο.

— Ἐγώ, τουλάχιστον, εἶμαι ἀπελπισμένος.

— Ἀγαπούσατε λοιπὸν τὴ Μερσέντες;

— Τὴ λάτρευα.

— Ἀπὸ καιρό;

— Ἀπὸ τότε πού τὴν πρωτογνώρισα· ἀπὸ τότε τὴν ἐρωτεύτηκα.

— Κι ἀντὶ νὰ βρεῖς λύση γι' αὐτὴ τὴν κατάσταση, κάθες' ἐδῶ καὶ τραβᾷς τὰ μαλλιά σου; Τί στὸ διάο-

λο; Ποτὲ δὲν πρίστευα πῶς ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν πατρίδα σου θ' ἀντιδροῦσαν ἔτσι.

— Καὶ τί θέλετε νὰ κάνω; ρώτησε ὁ Φερνάντο.

— Ἐγώ; Τί νὰ ξέρω ἐγώ; Σάμπως εἶναι δική μου δουλειά; Ἀπ' ὅσο ξέρω, δὲν εἶμ' ἐγὼ αὐτὸς ποὺ εἶν' ἐρωτευμένος μὲ τὴ Μερσέντες, ἀλλὰ ἐσύ. «Ὁ ζητῶν εὕρισκει», λέει τὸ Εὐαγγέλιο.

— Εἶχα βρεῖ τὴ λύση.

— Δηλαδή;

— Ἦθελα νὰ μαχαιρώσω αὐτὸ τὸν ἄντρα, ἀλλὰ ἡ γυναίκα μου εἶπε ὅτι θ' αὐτοκτονοῦσε ἂν πάθαινε τίποτα ὁ μνηστήρας της.

— Μπά, ἔτσι λένε συνέχεια, ἀλλὰ ποτὲ δὲ φτάνουν ὡς τὸ τέλος.

— Τὰ λέτε αὐτὰ γιατί δὲν ξέρετε καθόλου τὴ Μερσέντες, κύριέ μου. Θὰ πραγματοποιήσῃ χωρὶς κανένα δισταγμὸ τὴν ἀπειλὴ της, ἐφόσον τὴν ξεστόμισε.

«Ἡλίθιε!» μουρμούρισε ὁ Νταγκκλάρ. «Πολὺ ποὺ μὲ νοιάζει ἂν αὐτοκτονήσῃ. Τὸ μόνο ποὺ μ' ἐνδιαφέρει εἶναι νὰ μὴ γίνῃ καπετάνιος ὁ Νταντές».

— Καὶ πρὶν προλάβῃ νὰ πεθάνῃ ἡ Μερσέντες, συνέχισε ὁ Φερνάντο μὲ ἀκλόνητὴ ἀποφασιστικότητα, θά 'χω πεθάνῃ ἐγώ.

— Αὐτὴ εἶναι ἀγάπη! ἀκούστηκε ἀπ' τὸ τραπέζι ἡ ὅλο καὶ πιὸ μεθυσμένη φωνὴ τοῦ Καντερούς. Ἄν αὐτὸ δὲν εἶναι ἔρωτας, τότε δὲν ξέρω τὴν τύφλα μου!

— Γιά νὰ δοῦμε, εἶπε ὁ Νταγκκλάρ, μοῦ φαίνεσαι ἄξιο ἄγόρι, καὶ τί στὸ διάολο! Θά 'θελα νὰ σὲ βοηθήσω στὰ βάσανά σου. Ἀλλά...

— Ναί, ναί! εἶπε ὁ Καντερούς. Γιά λέγε, γιά λέγε.

— Ἐσύ, ἀγαπητέ μου, τοῦ εἶπε ὁ Νταγκκλάρ, εἶσαι μεθυσμένος κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Τέλειωσε τὴν μπουκάλα καὶ θὰ γίνῃς τελείως τύφλα. Πιὲς καὶ μὴν ἀνακατεύεσαι στὴν κουβέντα μας. Γιατὶ ἂν ἤθελες ν' ἀνα-

κατευτεῖς στὴ δουλειά μας, θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχεις πεντακάθαρο μυαλό.

— Ἄντε ἀπὸ δῶ! ψέλλισε ὁ Καντερούς. Ἐγὼ μεθυσμένος; Ἄν ἤθελα, μποροῦσα νὰ πιῶ ἄλλα τέσσερα τέτοια μπουκαλάκια, ποὺ δὲν εἶναι μεγαλύτερα ἀπ' αὐτὰ ποὺ βάζουνε τὶς κολόνιες! Μπαρμπα-Παμφίλ, κρασί!

Καὶ ὁ Καντερούς βρόντησε μὲ δύναμη τὸ ποτήρι του στὸ τραπέζι γιὰ νὰ ὑπογραμμίσει τὰ λόγια του.

— Ποῦ εἶχαμε μείνει λοιπόν, κύριέ μου; ξανάρχισε ὁ Φερνάντο, περιμένοντας ἀνυπόμονα τὴ συνέχεια τῆς κουβέντας.

— Τί σοῦ ἄεγα; Δὲν θυμᾶμαι πιά. Αὐτὸς ὁ μεθύστακας ὁ Καντερούς μ' ἔκανε νὰ χάσω τὸν εἰρμό μου.

— Δὲν πᾶ' νὰ μὲ λὲς μεθύστακα! Τόσο τὸ χειρότερο γι' αὐτοὺς ποὺ φοβοῦνται τὸ κρασάκι, αὐτοὶ εἶναι γεμάτοι κακία καὶ κακὲς σκέψεις, καὶ φοβοῦνται πὼς ἂν πιοῦν, θὰ προδοθοῦν ἀπὸ μόνοι τους.

Καὶ ὁ Καντερούς ἄρχισε νὰ τραγουδάει τοὺς δύο τελευταίους στίχους, ἀπὸ ἓνα τραγουδάκι ποὺ ἦταν πολὺ τῆς μόδας τότε:

*Ὅλοι οἱ μοχθηροὶ δὲν πίνουνε παρὰ νερό,
κι αὐτὸ ἀποδείχτηκε μὲ τὸν Κατακλυσμό!*

— Κύριε, ξανάρχισε ὁ Φερνάντο, λέγατε πὼς θέλετε νὰ μὲ βοηθήσετε νὰ γλυτώσω ἀπὸ τὰ βάσανά μου. Ὅμως προσθέσατε ἓνα ἄλλα καὶ κόψατε τὴ φράση...

— Ναί, ἀλλά... γιὰ νὰ πάψουν τὰ βάσανά σου, πρέπει ὁ Νταντὲς νὰ μὴν μπορέσει νὰ παντρευτεῖ αὐτὴ ποὺ ἀγαπᾷς. Καὶ σίγουρα, καὶ χωρὶς νὰ πεθάνει ὁ Νταντὲς, αὐτὸς ὁ γάμος μπορεῖ νὰ ματαιωθεῖ.

— Μόνο ὁ θάνατος θὰ τοὺς χωρίσει, εἶπε ὁ Φερνάντο.

— Ὅσο μυαλὸ ἔχει ἓνα στρείδι, ἄλλο τόσο ἔχεις

κι ἐσύ, ἀγαπητέ μου, ἐπενέβη ὁ Καντερούς. Νά! Ἔχεις μπροστά σου κοτζάμ Νταγκλάρ, ἕναν παμπόνηρο, πανοῦργο, σωστό Ἑλληνα στὸ μυαλό, ποὺ θὰ σοῦ ἀποδείξει πὼς κάνεις λάθος. Ἄντε, Νταγκλάρ, ἀπόδειξέ του το! Ἐγὼ ἐγγυῶμαι γιὰ σένα. Πές γιατί δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ πεθάνει ὁ Νταντές. Ἔτσι κι ἀλλιῶς, θὰ ἦταν πολὺ λυπηρὸ ἂν πέθαινε ὁ Νταντές. Εἶναι καλὸ παιδί, τὸν ἀγαπάω ἐγὼ τὸν Νταντές. Στὴν ὑγεία σου, Νταντές!

Ὁ Φερνάντο σηκώθηκε ἀνυπόμονα ἀπ' τὴν καρέκλα του.

— Ἄς τον νὰ λέει, εἶπε ὁ Νταγκλάρ συμβιβαστικά, συγκρατώντας τον. Ἔτσι κι ἀλλιῶς, ὅσο κι ἂν μέθυσε, δὲν κάνει κανένα λάθος στὶς ἐκτιμήσεις του. Ὅσο κακὸ κάνει σὲ μιὰ σχέση ὁ θάνατος, ἄλλο τόσο κάνει κι ὁ μακροχρόνιος χωρισμός. Ἄν ἀνάμεσα στὸν Νταντές καὶ τὴ Μερσέντες ὀρθώνονται οἱ χοντροὶ τοῖχοι μιᾶς φυλακῆς, θὰ χωρίσουν τόσο τελειωτικά, τόσο ὀριστικά, ὅσο κι ἂν τοὺς χῶριζε μιὰ ταφὸπλακα.

— Ναί, ἀλλὰ καὶ οἱ φυλακισμένοι κάποτε ἀπελευθερώνονται, εἶπε ὁ Καντερούς, ποὺ προσπαθοῦσε, μὲ ὅση ἐξυπνάδα τοῦ εἶχε ἀφήσει ἄθικτη τὸ κρασί, νὰ χωθεῖ καὶ νὰ πάρει μέρος στὴν κουβέντα. Κι ὅταν κάποιος βγεῖ ἀπὸ τὴ φυλακή, καὶ τὸν λένε καὶ Ἐδμόνδο Νταντές, ἐκδικεῖται.

— Δὲν μὲ νοιάζει! μουρμούρισε ὁ Φερνάντο.

— Ἐξάλλου, γιατί νὰ βάλουν τὸν Νταντές στὴ φυλακή; Οὔτε ἔκλεψε κανέναν, οὔτε σκότωσε, οὔτε δολοφόνησε.

— Βούλωσ' το, εἶπε ὁ Νταγκλάρ.

— Ὅχι, δὲν τὸ βουλῶνω, εἶπε ὁ Καντερούς. Νὰ μοῦ πεῖ κάποιος, γιατί νὰ μπεῖ φυλακὴ ὁ Νταντές; Ἐγὼ τὸν ἀγαπάω τὸν Νταντές. Στὴν ὑγεία σου, Νταντές!

Καὶ κατέβασε μονορούφι ἄλλο ἕνα ποτήρι κρασί.

Ὁ Νταγκλάρ παρατήρησε στὰ σβησμένα μάτια τοῦ ράφτη τὸ μεθύσι ποὺ προχώραγε καλπάζοντας, καὶ γυρνώντας πρὸς τὸν Φερνάντο:

— Λοιπόν; Κατάλαβες, εἶπε, πὼς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σκοτωθεῖ;

— Σίγουρα ὄχι, ἀλλὰ ἂν, ὅπως εἶπατε προηγουμένως, βρεθεῖ κάποιος τρόπος νὰ συλληφθεῖ ὁ Νταντές... Τὸν ἔχετε αὐτὸν τὸν τρόπο;

— Ἄν ψάξει κανεὶς συστηματικά, θὰ βρεῖ τὸν τρόπο, εἶπε ὁ Νταγκλάρ δῆθεν προβληματισμένος. Ἀλλὰ τί στὸ διάολο ἀνακατεύομαι; Σάμπως μὲ ἀφορᾷ τὸ ζήτημα;

— Δὲν ξέρω ἂν σᾶς ἀφορᾷ τὸ ζήτημα, εἶπε ἀρπάζοντάς τον ἀπ' τὸ μπράτσο ὁ Φερνάντο. Ὅμως αὐτὸ ποὺ ξέρω εἶναι πὼς ἔχετε κάποιον πολὺ ἰδιαίτερο λόγο γιὰ νὰ μισεῖτε θανάσιμα τὸν Νταντές. Αὐτὸς ποὺ μισεῖ πραγματικά, δὲν ξεγελιέται γιὰ τὰ αἰσθήματα τῶν ἄλλων.

— Ἐγὼ νὰ ἔχω λόγο νὰ μισῶ τὸν Νταντές; Στὸ λόγο μου, δὲν ἔχω κανένα λόγο. Ἀπλὰ εἶδα πὼς εἶσαι δυστυχισμένος κι ἐνδιαφέρθηκα γιὰ τὴ δυστυχία σου. Αὐτὸ εἶναι ὅλο κι ὅλο. Ἀλλὰ μιᾶς καὶ νομίζεις πὼς ὅ,τι κάνω τὸ κάνω ἀπὸ προσωπικὸ συμφέρον, σὲ χαίρετῶ, ἀγαπητέ μου φίλε. Τράβα νὰ λύσεις τὰ προβλήματα σου μόνος σου.

Καὶ μὲ τὴ σειρά του ὁ Νταγκλάρ ἔκανε πὼς σηκώνεται ἀπ' τὴν καρέκλα του.

— Ὅχι, γιὰ τὸν Θεό! εἶπε συγκρατώντας τον ὁ Φερνάντο. Μείνετε! Στὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς, δὲν μὲ νοιάζει καθόλου ἂν ἐχθρεύεστε ἢ δὲν ἐχθρεύεστε τὸν Νταντές. Τὸν ἐχθρεύομαι ἐγώ. Καὶ τὸ παραδέχομαι ἀνοιχτά. Βρέστε τὸν τρόπο, κι ἐγὼ θὰ τὸν φέρω σὲ πέρας, ἀρκεῖ νὰ μὴν ὑπάρξει θάνατος. Γιατὶ ἡ Μερσέντες εἶπε ὅτι θ' αὐτοκτονήσει ἂν σκοτωθεῖ ὁ Νταντές.

Ὁ Καντερούς, ποὺ μισοκοιμόταν μὲ τὸ κεφάλι ἀκουμπισμένο στὸ τραπέζι, ἀνασηκώθηκε καὶ κοίταξε τὸν Νταγκλάρ καὶ τὸν Φερνάντο μὲ βαρὺ καὶ ἡλίθιο βλέμμα.

— Ἄν σκοτωθεῖ ὁ Νταντές! εἶπε. Ποιὸς μιλάει ἐδῶ γιὰ σκότωμα τοῦ Νταντές; Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ σκοτωθεῖ ὁ Ἐδμόνδος. Εἶναι φίλος μου! Σήμερα τὸ πρωὶ κίόλας μοῦ πρότεινε νὰ μοῦ δανείσει ἀπ' τὰ λεφτὰ ποὺ κέρδισε θαλασσοδέρνοντας, ὅπως τὸν εἶχα δανείσει κι ἐγὼ πρὶν φύγει. Δὲν θέλω νὰ σκοτώσουν τὸν Νταντές. Στὴν ὑγεία σου, Νταντές!

— Καὶ ποιὸς σοῦ εἶπε ὅτι θὰ τὸν σκοτώσει, βρὲ ἡλίθιε! ξέσπασε ὁ Νταγκλάρ. Πλάκα κάνουμε τόση ὥρα! Ἄντε, συνέχισε νὰ πίνεις στὴν ὑγεία του καὶ παράτα μας ἡσυχους, συμπλήρωσε ξαναγεμίζοντάς του τὸ ποτήρι.

— Ναί, ναί, στὴν ὑγεία τοῦ Νταντές! εἶπε ὁ Καντερούς ἀδειάζοντας τὸ ποτήρι του. Στὴν ὑγεία του!... στὴν ὑγεία του!... ἔτσι!

— Ἀλλὰ ὁ τρόπος... ὁ τρόπος; ρώτησε ὁ Φερνάντο.

— Μὰ δὲν τὸν βρῆκες ἀκόμη;

— Ὅχι, ἐσεῖς ἀναλάβετε αὐτὸν τὸ ρόλο!

— Ἀχ, ναί! παραδέχτηκε ὁ Νταγκλάρ. Σ' αὐτὸ τὸν τομέα ἐμεῖς οἱ Γάλλοι ὑπερέχουμε ἀπὸ τοὺς Σπανιόλους. Ἐσεῖς οἱ Σπανιόλοι ὅλο τὰ κλωθογυρίζετε στὸ μυαλό σας, ἐνῶ ἐμεῖς οἱ Γάλλοι σχεδιάζουμε.

— Σχεδιάστε λοιπόν, εἶπε ἀνυπόμονα ὁ Φερνάντο.

— Γκαρσόν! φώναξε ὁ Νταγκλάρ. Φέρε μας χαρτί, μελάνι καὶ μιὰ πένα.

— Χαρτί, μελάνι καὶ πένα! μουρμούρισε προβληματισμένος ὁ Φερνάντο.

— Ξέρεις, εἶμαι λογιστής. Ἡ πένα, τὸ μελάνι καὶ τὸ χαρτί εἶναι γιὰ μένα ὅ,τι τὸ μαχαίρι γιὰ σένα. Αὐτὰ εἶναι τὰ ὅπλα μου. Χωρὶς αὐτὰ τὰ ὅπλα δὲν μπορῶ νὰ κάνω τίποτα.

—Μιά πένα, μελάνι καὶ χαρτί! φώναξε μὲ τὴ σειρά του καὶ ὁ Φερνάντο.

—Σᾶς ἔφερα ὅ,τι ζητήσατε. Σᾶς τ' ἀφήνω πάνω στὸ τραπέζι, εἶπε τὸ γκαρσόνι δείχνοντας ὅ,τι τοῦ ζήτησαν.

—Ὅταν σκέφτομαι ὅτι μ' αὐτὰ μπορεῖς νὰ σκοτώσεις κάποιον πιὸ σίγουρα ἀπ' ὅ,τι παραμονεύοντας σ' ἓνα δάσος γιὰ νὰ τὸν δολοφονήσεις! εἶπε ὁ Καντερούς ἀκουμπώντας τὸ χέρι του στὸ χαρτί. Πάντα φοβόμουν πιὸ πολὺ ἓνα μελανοδοχεῖο, μιὰ πένα ἢ ἓνα φύλλο χαρτί ἀπ' ὅ,τι ἓνα μαχαίρι, ἓνα σπαθί ἢ μιὰ πιστόλα.

—Τελικά, αὐτὸς ὁ γελοῖος δὲν μέθυσε ὅσο νομίζαμε, εἶπε ὁ Νταγκλάρ. Φερνάντο, δῶς' του κι ἄλλο νὰ πιεῖ, μπᾶς καὶ μᾶς ἀφήσει ἡσυχους.

Ὁ Φερνάντο γέμισε ἀμέσως τὸ ποτήρι τοῦ Καντερούς, κι ἐκεῖνος, σὰν πραγματικὸς πότης ποὺ ἦταν, σήκωσε τὸ χέρι του ποὺ πλάκωνε τὸ χαρτί, ἄρπαξε τὴν κούπα καὶ τὴ ρούφηξε μονοκοπανιά.

Ὁ Καταλανὸς δὲν τὸν ἄφηγε ἀπ' τὰ μάτια του, μέχρι ποὺ ὁ Καντερούς, μισονικημένος ἀπ' τὴν καινούργια προσφορά, ἀκούμπησε ἢ μᾶλλον ἄφησε νὰ τοῦ πέσει ἄδειο τὸ ποτήρι στὸ τραπέζι.

—Λοιπὸν; ξανάρχισε ὁ Καταλανός, βλέποντας πῶς μὲ τὸ τελευταῖο ποτήρι ὁ Καντερούς ἔχανε κι ὅσο μυαλὸ τοῦ εἶχε μείνει.

—Ἐλεγα, λοιπὸν, συνέχισε ὁ Νταγκλάρ, πῶς ἄν, λόγου χάρη, μετὰ ἀπὸ ἓνα ταξίδι σὰν αὐτὸ ποὺ ἔκανε ὁ Νταντές, ποὺ ἀπὸ τὴ Νάπολη πέρασε στὴν Ἑλβα, ἂν λοιπὸν κάποιος ἔκανε μιὰ καταγγελία στὸν βασιλικὸ εἰσαγγελέα; Ἄν σ' αὐτὴ τὴν καταγγελία ἔλεγε πῶς ὁ Νταντές εἶναι πράκτορας τοῦ Βοναπάρτη ποὺ συνωμοτεῖ κατὰ τοῦ καθεστῶτος;

—Ἐγώ, ἐγὼ θὰ τὸν κατέδιδα! εἶπε ζωνρὰ ὁ νεαρός.

—Ναί, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ ὑπογράψεις τὴν καταγγελία, καὶ σίγουρα θὰ σὲ φέρουν σὲ ἀντιπαράσταση μὲ τὸν κατηγορούμενο. Ἐγὼ μπορῶ νὰ σοῦ δώσω ὅλα τὰ στοιχεῖα ποὺ θὰ δένουν τὴν καταγγελία σου. Καὶ πολὺ ἀτράνταχτα στοιχεῖα! Ἀλλὰ ἔτσι ὁ Νταντές δὲν θὰ κάτσει αἰῶνια στὴ φυλακὴ. Κάποια μέρα θὰ λήξει ἡ ποινὴ του καὶ θὰ ἀποφυλακιστεῖ. Καὶ ἀλίμονο στὸν καταδότη τότε, ὅταν θὰ βγεῖ ἀπὸ τὴ φυλακὴ.

—Αὐτὸ παρακαλῶ νὰ γίνῃ. Μακάρι νὰ ἔρθῃ καὶ νὰ μοῦ ζητήσῃ τὸ λόγο!

—Μπράβο! Καὶ ἡ Μερσέντες; Ἡ Μερσέντες, ποὺ θὰ μισήσῃ αἰῶνια καὶ θανάσιμα ὅποιον γρατζουνίσει ἔστω τὸ δερματάκι τοῦ πολυαγαπημένου της Ἐδμόνδου;

—Ὦχ! Δίκιο ἔχετε, εἶπε ὁ Φερνάντο.

—Ὅχι, ὅχι! συνέχισε ὁ Νταγκλάρ. Ἄν πρόκειται νὰ ἐφαρμόσουμε αὐτὸ τὸ σχέδιο, θὰ πρέπει νὰ πάρουμε μὲ τὸ χεράκι μας αὐτὴ τὴν πένα, νὰ τὴ βουτήξουμε στὸ μελάνι καὶ νὰ γράψουμε μιὰ μικρὴ ἀνώνυμη καταγγελία σὰν αὐτὴ ποὺ θὰ σοῦ δείξω. Θὰ τὴν ἔγραφα μὲ τὸ ἀριστερό μου χέρι, κι ἔτσι καὶ ὁ πιὸ ἔξυπνος δικαστὴς δὲν θὰ μπορεῖ νὰ προσδιορίσῃ τὴν ταυτότητα τοῦ καταδότη.

Καὶ ὁ Νταγκλάρ, βάζοντας σ' ἐφαρμογὴ τὰ λόγια του, ἔγραψε τὰ παρακάτω, μ' ἓνα γραφικὸ χαρακτήρα ἄσχετο μὲ τὸν δικό του. Ὅταν τέλειωσε τὸ κείμενο, τὸ ἔδωσε στὸν Φερνάντο, ποὺ τὸ διάβασε χαμηλόφωνα:

Εἰδοποιεῖται ὁ κύριος βασιλικὸς εἰσαγγελέας, ἀπὸ ἓναν φίλο τοῦ θρόνου καὶ τῆς θρησκείας, ὅτι ὁ ὀνομαζόμενος Ἐδμόνδος Νταντές, δεύτερος καπετάνιος τοῦ πλοίου «Φαραώ», ποὺ κατέπλευσε σήμερα τὸ πρωὶ ἀπὸ τῆ Σμύρνης, ἀφοῦ προσέγγισε τὴ Νάπολη καὶ τὸ Πόρτο-Φεράγιο, παρέλαβε ἀπὸ τὸν στρατάρχην Μιρά ἓνα πακέτο γιὰ τὸν Σφετεριστὴ καὶ παρέλαβε ἀπὸ τὸν Σφε-

τεριστὴ μιὰ ἐπιστολὴ πρὸς τὴ βοναπαρτικὴ ἐπιτροπὴ τῶν Παρισίων.

Τὸ ἐγκλημὰ του θὰ ἀποδειχθεῖ μὲ τὴ σύλληψή του, διότι αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ θὰ βρεθεῖ εἴτε ἐπάνω του, εἴτε στὸ σπῖτι τοῦ πατέρα του, εἴτε στὴν καμπίνα του στὸ «Φαραώ».

— Ἄντε μὲ τὸ καλό! συμπλήρωσε ὁ Νταγκλάρ. Δὲν ἀφήνεις καμία ὑπόνοια πὼς ἐσὺ εἶσαι ὁ συντάκτης τῆς καταγγελίας. Θὰ πάρεις τὴν ἐκδίκησή σου χωρὶς κανέναν νὰ μπορεῖ νὰ ὑποψιαστεῖ πὼς ὁ Φερνάντο ἔγραψε τὸ γράμμα. Τὸ μόνο ποὺ χρειάζομαστε εἶναι νὰ διπλώσουμε αὐτὸ τὸ γράμμα, ἔτσι, ὅπως τὸ κάνω τώρα, καὶ νὰ γράψουμε στὸ φάκελο: «Πρὸς τὸν Βασιλικὸν Εἰσαγγελέα». Ὅρίστε! Τελειώσαμε!

Καὶ ὁ Νταγκλάρ, γελώντας χαιρέκακα, ἔγραψε μὲ τὸ ἀριστερό του χέρι καὶ τὴ διεύθυνση.

— Ναί, τελειώσαμε! φώναξε ὁ Καντερός, ποὺ μισοξύπνιος, σὲ μιὰ τελευταία προσπάθεια νὰ συγκεντρωθεῖ, εἶχε ἀκούσει τὸν Φερνάντο νὰ διαβάζει χαμηλόφωνα τὸ κείμενο. Ἀπὸ ἔνστικτο καταλάβαινε τί συμφορὲςμποροῦσε νὰ προκαλέσει αὐτὸ τὸ χαρτί. Ναί! Βέβαια! Τελειώσαμε! Μπράβο! Συγχαρητήρια γιὰ τὴν ἀτιμία σας!

Καὶ ἄπλωσε τὸ χέρι γιὰ ν' ἀρπάξει τὸ γράμμα.

— Ἐλα, ἔλα, κάτσε φρόνιμα! εἶπε μουρμουρίζοντας ὁ Νταγκλάρ, σπρώχνοντάς τον μακριὰ ἀπὸ τὸ χαρτί. Πλάκα κάνουμε. Ὅ,τι λέμε κι ὅ,τι κάνουμε εἶναι ἀστείακι. Πρῶτος ἐγὼ θὰ γινόμουν ἔξω φρενῶν ἂν συνέβαινε κάτι κακὸ στὸν Νταντές. Τὸν τόσο ἀγαπημένο μου Ἐδμόνδο! Νά, κοίτα!...

Πῆρε τὸ γράμμα, τὸ τσαλάκωσε μὲ τὰ χέρια του καὶ τὸ πέταξε σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς αὐλῆς.

— Ἄντε γειά σου! εἶπε ὁ Καντερός. Σᾶς εἶπα πὼς

ὁ Νταντὲς εἶναι φίλος μου, καὶ δὲν θά 'θελα μὲ τίποτα νὰ πάθει ὀτιδῆποτε.

— Καὶ ποιὸς στὸ διάολο νὰ σκεφτεῖ νὰ τὸν βλάψει; Οὔτ' ἐγώ, οὔτ' ἐσύ, οὔτε ὁ Φερνάντο! εἶπε ὁ Νταγκλάρ καθὼς σηκωνόταν ἀπὸ τὴν καρέκλα του. Τὸ βλέμμα του ὅμως δὲν ἔφρευγε ἀπὸ τὸν Φερνάντο. Ὁ νεαρὸς δὲν ἔκανε καμιὰ κίνηση νὰ σηκωθεί. Εἶχε στυλῶσει τὴ ματιά του, λοξοκοιτώντας, στὸ τσαλακωμένο χαρτὶ τῆς καταγγελίας ποὺ ἦταν πεταμένο σὲ μιὰ γωνιά.

— Ἡ περίπτωση τραβάει κρασί, συνέχισε ὁ Καντερούς. Φέρτε κρασί! Θέλω νὰ πιῶ στὴν ὑγεία τοῦ φίλου μου Ἐδμόνδου καὶ τῆς πεντάμορφης Μερσέντες.

— Ἀρκετὰ ἤπιες, παλιομεθύστακα! εἶπε ὁ Νταγκλάρ. Ἄν συνεχίσεις τὸ πιοτό, δὲν θὰ σὲ κρατᾶνε τὰ πόδια σου καὶ θὰ κοιμηθεῖς ἐδῶ.

— Ἐγώ; εἶπε ὁ Καντερούς μὲ τὴν αὐτοπεποίθηση τῶν μεθυσμένων, καθὼς προσπαθοῦσε νὰ σηκωθεί παραπατώντας ἀπ' τὴν καρέκλα του. Ἐμένα δὲν θὰ κρατᾶνε τὰ πόδια μου; Βάζω στοίχημα ὅ,τι θὲς πῶς μπορῶ ν' ἀνεβῶ στὸ ψηλότερο καμπαναριὸ τῆς Μασσαλίας, αὐτὴ τὴ στιγμή, χωρὶς καμιὰ προσπάθεια!

— Καλά, καλά! Ἐντάξει! Θὰ βάλουμε στοίχημα, ἀλλὰ αὔριο, εἶπε συμβιβαστικὰ ὁ Νταγκλάρ. Τώρα θὰ μὲ πάρεις ἀγκαζέ, καὶ σιγὰ σιγὰ θὰ σὲ πάω στὸ σπιτάκι σου.

— Καλά, ἄς πάω στὸ σπιτάκι μου, ἀφοῦ δὲν ἀντέχετε τὸ ποτό, εἶπε ὁ Καντερούς. Ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ σοῦ κρατᾶω τὸ χέρι γιὰ νὰ φτάσω στὸ κρεβάτι μου. Ἐσὺ θὰ ῥθεις μαζί μας, Φερνάντο, μέχρι τὴ Μασσαλία;

— Μπά, ὄχι, ἔκανε ὁ Φερνάντο. Λέω νὰ γυρίσω στὰ Καταλάνικα.

— Δὲν ἔχεις δίκιο, ἔλα μαζί μας στὴ Μασσαλία, ἔλα.

— Δὲν ἔχω καμία ἀνάγκη τῇ Μασσαλία. Δὲν ἔχω καμία ὀρεξὶ νὰ πάω ἐκεῖ.

— Καὶ πῶς τολμᾷς νὰ λὲς κάτι τέτοιο; Δὲν καταδέχεσαι, ἀγόρι μου, τῇ Μασσαλία; Δικαίωμά σου! Κάθε ἄνθρωπος ἔχει δικαίωμα νὰ σκέφτεται ἐλεύθερα! Πᾶμ' ἐμεῖς, Νταγκλάρ, κι ἄς ἀφήσουμε τὸν κύριο νὰ γυρίσει στὰ Καταλάνικὰ τοῦ ἀφοῦ αὐτὸ γουστάρει.

Ὁ Νταγκλάρ, βλέποντας πῶς ἐκείνη τῇ στιγμῇ ὁ Καντεροὺς δὲν εἶχε διάθεση γιὰ καβγά, βρῆκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὸν ὀδηγήσει στὸ δρόμο πρὸς τῇ Μασσαλία. Γιὰ νὰ διευκολύνει τὸν Φερνάντο, ἀντὶ νὰ ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν προκουμαῖα τῆς Νέας Ὀχθης, κατευθύνθηκε πρὸς τὴν Πύλῃ τοῦ Ἀγίου Βίκτωρα. Ὁ Καντεροὺς ἀκολούθησε πειθήνια, τρικλίζοντας καὶ γαντζωμένος ἀπὸ τὸ μπράτσο του.

Ἀφοῦ εἶχαν κάνει καμιὰ εἰκοσαριά βήματα, ὁ Νταγκλάρ γύρισε τὸ κεφάλι του καὶ εἶδε τὸν Φερνάντο νὰ ὀρμάει στὸ χαρτί, νὰ τὸ μαζεύει ἀπὸ κάτω καὶ νὰ τὸ χώνει στὴν τσέπη του. Ἐπειτα, βγαίνοντας ἀπὸ τὴν αὐλὴ τοῦ καπηλειοῦ, νὰ κατευθύνεται κι αὐτὸς πρὸς τῇ Μασσαλία, ἀπὸ τὸν παράλληλο δρόμο.

— Μὰ τί κάνει αὐτὸς πάλι; εἶπε ὁ Καντεροὺς. Ψέματα μᾶς εἶπε; Εἶπε ὅτι γυρνᾷει στοὺς Καταλανοὺς καὶ πάει στὴν πόλη! Ἔεε, Φερνάντο! Ἀγόρι μου, λάθος δρόμο πῆρες!

— Μᾶλλον δὲν βλέπεις καλὰ, εἶπε ὁ Νταγκλάρ. Θὰ μπεῖ ἀπὸ κεῖ στὸ δρόμο τῶν Παλιῶν Νοσοκομείων καὶ θὰ πάει κατευθεῖαν στὴ συνοικία του.

— Μᾶλλον δίκιο ἔχεις, ἀλήθεια! Θὰ ἔκοβα τὸ λαιμό μου ὅτι πάει κατευθεῖαν στὴ Μασσαλία. Καλὰ λένε πῶς ὁ μεγαλύτερος ρουφιάνος εἶναι τὸ κρασί.

— Καλὰ, καλὰ! Λέγε ἐσύ, μουρμούρισε μέσ' ἀπ' τὰ δόντια του ὁ Νταγκλάρ. Τώρα πιά ἡ μηχανὴ ξεκίνησε γιὰ τὰ καλὰ. Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ δουλέψει μόνη της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.

Τὸ τραπέζι τῶν ἄρραβόνων

Μὲ τὸ πρῶτο χάραμα, φάνηκε πὼς ἡ μέρα θὰ ἦταν ὑπέροχη. Πεντακάθαρος καὶ λαμπερὸς ὁ ἥλιος σηκώθηκε καὶ οἱ πρῶτες ἀκτίνες τοῦ ἔβαψαν μὲ ὀλοπόρφυρα ρουμπίνια τὶς ἀφρισμένες κορυφές τῶν κυμάτων.

Στὸν πρῶτο ὄροφο τοῦ καπηλειοῦ, ποὺ τὴν αὐλὴ τοῦ τῆ γνωρίσαμε στὸ προηγούμενο κεφάλαιο, τὸ γεῦμα ἦταν ἤδη ἔτοιμο. Σ' αὐτὸ τὸν ὄροφο εἶχε μιὰ μεγάλη αἶθουσα ποὺ φωτιζόταν ἀπὸ πέντε ἢ ἑξὶ μπαλκονόπορτες. Ὁ ιδιοκτήτης —τρέχα γύρευε γιατί— εἶχε βάλει κάποιον περαστικὸ καλλιτέχνη νὰ γράψει μὲ καλλιγραφικὰ γράμματα τὸ ὄνομα μιᾶς μεγάλης πόλης τῆς Γαλλίας πάνω ἀπὸ κάθε πρέκι. Ὅπως καὶ στὸ ὑπόλοιπο κτήριο, ἔξω ἀπὸ τὰ παράθυρα ἐκτεινόταν ἓνα ξύλινο μπαλκόνι ἀρκετὰ φαρδύ.

Παρόλο ποὺ τὸ τραπέζωμα θὰ γινόταν τὸ μεσημέρι, τὸ μπαλκόνι γέμισε μὲ ἀνυπόμονους γλεντζέδες ἀπὸ τὶς ἔντεκα ἡ ὥρα. Ἦταν οἱ προνομιούχοι ναῦτες τοῦ «Φαραῶ» καὶ μερικοὶ φαντάροι, παιδικοὶ φίλοι τοῦ Νταντές. Ὅλοι τους, γιὰ νὰ τιμήσουν τοὺς ἀρραβωνιασμένους, φοροῦσαν τὰ πιὸ καλὰ τους ροῦχα.

Ἀνάμεσα στοὺς χαρούμενους προσκεκλημένους εἶχε κυκλοφορήσει ἡ φήμη πὼς οἱ ιδιοκτῆτες τοῦ «Φαραῶ» θὰ τιμοῦσαν μὲ τὴν παρουσία τους τὸ γλέντι τοῦ δεύτερου καπετάνιου τους. Αὐτὸ ὅμως ἦταν τόσο μεγάλη τιμὴ γιὰ τὸν Νταντές, ποὺ κανεὶς δὲν τολμοῦσε ἀκόμη νὰ τὸ πιστέψει.

Ἀλλὰ ἡ φήμη βγῆκε ἀληθινὴ ὅταν τὴν ἐπιβεβαίωσε ὁ Νταγκλάρ φτάνοντας στὸ καπηλειὸ μὲ τὸν Καντερούς. Τὸ πρῶτ' εἶχε συναντήσει τὸν κύριο Μορέλ, καὶ ὁ κύριος Μορέλ τὸν εἶχε διαβεβαιώσει πὼς θὰ ἔτρωγε μαζί τους τὸ μεσημέρι στὴν «Ἐφεδρεία».

Πραγματικά, λίγο μετά, έκανε με τή σειρά του τήν εμφάνισή του ό κύριος Μορέλ. Οί ναῦτες τοῦ «Φαραών» ὑποδέχτηκαν με ένθουσιώδη χειροκροτήματα καί ζητωκραυγές τὸ άφεντικό τους. Ἡ άφιξη τοῦ έφοπλιστῆ έπιβεβαίωσε πιά καί τήν άλλη φήμη, πὸ έτρεχε σ' όλα τὰ στέκια τῶν ναυτικῶν στῆ Μασσαλία: πὼς ό Νταντές πῆρε άπό τόν Μορέλ τὸ άξιωμα τοῦ καπετάνιου. Καί καθὼς τὸ πλήρωμα λάτρευε τόν Νταντές, αὐτοί εὐχαριστοῦσαν με τίς ζητωκραυγές τόν έφοπλιστή, πὸ στῆ συγκεκριμένη περίπτωση, έστω καί κατὰ τύχη, εἶχε κάνει σωστῆ έπιλογή. Ἡ άπονομή τοῦ τίτλου τοῦ πλοιάρχου στὸν Νταντές ἦταν άπολύτως σύμφωνη πρὸς τίς έπιθυμίες τους καί τήν κρίση τους. Ἀμέσως μόλις μπῆκε ό Μορέλ στὴν αἴθουσα, ό Νταγκλάρ καί ό Καντεροῦς έτρεξαν στὸν μνηστήρα: άποστολή τους ἦταν με τὸ πὸ εμφανίζόταν στὸ μαγαζι αὐτῆ ἡ προσωπικότητα, πὸ μπαίνοντας προξένησε τέτοιο ένθουσιασμό, νά εἰδοποιήσουν τόν Νταντές γιὰ νά βιαστεῖ νά έρθει. Δέν πρόλαβαν νά κάνουν οὔτε έκατὸ βήματα, καί εἶδαν στὸ ὕψος τοῦ Μπαρουτάδικου νά 'ρχεται μιὰ μικρῆ ομάδα.

Μπροστὰ πήγαινε ἡ μνηστή, στηριγμένη στὸ μπράτσο τοῦ Νταντές. Τοὺς συνόδευαν τέσσερις πανέμορφες κοπέλες, Καταλανές κι αὐτές· ἦταν οί παιδικές της φίλες. Δίπλα στὸ ζευγάρι περπατοῦσε ό μπαρμπα-Νταντές, καί τελευταῖος, μ' ένα κακὸ χαμόγελο, έρχόταν ό Φερνάντο.

Οὔτε ἡ Μερσέντες οὔτε ό Ἐδμόνδος μπορούσαν νά δοῦν αὐτὸ τὸ κακὸ χαμόγελο τοῦ Φερνάντο. Ἦταν τόσο εὐτυχισμένα αὐτὰ τὰ άμοιρα παιδιά, πὸ τὸ μόνο πὸ έβλεπαν ἦταν ό ένας τόν άλλον, καί τόν πανέμορφο οὐρανὸ πὸ τοὺς εὐλογοῦσε.

Ὁ Νταγκλάρ καί ό Καντεροῦς εκπλήρωσαν τήν άποστολή τους, ανακοινώνοντας τήν άφιξη τοῦ κυρίου

Μορέλ. Μετά, ἀφοῦ ἀντάλλαξαν μιὰ δυνατὴ καὶ φιλικὴ χειραψία μὲ τὸν Νταντές, ἔφυγαν. Ὁ Νταγκλάρ χώθηκε δίπλα στὸν Φερνάντο, ἐνῶ ὁ Καντεροὺς βολεύτηκε δίπλα στὸν γερο-Νταντές, ποὺ εἶχε γίνει τὸ κέντρο τοῦ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Ὁ γεροντάκος εἶχε βάλει τὴν ὥραία φορεσιά του ἀπὸ γυαλιστερὸ ὕφασμα, ποὺ τὴ διακοσμοῦσαν μεγάλα ἀστραφτερά ἀτσάλινα κουμπιά. Οἱ ἀδύνατες ἀλλὰ νευρώδεις γάμπες του προστατεύονταν ἀπὸ βαμβακερὲς κάλτσες μὲ πολύχρωμες μικρὲς βοῦλες. Ἀπὸ μιὰ λεύγα ἀπόστασι καταλάβαινες πὼς ἦταν λαθραῖες ἐγγλέζικες. Φοροῦσε κι ἓνα ὠραῖο τρίκοχο καπέλο, διακοσμημένο μὲ λευκὲς καὶ γαλάζιες κορδέλες. Στρηρίζοταν σ' ἓνα μπαστούνι, στραβὸ καὶ καμπυλωτὸ στὴν ἄκρη του σὰν τὸ ἀρχαῖο *pedum*.* Νόμιζε κανεὶς πὼς ἔβλεπε μπροστά του ἓναν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς μουσκαδίνους* ποὺ ἔκαναν τὶς βόλτες τοὺς καμαρωτὰ στοὺς κήπους τοῦ Κεραμεικοῦ καὶ τοῦ Λουξεμβούργου τὸ 1796, ὅταν ἀνοιζαν γιὰ τὸ κοινό.

Κοντά του, ὅπως εἶπαμε, εἶχε γλιστρήσει ὁ Καντεροὺς. Ἡ ἐλπίδα ἐνὸς καλοῦ γεύματος εἶχε ἐξαφανίσει ἀπὸ τὸ μυαλό του κάθε ἔχθρος ἐχθρας πρὸς τοὺς Νταντές. Ἀπὸ τὴν προηγούμενη μέρα, αὐτὸ ποὺ μόλις καὶ μετὰ βίας θυμόταν ὁ Καντεροὺς ἦταν κάποια ἀόριστα πραγματάκια, σὰν αὐτὰ ποὺ μόλις θυμόμαστε ἀπ' τὰ ὄνειρά μας ὅταν ξυπνᾶμε τὸ πρωί.

Ζυγώνοντας τὸν Φερνάντο, ὁ Νταγκλάρ παρατηροῦσε προσεκτικὰ τὸν ἀπογοητευμένο Καταλανό. Ὁ Φερνάντο πῆγαινε πίσω ἀπὸ τὸ ζευγάρι, ἐνῶ ἡ Μερσέντες, μὲ τὸν χαριτωμένο κι ἐφηβικό της ἐγωισμό, δὲν τοῦ 'χε ρίξει οὔτε μιὰ ματιά· τὸ βλέμμα της ἦταν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο γιὰ τὸν Ἐδμόνδο της. Ὁ Φερνάντο, χλομός, ποῦ καὶ ποῦ κοκκίνιζε κι ὕστερα ξαναχλόμιαζε περισσότερο. Κάποιες φορὲς στύλωνε τὰ

μάτια του πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς Μασσαλίας, καὶ τότε ἓνα νευρικό κι ἀνεξέλεγκτο τρέμουλο συγκλόνιζε τὰ μέλη τοῦ κορμιοῦ του. Ἐμοιαζε σὰν νὰ περιμένε, ἢ τουλάχιστον νὰ προέβλεπε, πὼς κάτι σημαντικό θὰ γινόταν ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή.

Ὁ Νταντές ἦταν ντυμένος ἀπλά. Ἐφόσον ὑπηρετοῦσε στὸ Ἐμπορικό Ναυτικό, ἡ φορεσιά του ἦταν κάτι ἀνάμεσα στὴ στολὴ τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ καὶ τὰ ροῦχα ἑνὸς ἀπλοῦ πολίτη. Καὶ κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴ φορεσιά ἦταν τέλεια ἡ ἐμφάνισή του, πού τονιζόταν ἀπ' τὴ χαρὰ του καὶ τὴν ὁμορφιά τῆς μνηστῆς του.

Ἡ Μερσέντες ἦταν πανέμορφη. Ἐμοιαζε μ' αὐτὲς τίς Ἑλληνίδες πού κατάγονται ἀπὸ τὴν Κύπρο ἢ τὴ Χίο, μὲ τὰ ἐβένινα μάτια καὶ τὰ κοραλλένια τοὺς χεῖλη. Βάδιζε μ' ἐκεῖνο τὸν ἐλεύθερο καὶ ἄνετο βηματισμὸ πού διακρίνει τίς Ἀρλεζιάνες καὶ τίς Ἀνδαλουσιάνες. Μιὰ κοπέλα πού εἶχε μεγαλώσει σὲ πόλη θὰ προσπαθοῦσε ἴσως νὰ κρύψει τὴ χαρὰ της κάτω ἀπὸ ἓνα τούλινο πέπλο ἢ χαμηλώνοντας τὰ βελουδένια της βλέφαρα, ἀλλὰ ἡ Μερσέντες χαμογελοῦσε καὶ κοιτάζε κατάματα ὅλο τὸν κόσμο. Τὸ βλέμμα καὶ τὸ χαμόγελό της λέγανε ξεκάθαρα τὰ ἴδια πού θὰ ἔλεγε καὶ τὸ στόμα της: Ἄν πραγματικά εἴστε φίλοι μου, ἐμπρός, χαρεῖτε μαζί μου, γιατί αὐτὴ τὴ στιγμή εἶμαι ἀπόλυτα εὐτυχισμένη!

Μόλις οἱ δυὸ ἀρραβωνιασμένοι καὶ ἡ συνοδεία τοὺς ἔφτασαν στὸ καπηλειό, κατέβηκε ἀπὸ τὸν πρῶτο ὄροφο ὁ κύριος Μορέλ καὶ στάθηκε μπροστά τοὺς. Μαζί του κατέβηκαν οἱ ναῦτες καὶ οἱ στρατιῶτες μὲ τοὺς ὁποίους ἔκανε παρέα ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή. Στις ἐρωτήσεις τοὺς, τοὺς εἶχε διαβεβαιώσει γιὰ τὴν ὑπόσχεση πού εἶχε δώσει στὸν Νταντέ: μετὰ τὸ γάμο, ὁ Ἐδμόνδος θὰ διαδεχόταν τὸν καπετὰν Λεκτέρ. Ὁ Νταντές, ἀντικρίζοντας τὸν ἐφοπλιστὴ, ἀπελευθέρωσε τὸ

μπράτσο του ἀπὸ τὸ χέρι τῆς Μερσέντες, καὶ τὸ ὀδήγησε κάτω ἀπὸ τὸ μπράτσο τοῦ κυρίου Μορέλ. Ὁ ἐφοπλιστὴς καὶ τὸ κορίτσι ἄρχισαν ν' ἀνεβαίνουν μαζί τὴ σκάλα γιὰ τὸν πρῶτο ὄροφο, καὶ τοὺς ἀκολούθησαν χαρούμενοι οἱ καλεσμένοι. Γιὰ πέντε ὁλόκληρα λεπτά, τὰ ξύλινα σκαλοπάτια βροντοκοποῦσαν ἀπὸ τὰ βαριά τους βήματα.

— Πατέρα, εἶπε ἡ Μερσέντες καθὼς στάθηκε στὸ μέσον τοῦ τραπεζιοῦ, σᾶς παρακαλῶ, θὰ ἤθελα νὰ καθίσετε δίπλα μου, στὰ δεξιά μου. Ἀριστερά μου, παρακαλῶ νὰ καθίσει αὐτὸς ποὺ μέχρι σήμερα μοῦ στάθηκε σὰν πραγματικὸς ἀδερφός, εἶπε μὲ τόσο γλυκιὰ φωνή, ποὺ καρφώθηκε βαθιὰ στὴν καρδιὰ τοῦ Φερνάντο, χειρότερα κι ἀπ' τὴν πιὸ ἄγρια μαχαιριά.

Τὰ χεῖλη του ἄσπρισαν καὶ τὸ ἀντρίκειο μελαχρινὸ του πρόσωπο χλόμιασε.

Ὅλη αὐτὴ τὴν ὥρα ὁ Νταντὲς ἔκανε τὸ ἴδιο: δεξιά του ἔβαλε νὰ καθίσει ὁ κύριος Μορέλ, ἐνῶ στ' ἀριστερά του κάθισε ὁ Νταγκλάρ. Κατόπιν, μὲ μιὰ ἀπλὴ κίνηση τοῦ χεριοῦ προσκάλεσε τοὺς ὑπόλοιπους νὰ καθίσουν ὅπου ἤθελε ὁ καθένας. Ἦδη στὸ τραπέζι εἶχαν σερβιριστεῖ λουκάνικα ἀπὸ τὴν Ἀρλ, ἔντονα καπνιστὰ καὶ μὲ σκούρα κόκκινη σάρκα. Ἀστακοὶ μὲ λαμπερὸ καύκαλο καὶ φρεσκότατα κυδώνια μὲ γκριζορόδινο κέλυφος. Ἀχινοί, ποὺ τὸ ἀγκαθωτὸ περίβλημά τους τοὺς ἔκανε νὰ μοιάζουν μὲ θαλασσινὰ κάστανα. Χτένια, ποὺ οἱ μερακλῆδες τοῦ Μιντὶ* τὰ θεωροῦν σαφῶς καλύτερα ἀπὸ τὰ στρείδια τῆς βόρειας Γαλλίας. Αὐτὰ συμπληρώνονταν ἀπ' ὅλα τὰ εἶδη ὀρεκτικῶν ποὺ ἡ γενναιοδωρὴ θάλασσα σπρώχνει πάνω στὶς ἀμμόδεις ἀκτὲς καὶ οἱ εὐγνώμονες ψαράδες τὰ ὀνομάζουν γενικά «φροῦτα τῆς θάλασσας».

— Ἡσυχία, παρακαλῶ! εἶπε ὁ γερο-Νταντὲς, καθὼς ρούφαγε μὲ θόρυβο ἓνα ποτήρι λευκὸ κρασί στὸ

χρῶμα τοῦ τοπαζιοῦ. (Αὐτὸ τὸ ἐκλεκτὸ κρασί τό 'χε διαλέξει αὐτοπροσώπως ὁ μπαρμπα-Παμφίλ καὶ τὸ εἶχε σερβίρει σὲ μιὰ κρυστάλλινη καράφα μπροστὰ ἀπὸ τῇ Μερσέντες.) Βλέπω μπροστὰ μου πάνω ἀπὸ τριάντα ἄτομα χαρούμενα, πὺν γελᾶνε μὲ τὸ παραμικρό!

—'Ε, μόνο ὁ γαμπρὸς δὲν γελάει!, εἶπε ὁ Καντερούς.

—Πράγματι, ἀπάντησε στὸ πείραγμα ὁ Νταντές, αὐτὴ τῇ στιγμῇ εἶμαι τόσο εὐτυχισμένος, πὺν διστάζω νὰ χαρῶ μὲ τὴν καρδιά μου. 'Εχεις δίκιο, γείτονα, πὺν τὸ κατάλαβες. Καμιὰ φορά, ἡ χαρὰ σοῦ προξενεῖ ἓνα περίεργο αἶσθημα, σὲ καταπιέζει ὅσο κι ὁ πόνος.

Ὁ Νταγκλάρ παρατηροῦσε προσεκτικὰ τὸν Φερνάντο, πὺν ρουφοῦσε μ' ὅλες του τὶς αἰσθήσεις κάθε συναίσθημα πὺν ἐνιωθαν οἱ συνδαιτυμόνες.

—'Ελα τώρα, μπάς καὶ φοβᾶσαι τίποτα; 'Εγώ, ἀντίθετα, αἰσθάνομαι πὺς ὅλα σοῦ πᾶνε κατ' εὐχὴν!

—Αὐτὸ ἀκριβῶς μὲ τρομάζει, εἶπε ὁ Νταντές. Μοῦ φαίνεται πὺς δὲν μπορεῖ τόσο εὐκόλα νὰ εὐτυχεῖ κανεὶς. Ἡ εὐτυχία γιὰ μένα μοιάζει μ' ἐκεῖνα τὰ μαγεμένα νησιὰ πὺν πάνω τους ἔχουν χτιστεῖ κάστρα γεμάτα θησαυρούς, ἀλλὰ πὺν τὰ φυλᾶνε δράκοι. Γιὰ νὰ τὰ κατακτήσεις πρέπει νὰ πολεμήσεις σκληρά, κι ἐγώ, ἀλήθεια, δὲν ξέρω τί σπουδαῖο πράγμα ἔκανα στὴ ζωὴ μου ὥστε ν' ἀξίζω τὴν τιμὴ νὰ ὀνομάζομαι σύζυγος τῆς Μερσέντες.

—Σύζυγος, σύζυγος, εἶπε ὁ Καντερούς σκασμένος στὰ γέλια, δὲν ἔγινες ἀκόμη σύζυγος, φιλαράκο! Γιὰ δοκίμασε νὰ τὸ παίξεις σύζυγος, καὶ τότε νὰ δῶ πὺς θὰ σὲ ὑποδεχτεῖ ἡ κυρία!

Ἡ Μερσέντες ἔγινε κατακόκκινη.

Ὁ Φερνάντο στριφογύριζε στὴν καρέκλα του, καὶ στὸν παραμικρὸ θόρυβο πεταγόταν ἐπάνω. Στὸ μέτωπό του κυλοῦσαν μεγάλα ρυάκια ἀπὸ ἰδρώτα, πὺν

γυάλιζαν σὰν τὶς πρῶτες σταγόνες σφοδρῆς καταιγίδας.

—Μά τὴν πίστη μου, εἶπε ὁ Νταντές, δὲν εἶν' ἀνάγκη νὰ σὲ διαψεύσω τόσο σύντομα, γείτονα Καντερούς. Σίγουρα, ἡ Μερσέντες δὲν εἶναι ἀκόμη νόμιμη γυναίκα μου... (Ἐβγαλε ἀπὸ τὸ τσεπάκι τοῦ γιλέκου τὸ ρολόι του.) Θὰ γίνει ὅμως νόμιμη γυναίκα μου σὲ μιάμιση ὥρα!

Ὅλοι μέσα στὴν αἴθουσα ἄφησαν ἔκπληκτες φωνοῦλες, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν γερο-Νταντές, ποὺ τὸ τρανταχτὸ γέλιο του ἄφηνε νὰ φαίνονται τὰ δόντια του ποὺ τὰ 'χε γερά ἀκόμη. Ἡ Μερσέντες χαμογελοῦσε, χωρὶς νὰ κοκκινίζει πιά. Αὐθόρμητα, ὁ Φερνάντο χούφτωσε σπασμωδικὰ τὴ λαβὴ τοῦ μαχαριοῦ του.

—Σὲ μιάμιση ὥρα; εἶπε χλομιάζοντας καὶ ὁ Νταγκλάρ. Καὶ πῶς θὰ τὸ καταφέρεις αὐτό;

—Ναί, φίλοι μου, ἀνακοίνωσε ὁ Νταντές, χάρη στὸ κύρος τοῦ ἀνθρώπου ποὺ τοῦ χρωστάω τὰ πάντα —μετὰ ἀπὸ τὸν πατέρα μου—, δηλαδὴ τοῦ κυρίου Μορέλ, κάθε ἐμπόδιο ἐξαφανίστηκε. Κάθε τυπικὴ διαδικασία, κάθε γραφειοκρατικὸ ἔγγραφο συμπληρώθηκε, καὶ στὶς δυόμισι ἡ ὥρα ὁ δήμαρχος τῆς Μασσαλίας θὰ μᾶς περιμένει στὸ Δημαρχεῖο. Κι ἀφοῦ τὸ ρολόι δείχνει τώρα μία καὶ τέταρτο, δὲν σᾶς κοροϊδεψα ὅταν σᾶς ἀνήγγειλα πὼς ἡ Μερσέντες, σὲ μιάμιση ὥρα, θὰ πάρει τὸν τίτλο τῆς κυρίας Νταντές.

Ὁ Φερνάντο ἔκλεισε σφιχτὰ τὰ μάτια του. Ἐνα πύρινο σύννεφο τοῦ ἔκαψε τὰ βλέφαρα. Γιὰ νὰ μὴ σωριαστεῖ κάτω, ἀκούμπησε στὸ τραπέζι. Παρ' ὅλη τὴν προσπάθειά του, ἀπὸ τὸ στόμα του ξέφυγε ἓνα ὑπόκωφο βογγητό, ποὺ πνίγηκε ἀπὸ τὰ γέλια καὶ τὰ συγχαρητήρια τῶν καλεσμένων.

—Καλὰ δὲν τὰ κατάφερε ὁ γιόκας μου, ἔ; εἶπε ὁ γερο-Νταντές. Μπὰς καὶ ὑπάρχει κανεὶς ποὺ θὰ τὸν

κατηγοροῦσε πὼς ἀφήνει τὰ πράγματα νὰ σέρνονται; Χτὲς τὸ πρῶν ξεμπάρκαρε. Σήμερα στὶς τρεῖς παντρεύεται. Ὅταν θέλεις κάτι νὰ γίνει γρήγορα, δῶς' το νὰ τὸ φέρει σὲ πέρας ἕνας ναυτικός!

— Ἀλλά, ἔφερε διστακτικὰ τὶς ἀντιρρήσεις τοῦ ὁ Νταγκλάρ, τί θὰ γίνει μὲ τὶς ἄλλες τυπικότητες καὶ διατυπώσεις; Τὸ προγαμιαῖο συμβόλαιο, τὶς ἄδειες;

— Τὸ προγαμιαῖο συμβόλαιο! εἶπε γελώντας ὁ Νταντές. Τί συμβόλαιο νὰ κάνουμε; Οὔτε ἡ Μερσέντες ἔχει καμιὰ προίκα οὔτ' ἐγὼ καμιὰ περιουσία! Θὰ ὑπογράψουμε μιὰ ἀπλὴ δήλωση κοινοκτημοσύνης κι αὐτὸ εἶναι ὅλο! Οὔτε θὰ καθυστερήσουμε νὰ ὑπογράψουμε αὐτὴ τὴ δήλωση, ποὺ δὲν πιάνει κανὴν μία σελίδα, οὔτε θὰ κοστίζει ἀκριβὰ αὐτὸ τὸ χαρτί.

Ὅλος ὁ κόσμος ξέσπασε σ' ἕναν καινούργιο ὄρυμαγδὸ ἀπὸ γέλια καὶ ζητωκραυγὲς μὲ τὸ ἀστεῖο τοῦ Νταντές.

— Δηλαδή, τὸ σημερινὸ τραπέζι, εἶπε ὁ Νταγκλάρ, δὲν εἶναι τραπέζι ἀρραβώνων, ἀλλὰ τὸ γαμήλιο.

— Λάθος κάνεις, εἶπε ὁ Νταντές. Ἦσυχάστε καὶ δὲν θὰ χάσετε τίποτα. Αὔριο πρῶν φεύγω γιὰ τὸ Παρίσι. Τέσσερις μέρες νὰ πάω, ἄλλες τέσσερις νὰ γυρίσω, καὶ μία μέρα ποὺ θὰ μοῦ πάρει νὰ ἐκπληρώσω ἄψογα τὴν ἀποστολὴ ποὺ μοῦ ἀνέθεσαν, θὰ ἔχω γυρίσει τὴν πρώτη Μαρτίου. Καὶ στὶς 2 Μαρτίου θὰ κάνουμε τὸ κανονικὸ τραπέζι τοῦ γάμου.

Αὐτὴ ἡ προοπτικὴ γιὰ ἄλλο ἕνα τσιμπούσι διπλασίασε τὴ γενικὴ εὐθυμία. Ὁ μπαρμπα-Νταντές, ποὺ μέχρι πρὶν ἀπὸ λίγο παραπονιόταν χαμηλόφωνα πὼς τὸ γλέντι παραῆταν ἥσυχο, τώρα ἔκανε ἀπελπισμένες προσπάθειες γιὰ νὰ μπορέσει νὰ γίνει ἀντιληπτός. Μέσα στὴν ὀχλοβοή, κανέννας δὲν μπορούσε ν' ἀκούσει τὶς εὐχὲς καὶ τὶς προπώσεις τοῦ γιὰ τὴ μελλοντικὴ εὐτυχία τοῦ ζευγαριοῦ.

Ὁ Νταντὲς ὁμῶς κατάλαβε τὴ σκέψη τοῦ πατέρα του καὶ τὸν κοίταξε μ' ἓνα χαμόγελο ὅλο λατρεία. Ἡ Μερσέντες, ποὺ δὲν ἔχανε ἀπὸ τὰ μάτια τῆς τὸ μεγάλο ρολόι τοῦ τοίχου, ἔκανε κάποια στιγμή ἓνα ἀνεπαίσθητο σινιάλο στὸν Ἑδμόνδο.

Ὅπως πάντα ὅταν ἓνα λαϊκὸ τραπέζι φτάνει στὸ τέλος του, ἔτσι καὶ τώρα βασίλευε στὴν αἴθουσα μιὰ γενικευμένη εὐθυμία ὅλο φασαρία, ἀλλὰ καὶ μιὰ χαλαρότητα στὴ συμπεριφορὰ ὁλωνῶν. Ὅσοι δὲν ἦταν εὐχαριστημένοι ἔτσι ποὺ εἶχαν καθίσει στὸ τραπέζι, εἶχαν σηκωθεῖ καὶ κουβέντιαζαν μὲ τοὺς φίλους τους. Μιλοῦσαν ὅλοι μαζί καὶ κανέναν δὲν τὸν ἔνοιαζε τί ἔλεγε ὁ συνομιλητῆς του. Τὸ μόνο ποὺ τοὺς ἀπασχολοῦσε ἦταν ἡ δικιά τους γνώμη.

Στὰ μάγουλα τοῦ Νταγκλάρ εἶχε σχεδὸν περάσει ἡ χλομάδα τοῦ Φερνάντο. Ὅσο γι' αὐτόν, ἔμοιαζε σὰν νεκρός, σὰν ἓνας καταραμένος ποὺ καίγεται στὶς φωτιὲς τῆς Κόλασης. Εἶχε σηκωθεῖ ἀπ' τὴν καρέκλα του, πρὶν ἀπ' ὅλους, καὶ βημάτιζε νευρικά πάνω κάτω σ' ὅλο τὸ μῆκος τῆς αἴθουσας. Μέσα στὴν ὀχλοβοὴ τῶν τραγουδιῶν καὶ τῶν ποτηριῶν ποὺ τσούγκριζαν, αὐτὸς προσπαθοῦσε νὰ διακρίνει μὲ τεντωμένα τ' ἀφτιά του κάτι ἄλλο. Ὁ Καντεροὺς τὸν πλησίασε. Τὴν ἴδια στιγμή, ὁ Νταγκλάρ, ποὺ ἔμοιαζε νὰ τὸν ἀποφεύγει μέχρι τότε, τοὺς ζύγωσε στὴ γωνιά ποὺ βρίσκονταν. Οἱ καλοὶ τρόποι τοῦ Νταντὲς, ἀλλὰ ἰδιαίτερα τὸ καταπληκτικὸ κρασί τοῦ μπαρμπα-Παμφίλ, εἶχαν σβῆσει ἀπὸ τὴν καρδιὰ τοῦ Καντεροὺς τὰ τελευταῖα κατάλοιπα ἀπὸ τὴν ἔχθρα του, καθὼς καὶ τὸ φθόνο του γιὰ τὴν εὐτυχία τοῦ μελλοντικοῦ καπετάνιου.

— Γιὰ νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια, ὁ Νταντὲς εἶναι καλὸ παιδί, εἶπε. Κι ὅταν τὸν βλέπω δίπλα στὴν ἀρραβωνιαστικιά του, λέω πὼς θὰ ἦταν ἁμαρτία ἂν τοῦ κάναμε τὴ φάρσα ποὺ ὀργανώννατε χτὲς ἐσεῖς οἱ δύο.

—Μὰ δὲν εἶδες, εἶπε ὁ Νταγκλάρ, πῶς δὲν τὸ συνεχίσαμε; Ἀπλά, ὁ φουκαρὰς ὁ κύριος Φερνάντο ἦταν τόσο δυστυχισμένος, ποὺ τὸν λυπήθηκε ἡ ψυχὴ μου. Μὰ ἀφοῦ ὅπως φαίνεται τὸ πῆρε ἀπόφαση, δὲν ἔχω νὰ πῶ τίποτα. Ἄλλωστε, ἀπ' ὅ,τι φαίνεται, θὰ εἶναι καὶ κουμπάρος τοῦ ἀντίζηλου.

Ὁ Καντεροῦς ἔριξε μιὰ ματιὰ στὸν κατάχλομο Φερνάντο.

—Ἡ θυσία του εἶναι ἀκόμα μεγαλύτερη, συνέχισε ὁ Νταγκλάρ, μιᾶς καὶ ἡ κοπελιὰ εἶναι πανέμορφη. Διάολε! Τί τυχεράκις ποὺ εἶναι ὁ ἐρωτύλος μελλοντικός μου πλοίαρχος! Πῶς θὰ ἔθελαι νὰ μὲ λένε Νταντὲς ἔστω γιὰ δώδεκα ὥριστες σήμερα!

—Φεύγουμε; ἀκούστηκε ἡ γλυκιὰ φωνὴ τῆς Μερσέντες. Εἶναι δύο ἡ ὥρα, καὶ στὸ Δημαρχεῖο μᾶς περιμένουν στὶς δύο καὶ τέταρτο.

—Ναί, βέβαια, πᾶμε, εἶπε ὁ Ἐδμόνδος καθὼς τὴν ἴδια στιγμή σηκωνόταν ἀπ' τὸ κάθισμά του.

—Πᾶμε! ἐπανέλαβαν ἐν χορῷ οἱ καλεσμένοι.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη, ὁ Νταγκλάρ δὲν ἔχανε ἀπὸ τὰ μάτια του τὸν Φερνάντο, ποὺ κοιτοῦσε ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο· εἶχε γουρλώσει τὰ μάτια του καὶ λίγο μετὰ σωριάστηκε στὴν ποδιὰ τοῦ παραθύρου. Τὴν ἴδια στιγμή, ἀπὸ τὴ σκάλα ἀκούστηκε ἓνας ὑπόκωφος θόρυβος. Ἦχος ἀπὸ βαριὰ βήματα κι ἓνας μπερδεμένος θόρυβος ἀπὸ φωνὲς καὶ κλαγγὴ ἀπὸ ὅπλα. Ὅσο δυνατὲς κι ἂν ἦταν οἱ ζητωκραυγὲς καὶ τὰ γέλια τῶν καλεσμένων, σκεπάστηκαν ἀπὸ τὴν καινούργια φασαρία. Ἡ προσοχὴ ὅλων στράφηκε πρὸς τὴ σκάλα καὶ μιὰ ἀνησυχητικὴ βουβαμάρα ἔπεσε στὴν αἴθουσα.

Ὁ θόρυβος πλησίασε κι ἄλλο. Τρία βροντερὰ χτυπήματα ἀκούστηκαν στὴν πόρτα. Μέσα στὴν αἴθουσα, οἱ ἄνθρωποι ἀλληλοκοιτάζονταν σαστισμένοι.

—'Εν ὀνόματι τοῦ Νόμου! ἀντήχησε μιὰ βροντερή φωνή.

Κανένας δὲν ἔβγαλε μιλιὰ. Ἡ πόρτα ἀνοιξε μὲ πάταγο, καὶ ἓνας ἐνωμοτάρχης, φορώντας τὴ χαρακτηριστικὴ ζώνη τοῦ ἀξιωματός του, μπῆκε στὴν αἴθουσα. Τὸν ἀκολουθοῦσαν τέσσερις πάνοπλοι φρουροί, μὲ ἐπικεφαλῆς ἓναν δεκανέα.

Ὁ τρόμος διαδέχτηκε τὴν ἀνησυχία.

—Τί συμβαίνει; μπῆκε στὴ μέση ὁ ἐφοπλιστής, ἀπευθυνόμενος στὸν ἀστυνομικό, ποὺ τὸν γνώριζε προσωπικά. Σίγουρα, κύριε, κάποια παρεξήγησις θὰ ἔχει γίνει.

—'Αν πρόκειται περὶ παρεξήγησεως, κύριε Μορέλ, ἀπάντησε ὁ ἐνωμοτάρχης, σίγουρα θὰ λυθεῖ συντόμως καὶ ἀρμοδίως. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐγὼ δὲν εἶμαι παρὰ ἓνας ἀπλὸς διακομιστὴς ἐνὸς ἐντάλματος συλλήψεως. Καὶ παρόλον ποὺ ἐκτελῶ μετὰ βαθυτάτης θλίψεως αὐτὴν τὴν ἀποστολὴν, σᾶς ἀνακοινῶνω ὅτι θὰ τὴν ἐκτελέσω μέχρι κεραίας. Ποιὸς εἶναι ἀνάμεσά σας, κύριοι, ὁ Ἐδμόνδος Νταντές;

Ὅλα τὰ βλέμματα στράφηκαν πρὸς τὸν νεαρό. Αὐτός, καταταραγμένος, ἀλλὰ διατηρώντας τὴν ἀξιοπρέπεία του, ἔκανε ἓνα βῆμα μπροστὰ καὶ εἶπε:

—'Εγὼ εἶμαι, κύριε, τί μὲ θέλετε;

—Ἐδμόνδε Νταντές, συνέχισε ὁ ἐνωμοτάρχης, σᾶς συλλαμβάνω ἐν ὀνόματι τοῦ Νόμου!

—Μὲ συλλαμβάνετε; εἶπε ὁ Ἐδμόνδος, ἐνῶ μιὰ ἐλαφρὴ χλομάδα ἀπλώθηκε στὸ πρόσωπό του. Μὰ γιατί μὲ συλλαμβάνετε;

—Κύριε, τὸ ἀγνοῶ. Σίγουρα, ὅμως, μὲ τὴν πρώτη σας ἀνάκριση θὰ τὸ μάθετε.

Ὁ κύριος Μορέλ κατάλαβε πῶς δὲν μποροῦσε νὰ κάνει τίποτα μπροστὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀδιέξοδη κατάστασι. Ἐναν ἐνωμοτάρχη τῆς Ἀστυνομίας, ποὺ φοράει

τῇ ζώνῃ-ἐμβλημα τοῦ ἀξιωματός του, δὲν μπορεῖς νὰ τὸν ἀντιμετωπίσεις ὡς ἄνθρωπο. Εἶναι τὸ ἀγαλμα τοῦ Νόμου, ψυχρό, κουφό, ἄφωνο.

Ἀντίθετα, τὸ γεροντάκι ὄρμησε καταπάνω στὸν ἀξιωματικό. Ποτὲ δὲν θὰ μπορέσει νὰ καταλάβει ἡ καρδιὰ ἐνὸς πατέρα ἢ μιᾶς μάνας ὀρισμένες καταστάσεις. Παρακάλεσε, ικέτεψε. Δάκρυα καὶ παρακάλια δὲν εἶχαν κανένα ἀποτέλεσμα. Ἡ ἀπελπισία του ἦταν τόσο φανερὴ καὶ τόσο μεγάλῃ, ποὺ ἀκόμα κι ὁ ἐνωμοτάρχης λύγισε.

—Ἦσυχάστε, κύριε, εἶπε. Ἴσως ὁ γιός σας νὰ παρέλπει καμιὰ τυπικὴ διαδικασία τοῦ Τελωνείου ἢ τοῦ Ὑγειονομικοῦ, καὶ πιθανόν, ὅταν θὰ μᾶς δώσει τίς ἐξηγήσεις καὶ τίς διευκρινίσεις ποὺ θέλουμε ἀπ' αὐτόν, νὰ ἀφεθεῖ ἐλεύθερος.

—Τί εἶναι αὐτὸ πάλι; Τί σημαίνει αὐτό; ρώτησε ὁ Καντεροῦς τὸν Νταγκλάρ ποὺ τό 'παιζε ἐκπληκτος.

—Ποῦ νὰ ξέρω; εἶπε ὁ Νταγκλάρ. Ὅ,τι ξέρεις, ξέρω. Βλέπω αὐτὰ τὰ πράγματα ποὺ συμβαίνουν, δὲν καταλαβαίνω τίποτα. Τὰ ἔχω χάσει τελείως.

Ὁ Καντεροῦς ἔψαξε μὲ τὸ βλέμμα του τὸν Φερνάντο, ὅμως αὐτὸς εἶχε ἐξαφανιστεῖ.

Τότε ὅλα τὰ περιστατικὰ τῆς προηγούμενης μέρας ἄστραψαν στὸ μυαλό του καὶ τὰ ἐρμήνευσε μὲ μιὰ τρομακτικὴ διαύγεια. Θὰ 'λεγε κανεὶς πὼς ἡ συμφορὰ ποὺ εἶχε σκάσει μέσα στὴν αἵθουσα τράβηξε σὰν ἄορατο χέρι τὸ παραπέτασμα ποὺ εἶχε ρίξει τὸ μεθύσι ἀνάμεσα σ' αὐτόν καὶ τὴ μνήμη του.

—Ἄ, ὥστε ἔτσι; εἶπε μὲ στριγγὴ φωνή. Ὅλα αὐτὰ δὲν ἐγιναν ἐξαιτίας τῆς δῆθεν ἀθώας φάρσας ποὺ μᾶς ἔλεγες χτές, Νταγκλάρ; Μαύρη δυστυχία σ' ὅποιον ὀργάνωσε αὐτὴ τὴν ἀτιμία!

—Τί λὲς τώρα! φώναξε ὁ Νταγκλάρ. Ξέρεις πολὺ καλὰ πὼς τὸ χαρτὶ τὸ ἔσκισα!

— Δὲν ἔσκισες κανένα χαρτί, εἶπε ὁ Καντερούς. Σὲ εἶδα πὺ τὸ τσαλάκωσες καὶ τὸ πέταξες σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς αὐλῆς.

— Σκάσε, βούλωσ' το! Δὲν εἶδες τίποτα τέτοιο. Ἦσουνά τύφλα στὸ μεθύσι.

— Καὶ ποῦ εἶναι ὁ Φερνάντο; ρώτησε ὁ Καντερούς.

— Ποῦ νὰ ξέρω; Μᾶλλον πάει στὶς δουλειές του. Ἀλλά, ἀντὶ νὰ καθόμαστε ἐδῶ νὰ συζητᾶμε, ἄς πᾶμε νὰ παρηγορήσουμε αὐτοὺς τοὺς κακόμοιρους.

Πράγματι, ὅσο αὐτοὶ κουβέντιαζαν, ὁ Νταντές ἀποχαιρετοῦσε τοὺς καλεσμένους του σφίγγοντας χαμογελαστά τὸ χέρι τοῦ καθενός. Μετὰ παραδόθηκε στὸν ἐνωμοτάρχη, λέγοντας:

— Ἡρεμῆστε, ἡ παρεξήγηση θὰ λυθεῖ σύντομα. Γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, δὲν θὰ μπῶ φυλακὴ στὸ κάτω κάτω!

— ὦ, σίγουρα! Ἐγγυῶμαι προσωπικὰ γι' αὐτό, εἶπε ὁ Νταγκλάρ πὺ εἶχε πλησιάσει στὸ συγκεντρωμένο πλῆθος.

Κατέβηκαν τὴ σκάλα. Προπορευόταν ὁ ἐνωμοτάρχης τῆς Ἀστυνομίας καὶ ἀκολουθοῦσε ὁ Νταντές, ἀνάμεσα στοὺς στρατιῶτες. Στὴν πόρτα τῆς αὐλῆς περιέμενε μὲ ὀρθάνοιχτη πόρτα μιὰ ἄμαξα. Μαζὶ μὲ τὸν Νταντές, στὴν ἄμαξα μπῆκε ὁ ἐνωμοτάρχης μὲ δύο στρατιῶτες. Οἱ ὑπόλοιποι δύο κάθισαν ὁ ἓνας δίπλα στὸν ἄμαξά καὶ ὁ ἄλλος πίσω ἀπὸ τὸ κουβούκλιο. Ἡ πόρτα τῆς ἄμαξας ἐκλείσε καὶ ἡ συνοδεία ξεκίνησε γιὰ τὴ Μασσαλία.

— Ἀντίο, Νταντές! Ἀντίο, Ἐδμόνδε! Ἀντίο, ἀγάπη μου! φώναζε ὀρμώντας στὸ κάγκελο τοῦ μπαλκονιοῦ ἡ Μερσέντες.

Ὁ κρατούμενος ἄκουσε αὐτὴ τὴν κραυγὴ, πὺ βγήκε ἀπ' τὸ στῆθος τῆς μνηστῆς του σὰν λυγμός. Ἐβγαλε τὸ κεφάλι του ἀπ' τὸ παράθυρο τῆς πόρτας φωνάζοντας «Καλὴ ἀντάμωση, Μερσέντες!» καὶ ἡ ἄμαξα

χάθηκε απ' τὰ μάτια τοῦ κόσμου μὲς στὰ σοκάκια ποὺ ὀδηγοῦν στὸ φρούριο τοῦ Ἀγίου Νικολάου.

— Μὴ φύγετε ἀπὸ δῶ! εἶπε ὁ ἐφοπλιστής. Θὰ πά-
ρω τὴν πρώτη ἄμαξα ποὺ θὰ βρῶ μπροστά μου νὰ πάω
στὴ Μασσαλία. Θὰ γυρίσω σίγουρα μὲ καλὰ νέα.

— Πηγαίνετε, φώναξαν ὅλοι μαζί, καὶ μακάρι νὰ
γυρίσετε γρήγορα!

Μόλις ἔφυγε καὶ ὁ ἐφοπλιστής, ὁ κόσμος ἔμεινε
στὴν αἶθουσα γιὰ λίγο κι ἔπειτα κατέβηκε σιγὰ σιγὰ
στὴν αὐλή. Εἶχαν μείνει ὅλοι ἐμβρόντητοι, τὰ εἶχαν
χαμένα καὶ γιὰ πολλή ὥρα ἦταν βουβοί. Ὁ ἡλικιω-
μένος καὶ ἡ Μερσέντες ἔμειναν ἀπομονωμένοι γιὰ λί-
γο, βυθισμένοι ὁ καθένας τους στὸν δικό του πόνο. Στὸ
τέλος, τὰ βλέμματά τους συναντήθηκαν· κατὰλαβαν
πὼς ἦταν τὰ δύο βασικότερα θύματα αὐτοῦ τοῦ φο-
βεροῦ χτυπήματος ποὺ τοὺς εἶχε βρεῖ. Ἔπεσαν ὁ ἓνας
στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἄλλου.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ Φερνάντο εἶχε ἐπιστρέψει. Ἦπτε
λαίμαργα ἓνα ποτήρι νερὸ καὶ πῆγε νὰ καθίσει σὲ μιὰ
καρέκλα.

Κατὰ τύχη, λίγο μετὰ, στὴ διπλανὴ καρέκλα πῆγε
καὶ κάθισε ἀπελπισμένη ἡ Μερσέντες, ἀφοῦ ξεκόλ-
λησε ἀπ' τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ μπαρμπα-Νταντές. Ἀπὸ
ἐνστικτο, ὁ Φερνάντο ἀπομάκρυνε τὴν καρέκλα του
ἀπὸ τὴν κοπέλα.

— Νά, αὐτὸς τό 'κανε, εἶπε ὁ Καντεροῦς στὸν Ντα-
γκλάρ, ποὺ παρατηροῦσε ἄγρυπνα τὸν Καταλανό.

— Δὲν νομίζω, ἀπάντησε ὁ Νταγκλάρ, κάτι τέ-
τοιο θὰ ἦταν πολὺ ἡλίθιο. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, μα-
κάρι νὰ πέσει στὸ κεφάλι ὅποιου τό 'κανε ἡ μεγαλύ-
τερη συμφορὰ.

— Καὶ στὸ κεφάλι ὅποιου τὸν συμβούλεψε, τὸν κάρ-
φωσε ὁ Καντεροῦς.

— Ἀ, μὰ τὴν πίστη μου, ἐπιτέλους! φώναξε ὁ

Νταγκλάρ. Λές καὶ πρέπει ὁ καθένας νὰ λογοδοτεῖ γιὰ κάθε λεξούλα ποὺ ξεστομίζει.

— Βεβαίως καὶ πρέπει νὰ λογοδοτεῖ, ἂν οἱ λεξοῦλες ἔχουν τέτοιες συνέπειες.

Ὁ κόσμος εἶχε ἀρχίσει στὸ μεταξὺ νὰ σχολιάζει μὲ διαφορικούς τρόπους τὴ σύλληψη τοῦ Νταντές.

— Καὶ τί γνώμη ἔχετε, κύριε Νταγκλάρ, γι' αὐτὴ τὴν ἱστορία; ἀκούστηκε μιὰ φωνή.

— Ἐγὼ νομίζω πὼς οἱ τελωνειακοὶ θὰ τσάκωσαν τίποτα λαθραῖα ἐμπορεύματα.

— Μὰ ἂν ἐπρόκειτο γιὰ κάτι τέτοιο, θὰ 'πρεπε νὰ τὸ ξέρετε, κύριε Νταγκλάρ. Κοτζάμ λογιστὴς τοῦ πλοίου εἴστε!

— Βεβαίως, ἀλήθεια εἶναι! Μόνο ποὺ ὁ λογιστὴς ξέρει μονάχα ὅ,τι τοῦ δηλώνουν. Ἐγὼ ξέρω ὅτι φортώσαμε βαμβάκι, αὐτὸ εἶναι ὅλο κι ὅλο. Ὅτι τὸ φортώσαμε στὴν Ἀλεξάνδρεια ἀπὸ τὸν κύριο Παστρέ, καὶ στὴ Σμύρνη ἀπὸ τὸν κύριο Πασκάλ. Αὐτὰ εἶναι τὰ μόνα ποὺ ξέρω!

— Ἀχ, τώρα τὸ θυμήθηκα! εἶπε ὁ δύστυχος πατέρας προσπαθώντας νὰ βρεῖ κανένα λογικὸ ἐπιχείρημα. Χτὲς ὁ γιός μου εἶπε ὅτι στὸ πλοῖο εἶχε γιὰ μένα ἓνα κιβώτιο μὲ καπνὸ κι ἄλλο ἓνα μὲ καφέ.*

— Ὅριστε! εἶπε ὁ Νταγκλάρ. Αὐτὸ εἶναι. Μᾶλλον, ὅσο ἐμεῖς γλεντούσαμε, θὰ πῆγαν οἱ τελωνειακοὶ γιὰ ἔλεγχο στὸ «Φαραὼ» καὶ βρῆκαν τὸ κελεπούρι.

Ἡ Μερσέντες δὲν πίστευε λέξη ἀπ' αὐτά. Ὁ πόνος τῆς, ποὺ δὲν τὸν ἄφηνε νὰ ἐκδηλωθεῖ, βγῆκε ὀρμητικὰ καὶ ἡ κοπέλα ξέσπασε σ' ἀναφιλητά.

— Ἐλα, ἔλα, ἄς μὴ χάνουμε τὴν ἐλπίδα! εἶπε, χωρὶς οὔτε ὁ ἴδιος νὰ πιστεύει στὰ λόγια του, ὁ μπαρμπα-Νταντές.

— Ἄς μὴ χάνουμε τὴν ἐλπίδα! ἐπανέλαβε καὶ ὁ Νταγκλάρ.

— Ἄς μὴ χάνουμε τὴν ἐλπίδα! προσπάθησε νὰ μурμουρίσει καὶ ὁ Φερνάντο.

Ἀλλὰ οἱ λέξεις πνίγηκαν στὸ λαιμό του· κούνησε τὰ χεῖλη του, ἀλλὰ κανένας ἤχος δὲν βγήκε ἀπ' τὸ στόμα του.

— Κύριοι! φώναξε ἓνας ἀπὸ τοὺς ναῦτες, ποὺ εἶχε μείνει στὸ μπαλκόνι σκοπός. Κύριοι, ἔρχεται μιὰ ἄμαξα! Ἄ, εἶναι ὁ κύριος Μορέλ! Κουράγιο, κουράγιο! Σίγουρα μᾶς φέρνει καλὰ νέα!

Ἡ Μερσέντες καὶ ὁ γερο-πατέρας ἔτρεξαν νὰ προῦπαντήσουν τὸν ἐφοπλιστὴ, καὶ τὸν συνάντησαν στὴν εἴσοδο. Ὁ κύριος Μορέλ ἦταν κατάχλομος.

— Λοιπόν, λοιπόν; φώναξαν καὶ οἱ δύο.

— Λοιπόν, φίλοι μου! ἀπάντησε κουνώντας τὸ κεφάλι ὁ πλοιοκτῆτης. Ἡ κατάσταση εἶναι πολὺ χειρότερη ἀπ' ὅ,τι φανταζόμασταν.

— Μά, κύριε, ψέλλισε ἡ Μερσέντες, εἶναι ἀθῶος!

— Τὸ πιστεύω κι ἐγώ, ἀπάντησε ὁ κύριος Μορέλ, ἀλλὰ τὸν κατηγοροῦνε πῶς...

— Γιὰ τί πράγμα; ρώτησε ὁ γερο-Νταντές.

— Πῶς εἶναι πράκτορας τῶν βοναπαρτιστῶν!

Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες ἔζησαν στὴν ἐποχὴ ποὺ διαδραματίζεται ἡ ἱστορία μας θὰ θυμοῦνται ἀσφαλῶς τί τρομερὴ κατηγορία ἦταν τότε αὐτὴ ποὺ μόλις διατύπωσε ὁ κύριος Μορέλ. Ἡ Μερσέντες ἄφησε νὰ τῆς ξεφύγει μιὰ κραυγὴ. Ὁ γέρος σωριάστηκε σὲ μιὰ καρέκλα.

— Ἄχ, μурμουρίσε ὁ Καντερός. Νταγκλάρ, μὲ ξεγέλασες. Τὴν ἔκανες τελικὰ τὴ δῆθεν φάρσα σου. Ἀλλὰ ἐγὼ δὲν πρόκειται ν' ἀφήσω τὸν παπποῦ καὶ τὴν κοπέλα νὰ πεθάνουν ἀπ' τὸν πόνο τους. Θὰ τοὺς τὰ πῶ ὅλα!

— Σκάσε, ἄθλιε! φώναξε ὁ Νταγκλάρ ἀρπάζοντάς τον ἀπὸ τὸ μπράτσο. Ἀλλιῶς δὲν σοῦ ἐγγυῶμαι ὥς

ποῦ μπορεῖ νὰ φτάσω! Καὶ ποιός σου λέει πῶς ὁ Νταντὲς δὲν εἶναι πραγματικὰ ἔνοχος; Τὸ πλοῖο πέρασε ἀπὸ τὴν ῥΕλβα, αὐτὸς ξεμπάρκαρε κι ἔμεινε μιὰ ὁλόκληρη μέρα στὸ Πόρτο-Φεράγιο. Ἄν βροῦν ἐπάνω του κανένα γράμμα ποὺ τὸν ἐνοχοποιεῖ, ὅλοι ὅσοι τὸν ὑπερασπίζονται σήμερα θὰ θεωρηθοῦν αὔριο αὐτονόητα συνένοχοι.

Ὁ Καντεροὺς ὑπάκουσε ἀμέσως στὸ ζωῶδες ἔνστικτο τῆς αὐτοσυντήρησης. Κατάλαβε πόσο ἀκλόνητο ἦταν τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Νταγκλάρ. Μὲ μάτια γουρλωμένα ἀπὸ φόβο ἀλλὰ καὶ πόνο, κοίταξε τὸν λογιστή. Κι ἐνῶ εἶχε ἤδη κάνει ἓνα βῆμα μπροστά, τώρα ἔκανε πανικόβλητος δυὸ-τρία βήματα πίσω.

—ῥΕ, τότε ἄς περιμένουμε, μουρμούρισε.

—Ναί, ἄς περιμένουμε, εἶπε ὁ Νταγκλάρ. Ἄν εἶναι ἀθῶος, θὰ τὸν ἀφήσουν ἐλεύθερο. Ἄν ὅμως βρεθεῖ ἔνοχος, θὰ εἶναι ἀνώφελο νὰ μπλέξουμε γιὰ χάρη ἐνὸς συνωμότη.

—Τότε, πᾶμε νὰ φύγουμε, δὲν ἀντέχω ἄλλο ἐδῶ.

—Ἄντε, πᾶμε, εἶπε εὐχαριστημένος ὁ Νταγκλάρ, ποὺ θὰ εἶχε παρέα γιὰ τὸ δρόμο. ῥΕλα, φεύγουμε κι ἄσε τοὺς ὑπόλοιπους νὰ βολευτοῦν ὅπως μποροῦνε.

ῥΕφυγαν. Ὁ Φερνάντο, ποὺ ξανάγινε στήριγμα τῆς Μερσέντες, τὴ συνόδευσε ὡς τὰ Καταλάνικα κρατῶντας τὴν ἀπ' τὸ χέρι. Οἱ σύντροφοι τοῦ Νταντὲς κουβάλησαν ὡς τὸ σπιτάκι του τὸν μισολιπόθυμο πατέρα. Στὴν πόλη, γρήγορα ἀπλώθηκε ἡ φήμη γιὰ τὴ σύλληψη τοῦ Νταντὲς ὡς μέλους συνωμοσίας βοναπαρτιστῶν.

—Μά, ἀγαπητέ μου Νταγκλάρ, σου πέρασε ποτὲ κάτι τέτοιο ἀπ' τὸ μυαλό; Θὰ πίστευες ποτὲ κάτι τέτοιο; εἶπε ὁ κύριος Μορέλ ὅταν συναντήθηκε μὲ τὸν λογιστὴ του καὶ τὸν Καντεροὺς καθὼς ἐπέστρεφε βιαστικός στὴν πόλη καὶ κατευθυνόταν πρὸς τὸ γραφεῖο

τοῦ ἀντεισαγγελέα, τοῦ κυρίου ντὲ Βιλφόρ, ποὺ κάπως τὸν γνώριζε, μπὰς καὶ μάθει κάτι ἀπ' αὐτόν.

— Δυστυχῶς, κύριε! ἀπάντησε ὁ Νταγκλάρ. Σᾶς εἶχα ἤδη ἐπισημάνει ὅτι, χωρὶς καμιὰ δικαιολογία, ὁ Νταντὲς κατὰ τὴν ἐπιστροφή μας σταμάτησε στὴ νῆσο Ἑλβα. Καὶ θὰ θυμάστε ὅτι σᾶς ἐπισήμανα, ἐπίσης, πὼς ἐκείνη ἡ στάση μοῦ εἶχε φανεῖ πολὺ ὑποπτη.

— Καὶ αὐτὴ τὴν ὑποψία σου τὴ μοιράστηκες καὶ μὲ κανέναν ἄλλον ἐκτὸς ἀπὸ ἐμένα;

— Τὸ ἀπέφυγα συστηματικά, κύριε, συμπλήρωσε ὑπουργὸς ὁ Νταγκλάρ. Ξέρετε πὼς ἐξαιτίας τοῦ θείου σας, τοῦ κυρίου Πελικάρ Μορέλ, ποὺ ὄχι μόνο ὑπηρετήσε ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀκατονόμαστου* ἀλλὰ καὶ δὲν κρύβει κὰν τὰ φρονήματά του, πολλοὶ σᾶς ὑποψιάζονται πὼς νοσταλγεῖτε τὸν Ναπολέοντα. Ἄν ἔλεγα κάτι ἐναντίον τοῦ Ἐδμόνδου, θὰ ἔβλαπτα κι ἐσᾶς. Ὑπάρχουν ζητήματα ποὺ τὸ καθῆκον ἐνὸς τίμιου ὑπαλλήλου τοῦ ὑπαγορεύει νὰ τὰ ἀναφέρει στὸ ἀφεντικό του, ἀλλὰ τοῦ ἀπαγορεύει ρητὰ νὰ τὰ κοινοποιήσει σὲ ἄλλους.

— Μπράβο, Νταγκλάρ! Εἶσαι πολὺ μυαλωμένος νέος! εἶπε ὁ ἐφοπλιστής. Κι ἐγὼ ὅμως εἶχα σκεφτεῖ προκαταβολικὰ γιὰ τὴν καριέρα σου, ἂν αὐτὸς ὁ φουκαρὰς ὁ Νταντὲς γινόταν πλοίαρχος στὸ «Φαραώ».

— Δηλαδή, κύριε;

— Βεβαιότατα! Εἶχα ρωτήσῃ προκαταβολικὰ τὸν Νταντὲς τί γνώμη ἔχει γιὰ σένα καὶ ἂν ἔτρεφε ἐναντίον σου καμιὰ ἀντιπάθεια. Δὲν ξέρω γιατί, ἀλλὰ εἶχα τὴν αἴσθησιν πὼς ὁ ἓνας ἔβλεπε τὸν ἄλλον μὲ ψυχρότητα.

— Καὶ τί σᾶς ἀπάντησε;

— Χωρὶς νὰ μπεῖ σὲ λεπτομέρειες, μοῦ εἶπε ὅτι πράγματι εἶχατε λογοφέρει οἱ δύο σας. Ὅμως πρόσθεσε ὅτι ὅποιον ἐμπιστεύεται ὁ πλοιοκτήτης του, ἀπολαμβάνει καὶ τὴ δικιά του ἐμπιστοσύνη. Ἐπὶ λέξει!

— "Α, τὸν ὑποκριτή! μουρμούρισε ὁ Νταγκλάρ.

— Φουκαρά Νταντές! εἶπε ὁ Καντερούς. Εἶναι γεγονὸς πὼς ἦταν πολὺ καλὸ παιδί.

— Ναί, ἀλλὰ στὸ μεταξὺ, εἶπε ὁ κύριος Μορέλ, τὸ «Φαραῶ» ἔμεινε χωρὶς καπετάνιο.

— "Ω! εἶπε ὁ Νταγκλάρ. Ἐφόσον δὲν θὰ ξανασαλπάρει πρὶν περάσουν τουλάχιστον τρεῖς μῆνες, ἄς ἐλπίσουμε πὼς μέχρι τότε θὰ ᾿χει ἀφεθεῖ ἐλεύθερος καὶ ὁ Νταντές.

— Σίγουρα, ἀλλὰ μέχρι τότε;

— "Ε, λοιπόν, ἐδῶ εἶμαι, κύριε Μορέλ! εἶπε ὁ Νταγκλάρ. Ξέρετε ὅτι μπορῶ νὰ κουμαντάρω ἓνα καράβι τόσο καλὰ ὅσο κι ἓνας πολύπειρος, μὲ πολύχρονη θητεία καπετάνιος. Ἐπιπλέον, θὰ ἔχετε τὸ πλεονέκτημα, ἂν δεχτεῖτε τὶς ὑπηρεσίες μου ἀπ' αὐτὸ τὸ πόστο, ὅταν μὲ τὸ καλὸ ὁ Ἐδμόνδος βγεῖ ἀπὸ τὴ φυλακὴ, νὰ μὴ χρειαστεῖ νὰ ἀπολύσετε κανέναν. Αὐτὸς θὰ ξαναπάρει τὴ θέση του κι ἐγὼ θὰ ξαναγυρίσω στὴ δική μου.

— Σ' εὐχαριστῶ πολὺ, Νταγκλάρ, εἶπε ὁ ἐφοπλιστής. Νά ποὺ βρέθηκε ἡ ἰδανικὴ λύση. Σοῦ ἀναθέτω λοιπόν τὴ διακυβέρνηση τοῦ μεγαλύτερου πλοίου μου, καθὼς καὶ τὴν ἐκφόρτωσή του. Δὲν πρέπει νὰ ἔχουν ποτὲ ἐπίπτωση στὶς δουλειές οἱ ὅποιεςδήποτε καταστροφές!

— Μείνετε ἥσυχος, κύριε. Καὶ δὲν μοῦ λέτε, μπορεῖ κάποιος τουλάχιστον νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸν κακόμοιρο τὸν Ἐδμόνδο;

— Σὲ λίγη ὥρα θὰ μπορῶ ν' ἀπαντήσω στὴν ἐρώτησή σου. Θὰ προσπαθήσω νὰ συναντηθῶ μὲ τὸν κύριο ντὲ Βιλφὸρ καὶ νὰ μεσολαβήσω γιὰ εὐνοϊκὴ μεταχείριση τοῦ κρατουμένου. Ξέρω πὼς ὁ ἀντισταγγελέας εἶναι λυσσασμένος βασιλόφρονας, ἀλλὰ τί στὸ καλὸ! Ὅσο βασιλόφρονας καὶ βασιλικὸς εἰσαγγελέας νὰ ᾿ναι, ἄνθρωπος εἶναι, καὶ δὲν μοῦ φαίνεται κακόψυχος.

—“Οχι, βέβαια! Ἀλλὰ ἔχω ἐπίσης ἀκούσει πὼς εἶναι πολὺ φιλόδοξος, κι αὐτὸ κάνει τὸν ὅποιονδῆποτε νὰ φέρεται σὰν κακόψυχος.

—Τέλος πάντων, θὰ δοῦμε, εἶπε ὁ Μορέλ ἀναστενάζοντας. Ἐσὺ πήγαινε στὸ καράβι, ἔρχομαι κι ἐγὼ σὲ λίγο. Κι ἀφήνοντας τοὺς δύο φίλους, πῆρε τὸ δρόμο γιὰ τὸ δικαστικὸ μέγαρο.

—Εἶδες τί ἐξέλιξη πῆραν τὰ πράγματα; εἶπε ὁ λογιστῆς στὸν ράφτη. Μπὰς καὶ θέλεις ἀκόμη νὰ πᾶς νὰ ὑποστηρίξεις τὸν Νταντὲς;

—“Οχι, βέβαια! Παρ’ ὅλ’ αὐτά, εἶναι τρομερὸ τί συνέπειες εἶχε μιὰ ἀθῶα φάρσα.

—Νὰ πάρ’ ἡ εὐχή! Καὶ ποιὸς ἔκανε αὐτὴ τὴ φάρσα; Οὗτ’ ἐσὺ οὔτ’ ἐγὼ, ἔτσι δὲν εἶναι; Ὁ Φερνάντο τὸ ἔκανε. Ξέρεις καλὰ πὼς ἐγὼ πέταξα τὸ χαρτί. Καὶ μάλιστα νόμιζα πὼς τὸ εἶχα σκίσει.

—“Οχι, ὄχι, εἶπε ὁ Καντερούς. Ἄ, ὅσο γι’ αὐτό, εἶμαι ἀπόλυτα σίγουρος. Σὰν νὰ βλέπω ἀκόμη ζωντανὰ στὸ μυαλό μου τὸ τσαλακωμένο χαρτί, κουβαριασμένο, πεταμένο κάτω ἀπ’ τὶς φυλλωσιές, καὶ μπορεῖ νὰ εἶναι ἀκόμη ἐκεῖ!

—Τί τὰ θές αὐτά; Μᾶλλον τὸ μάζεψε ὁ Φερνάντο, μᾶλλον ὁ Φερνάντο τὸ ἀντέγραψε ἢ ἔβαλε κάποιον νὰ τὸ ἀντιγράψει, ἢ μᾶλλον δὲν μπῆκε σὲ τέτοιο κόπο. Τώρα ποὺ τὸ σκέφτομαι... ὦ Θεέ μου! Μπορεῖ νὰ ἔστειλε αὐτὸ τὸ ἴδιο γράμμα! Εὐτυχῶς ποὺ εἶχα ἀλλάξει τὸν γραφικὸ μου χαρακτήρα.

—Καλά, κι ἐσὺ ἤξερες λοιπὸν πὼς ὁ Νταντὲς συνωμοτοῦσε;

—Ἐγὼ δὲν ἤξερα τίποτε ἀπολύτως. Ὅπως σοῦ εἶπα, ἐγὼ ἀπλῶς νόμιζα πὼς κάναμε πλάκα. Ὅπως κι ὁ Ἀρλεκίνος,* εἶπα γελώντας τὶς μεγάλες ἀλήθειες.

—Τὸ ἴδιο εἶναι. Καὶ τί δὲν θὰ ἴδυνα γιὰ νὰ μὴν ἐξελιχθοῦν ἔτσι τὰ πράγματα, ἢ τουλάχιστον νὰ μὴν

ἔχουμε ἀνακατευτεῖ ἐμεῖς. Νταγκλάρ, νὰ δεῖς ποὺ αὐτὴ ἡ ἱστορία θὰ μᾶς φέρει γρουσουζιά!

—Ἄν εἶναι νὰ φέρει σὲ κάποιον γρουσουζιά, αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ πραγματικὸς ἔνοχος, καὶ ὁ πραγματικὸς ἔνοχος εἶναι ὁ Φερνάντο κι ὄχι ἐμεῖς. Ἐμεῖς τί κακὸ νὰ πάθουμε; Θὰ λουφάζουμε στὴ γωνιά μας, δὲν θὰ βγάλουμε τσιμουδιὰ γιὰ ὅλ' αὐτά, καὶ θὰ δεῖς πὼς θὰ περάσει ἡ θύελλα χωρὶς ἐμεῖς νὰ φᾶμε κανέναν κεραυνὸ στὸ κεφάλι!

—Ἀμὴν! εἶπε ὁ Καντεροὺς ἀποχαιρετώντας τὸν Νταγκλάρ καὶ κατευθύνθηκε πρὸς τὶς δέντροστοιχίες τῆς Μελάν, κουνώντας τὸ κεφάλι του καὶ μονολογώντας, ἔτσι ὅπως κάνουν αὐτοὶ ποὺ τοὺς τρῶνε τὰ βάσανα.

«Ὡραῖα!» σκέφτηκε ὁ Νταγκλάρ. «Τὰ πράγματα ἐξελίσσονται ὅπως ἀκριβῶς τὰ εἶχα προσχεδιάσει. Νά με, λοιπόν, ἀντικαταστάτης τοῦ καπετάνιου, καὶ ἂν αὐτὸς ὁ ἡλίθιος ὁ Καντεροὺς κρατήσῃ τὸ στόμα του κλειστό, ἐπίσημα πλοίαρχος. Καὶ δὲν ὑπάρχει περίπτωσις ἢ Δικαιοσύνη ν' ἀφήσῃ ἐλεύθερο τὸν Νταντές; Ὅχι, βέβαια», εἶπε χαμογελώντας, «ἡ Δικαιοσύνη εἶναι Δικαιοσύνη. Ἐχὼ ἐμπιστοσύνη σ' αὐτήν».

Καὶ μ' αὐτὲς τὶς σκέψεις, πήδησε σὲ μιὰ βάρκα καὶ ἔδωσε ἐντολὴ στὸν βαρκάρη νὰ τὸν πάει μέχρι τὸ «Φαραώ», ὅπου, ὅπως θυμόμαστε, εἶχε ραντεβὸ μὲ τὸν πλοιοκτῆτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.

Ὁ βασιλικὸς ἀντιστασιαγγελέας

Ἀπέναντι ἀπὸ τὴν κρήνη μὲ τὶς Μέδουσες, σὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς βίβλες ποὺ ἔχτισε μὲ ἀριστοκρατικὴ ἀρχιτεκτονικὴ ὁ Πιζέ,* στὴν ὁδὸ τῶν Μεγάλων Αὐλῶν, τὴν ἴδια μέρα καὶ ὥρα, γινόταν ἓνα ἄλλο τραπέζι ἀρραβόνων.

“Ομως ἐδῶ οἱ καλεσμένοι δὲν ἦταν ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, ναῦτες καὶ στρατιῶτες. Ἐδῶ ἦταν μαζεμένη ἡ ἀφρόκρεμα τῆς κοινωνίας τῆς Μασσαλίας. Ἦταν ἐκεῖ παλιοὶ δικαστικοὶ ποὺ εἶχαν παραιτηθεῖ ἀπὸ τὰ καθήκοντά τους τὸν καιρὸ τοῦ Σφετεριστῆ. Παλιοὶ στρατιωτικοὶ ποὺ εἶχαν λιποτακτῆσαι ἀπὸ τὸ στρατό μας γιὰ νὰ καταταχθοῦν στὸν στρατὸ τοῦ Κοντέ.* Καὶ τέλος νεαροὶ καὶ νεαρὲς ποὺ ἡ οἰκογένειά τους τοὺς εἶχε μοσχοαναθρέψει, μολονότι ζοῦσε μὲ μεγάλη ἀγωνία γιὰ τὸ αὐριο. Τὰ ἀγόρια εἶχαν ἐξαγοράσει τὴ στρατιωτικὴ τους θητεία στέλνοντας στὴ θέση τους τέσσερις-πέντε φορὲς ἀντικαταστάτες, καὶ εἶχαν μεγαλώσει τρέφοντας ἄσβεστο μίσος γι’ αὐτὸν ποὺ πέντε χρόνια ἐξορίας κατέστησαν ὀσιομάρτυρα καὶ δεκαπέντε χρόνια βασιλικῆς Παλινόρθωσης θεό.*

Εἶχαν καθίσει πιὰ στὸ τραπέζι καὶ εἶχαν ἀνάψει οἱ συζητήσεις. Συζητήσεις γεμάτες ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἐποχῆς, πάθη ποὺ γιγαντώθηκαν, ποὺ σ’ αὐτὴ τὴν περιοχὴ, στὸ Μιντί, ἔπαιρναν βιαιότατο, λυσσαλέο καὶ φανατικὸ χαρακτήρα, γιὰτὶ συνδύαζαν τὰ ἐδῶ καὶ πεντακόσια χρόνια θρησκευτικὰ μὲ τὰ σύγχρονα πολιτικὰ μίσση.

Ὁ αὐτοκράτορας, ἀφοῦ ἔγινε μονάρχης ἐνὸς μεγάλου μέρους τοῦ κόσμου, βασίλευε τώρα πιὰ μόνο στὸ νησάκι τῆς Ἑλβας. Ἐξουσίαζε γύρω στὶς πέντε ἢ ἑξὶ χιλιάδες ψυχές, ἐνῶ παλιότερα γύρω στὰ ἑκατὸν εἴκοσι ἑκατομμύρια ὑπήκοοι τὸν ἐπευφημοῦσαν μὲ τὴν κραυγὴ «Ζήτω ὁ Ναπολέων» σὲ δέκα διαφορετικὲς γλῶσσες. Τώρα πιὰ ἔμοιαζε μὲ κάποιον ποὺ χάθηκε γιὰ πάντα ἀπὸ κάθε διεκδίκηση τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ θρόνου της. Οἱ δικαστικοὶ θυμόντουσαν διάφορες μεγάλες δίκες καὶ δικαστικὲς πλάνες. Οἱ στρατιωτικοὶ κουβέντιαζαν γιὰ τὴ Μόσχα καὶ τὴ Λειψία.* Οἱ γυναῖκες γιὰ τὸ διαζύγιό του μὲ τὴν Ἰωσηφίνα.* Σ’ αὐτὴ τὴ μοναρχικὴ σύναξη, ὁ λόγος ποὺ χαίρονταν καὶ κα-

μάρωναν ὅλοι τους δὲν ἦταν τόσο ἡ πτώση αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὅσο ἡ ἐξαφάνιση τῶν ἀρχῶν του.* Ὅλοι τους θεωροῦσαν πῶς, ἀφοῦ ἔβγαιναν ἀπὸ ἓνα ἐπώδυνο ὄνειρο, ἡ ζωὴ ξανάρχιζε ὅλο ὑποσχέσεις.

Ἐνας ἡλικιωμένος, μὲ τὸ παράσημο τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου* στὸ στῆθος, σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του καὶ ἔκανε μιὰ πρόποση στὴν υἱεία τοῦ βασιλιᾶ Λουδοβίκου ΙΗ'. Ἦταν ὁ μαρκήσιος τοῦ Σέν-Μεράν. Αὐτὴ ἡ πρόποση, ποὺ θύμιζε στοὺς καλεσμένους τόσο τὸν ἐξόριστο τοῦ Χάρτγουελ* ὅσο καὶ τὸν βασιλιᾶ ποὺ εἰρήνευσε τὴ Γαλλία, προκάλεσε μεγάλο ἐνθουσιασμό. Τὰ ποτήρια σηκώθηκαν μὲ τὸν ἀγγλικὸ τρόπο,* ἐνῶ οἱ κυρίες ἔβγαλαν τὰ μπουκέτα μὲ τὰ λουλούδια ποὺ στέλιζαν τὰ μαλλιά καὶ τὸ μποῦστο τους καὶ τὰ σκόρπισαν στὸ τραπεζομάντιλο. Ἦταν σχεδὸν ποιητικὸς ὁ ἐνθουσιασμός τους.

— Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἐπαναστάτες, ποὺ ἀφοῦ μᾶς ἔδιωξαν καλὰ καλὰ τοὺς ἀφήνουμε ἀνενόχλητους νὰ συνωμοτοῦν μέσα στοὺς παλιοὺς πύργους μας ποὺ ἀγόρασαν τὸν καιρὸ τῆς Τρομοκρατίας, θὰ ταίριαζαν πολὺ μὲ τὸ γλέντι μας, γιατί θὰ μᾶς διασκέδαζαν μὲ τὰ καμώματά τους, εἶπε ἡ μαρκησία ντὲ Μεράν.

Ἦταν μιὰ ὥριμη γυναίκα, γύρω στὰ πενήντα, μὲ μικρὰ παγερὰ μάτια, μὲ σουφρωμένα χεῖλη, ἀλλὰ κομψὰ ντυμένη καὶ μὲ ἀριστοκρατικὴ ἐμφάνιση.

— Θὰ ταίριαζαν καὶ θὰ μᾶς διασκέδαζαν, συνέχισε ὅλο κακία καὶ ἔπαρση, γιατί ἐμεῖς εἴμαστε ἀφοσιωμένοι στὰ ἰδανικά μας. Ἐμεῖς παραμείναμε μοναρχικοὶ ὅταν ἡ μοναρχία κατέρρεε, ἐνῶ αὐτοὶ ἀντιθέτως λάτρευαν διὰττοντες ἀστέρες καὶ ἔκαναν περιουσίες ὅταν ἐμεῖς χάναμε τίς δικές μας. Ὁ πραγματικὸς μας βασιλιᾶς εἶναι ὁ Λουδοβίκος ὁ Πολυαγαπημένος, ἐνῶ ὁ δικὸς τους ὁ Σφετεριστὴς εἶναι αὐτὸς ὁ Ναπολέον ὁ Καταραμένος. Ἔτσι δὲν εἶναι, ντὲ Βιλφόρ;

—Τί λέγατε, κυρία μαρκησία;... Μὲ συγχωρεῖτε, ἀλλὰ δὲν παρακολουθοῦσα τὴ συζήτησή σας.

—Ἄχ! Ἀφῆστε τὰ παιδιὰ ἤσυχα, μαρκησία, εἶπε ὁ γέρος ποὺ εἶχε κάνει τὴν πρόποση. Ὅπου νὰ ᾿ναι τὰ παιδιὰ θὰ παντρευτοῦν, καὶ αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν τοὺς ἀπασχολεῖ ἡ πολιτικὴ ἀλλὰ ἄλλα πράγματα.

—Συγγνώμη, μητέρα, εἶπε μιὰ ὠραιότατη νεαρὴ μὲ ξανθὰ μαλλιά καὶ βελούδινο βλέμμα ποὺ κολυμποῦσε σὲ μιὰ θάλασσα ἀπὸ λειωμένα μαργαριτάρια. Σᾶς ἐπιστρέφω τὸν κύριο ντὲ Βιλφόρ ποὺ σᾶς στέρησα γιὰ λίγο. Κύριε ντὲ Βιλφόρ, σᾶς μιλᾷ ἡ μητέρα μου.

—Ἄν θὰ ᾔθελε νὰ ἐπαναλάβει τὴν ἐρώτησή της ποὺ δὲν ἄκουσα καλά, θὰ ἤμουν εὐτυχὴς νὰ ἀπαντήσω στὴν κυρία, εἶπε ὁ κύριος ντὲ Βιλφόρ.

—Σὲ συγχωρῶ, Ρενέ! εἶπε ἡ μαρκησία στὴν κόρη της μ' ἓνα τρυφερὸ χαμόγελο ποὺ φώτισε τὸ στυφὸ της πρόσωπο. (Ἡ γυναικεία καρδιὰ εἶναι ἔτσι φτιαγμένη, ποὺ ὅσο κι ἂν τὴ στεγνώσουν οἱ προκαταλήψεις καὶ οἱ ἀπαιτήσεις τῶν καλῶν τρόπων καὶ τῶν πρωτοκόλλων, πάντα θὰ ὑπάρχει μέσα της μιὰ γόνιμη καὶ γελαστὴ γωνίτσα: αὐτὴ ποὺ τῆς χάρισε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καὶ τὴν ὀνομάζουμε μητρικὴ ἀγάπη.) Σὲ συγχωρῶ!... Σᾶς ἔλεγα λοιπόν, Βιλφόρ, πῶς οἱ βοναπαρτιστὲς δὲν διαθέτουν οὔτε τίς πεποιθήσεις μας, οὔτε τὸν ἐνθουσιασμό μας, οὔτε τὴν ἀφοσίωσή μας.

—Κυρία μου, διαθέτουν ὅμως κάτι ποὺ ἀντικαθιστᾷ ὅλα αὐτά: τὸ φανατισμό! Γι' αὐτοὺς, ὁ Ναπολέων εἶναι ὁ Μωάμεθ τῆς Δύσης. Γι' αὐτοὺς τοὺς χυδαίους ἀνθρώπους, ποὺ ὅμως τρέφουν τρομερὲς φιλοδοξίες, πρόκειται ὅχι μόνο γιὰ ἓναν νομοθέτη καὶ ἓναν ἀφέντη, ἀλλὰ γιὰ ἓνα ἀρχέτυπο. Τὸ ἀρχέτυπο τῆς ἰσότητος.

—Τῆς ἰσότητος; τσίριξε ἡ μαρκησία. Ἀρχέτυπο τῆς ἰσότητος ὁ Ναπολέων; Τότε πῶς θὰ χαρακτηρί-

ζατε τὸν κύριο Ροβεσπιέρο;* Μοῦ φαίνεται ὅτι στὸ θρόνο τῆς ἰσότητος τοῦ κλέψατε τῇ θέσῃ καὶ καθίσατε τὸν Κορσικανό. Ὅμως μοῦ φαίνεται πὼς ἕνας σφετερισμὸς εἶναι ὑπεραρκετὸς στὴν Ἱστορία μας.

— Ὅχι, κυρία μου, εἶπε ὁ Βιλφόρ, ἀφήνω τὸν καθένα στὸ βάθρο ποὺ τοῦ ἀνήκει: τὸν Ροβεσπιέρο στὴν Πλατεία τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ΄ στὸ ἱκρίωμά του, καὶ τὸν Ναπολέοντα στὴ στήλη* του στὴν Πλατεία Βαντόμ. Μόνο ποὺ ὁ πρῶτος ἔκανε ἰσότητα πρὸς τὰ κάτω καὶ ὁ ἄλλος ἰσότητα πρὸς τὰ πάνω. Ὁ ἕνας ὁδήγησε τοὺς βασιλεῖς στὴν ἐξέδρα τῆς λαιμητόμου, ὁ ἄλλος ἀνέβασε τὸν λαὸ στὴν ἐξέδρα τοῦ θρόνου. Αὐτὸ δὲν σημαίνει βέβαια, συμπλήρωσε γελώντας ὁ Βιλφόρ, ὅτι καὶ οἱ δύο τοὺς δὲν εἶναι ἄτιμοι ἐπαναστάτες καὶ πὼς ἡ 9η Θερμιδὸρ* καὶ ἡ 4η Ἀπριλίου 1814* δὲν εἶναι δύο χαρμόσυνες μέρες γιὰ τὴ Γαλλία. Εἶναι δύο μέρες ἄξιες νὰ γιορτάζονται ἀπ' ὅλους τοὺς φίλους τῆς Τάξεως καὶ τῆς Μοναρχίας. Ὅμως αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τὸ γιατί καὶ πὼς, παρόλο ποὺ ἔπese καὶ ἐλπίζω νὰ μὴν ξανασηκωθεῖ ποτέ, ὁ Ναπολέον συγκρατεῖ ἀκόμη τοὺς ὁπαδούς του. Τί τὰ θέλετε, κυρία μαρκησία; Καὶ ὁ Κρόμβελ, ποὺ δὲν ἔκανε οὔτε τὰ μισὰ ἀπ' ὅ,τι ὁ Ναπολέον, εἶχε τοὺς ὁπαδούς του.

— Ξέρετε πὼς αὐτὰ ποὺ ξεστομίζετε ἐδῶ, κύριε ντέ Βιλφόρ, βρομᾶνε ἐπανάσταση ἀπὸ ἀπόσταση μιᾶς λεύγας; Ἀλλὰ σᾶς συγχωρῶ! Δὲν μπορεῖς νὰ εἶσαι γιὸς Γιρονδίνου* καὶ νὰ μὴν κρατᾶς σταγόνα ἐπάνω σου ἀπὸ τὴν καταγωγή σου.

Ὁ Βιλφόρ ἔγινε κατακόκκινος.

— Κυρία μου, εἶναι ἀλήθεια πὼς ὁ πατέρας μου ὑπῆρξε Γιρονδίνος. Ἀλλὰ ὁ πατέρας μου δὲν ψήφισε ὑπὲρ τῆς θανατικῆς καταδίκης τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους. Ὁ πατέρας μου ἐπικηρύχθηκε ἀπὸ τὴν Τρομοκρατία ποὺ ἐπικήρυξε καὶ ὅλους ἐσᾶς. Λίγο ἔλειψε νὰ χάσει

τὸ κεφάλι του στὸ ἴδιο ἱκρίωμα ὅπου ἔπεσε τὸ κεφάλι τοῦ πατέρα σας.

—Ναί, δίκιο ἔχετε, εἶπε ἡ μαρκησία, χωρὶς νὰ φανεῖ ἡ παραμικρὴ ἀλλαγὴ στὴν ἔκφρασή της, πράγμα πὺν θὰ ἦταν φυσικὴ συνέπεια τῆς ὀδυνηρῆς ἀνάμνησης μιᾶς τόσο αἵματηρῆς οἰκογενειακῆς τραγωδίας. Μόνον πὺν ἐπικηρύχθηκαν γιὰ διαμετρικὰ ἀντίθετο λόγο. Ἀπόδειξη εἶναι πὺς ὅλη μου ἡ οἰκογένεια ἔμεινε προσηλωμένη στοὺς ἐξόριστους πρίγκιπες, ἐνῶ ὁ πατέρας σας τσακίστηκε νὰ συμμαχήσει μὲ τὴν καινούργια κυβέρνησις. Καὶ μόλις ὁ πολίτης Νουαρτιέ ἔπαψε νὰ εἶναι Γιρονδίνος, ὁ κόμης Νουαρτιέ ἔγινε γερουσιαστής.

—Μητέρα, ἄχ, μητέρα! εἶπε ἡ Ρενέ. Μοῦ εἶχατε ὑποσχεθεῖ πὺς σήμερα δὲν θὰ μιλούσαμε καθόλου γι' αὐτὲς τίς κακὲς ἀναμνήσεις.

—Κυρία, ἐπενέβη ὁ Βιλφόρ, θὰ συμφωνοῦσα μὲ τὴ δεσποινίδα ντὲ Σὲν-Μερὰν γιὰ νὰ σᾶς ζητήσω ταπεινότατα νὰ ξεχάσουμε τὸ παρελθόν. Γιατί νὰ ἐπιμένουμε γιὰ πράγματα πὺν οὔτε κὰν ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ δὲν μπορεῖ νὰ ἀνατρέψει; Ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ ἀλλάξει τὸ μέλλον. Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ τροποποιήσῃ τὸ παρελθόν. Αὐτὸ πὺν μποροῦμε νὰ κάνουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι νὰ τὸ ἀρνηθοῦμε, ἀλλὰ νὰ ρίξουμε ἐπάνω του ἓνα πέπλο λήθης. Ἐ, λοιπόν, ἐγὼ δὲν ἀποκήρυξα μόνον τίς ἀπόψεις τοῦ πατέρα μου, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ ἐπίθετό του. Ὁ πατέρας μου, ναί, ὑπῆρξε βοναπαρτιστής, καὶ ἴσως νὰ εἶναι ἀκόμη. Ὀνομάζεται Νουαρτιέ. Ἐγὼ εἶμαι βασιλόφρων καὶ ὀνομάζομαι ντὲ Βιλφόρ. Ἀφῆστε νὰ μαραθεῖ μέσα σ' αὐτὸν τὸν γέρικο κορμὸ τὸ τελευταῖο ἔχνος ἐπαναστατικοῦ χυμοῦ καὶ μὴν ἀπαιτεῖτε ἀπὸ τὸ παρακλάδι, κυρία μου, πὺν ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτὸν τὸν κορμὸ, χωρὶς νὰ μπορεῖ, καὶ θὰ ἔλεγα χωρὶς νὰ τὸ θέλει, νὰ τὸν ἀπαρνηθεῖ τελείως.

—Μπράβο, Βιλφόρ, μπράβο, εἶπε ὁ μαρκήσιος, καλὰ τῆς τὰ εἶπατε. Κι ἐγὼ παρακαλῶ συνεχῶς τὴ μαρκησία νὰ ξεχάσει τὸ παρελθόν, χωρὶς νὰ τὰ κα-
ταφέρνω. Ἐλπίζω ἐσεῖς νὰ σημειώσετε μεγαλύτερη ἐπιτυχία.

—Καλὰ λοιπόν, εἶπε στυφὰ ἡ μαρκησία, ἃς ξε-
χάσουμε τὸ παρελθόν. Τὸ θέμα κανονίστηκε μὲ τὸν
καλύτερο δυνατὸ τρόπο. Ἀρκεῖ ὁ Βιλφόρ νὰ εἶναι ἀνε-
λέητος στὸ μέλλον. Βιλφόρ, μὴν ξεχνᾶτε πὼς ἐγγυη-
θήκαμε προσωπικὰ γιὰ σᾶς στὸν βασιλέα. Πὼς καὶ
ἡ Μεγαλειότης Του δήλωσε ὅτι ξεχνᾷ, ὅπως τὸν πα-
ρακαλέσαμε (τοῦ ἔτεινε τὸ χέρι της), τὸ παρελθόν,
ὅπως θὰ τὸ ξεχάσω κι ἐγώ, ὅπως μὲ παρακαλέσατε
προηγουμένως. Μόνο, ἂν πέσει στὰ χέρια σας κανένας
συνωμότης, σκεφτεῖτε πὼς ἔχουμε ἄγρυπνα στραμ-
μένο πάνω σας τὸ βλέμμα μας. Γιατὶ τότε θὰ ξανα-
θυμηθοῦμε πὼς κατὰγεστε ἀπὸ μία οἰκογένεια ποὺ
ἴσως ἔχει σχέση μὲ αὐτοὺς τοὺς συνωμότες.

—Ἀλίμονο, κυρία, εἶπε ὁ Βιλφόρ. Ἡ ἄσκηση τοῦ
λειτουργήματός μου, αὐτὴν εἰδικὰ τὴν ἐποχή, μοῦ ὑπα-
γορεύει νὰ εἶμαι ἐξαιρετικὰ αὐστηρός. Καὶ θὰ εἶμαι.
Ἐχω ἀντιμετωπίσει τελευταῖα κάποιες πολιτικὲς κα-
ταγγελίες ἐναντίον μου, καὶ νομίζω πὼς ἔδωσα ἀκλό-
νητες ἀποδείξεις τῆς νομιμοφροσύνης μου. Δυστυχῶς,
δὲν ἔχουμε ξεμπερδέψει ἀκόμη μ' αὐτὰ τὰ προβλή-
ματα.

—Νομίζετε; ρώτησε ἡ μαρκησία.

—Πολὺ τὸ φοβοῦμαι. Ἡ νῆσος Ἑλβα, ὅπου βρί-
σκεται ὁ Ναπολέον, εἶναι πολὺ κοντὰ στὸ γαλλικὸ ἔδα-
φος. Τὸ ὅτι κάποιος ἀπὸ τὴ στεριά μας σχεδὸν μπο-
ρεῖ νὰ τὸν δεῖ μὲ τὰ μάτια του, δίνει ἐλπίδα καὶ κου-
ράγιο στοὺς ὀπαδοὺς του. Ἡ Μασσαλία εἶναι γεμάτη
ἀπὸ ἀδέκαρους ἀξιωματικούς του, ποὺ μὲ τὴν παρα-
μικρὴ ἀφορμὴ πλακώνονται μὲ τοὺς μοναρχικούς. Δὲν

προλαβαίνουμε τις μονομαχίες ανάμεσα σὲ πρόσωπα τῆς ἀνώτερης τάξης καὶ τὶς δολοφονίες στοὺς φτωχοὺς.

— Μάλιστα, εἶπε ὁ κόμης ντὲ Σαλβιέ — παλιὸς φίλος τοῦ κυρίου ντὲ Σὲν-Μεράν καὶ ἀκόλουθος τοῦ δούκα ντὲ Ἀρτουά—, μάλιστα, ἀλλὰ γνωρίζετε ὅτι τὸν ξεσπιτώνει ἡ Ἱερὰ Συμμαχία;*

— Ναί, κάτι ἀκούσαμε γι' αὐτὸ τὴν τελευταία φορὰ πὺ ἤμασταν στὸ Παρίσι, εἶπε ὁ μαρκήσιος ντὲ Σὲν-Μεράν. Καὶ πὺ θὰ τὸν πᾶνε;

— Στὴν Ἀγία Ἐλένη.

— Στὴν Ἀγία Ἐλένη; Καὶ κατὰ πὺ πέφτει αὐτή; ρώτησε ἡ μαρκησία.

— Ἐνα νησάκι εἶναι, δύο χιλιάδες λεῦγες ἀπὸ δῶ, κάτω ἀπὸ τὴ γραμμὴ τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἀπάντησε ὁ κόμης.

— Καλὰ ξεκουμπίδια! Ὅπως μᾶς εἶπε καὶ ὁ Βιλφόρ, εἶναι καθαρὴ τρέλα νὰ ἔχουμε ἕναν τέτοιο ἄνθρωπο ἀνάμεσα στὴν Κορσική, ἀπ' ὅπου κατάγεται, τὴ Νάπολη, ὅπου ἔχει τοποθετήσει γιὰ βασιλιά τὸν ἀδερφό του,* καὶ ἀπέναντι στὴν Ἰταλία, γιὰ τὴν ὁποία προόριζε τὸν γιό του γιὰ βασιλιά.

— Δυστυχῶς, εἶπε ὁ Βιλφόρ, ἔχουμε τὶς συνθῆκες τοῦ 1814. Σύμφωνα μ' αὐτές, δὲν μποροῦμε νὰ ἀκουμπήσουμε τὸν Ναπολέοντα χωρὶς νὰ τὶς παραβιάσουμε.

— Ἐ, λοιπόν, θὰ τὶς παραβιάσουμε! εἶπε ἀποφασιστικὰ ὁ κύριος ντὲ Σαλβιέ. Μήπως αὐτὸς τήρησε τὶς συνθῆκες ὅταν ἐπρόκειτο νὰ τουφεκίσει τὸν καημένο τὸν δούκα τοῦ Ἀνγκιέν;*

— Νὰ πὺ συμφωνήσαμε ἐπιτέλους, εἶπε θριαμβευτικὰ ἡ μαρκησία. Ἡ Ἱερὰ Συμμαχία θὰ ἀπαλλάξει τὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὸν Ναπολέοντα καὶ ὁ Βιλφόρ τὴ Μασσαλία ἀπὸ τοὺς ὁπαδούς του. Ἐνας βασιλεὺς ἢ βασιλεύει ἢ δὲν βασιλεύει. Ἐὰν θέλει νὰ βασιλεύσει, πρέπει νὰ ἔχει ἰσχυρὴ κυβέρνησι καὶ οἱ κρατικοὶ

ὑπάλληλοι νὰ εἶναι ἀνελέητοι. Μόνο ἔτσι προλαβαίνει τὸ κακὸ.

— Δυστυχῶς, κυρία μου, εἶπε χαμογελώντας ὁ Βιλφόρ, ἕνας βασιλικὸς ἀντεισαγγελεὺς δὲν ἐπεμβαίνει παρὰ μόνον μετὰ τὴν τέλεση τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων.

— Ἄρα, σ' αὐτὸν ἐναπόκειται ἡ διόρθωση τῶν συλλυπητῶν τῶν ἐγκληματικῶν πράξεων.

— Κυρία μου, θὰ μπορούσα νὰ προσθέσω ἀκόμη πῶς δὲν διορθώνουμε τὸ κακὸ αὐτὸ καθαυτὸ, ἀλλὰ παίρνουμε ἐκδίκηση γιὰ τὶς πράξεις του. Αὐτὸ εἶναι ὅλο.

— Ἄχ, κύριε ντὲ Βιλφόρ, εἶπε μιὰ νεαρὴ καὶ ὁμορφὴ γυναίκα, κόρη τοῦ κόμη ντὲ Σαλβιέ καὶ στενὴ φίλη τῆς δεσποινίδος ντὲ Σέν-Μεράν, προσπαθήστε νὰ κάνετε καμιὰ ὠραία δίκη ὅσο εἴμαστε ἀκόμη στὴ Μασσαλία! Δὲν ἔχω δεῖ ποτὲ δίκη σὲ κακουργιοδικεῖο, καὶ μοῦ ἔχουν πεῖ πῶς εἶναι πολὺ ἐντυπωσιακὸ κάτι τέτοιο.

— Πράγματι, εἶναι πολὺ ἐντυπωσιακὴ μιὰ τέτοια δίκη, εἶπε ὁ ἀντεισαγγελέας. Γιατὶ ἐδῶ, ἀντὶ γιὰ ἕνα δράμα ποὺ βλέπετε στὸ θέατρο, πρόκειται γιὰ πραγματικὴ τραγωδία. Ἀντὶ γιὰ τοὺς πόνους ποὺ ὑποκρίνονται καὶ παίζουν ἡθοποιοί, ἐδῶ πρόκειται γιὰ πραγματικοὺς πόνους. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ βλέπουμε μπροστά μας, ἀντὶ ὅταν πέσει ἡ αὐλαία νὰ γυρίσει σπῖτι του, νὰ φάει μαζὶ μὲ τὴν οἰκογένειά του καὶ νὰ ξαπλώσει ἥρεμα γιὰ νὰ ξαναρχίσει τὴν ἴδια ρουτίνα τὴν ἐπόμενη μέρα, ἐπιστρέφει στὴ φυλακὴ, ὅπου τὸν περιμένει ὁ δῆμιος. Βλέπετε πῶς δὲν ὑπάρχει τίποτα ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ συγκριθεῖ μ' αὐτὸ τὸ θέαμα, γιὰ τὰ εὐαίσθητα ἄτομα ποὺ ἐπιζητοῦν δυνατὲς συγκινήσεις. Μείνετε ἡσυχῇ, δεσποινίς, ἂν παρουσιαστεῖ καμιὰ τέτοια εὐκαιρία αὐτὲς τὶς μέρες, θὰ σᾶς προσκαλέσω νὰ παρευρεθεῖτε.

— Αὐτὸς γελάει... κι ἐγὼ ἔχω ἀνατριχιάσει ὀλόκληρη! εἶπε ἡ Ρενὲ χλομιάζοντας.

—Τί τὰ θέλετε, εἶναι σὰν μονομαχία... Για τὴν ὥρα, ἔχω πετύχει στὴν καριέρα μου πέντε ἢ ἕξι θανατικὲς καταδίκες μὲ πολιτικοὺς ἢ ἄλλους κατηγορούμενους... Ποιὸς ξέρει πόσα μαχαίρια ἀκονίζονται στὰ σκοτεινὰ αὐτὴ τὴ στιγμή, ἢ εἶναι στραμμένα ἤδη πάνω μου;

—Θεέ μου! εἶπε ἡ Ρενέ, σκοτεινιάζοντας ὅλο καὶ πιὸ πολὺ. Μιλᾶτε σοβαρά, κύριε ντὲ Βιλφόρ;

—Σοβαρότερα δὲν γίνεται, δεσποινίς, συνέχισε ὁ νεαρὸς δικαστικὸς ἐξακολουθώντας νὰ χαμογελάει. Αὐτὲς οἱ ὥραϊες δίκες ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ παρακολουθήσει ἢ στενὴ σας φίλη γιὰ νὰ ἱκανοποιήσει τὴν περιέργειά της, κι ἐγὼ γιὰ νὰ ἱκανοποιήσω τὶς φιλοδοξίες μου, ἐπιβαρύνουν ἀκόμα πιὸ πολὺ τὴν κατάσταση. Νομίζετε πὼς αὐτοὶ οἱ παλιοὶ στρατιῶτες τοῦ Ναπολέοντα, οἱ μαθημένοι νὰ ὀρμαῖνε στὰ τυφλὰ ἐνάντια στὸν ἐχθρό, νομίζετε πὼς θὰ τὸ πολυσκεφθοῦν γιὰ νὰ πυροβολήσουν ἢ γιὰ νὰ καρφώσουν σὲ κάποιον μιὰ ξιφολόγχη; Νομίζετε πὼς θὰ διστάσουν περισσότερο ἢν εἶναι νὰ σκοτώσουν κάποιον ποὺ θεωροῦν προσωπικὸ τους ἐχθρὸ ἀπ' ὅ,τι ὅταν σκότωναν κάποιον Ρῶσο, Ἀγγλο, Αὐστριακὸ ἢ Οὐγγρο ποὺ δὲν εἶχαν ξαναδεῖ μέχρι τότε; Ἐξάλλου, τοὺς χρειαζόμαστε καὶ γιὰ κάτι ἄλλο. Χωρὶς αὐτοὺς δὲν θὰ εἶχαμε ἀντικείμενο ἐργασίας. Κι ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅταν διακρίνω στὰ μάτια τοῦ κατηγορουμένου τὴ φωτεινὴ λάμψη τῆς λύσσας, δυναμώνω, ἐρεθίζομαι: δὲν διεξάγεται πιά δίκη, ἀλλὰ μάχη, πόλεμος! Παλεύω ἐναντίον του, αὐτὸς ἀποκρούει, ἐπιτίθεμαι πιὸ δυνατὰ καὶ ἡ μάχη τελειώνει ὅπως ὅλες οἱ μάχες, κάποιος νικαίει καὶ κάποιος νικιέται. Αὐτὸ ἐπιδιώκει ἡ ἀγόρευση! Ὁ κίνδυνος αὐξάνει τὴ ρητορικὴ δεινότητά. Ἄν δῶ ἕναν κατηγορούμενο νὰ μοῦ χαμογελάει μετὰ ἀπὸ μιὰ ἀποστροφή τοῦ λόγου μου, μοῦ ἐπισημαίνει πὼς κάπου ἔκανα λάθος, πὼς τὸ ἐπιχείρημά μου

εἶναι ἀδύναμο, χωρὶς παλμό, χωρὶς ἔνταση, ἀνεπαρκές. Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, σκεφτεῖτε τὴν ἔνταση τῆς ὑπερηφάνειας ποὺ νιώθει ἓνας βασιλικὸς εἰσαγγελέας, πεπεισμένος γιὰ τὴν ἐνοχὴ τοῦ κατηγορουμένου, ὅταν στὸ τέλος τὸν βλέπει νὰ χλομιάζει καὶ νὰ σκύβει γεμάτος ἐνοχὴ τὸ κεφάλι του κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ἀποδείξεων καὶ τοὺς κεραυνοὺς τῆς ἀγόρευσής του. Αὐτὸ τὸ κεφάλι ποὺ σκύβει θὰ πέσει!

Ἡ Ρενέ ἄφησε μιὰ μικρὴ κραυγὴ.

— Αὐτὸ σημαίνει εὐφράδεια! εἶπε ἓνας καλεσμένος.

— Σὲ καιροὺς σὰν αὐτοὺς ποὺ ζοῦμε, τέτοιους ἀνθρώπους χρειαζόμαστε, εἶπε ἓνας ἄλλος.

— Καὶ στὴν τελευταία σας δίκη ἦσασταν ὑπέροχος, κύριε ντὲ Βιλφόρ, εἶπε ἓνας τρίτος. Θυμάστε, ἦταν ἐκεῖνος ποὺ εἶχε σκοτώσει τὸν ἴδιο του τὸν πατέρα. Πρὶν τὸν ἀκουμπήσει κὰν ὁ δῆμιος, τὸν εἶχατε ἐκτελέσει ἐσεῖς.

— Γιὰ τοὺς πατροκτόνους, εἶπε ἡ Ρενέ, δὲν με νοιάζει καθόλου, δὲν νομίζω πὼς ὑπάρχει ἀρκετὰ βαρὶὰ τιμωρία γιὰ κάτι τέτοιους ἀνθρώπους. Ἀλλὰ γιὰ τοὺς δυστυχισμένους πολιτικὸς κατηγορούμενους...

— Αὐτοὶ εἶναι ἀκόμα χειρότεροι, ἀγαπητῇ μου Ρενέ, ἐφόσον ὁ βασιλιάς εἶναι ὁ πατέρας τοῦ ἔθνους. Τὸ νὰ θέλεις νὰ ἀνατρέψεις ἢ νὰ σκοτώσεις τὸν βασιλέα εἶναι σὰν νὰ θέλεις νὰ σκοτώσεις τὸν πατέρα τριάντα δύο ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

— Τὸ ἴδιο μοῦ κάνει, κύριε ντὲ Βιλφόρ, εἶπε ἡ Ρενέ. Μοῦ ὑπόσχεστε νὰ δείξετε ἐπιείκεια σ' αὐτοὺς ποὺ θὰ σᾶς ὑποδείξω;

— Μείνετε ἡσυχη, εἶπε ὁ Βιλφόρ με τὸ πιὸ γοητευτικὸ του χαμόγελο. Θὰ συντάσσουμε μαζὶ τίς ἀγορεύσεις μου.

— Ἀγαπητῇ μου, ἐπενέβη ἡ μαρκησία, ἀφῆστε τὸν μέλλοντα σύζυγό σας νὰ ἐκπληρώσει τὸ καθῆκον του

κι ἐσεῖς ἀσχοληθεῖτε καλύτερα μὲ τὰ καναρίνια σας, τὰ σκυλάκια σας καὶ τὰ κεντήματά σας. Ἄλλωστε σήμερα ἀναπαύονται τὰ ὅπλα καὶ ἐορτάζει ἡ τήβεννος. Ὑπάρχει καὶ ἓνα σχετικὸ λατινικὸ ρητὸ μὲ βαθύτατη σημασία, ἂν θυμᾶμαι καλά.

— *Cedant arma togae*,* εἶπε ὁ Βιλφόρ, κάνοντας μιὰ μικρὴ ὑπόκλιση.

— Δὲν θὰ τολμοῦσα ποτὲ νὰ μιλήσω λατινικά, εἶπε ναζιάρικα ἡ μαρκησία.

— Νομίζω πὼς θὰ προτιμοῦσα νὰ ἦσασταν γιὰ τρὸς, συνέχισε ἡ Ρενέ. Ὁ ἐξολοθρευτὴς ἄγγελος, ὅσο ἄγγελος καὶ νὰ εἶναι, πάντα μὲ ἀπωθοῦσε.

— Καλὴ μου Ρενέ! μουρμούρισε ὁ Βιλφόρ, ἀγκαλιάζοντας τὴ νεαρὴ κοπέλα μ' ἓνα βλέμμα ὅλο ἔρωτα.

— Κόρη μου, εἶπε ὁ μαρκήσιος, ὁ κύριος Βιλφόρ θὰ γίνεῖ ὁ γιὰτρὸς τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας. Πίστεψέ με, θὰ εἶναι ἓνας ὑπέροχος ρόλος.

— Κι ἔτσι θὰ κάνει νὰ ξεχαστεῖ ὁ ρόλος ποὺ ἔπαιξε ὁ πατέρας του, συμπλήρωσε ἡ ἀδιόρθωτη μαρκησία.

— Κυρία μου, ξανάρχισε ὁ Βιλφόρ μ' ἓνα θλιμμένο χαμόγελο, εἶχα τὴν τιμὴ νὰ σᾶς πῶ ὅτι ὁ πατέρας μου, ἔτσι ἐλπίζω τουλάχιστον, ἀπαρνήθηκε τὰ λάθη τοῦ παρελθόντος του. Ὅτι εἶναι πιά ἓνας πρόθυμος φίλος τῆς θρησκείας καὶ τῆς τάξης, καὶ ἴσως καλύτερος βασιλόφρων καὶ ἀπὸ μένα τὸν ἴδιο. Γιατὶ αὐτὸς ἔγινε μοναρχικὸς ἀπὸ μετάνοια, ἐνῶ ἐγὼ ἀπὸ πάθος.

Καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν περίτεχνη φράση του, ὁ Βιλφόρ ἔριξε κυκλικὰ ἓνα βλέμμα στοὺς συνδαιτυμόνες γιὰ νὰ ζυγίσει τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δημηγορίας του, ὅπως θὰ ἔκανε καὶ σὲ μιὰ αἵθουσα δικαστηρίου, γυρνώντας τὸ βλέμμα του στὸ ἀκροατήριον μετὰ ἀπὸ μιὰ πετυχημένη ἀγόρευση.

— Λοιπόν, ἀγαπητέ μου Βιλφόρ, συνέχισε ὁ κό-

μης ντὲ Σαλβιέ, ἔτσι ἀκριβῶς ἀπάντησα στὸν μεγάλο αὐλάρχη τοῦ βασιλέως προχτὲς στὸν Κεραμεικό. Αὐτὸ ἀκριβῶς μὲ ρώτησε: Τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ἐπιτρέπει τὸ τόσο παράξενο προξενιὸ ἀνάμεσα στὸν γιὸ ἐνὸς παλίου Γιρονδίνου καὶ τὴν κόρη ἐνὸς ἀξιωματικοῦ τοῦ στρατοῦ τοῦ Κοντέ; Καὶ ὁ αὐλάρχης κατάλαβε καλὰ τὸ λόγο. Αὐτὸ τὸ εἶδος συγχώνευσης ἀποτελεῖ πρόγραμμα καὶ σημεῖο ἀναφορᾶς τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ'. Καὶ τότε ὁ βασιλεὺς, ποὺ χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθοῦμε ἄκουγε τὴ συνομιλία μας, μᾶς διέκοψε λέγοντας: «Ὁ Βιλφόρ», καὶ σημειῶστε πῶς ὁ βασιλεὺς δὲν πρόφερε τὸ ἐπίθετο Νουαρτιέ, παρὰ ἀντιθέτως τόνισε τὸ Βιλφόρ, «βαδίζει στὸν σωστὸ δρόμο. Παρόλο ποὺ εἶναι νεαρός, εἶναι ἤδη ὥριμος καὶ ἀνήκει στὸν κόσμο μου. Εἶδα μ' εὐχαρίστηση πῶς ὁ μαρκήσιος καὶ ἡ μαρκησία ντὲ Σὲν-Μεράν τὸν διάλεξαν γιὰ γαμπροὺς, καὶ θὰ τοὺς εἶχα συμβουλεύσει νὰ προβοῦν σ' αὐτὴ τὴ συμμαχία ἂν δὲν μὲ εἶχαν προλάβει ἀπὸ μόνοι τους. Γιατὶ ἤρθαν καὶ ζήτησαν τὴν ἄδειά μου».

—Ἔτσι σᾶς εἶπε ὁ βασιλεὺς, κύριε κόμη; φώναξε ὁ Βιλφόρ καταχαρούμενος.

—Σᾶς μεταφέρω τὰ ἴδια του τὰ λόγια, καὶ ἂν ὁ μαρκήσιος θέλει νὰ φανεῖ εἰλικρινής, θὰ μὲ ἐπιβεβαιώσει. Θὰ συμφωνήσει πῶς αὐτὰ ποὺ σᾶς λέω συμπίπτουν μ' ἐκεῖνα ποὺ τοῦ εἶπε αὐτοπροσώπως ὁ βασιλεὺς. Συναντήθηκε πρὶν ἀπὸ ἑξὶ μῆνες μὲ τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα καὶ συζήτησαν γιὰ τὴν προοπτικὴ ἐνὸς γάμου ἀνάμεσα στὴν κόρη του καὶ ἐσᾶς.

—Ἔτσι εἶναι, εἶπε ὁ μαρκήσιος.

—Ἔ, λοιπόν, σ' αὐτὸν τὸν εὐγενὴ πρίγκιπα χρωστῶ τὰ πάντα. Θὰ κάνω τὸ πᾶν γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσω!

—Ἄντε, μὲ τὸ καλό! εἶπε ἡ μαρκησία. Ἔτσι σᾶς θέλω! Καὶ τί ὥραῖα ποὺ θὰ ἦταν ἂν εἶχαμε τὴν τύχη

νὰ σᾶς ἔπεφτε στὰ χέρια κανέννας συνωμότης τώρα!
Θὰ τὸν καλωσορίζαμε!

— Ἐγὼ ὅμως, μητέρα, εἶπε ἡ Ρενέ, παρακαλῶ τὸν Θεὸ νὰ μὴν ἀκούει τίς εὐχές σας. Μακάρι νὰ στέλνει στὸν κύριο ντὲ Βιλφόρ μόνο μικροκλέφτες, ἀδύναμους χρεοκοπημένους καὶ φουκαράδες ἀπατεῶνες. Ἔτσι, θὰ μπορῶ νὰ κοιμᾶμαι ἡσυχᾶ.

— Αὐτὰ ποὺ λέτε, εἶπε ξεκαρδισμένος στὰ γέλια ὁ Βιλφόρ, εἶναι σὰν νὰ εὐχέστε σ' ἓναν γιατρὸ νὰ ἀντιμετωπίζει μόνο πονοκεφάλους, ὀστρακιά, τσιμπήματα ἀπὸ σφήκες, δηλαδή μικροεξανθήματα τοῦ δέρματος. Ἄν ὅμως εὐχέστε, ἀντίθετα, νὰ γίνω σύντομα βασιλικὸς εἰσαγγελέας, εὐχηθεῖτε μου νὰ ἀντιμετωπίσω αὐτὲς τίς τρομακτικὲς ἀσθένειες ποὺ κάνουν διάσημο ὅποιον γιατρὸ τίς θεραπεύσει.

Ἀκριβῶς ἐκείνη τῇ στιγμῇ, ἓνας ὑπηρέτης μπῆκε στὴν αἴθουσα καὶ ἔσκυψε στὸ ἄφτι τοῦ Βιλφόρ, ψιθυρίζοντας κάποιες λέξεις. Ἦταν σὰν ἡ Μοίρα νὰ περὶμενε νὰ τελειώσει τῇ φράση του ὁ Βιλφόρ γιὰ νὰ πραγματοποιήσει τὴν εὐχή του. Ὁ Βιλφόρ σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του, ζητώντας συγγνώμῃ ἀπὸ τοὺς καλεσμένους, καὶ βγῆκε μὲ γοργὸ βῆμα ἀπὸ τὴν αἴθουσα. Ἐπέστρεψε σὲ λίγα λεπτά, χαμογελαστὸς καὶ μὲ μάτια ποὺ ἔλαμπαν.

Ἡ Ρενέ τὸν κοίταξε ὅλο ἔρωτα. Ὅπως τὸν ἔβλεπε, ἦταν γαλανομάτης, μελαχρινὸς καὶ μὲ μακριὲς μαῦρες φαβορίτες ποὺ ὑπογράμμιζαν τὰ χαρακτηριστικά του. Ἕνας κομψὸς καὶ ὁμορφος ἄντρας. Ἡ ὑπαρξὴ τῆς νεαρῆς ἔμοιαζε νὰ κρέμεται ἀπ' τὰ χεῖλη του, καθὼς περὶμενε τίς ἐξηγήσεις του γιὰ τὴ σύντομὴ ἀπουσία του.

— Δεσποινίς μου, εἶπε μὲ ἔπαρση ὁ Βιλφόρ, μόλις πρὶν ἀπὸ λίγο ἐλπίζατε νὰ παντρευτεῖτε ἓναν γιατρό. Μὲ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἑσκουλάπιου* (μὲ τέτοιες ἐκφράσεις μιλοῦσαν οἱ μορφωμένοι κατὰ τὸ 1815)

ἔχω πολλὰ κοινὰ σημεῖα. Ἐνα ἀπὸ αὐτὰ εἶναι πῶς ἔρχονται νὰ μ' ἐνοχλήσουν ἀκόμα κι ὅταν εἶμαι μαζί σας, ἀκόμα καὶ διακόπτοντας τὸ τραπέζι τῶν ἀρραβῶνων μου.

— Καὶ γιὰ ποιό λόγο σᾶς ἐνοχλήσανε, κύριε; εἶπε ἐλαφρὰ ἀνήσυχη ἡ ὁμορφη νεαρή.

— Ἀλίμονο! Ἄν πιστέψω αὐτὰ ποὺ μοῦ εἶπαν, θὰ ἔλεγα πῶς πρόκειται γιὰ ἓναν ἀσθενὴ βαριά ἄρρωστο, σὲ κρίσιμη κατάσταση. Ἡ νόσος του φέρνει τὸ κεφάλι του νὰ ἀκουμπάει τὸ ἰκρίωμα.

— Ἄχ, Θεέ μου! φώναξε χλομιάζοντας ἡ Ρενέ.

— Ἀλήθεια; εἶπε μὲ μιὰ φωνὴ ἡ ὁμήγυρη.

— Μὲ λίγα λόγια, φαίνεται πῶς οἱ Ἀρχεὲς ἀποκάλυψαν τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς μικρῆς βοναπαρτικῆς συνωμοσίας.

— Εἶναι δυνατόν; ἀναρωτήθηκε ἡ μαρκησία.

— Ἴδου ἡ ἐπιστολὴ ποὺ καταγγέλλει τὸ γεγονός. Καὶ ὁ Βιλφὸρ διάβασε μὲ δυνατὴ φωνή:

Εἰδοποιεῖται ὁ κύριος βασιλικὸς εἰσαγγελέας, ἀπὸ ἓναν φίλο τοῦ θρόνου καὶ τῆς θρησκείας, ὅτι ὁ ὀνομαζόμενος Ἐδμόνδος Νταντές, δεύτερος καπετάνιος τοῦ πλοίου «Φαραώ», ποὺ κατέπλευσε σήμερα τὸ πρωὶ ἀπὸ τῆς Σμύρνης, ἀφοῦ προσέγγισε τὴ Νάπολη καὶ τὸ Πόρτο-Φεράγιο, παρέλαβε ἀπὸ τὸν στρατάρχην Μιρὰ ἓνα πακέτο γιὰ τὸν Σφετεριστὴ καὶ παρέλαβε ἀπὸ τὸν Σφετεριστὴ μιὰ ἐπιστολὴ πρὸς τὴ βοναπαρτικὴ ἐπιτροπὴ τῶν Παρισίων.

Τὸ ἐγκλημὰ του θὰ ἀποδειχθεῖ μὲ τὴ σύλληψή του, διότι αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ θὰ βρεθεῖ εἴτε ἐπάνω του, εἴτε στὸ σπίτι τοῦ πατέρα του, εἴτε στὴν καμπίνα του στὸ «Φαραώ».

— Ναί, ἀλλά, εἶπε ἡ Ρενέ, αὐτὸ τὸ γράμμα, ποὺ ἔτσι κι ἄλλιῶς εἶναι ἀνώνυμο, δὲν ἀπευθύνεται σ' ἐσᾶς. Ἀπευθύνεται στὸν βασιλικὸ εἰσαγγελέα.

—Ναί, ἀλλὰ ὁ βασιλικὸς εἰσαγγελέας ἀπουσιάζει αὐτὸν τὸν καιρὸ. Τὴν ἐπιστολὴ τὴν παρέλαβε ὁ γραμματεὺς του, ποὺ ἀνοίγει ὅλες τὶς ἐπιστολὰς γιὰτὶ αὐτὸ εἶναι τὸ καθῆκον του. Ἄνοιξε λοιπὸν τὴν ἐπιστολή, μὲ ἀναζήτησε, κι ἐφόσον δὲν μὲ βρῆκε ἀμέσως, διέταξε τὴν ἄμεση σύλληψη τοῦ ὑπόπτου.

—Δηλαδή, συλλάβανε τὸν ἔνοχο; ρώτησε ἀνυπόμονα ἡ μαρκησία.

—Τὸν κατηγορούμενο, διόρθωσε ἡ Ρενέ.

—Μάλιστα, κυρία μου, εἶπε ὁ Βιλφόρ. Καὶ ὅπως εἶχα τὴν τιμὴ νὰ ἀνακοινώσω πρὸ ὀλίγου στὴ δεσποινίδα Ρενέ, ἔτσι καὶ βρεθεῖ ἡ ἐν λόγω ἐπιστολή, τότε ὁ ἄρρωστός μας θὰ εἶναι πραγματικὰ σὲ κρίσιμη κατάσταση.

—Καὶ ποῦ τὸν ἔχουν αὐτὸν τὸν κακόμοιρο; ρώτησε ἡ Ρενέ.

—Τὸν πῆγαν στὸ σπῖτι μου.

—Πηγαίνετε λοιπὸν, ἀγαπητέ μου, εἶπε ὁ μαρκήσιος. Μὴν ἀμελεῖτε τὸ καθῆκον σας γιὰ νὰ γλεντήσετε μαζί μας, ὅταν τὸ βασιλικὸ καθῆκον σᾶς καλεῖ. Πηγαίνετε λοιπὸν νὰ ὑπηρετήσετε τὸν βασιλέα.

—Ἄχ, κύριε ντὲ Βιλφόρ! εἶπε ἡ Ρενέ σταυρώνοντας τὰ δάχτυλα σὲ στάση ἱκεσίας. Σήμερα εἶναι ἡ μέρα τῶν ἀρραβόνων μας! Φανεῖτε ἐπιεικῆς!

Ὁ Βιλφόρ ἔκανε τὸ γύρο τοῦ τραπεζιοῦ, πλησίασε τὴν κοπέλα καὶ ἀκουμπώντας τὸ χέρι του στὴν πλάτη τῆς καρέκλας τῆς εἶπε:

—Ἀγαπητὴ μου Ρενέ, γιὰ νὰ σᾶς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὶς ἀνησυχίες σας, σᾶς ὑπόσχομαι νὰ κάνω ὅ,τι μπορῶ. Ἄν ὅμως οἱ ἐνδείξεις εἶναι ἰσχυρὲς καὶ ἂν εὐσταθεῖ καὶ εἶναι ἀκλόνητη καὶ θεμελιωμένη ἡ κατηγορία, τότε θὰ χρειαστεῖ νὰ κόψουμε αὐτὸ τὸ βοναπαρτικὸ ἀγριόχορτο.

Στὴ λέξη κόψουμε, ἡ Ρενέ ἀνατρίχιασε. Τὸ ἀγριόχορτο ποὺ θὰ κοβότανε εἶχε ἀνθρώπινο κεφάλι.

— Μπά! Μπά! εἶπε ἡ μαρκησία. Μὴν ἀκοῦτε αὐτὸ τὸ κοριτσάκι, Βιλφόρ! Θὰ τῆς περάσει!

Καὶ ἡ μαρκησία ἀπλώσε πρὸς τὸν Βιλφόρ τὸ ρυτιδιασμένο χέρι της. Ὁ Βιλφόρ φίλησε τὸ χέρι, ἀλλὰ τὰ μάτια του ἦταν στραμμένα στὴν κοπέλα καὶ τῆς ἔλεγαν:

«Τὸ δικό σου χέρι φιλῶ αὐτὴ τὴ στιγμή, ἡ τουλάχιστον αὐτὸ θὰ 'θελα νὰ φιλάω».

— Κακοὶ οἰωνοί! μουρμούρισε ἡ Ρενέ.

— Τελικά, δεσποινίς μου, εἶπε μὲ κακία ἡ μαρκησία, ἡ ἀνωριμότητά σας εἶναι ἀπελπιστική! Μήπως μπορεῖτε νὰ σκεφτεῖτε ποιά θὰ ἦταν ἡ μοίρα τοῦ κράτους μας καὶ τί θὰ γινόμαστε ἂν ἐφαρμόζονταν παντοῦ οἱ συναισθηματικές σας φαντασιώσεις καὶ οἱ εὐαισθησιοῦλες τῆς καρδιάς σας;

— ὦ μητέρα! τραύλισε ἡ Ρενέ.

— Κυρία μαρκησία, εἶπε ὁ ντὲ Βιλφόρ, ἄς εἴστε λίγο ἐπιεικὲς μὲ μία μὴ τέλεια μοναρχικὴ κόρη. Ἐγὼ σᾶς ὑπόσχομαι, ἀπὸ τὴν πλευρά μου, πὼς θὰ ἐκπληρώσω εὐσυνείδητα τὰ καθήκοντά μου ὡς βασιλικὸς ἀντεισαγγελέας. Δηλαδή, μὲ ἀνελέητη αὐστηρότητα.

Ἀλλὰ ἐνῶ σὰν δικαστικὸς μιλοῦσε μ' αὐτὸν τὸν τρόπο στὴ μαρκησία, ὁ μνηστήρας κοίταξε κλεφτὰ τὴν ἀγαπημένη του. Καὶ ἡ ματιά του τῆς ἔλεγε: «Μεῖνε ἡσυχη, Ρενέ. Γιὰ χάρη τῆς ἀγάπης σου, θὰ εἶμαι ἐπιεικὲς».

Ἡ Ρενέ κατάλαβε τὸ νόημα τῆς ματιᾶς του καὶ τοῦ τὸ ἀνταπέδωσε μὲ τὸ πιὸ γλυκό της χαμόγελο. Καὶ ὁ Βιλφόρ βγῆκε ἀπὸ τὴν αἴθουσα μὲ τὴν καρδιά του στὸν Παράδεισο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.

Ἡ ἀνάκριση

Μὲ τὸ πού βγῆκε ἀπὸ τὴν αἴθουσα ὁ Βιλφόρ, ἡ χαρούμενη μάσκα πού εἶχε φορέσει στὸ πρόσωπό του ἔπεσε. Τώρα, τὸ ὑπέρτατο καθῆκον τοῦ ἀνθρώπου πού μπορεῖ ν' ἀποφασίζει γιὰ τὴ ζωὴ ἢ τὸ θάνατο κάποιου συνανθρώπου του βάρυνε τὰ χαρακτηριστικά του. Εἶχε ἀποκτήσει μιὰ τρομερὴ ἱκανότητα σὲ εὐκολες ἀλλαγές τῆς ἐκφραστικότητος τοῦ προσώπου του. Σὰν ταλαντοῦχος ἡθοποιός, ἔκανε πολὺωρες πρόβες στὸν καθρέφτη ἐλέγχοντας τὴν εἰκόνα του. Ὅμως αὐτὴ τὴ φορὰ ἔκανε μεγάλη προσπάθεια γιὰ νὰ σκοτεινιάσει τὸ πρόσωπό του καὶ νὰ ζαρώσει τὰ φρύδια του. Σίγουρα, τὸν ἀνησυχοῦσε ἡ σκέψη πὼς οἱ πολιτικὲς ἀντιλήψεις τοῦ πατέρα του, ἂν δὲν ξέκοβε ἀπ' αὐτές, θὰ μπορούσαν νὰ τοῦ βάλουν προβλήματα στὴν καριέρα του. Ὅμως ὁ Ζεράρ ντὲ Βιλφόρ ἦταν πανευτυχὴς μέσα του. Εἶχε ἀποκτήσει ἀπὸ μόνος του μιὰ σεβαστὴ περιουσία, στὰ εἴκοσι ἑφτά του εἶχε ἀνέβει πολὺ ψηλὰ στὴ δικαστικὴ ἱεραρχία, σὲ λίγο θὰ παντρευόταν μιὰ νεαρή, πανέμορφη κοπέλα πού ἀγαποῦσε — ὅχι βέβαια μὲ πάθος, ἀλλὰ λογικά, ὅπως πρέπει ν' ἀγαπάει ἓνας βασιλικὸς ἀντεισαγγελέας— καὶ ἡ ὁποία, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀξιοσημείωτη ὁμορφιά της, διέθετε καὶ ἄλλες χάρες: ἡ μνηστή του, ἡ δεσποινὶς ντὲ Σὲν-Μεράν, ἀνῆκε σὲ μιὰ οἰκογένεια πού εἶχε τότε στενὲς σχέσεις μὲ τὸ Παλάτι. Οἱ γονεῖς της, πού δὲν εἶχαν ἄλλα παιδιά, εἶχαν τρομερὴ πολιτικὴ δύναμη. Αὐτὴ τὴ δύναμη σίγουρα θὰ τὴν ἀσκοῦσαν πρὸς ὄφελος τοῦ γαμπροῦ τους. Τέλος, θὰ ἔφερνε στὸν σύζυγο ἓνα ποσὸν τῶν πενήντα χιλιάδων σκούδων* ὥς προίκα. Αὐτὴ ἡ αἰσchrὴ λέξη, πού εἶχαν δημιουργήσει στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου οἱ

προξενῆτρες, θὰ τοῦ ἔφερνε στὸ μέλλον, σύμφωνα μὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς του, καὶ ἓνα ποσὸν γύρω στὸ μισὸ ἑκατομμύριο ὡς κληρονομιά. Γιὰ τὸν Βιλφόρ, τὸ ἄθροισμα ὅλων αὐτῶν τῶν στοιχείων συνέθετε σὰν τελικὸ ἀποτέλεσμα μιὰ προοπτικὴ ἀτελείωτης ἐπιτυχίας καὶ εὐτυχίας. Τοῦ φαίνόταν πῶς ὁ ἥλιος ὑστεροῦσε σὲ λάμψη συγκρινόμενος μὲ τὴν καρδιά του ὅπως τὴν ἔβλεπε μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς.

Στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του τὸν περίμενε ὁ ἐνωμοτάρχης. Βλέποντας τὸν μαυροντυμένο ἀστυνομικὸ, προσγειώθηκε στὴ γῆ ποὺ πατᾶμε, ἀπὸ τὸν ἔβδομο οὐρανὸ ὅπου ταξίδευε ὡς τότε. Ὅπως περιγράψαμε ἤδη, ἄλλαξε ἀστραπιαῖα τὴν ἔκφραση τοῦ προσώπου του πλησιάζοντας τὸν κρατικὸ λειτουργό:

— Νά με λοιπόν, κύριε, τοῦ εἶπε. Διάβασα τὴν ἐπιστολή, καὶ σᾶς λέω πῶς κἀνατε πολὺ καλὰ συλλαμβάνοντας αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο. Ἀναφέρετε λοιπὸν λεπτομερειακὰ ὅλα τὰ στοιχεῖα ποὺ ἔχετε συγκεντρώσει. Καὶ γι' αὐτὸν προσωπικὰ καὶ γιὰ τὴ συνωμοσία.

— Γιὰ τὴ συνωμοσία, κύριε, δὲν ἔχουμε ἀκόμη κανένα στοιχεῖο. Ὅ,τι χαρτὶ βρήκαμε ἐπάνω του, τὸ μαζέψαμε, τὸ βάλουμε σὲ φάκελο, τὸν σφραγίσσαμε καὶ τὸν ἔχουμε πάνω στὸ γραφεῖο σας. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν κατηγορούμενο, ὅπως ἔχετε πληροφορηθεῖ ἀπὸ τὸ γράμμα ποὺ τὸν καταγγέλλει, εἶναι κάποιος Ἐδμόνδος Νταντές. Εἶναι δεύτερος καπετάνιος τοῦ τρικάρτου «Φαραώ», ποὺ ἐμπορεύεται βαμβάκι ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ τὴ Σμύρνη. Ἀνήκει στὸν οἶκο «Μορέλ καὶ Υἱός», ποὺ ἐδρεύει στὴ Μασσαλία.

— Πρὶν ὑπηρετήσῃ στὴν ἐμπορικὴ ναυτιλία, μὴπως ὑπηρέτησε στὸ Πολεμικὸ Ναυτικόν;

— Ὅχι, κύριε! Εἶναι πολὺ νεαρὸ παιδί!

— Τί ἡλικία ἔχει;

— Τὸ πολὺ νὰ εἶναι δεκαεννιά μὲ εἴκοσι χρονῶν.

Ἀκριβῶς τότε, καὶ καθὼς ὁ Βιλφόρ, προχωρώντας στὴ Μεγάλῃ Λεωφόρῳ, εἶχε φτάσει σχεδὸν στὴ γωνία τῆς ὁδοῦ Συμβουλίων, τὸν πλησίασε ἕνας ἄνθρωπος ποὺ φαινόταν ὅτι περίμενε γιὰ ὥρα στὴ στοά. Ἦταν ὁ κύριος Μορέλ.

— Κύριε ντὲ Βιλφόρ! φώναξε αὐτὸς ὁ καλὸς ἄνθρωπος μόλις εἶδε τὸν δικαστικό. Εἶμαι εὐτυχῆς ποὺ σᾶς συναντῶ! Φανταστεῖτε πῶς ἔχει συμβεῖ ἡ πιὸ τρελὴ παρεξήγηση, ἡ πιὸ ἀνήκουστη: συνέλαβαν τὸν Ἐδμόνδο Νταντές, τὸν δεύτερο καπετάνιο μου.

— Τὸ ἔχω ὑπόψῃ μου, εἶπε ὁ Βιλφόρ, καὶ ἦρθα ἐδῶ γιὰ νὰ τὸν ἀνακρίνω.

— Ἄχ, κύριε, συνέχισε ὁ κύριος Μορέλ, παρασυρμένος ἀπ' τὴν ἀγάπη του πρὸς τὸν νεαρὸ ὑποπλοίαρχό του, δὲν ἔτυχε νὰ γνωρίσετε προσωπικὰ αὐτὸν ποὺ κατηγορεῖται. Ἐγὼ τὸν γνωρίζω: φανταστεῖτε τὸν πιὸ τρυφερὸ ἄνθρωπο ποὺ ὑπάρχει, τὸν πιὸ ἐπιδέξιο, καὶ θὰ τολμοῦσα νὰ πῶ τὸν ἱκανότερο ἄνθρωπο ποὺ διαθέτει σήμερα ὅλη μας ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία. Κύριε ντὲ Βιλφόρ! Ἀπὸ τὰ βάθῃ τῆς καρδιᾶς μου, μόνο καλὰ λόγια μπορῶ νὰ πῶ γι' αὐτόν!

Ὅπως ξέρουμε, ὁ Βιλφόρ ἀνῆκε στὰ ὑψηλότερα κοινωνικὰ στρώματα τῆς πόλης. Ὁ Μορέλ, παρ' ὅλα τὰ πλούτη του, ἀνῆκε στὰ λαϊκά. Ὁ πρῶτος ἦταν ἀκραῖος μοναρχικός, ὁ ἄλλος ἦταν χαρακτηρισμένος ὡς κρυφοναπαρτικός. Ἔτσι, ὁ Βιλφόρ κοίταξε περιφρονητικὰ τὸν Μορέλ καὶ τοῦ εἶπε ψυχρά:

— Κύριε, μπορεῖ νὰ εἶναι τρυφερὸς στὴν προσωπική του ζωή, ἱκανὸς στὶς ἐμπορικὲς του σχέσεις, σοφὸς κι ἐπιδέξιος στὸ ἐπάγγελμά του, καὶ παρ' ὅλα αὐτά, πολιτικὰ νὰ εἶναι τρομερὰ ἔνοχος σύμφωνα μὲ τὸν νόμο. Δὲν τὸ ξέρετε αὐτό, κύριε;

Ὁ δικαστικὸς τόνισε μὲ σημασία τὶς τελευταῖες λέξεις του, σὰν νὰ τὶς ἐφάρμοζε προσωπικὰ στὸν πλοιο-

κτήτη. Ταυτόχρονα τοῦ ἔριξε ἓνα βλοσυρὸ καὶ διαπεραστικὸ βλέμμα· λὲς καὶ ἤθελε νὰ φτάσει μέχρι τὰ βάθη τῆς καρδιάς αὐτοῦ τοῦ τολμηροῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἔπαιρνε τὸ θάρρος νὰ ὑπερασπίζεται ἓναν ξένο, ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ γνωρίζει ὅτι ἴσως νὰ χρειάζόταν κι αὐτὸς ἐπιείκεια.

Ὁ Μορέλ κοκκίνισε, διότι στὸ ἐπίπεδο τῶν πολιτικῶν φρονημάτων δὲν αἰσθανόταν πῶς εἶχε καὶ τελείως καθαρὴ συνείδηση. Θυμήθηκε ἐξάλλου τὴν ἐξομολόγησή τοῦ Νταντές, τὴ συζήτηση μὲ τὸν μεγάλο στρατάρχη καὶ τὶς λιγοστὲς φράσεις ποὺ εἶχε ἀνταλλάξει μὲ τὸν αὐτοκράτορα. Παρ' ὅλα αὐτά, πρόσθεσε μὲ ἱκετευτικὴ φωνή:

— Σᾶς παρακαλῶ πολὺ, κύριε ντὲ Βιλφόρ. Φανεῖτε δίκαιος, ὅπως πρέπει νὰ εἴστε. Φανεῖτε καλός, ὅπως εἴστε, καὶ ἀποδῶστε μας γρήγορα πίσω τὸν ἄτυχον Νταντές!

Τὸ ἀποδῶστε μας ἤχησε στ' ἄφτια τοῦ δικαστικοῦ σὰν ἐπαναστατικὸ ὑπονοούμενο.

«Ἔεε! Ἔε! Ἀποδῶστε μας;...» εἶπε μέσα του. «Μήπως ὁ Νταντές ἀνήκει σὲ καμιὰ καρμπονάριχη σχέση;* Μήπως ἡ ἔκφραση αὐτὴ ἦταν κάποια συνθηματικὴ ἔκφραση ποὺ πέταξε χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει ὁ Μορέλ χρησιμοποιώντας πληθυντικό; Μοῦ εἶπαν πῶς ὁ καπετάνιος συνελήφθη σ' ἓνα κέντρο διασκέδασης. Ὁ κύριος ἐνωμοτάρχης μοῦ εἶπε νομίζω πῶς ἦταν μὲ μεγάλη παρέα. Κάτι σημαίνει αὐτό». Ἐπειτα εἶπε δυνατά:

— Κύριε, ἂν ὁ κατηγορούμενος εἶναι ἄθῳος, μὴν ἀνησυχεῖτε, οὔτε νὰ σκέφτεστε πῶς τὸ αἵτημά σας πρὸς τὸ αἶσθημα δικαίου εἶναι ἀνώφελο. Ἄν ὅμως, ἀντιθέτως, βρεθεῖ ἔνοχος, γνωρίζετε πῶς ζοῦμε σὲ μιὰ δύσκολη ἐποχὴ, στὴν ὁποία κάθε ἀτιμωρησία θὰ ἀποτελοῦσε θανάσιμο ἀμάρτημα. Ἄρα, θὰ ὑποχρεωθῶ νὰ πράξω τὸ καθῆκον μου στὸ ἀκέραιο.

Καὶ μ' αὐτὰ τὰ λόγια, ἔχοντας φτάσει στὴν πόρτα

τοῦ σπιτιοῦ του, πού ἦταν μεσοτοιχία μὲ τὸ δικαστικὸ μέγαρο, μπῆκε καμαρωτός, ἀποχαιρετώντας μὲ παγερὴ εὐγένεια τὸν κύριο Μορέλ. Ὁ δύστυχος ἐφοπλιστὴς ἔμεινε μαρμαρωμένος, ἀκίνητος γιὰ κάμποση ὥρα ἀφότου τὸν ἄφησε ὁ Βιλφόρ.

Ὁ προθάλαμος ἦταν ἀσφυκτικὰ γεμάτος ἀπὸ ἀστυνομικοὺς μὲ πολιτικὰ καὶ χωροφύλακες. Στὴ μέση, πολιορκημένος ἀπὸ βλέμματα ὅλο μίσος, στεκόταν ὀρθιος, ἤρεμος καὶ ἀκίνητος ὁ κρατούμενος. Ὁ Βιλφόρ διέσχισε μὲ γοργὸ βηματισμὸ τὸν προθάλαμο κι ἔριξε ἓνα πλάγιο βλέμμα στὸν Νταντές. Μετά, καὶ ἀφοῦ ἓνας ἀστυνομικὸς τοῦ ἔδωσε ἓνα πακέτο χαρτιά, ἐξαφανίστηκε στὸ γραφεῖο του, λέγοντας:

— Νὰ μοῦ φέρετε τὸν κρατούμενο.

Ὅσο γρήγορο κι ἂν ἦταν ἐκεῖνο τὸ πλάγιο βλέμμα, ἦταν ὅμως ἀρκετὸ στὸν Βιλφόρ ὥστε νὰ σχηματίσει μιὰ πρώτη ἰδέα γι' αὐτὸν πού ἐπρόκειτο νὰ ἀνακρίνει. Σ' αὐτὸ τὸ ἀνοιχτὸ καὶ φαρδὺ μέτωπο διέκρινε τὴν ἐξυπνάδα. Στὰ λαμπερὰ μάτια καὶ τὰ σμιχτὰ φρύδια, τὸ θάρρος. Στὰ μισάνοιχτα καὶ σαρκώδη χεῖλη, πού ἄφηναν νὰ φαίνονται δύο σειρὲς κατάλευκα δόντια, καθρεφτιζόταν ἡ εἰλικρίνεια. Ἡ πρώτη ἐντύπωση ἦταν εὐνοϊκὴ γιὰ τὸν Νταντές. Ἀλλὰ ὁ Βιλφόρ εἶχε ἀκούσει πάμπολλες φορὲς τὸ ρητὸ πὼς δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστεύεσαι τὴν πρώτη ἐντύπωση. Σχεδὸν πάντα, λέγανε οἱ παλιότεροι δικαστικοί, ἡ πρώτη ἐντύπωση εἶναι καλὴ. Ἔτσι, ἔπνιξε τὰ καλὰ αἰσθήματα πού ἀνέβαιναν ἀπὸ τὴν καρδιὰ πρὸς τὸ μυαλό του. Μετά, ἀφοῦ ἔχτισε μπροστὰ στὸν καθρέφτη του τὸ πρόσωπο τῶν μεγάλων ὑποθέσεων, κάθισε σκοτεινὸς καὶ ἀπειλητικὸς πίσω ἀπὸ τὸ ἐπιβλητικὸ γραφεῖο του.

Λίγο μετὰ, μπῆκε μέσα ὁ Νταντές. Ὁ νεαρὸς ἦταν βέβαια χλομός, ἀλλὰ κρατοῦσε τὴν ψυχραιμία του. Ἦρεμος καὶ χαμογελαστός. Χαιρέτησε μὲ εἰλικρινή

εὐγένεια τὸν ἀνακριτὴ τοῦ καὶ ἔψαξε μὲ τὰ μάτια τοῦ γιὰ καμιὰ καρέκλα, λὲς καὶ ἦταν στὸ γραφεῖο τοῦ ἐφοπλιστῆ Μορέλ.

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ, τὸ βλέμμα τοῦ διασταυρώθηκε μὲ τὸ νεκρὸ βλέμμα τοῦ Βιλφόρ· αὐτὸ τὸ ἰδιαιτέρο βλέμμα ποὺ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐξουσίας, ποὺ δὲν θέλουν νὰ καταλάβεις τί σκέπτονται· ἓνα γυάλινο βλέμμα. Αὐτὸ τὸ βλέμμα τοῦ ἔδειξε αὐτοστιγμειῖ ὅτι βρισκόταν πιά ἐνώπιον τῆς Δικαιοσύνης, μὲ τοὺς σκοτεινοὺς τρόπους συμπεριφορᾶς.

— Ποιὸς εἴστε καὶ πῶς ὀνομάζεστε; ρώτησε ὁ Βιλφόρ, φυλλομετρώντας τὰ χαρτιά ποὺ μπαίνουντας τοῦ εἶχε παραδώσει ὁ ἀστυνομικός. Ἡ διαφθορὰ καὶ ἡ χαφιεδοκρατία ἦταν τέτοια ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, ποὺ μέσα σὲ μία ὥρα τὸ πακέτο εἶχε πολλαπλασιαστεῖ σὲ ὄγκο ἀπὸ καινούργιες ἀναφορὲς καὶ ἐκθέσεις.

— Ὀνομάζομαι Ἐδμόνδος Νταντές, κύριε, εἶπε μὲ ἥρεμη καὶ δυνατὴ φωνὴ ὁ νεαρός. Εἶμαι ὑποπλοίαρχος στὸ «Φαραώ», ποὺ ἀνήκει στὴν ἐταιρεία «Μορέλ καὶ Υἱός».

— Ἡλικία; συνέχισε ὁ Βιλφόρ.

— Δεκαεννέα χρονῶν, ἀπάντησε ὁ Νταντές.

— Ὅταν σᾶς συνέλαβαν, τί κάνατε;

— Ἦμουν στὸ τραπέζι τῶν ἀρραβόνων μου, κύριε, εἶπε ὁ Νταντές, μὲ φωνὴ ποὺ κόμπιασε λίγο ἀπὸ τὴ συγκίνησή.

Ἀνάμεσα στὶς χαρούμενες στιγμὲς τοῦ γλεντιοῦ καὶ τὴν πένθιμη ἀτμόσφαιρα ποὺ ἐπικρατοῦσε σ' αὐτὸ τὸ γραφεῖο, ἡ ἀντίθεση ἦταν πολὺ ἐπώδυνη, λὲς καὶ τὸ σκοτεινιασμένο πρόσωπο τοῦ κυρίου ντὲ Βιλφόρ προσπαθοῦσε στὸ μυαλό του νὰ σκεπάσει τὴ γεμάτη φῶς καὶ λάμψη φιγούρα τῆς Μερσέντες.

— Ἦσαστε στὸ τραπέζι τῶν ἀρραβόνων σας; εἶπε ὁ ἀντεισαγγελέας ἀνατριχιάζοντας ἄθελά του.

—Μάλιστα, κύριε, έτοιμάζομαι νά παντρευτῶ τή γυναίκα πού αγαπῶ ἐδῶ καί τρία χρόνια.

“Όσο ἀτάραχος κι ἂν ἔμεινε συνήθως ὁ Βιλφόρ, δέν ἔμεινε ἀνεπηρέαστος ἀπ’ αὐτή τή σύμπτωση καί ἡ γεμάτη συγκίνηση φωνή τοῦ Νταντές, πού συνελήφθη τήν ὥρα τῆς μεγάλης του χαρᾶς, ξύπνησε μιὰ σπίθα συμπάθειας στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του. Κι αὐτός θά παντρευόταν σέ λίγες μέρες, κι αὐτός ἦταν εὐτυχησμένος, κι αὐτουνοῦ τοῦ χάλασαν τὸ γιορτινὸ τραπέζι, κι ὄχι γιὰ τίποτ’ ἄλλο ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐμπλακεῖ στήν καταστροφή ἑνὸς ἀνθρώπου, πού μάλιστα, ὅπως κι αὐτός, ἄγγιζε ἤδη τήν εὐτυχία.

Σκέφτηκε πῶς αὐτὴ ἡ φιλοσοφικὴ προσέγγιση θά ἔκανε μεγάλη ἐντύπωση ὅταν θά ἐπέστρεφε στὸ σαλόνι τῆς κυρίας ντὲ Μεράν. Καί ἐνῶ ὁ Νταντές περίμενε τίς νέες ἐρωτήσεις, αὐτὸς τακτοποιοῦσε στὸ μυχὸ του τίς ἀντιθετικὲς ἐκφράσεις πού μὲ τῇ βοήθειά τους οἱ ἀγορητὲς σχηματίζουν φράσεις πού προκαλοῦν τὸ χειροκρότημα. Φράσεις πού ὁ κόσμος ἐξαιτίας τους θεωρεῖ τὸν ἐκφωνητὴ τους μεγάλου ρήτορα.

Μόλις ὀλοκλήρωσε ἀπὸ μέσα του τὸ μικρὸ του speech,* ὁ Βιλφόρ χαμογέλασε ἱκανοποιημένος, καί ἀπευθυνόμενος στὸν Νταντές:

—Συνεχίστε, κύριε, εἶπε εὐγενικά.

—Τί νὰ συνεχίσω;

—Νὰ διαφωτίζετε τὴ Δικαιοσύνη.

—“Ἄς μοῦ πεῖ τότε ἡ Δικαιοσύνη σὲ τί θέλει νὰ τὴ διαφωτίσω καί θὰ τῆς πῶ ὅ,τι γνωρίζω. Μόνο, συμπλήρωσε χαμογελώντας κι αὐτὸς μὲ τὴ σειρά του, τὴν προειδοποιῶ πῶς δέν γνωρίζω καί πολλὰ πράγματα.

—“Ἐχετε ὑπηρετήσει ὑπὸ τίς διαταγές τοῦ Σφετεριστῆ;

—“Ἡμουν ἕτοιμος νὰ ὑπηρετήσω στὸ Πολεμικὸ Ναυτικὸ ὅταν καθαιρέθηκε.

— Λένε πὼς ἔχετε ὑποπτες πολιτικὲς πεποιοθήσεις, εἶπε ὁ Βιλφόρ.

Κανένας δὲν τοῦ εἶχε πεῖ οὔτε λέξη γι' αὐτό, ἀλλὰ ἡ μπλόφα εἶναι συνηθισμένη ἀνακριτικὴ μέθοδος, καὶ ὁ Βιλφόρ δὲν δίσταζε νὰ θέτει ἐρωτήματα διατυπωμένα ἔτσι πὺν ἔμοιαζαν μὲ κατηγορίες.

— Οἱ πολιτικὲς μου πεποιοθήσεις; Δυστυχῶς, κύριε! Ντρέπομαι σχεδὸν πὺν τὸ λέω, ἀλλὰ ποτέ μου δὲν εἶχα αὐτὸ πὺν ὀνομάζεται πολιτικὴ ἄποψη. Ὅπως εἶχα τὴν τιμὴ νὰ σᾶς πῶ, εἶμαι μόλις δεκαεννέα χρονῶν. Δὲν ἔχω ἰδέα γιὰ κάτι τέτοιο, δὲν ἔχω καμία πρόθεση νὰ παίξω ὅποιονδῆποτε τέτοιο ρόλο. Αὐτὸ τὸ λίγο πὺν εἶμαι, κι αὐτὸ τὸ λίγο περισσότερο πὺν εὐελπιστῶ νὰ γίνω, θὰ τὸ ὀφείλω στὸν κύριο Μορέλ. Ἔτσι, οἱ ἀπόψεις μου, δὲν θὰ ᾽λεγα πολιτικὲς, ἀλλὰ προσωπικὲς, περιορίζονται σὲ τρία συναισθήματα: ἀγάπη γιὰ τὸν πατέρα μου, σεβασμὸς γιὰ τὸν κύριο Μορέλ καὶ λατρεία γιὰ τὴ Μερσέντες, τὴ μνηστή μου. Αὐτὰ εἶναι ὅλα κι ὅλα, κύριε, ὅσα μπορῶ νὰ πῶ στὴ Δικαιοσύνη. Δὲν νομίζω πὼς τὴν ἐνδιαφέρει κάτι γιὰ μένα.

Ὅσο μιλοῦσε ὁ Νταντές, ὁ Βιλφόρ, βλέποντας τὸ τόσο γλυκὸ καὶ τόσο ἀνοιχτὸ πρόσωπό του, ἀνακαλοῦσε στὴ μνήμη του τὰ λόγια τῆς Ρενέ, ἡ ὁποία, χωρὶς κἂν νὰ τὸν ἔχει ἀντικρίσει ποτέ της, εἶχε ζητήσει ἐπιείκεια γιὰ τὸν κρατούμενο. Ὁ δικαστικός, συνηθισμένος στὸ ἐγκλημα καὶ τοὺς ἐγκληματίες, σὲ κάθε λέξη τοῦ Νταντές ἔβλεπε νὰ ξεπροβάλλει πεντακάθαρα ἡ ἀπόδειξη τῆς ἀθωότητάς του. Πράγματι, αὐτὸς ὁ νεαρός, πὺν ἦταν σχεδὸν παιδὶ ἀκόμη, ἀπλοϊκό, φυσιολογικό, εἶχε μιὰ εὐφράδεια ἀπέναντί του. Ἦταν μιὰ εὐφράδεια πὺν πῆγαζε μέσ' ἀπὸ τὴν καρδιά του, πὺν ὅσο κι ἂν τὴν ψάχνεις, δὲν τὴ βρίσκεις συχὰ στοὺς ἀνθρώπους. Γεμάτη τρυφερότητα γιὰ ὅλους, ἀποτελεσματὴς εὐτυχίας του, μιᾶς εὐτυχίας πὺν κάνει κα-

λους ακόμα και τους κακούς, ἐπηρέαζε με τὴν εὐπροσηγορία της καὶ τὸν ἴδιο του τὸν ἀνακριτὴ, γιατί ἔβγαινε βαθιά ἀπὸ μέσα του. Ὅσο σκαιὸς καὶ αὐστηρὸς κι ἂν ἦταν ὁ Βιλφόρ ἀπέναντί του, ὁ Ἐδμόνδος ἀνταπαντοῦσε με τρυφερότητα καὶ καλοσύνη στὸν ἀνακριτὴ του, με τὸ βλέμμα του, τὴ φωνή καὶ τὶς χειρονομίες του.

«Νὰ πάρ' ἡ εὐχή», σκεφτόταν ὁ Βιλφόρ, «πρόκειται γιὰ ἓνα ἀξιαγάπητο ἀγόρι. Ἐλπίζω πὼς δὲν θὰ καταβάλω καμία ἰδιαίτερη προσπάθεια νὰ ξανασυναντήσω τὴ Ρενέ ἔχοντας ἐκπληρώσει τὶς ἐντολές της. Κι αὐτὴ θὰ μ' εὐχαριστήσῃ με μιὰ χειραψία μπροστὰ στοὺς ἄλλους καὶ μ' ἓνα γλυκὸ φιλὶ ὅταν τὴν ξεμοναχιάσω».

Μ' αὐτὴ τὴ γλυκιὰ προσμονή, τὸ πρόσωπο τοῦ Βιλφόρ ἄνθισε. Ἔτσι, ὅταν στράφηκε στὸν Νταντές, ὁ ὁποῖος εἶχε παρατηρήσει ὅλη αὐτὴ τὴν ὥρα τὶς ἀλλαγές τῶν ἐκφράσεών του, χαμογελοῦσε.

—Κύριε, τοῦ εἶπε ὁ Βιλφόρ, ἔχετε καθόλου ἐχθρούς;

—Ἐγὼ νὰ ἔχω ἐχθρούς; εἶπε ὁ Νταντές. Ἐχω τὴν τιμὴ νὰ εἶμαι ἓνας συνηθισμένος ἄνθρωπος, κοινός, ὅπως μ' ἔχει τοποθετήσῃ ἡ θέσῃ μου στὴν κοινωνία. Ἐχω κάπως ζωηρὸ χαρακτήρα, εἶναι ἀλήθεια, ἀλλὰ προσπαθῶ νὰ τὸν χαλιναγωγῇσω ὅταν ἀπευθύνομαι στοὺς κατωτέρους μου. Ἐχω κάτω ἀπὸ τὶς διαταγές μου δέκα με δώδεκα ναῦτες: ρωτῆστε τους, κύριε, καὶ θὰ σᾶς βεβαιώσουν ὅτι μ' ἀγαποῦν καὶ με σέβονται, ὄχι βέβαια σὰν πατέρα, μιᾶς καὶ δὲν ἐπιτρέπει κάτι τέτοιο ἡ ἡλικία μου, ἀλλὰ σὰν μεγαλύτερο ἀδερφό τους.

—Ὅμως, ἂν δὲν ἔχετε ἐχθρούς, μήπως ἔχετε ἀνταγωνιστές, ἀντίζηλους; Στὰ δεκαεννέα σας χρόνια, θὰ πάρετε τὸν τίτλο τοῦ πλοιάρχου, πολὺ μεγάλη ἄνοδος γιὰ τὴν καριέρα σας. Θὰ παντρευτεῖτε μιὰ ὁμορφὴ γυναίκα ποὺ σᾶς ἀγαπᾷ, πράγμα δύσκολο καὶ σπάνιο σ' ὅλη τὴ γῆ. Αὐτὲς οἱ δύο εὐνοίες τῆς τύχης θὰ ἔχουν δημιουργήσῃ μεγάλο φθόνο.

—Μᾶλλον ἔχετε δίκιο. Θὰ πρέπει νὰ ξέρετε τὴν ἀνθρώπινη φύση πολὺ καλύτερα ἀπὸ μένα. Ἀλλὰ ἂν οἱ φθονεροὶ εἶναι ἀνάμεσα στοὺς φίλους μου, σᾶς ὁμολογῶ πὼς καλύτερα νὰ μὴν τοὺς μάθω. Δὲν θέλω νὰ φτάσω στὸ σημεῖο νὰ μισήσω κάποιον ἀπ' αὐτοὺς.

—Ἐχετε ἄδικο, κύριε. Πάντα πρέπει νὰ βλέπεις καθαρὰ τί συμβαίνει στὸν περίγυρό σου. Καὶ ἐπειδὴ σχημάτισα τὴν ἐντύπωση πὼς εἶστε ἓνας πολὺ ἀξιοπρεπῆς νέος, θὰ παραβιάσω γιὰ χάρη σας ἓναν ἀπ' τοὺς βασικοὺς κανόνες τῆς δικονομίας. Θὰ σᾶς δείξω τὸ κείμενο τῆς καταγγελίας ποὺ σᾶς ἔφερε ἐνώπιόν μου. Ἔτσι, ἐλπίζω πὼς θὰ ρίξετε φῶς σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση. Ὅριστε ἡ καταγγελία. Μήπως ἀναγνωρίζετε τὸν γραφικὸ χαρακτήρα;

Καὶ ὁ Βιλφόρ ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσέπη του τὸ τσαλακωμένο χαρτὶ καὶ τὸ ἔδωσε στὸν Νταντές. Αὐτὸς τὸ παρατήρησε καὶ μετὰ τὸ διάβασε. Τὸ μέτωπό του σκοτείνιασε καὶ εἶπε:

—Ὅχι, κύριε! Δυστυχῶς δὲν ξέρω τίποτε. Δὲν ἀναγνωρίζω αὐτὸ τὸν γραφικὸ χαρακτήρα. Εἶναι ἀλλοιωμένος, παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως ἡ φόρμα του εἶναι καθαρή. Μὲ ἄλλα λόγια, τὸ γράμμα ἔχει γραφτεῖ ἀπὸ ἐπιδέξιο χέρι. Εἶμαι εὐτυχῆς, εἶπε ἀπευθυνόμενος μ' εὐγνωμοσύνη στὸν Βιλφόρ, ποὺ οἱ φίλοι μου δὲν ξέρουν νὰ γράφουν τόσο καλά. Εἶμαι εὐτυχῆς ποὺ ἔχω νὰ κάνω μὲ κάποιον σὰν ἐσᾶς, γιατί ὁ φθονερὸς εἶναι πραγματικὸς μου ἐχθρὸς.

Μιὰ σπίθα φώτισε τὰ μάτια τοῦ Νταντές καθὼς πρόφερε αὐτὰ τὰ λόγια. Ὁ Βιλφόρ διέκρινε μιὰ βίαιη ἐνέργεια στὴ ματιὰ ποὺ ὡς τότε κρυβόταν κάτω ἀπὸ τὴ γλυκιά του συμπεριφορά.

—Καὶ τώρα, γιὰ ἀπαντῆστε εἰλικρινά, κύριε, εἶπε ὁ ἀντεισαγγελέας. Ὅχι σὰν ἓνας κατηγορούμενος στὸν δικαστὴ του, ἀλλὰ ὅπως ἓνας ἄντρας ποὺ βρίσκεται

σέ δύσκολη θέση σ' έναν άλλο άντρα που ενδιαφέρεται γι' αυτόν: σ' αυτή τήν ανώνυμη καταγγελία υπάρχει ἔστω ἵχνος ἀλήθειας;

Καὶ ὁ Βιλφόρ πέταξε μὲ ἀηδία πάνω στὸ γραφεῖο τὸ γράμμα πὺ λίγο πρὶν τοῦ εἶχε ἐπιστρέψει ὁ Νταντές.

—“Ὅλα καὶ τίποτε, κύριε. Αὐτὴ εἶναι ὅλη ἡ ἀλήθεια. Σᾶς ὀρκίζομαι στὸ λόγο μου ὡς ναυτικός, στὴν ἀγάπη πὺ ἔχω στὴ Μερσέντες καὶ στὴ ζωὴ τοῦ πατέρα μου.

—Μιλήστε, κύριε, εἶπε δυνατὰ ὁ Βιλφόρ. Κι ἔπειτα, μιλώντας μέσα του: «Ἄν μποροῦσε νὰ μὲ δεῖ αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἡ Ρενέ, ἐλπίζω πὺς θὰ ἔμνε εὐχαριστημένη. Δὲν θὰ μὲ ἀποκαλοῦσε πιά “ἀποκεφαλίστῇ”!»

—Λοιπὸν, ἀφοῦ σαλπάραμε ἀπὸ τὴ Νάπολη, ὁ καπετὰν Λεκλέρ ἀρρώστησε ἀπὸ ἐγκεφαλικὸ πυρετό. Καθὼς δὲν εἶχαμε γιατρὸ στὸ καράβι, καὶ δὲν ἤθελε νὰ πιάσουμε πουθενὰ στεριά, γιὰτὶ βιαζότανε νὰ φτάσουμε στὴν Ἑλβα, ἡ κατάστασή του ἐπιδεινώθηκε τόσο πολὺ, πὺ τρεῖς μέρες μετὰ μὲ κάλεσε κοντά του, προαισθανόμενος πὺς ἔφτανε τὸ τέλος του, καὶ μοῦ εἶπε: “Ἀγαπημένε μου Νταντές, ὀρκίσου μου στὸ λόγο τῆς τιμῆς σου πὺς θὰ κάνεις ὅ,τι σοῦ πῶ. Γιὰτὶ ἀπ' αὐτὸ κρέμονται πολὺ σημαντικὲς ἐξελίξεις”.

»“Σᾶς δίνω τὸ λόγο μου, καπετάνιε μου”, τοῦ ἀπάντησα.

»“Ὁραῖα! Μετὰ τὸ θάνατό μου, αὐτοδικαίως θ' ἀναλάβεις τὸ ἀπόλυτο κουμάντο στὸ πλοῖο, μιὰ κι εἶσαι δεῦτερος καπετάνιος. Θὰ συνεχίσεις τὴ ρότα σου πρὸς τὴν Ἑλβα καὶ θ' ἀράξεις στὸ Πόρτο-Φεράγιο. Ἐκεῖ θὰ ψάξεις νὰ βρεῖς τὸν μεγάλο στρατάρχη καὶ θὰ τοῦ παραδώσεις αὐτὸ τὸ γράμμα. Μπορεῖ αὐτὸς νὰ σοῦ δώσει ἓνα ἄλλο γράμμα καὶ νὰ σοῦ ἀναθέσει

κάποια αποστολή. Αὐτὴ τὴν ἀποστολή, ποὺ κανονικὰ θὰ τὴν ἐκτελοῦσα ἐγώ, θὰ τὴ φέρεις σὲ πέρασ ἐσύ. Νταντές, ἐσὺ θὰ ἔχεις αὐτὴ τὴν τιμὴ”.

»“Θὰ τὴν ἐκπληρώσω στὸ ἀκέραιο, καπετάνιε μου. Ἀλλὰ πῶς θὰ συναντήσω τὸν μεγάλο στρατάρχη; Πῶς θὰ καταδεχτεῖ νὰ μὲ δεῖ; Τόσο εὐκολο εἶναι;”

»“Πάρε αὐτὸ τὸ δαχτυλίδι, στεῖλ’ του το μὲ κάποιον καὶ δὲν θ’ ἀντιμετωπίσεις καμμία δυσκολία”.

»Ἰσα ποὺ πρόλαβε. Δυὸ ὥρες μετὰ ἄρχισε νὰ παραληρεῖ. Τὴν ἄλλη μέρα πέθανε.

—Κι ἐσεῖς, τί κάνατε;

—Κύριε, ἔκανα αὐτὸ ποὺ ἔπρεπε νὰ κάνω, αὐτὸ ποὺ κι ὅποιοσδήποτε ἄλλος θὰ ἔκανε στὴ θέση μου. Πάντα εἶναι ἱερὴ ἡ τελευταία ἐπιθυμία ἑνὸς ἐτοιμοθάνατου. Ἀκόμα περισσότερο σ’ ἐμᾶς τοὺς ναυτικούς, ἡ τελευταία παράκληση ἑνὸς ἀνώτερου ἀξιωματικοῦ εἶναι διαταγή, ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἐκτελεστεῖ. Λοιπόν, ἄνοιξα πανιὰ γιὰ τὴ νῆσο Ἑλβα, ὅπου φτάσαμε τὴν ἄλλη μέρα. Διέταξα τὸ πλήρωμα νὰ παραμείνει στὸ πλοῖο καὶ κατέβηκα μόνος μου στὴ στεριά. Ὅπως εἶχα προβλέψει, δὲν ἦταν καὶ τόσο εὐκολο νὰ συναντήσω τὸν μεγάλο στρατάρχη. Ἀλλὰ ὅταν τοῦ ἔστειλα τὸ δαχτυλίδι, ἄνοιξαν ὅλες οἱ πόρτες μπροστά μου. Μὲ δέχτηκε, μὲ ρώτησε γιὰ τὶς συνθῆκες τοῦ θανάτου τοῦ καημένου τοῦ Λεκλέρ, καὶ ὅπως ἐκεῖνος ἤδη μοῦ εἶχε πεῖ, μοῦ παρέδωσε μία ἐπιστολή. Μετά, μὲ ἐπιφόρτισε νὰ τὴν παραδώσω προσωπικὰ στὸ Παρίσι. Μιᾶς καὶ αὐτὸ ἐκπλήρωνε τὴν τελευταία ἐπιθυμία τοῦ καπετάνιου μου, ὑποσχέθηκα πῶς θὰ παρέδίδα τὴν ἐπιστολὴ στὸν προορισμό της. Ὅταν ἀράξαμε στὴ Μασσαλία καὶ κατέβηκα στὴ στεριά, ταχτοποίησα τὶς ὑποθέσεις τοῦ πλοίου. Μετά, ἀφοῦ ἐπισκέφθηκα τὸν πατέρα μου, πῆγα νὰ δῶ τὴ μνηστὴ μου, ποὺ μοῦ φάνηκε πιὸ ὁμορφὴ κι ἀξιαγάπητη ἀπὸ ποτέ. Μὲ τὴ βοήθεια

τοῦ κυρίου Μορέλ προσπεράσαμε ὅλα τὰ ἐκκλησιαστικά ἐμπόδια. Ἐπειτα, ὅπως σᾶς εἶπα ἤδη, κύριε, γλέντησα στὸ τραπέζι τῶν ἀρραβώνων μου. Μία ὥρα μετὰ θὰ παντρευόμουν, καὶ σκόπευα νὰ πάω αὔριο στὸ Παρίσι ἂν δὲν μ' ἐπιαναν. Κι ὅλ' αὐτὰ τὰ τραβάω ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς καταγγελίας, πού, ὅπως βλέπω, φαίνεται πὼς τὴν περιφρονεῖτε ὅσο κι ἐγώ.

—Ναί, ναί, σίγουρα! μουρμούρισε ὁ Βιλφόρ. Μοῦ φαίνεται πὼς λέτε ἀλήθεια, καὶ τὸ μόνο πράγμα γιὰ τὸ ὁποῖο μπορῶ νὰ σᾶς κατηγορήσω εἶναι ἡ ἀπερισκεψία σας. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπερισκεψία σας δικαιολογεῖται ἀπὸ τὴν ὑπακοή σας στὶς ἐντολὲς τοῦ καπετάνιου σας. Παραδῶστε μου λοιπὸν αὐτὴ τὴν ἐπιστολή πὺν σᾶς παρέδωσαν στὴ νῆσο Ἐλβα, δῶστε μου τὸ λόγο σας πὼς δὲν θὰ φέρετε καμία ἀντίρρηση σὲ μελλοντικές ἐνοχλήσεις τῶν Ἀρχῶν, καὶ πηγαίνετε νὰ βρεῖτε τὴ μνηστὴ καὶ τοὺς φίλους σας.

—Ἄρα, εἶμαι ἐλεύθερος, κύριε! εἶπε τρελὸς ἀπὸ χαρὰ ὁ Νταντές.

—Βεβαίως! Μόνο παραδῶστε μου τὴν ἐπιστολή.

—Μά, τὴν ἔχετε μπροστά σας, κύριε! Ὅταν μὲ συνέλαβαν, κατάσχεσαν ὅλα μου τὰ χαρτιά, καὶ σ' αὐτὸ τὸ πακέτο πὺν ἔχετε πάνω στὸ γραφεῖο σας διακρίνω ἤδη κάποια δικά μου.

—Μιὰ στιγμή! εἶπε ὁ δικαστικὸς στὸν Νταντές, πὺν ἤδη εἶχε πάρει τὰ γάντια καὶ τὸ καπέλο του. Περιμένετε! Σὲ ποιὸν θὰ παραδίδετε τὴν ἐπιστολή;

—Στὸν κύριο Νοναρτιέ, στὴν ὁδὸ Ἐρωδιοῦ, στὸ Παρίσι.

Κεραυνὸς νὰ ἔπεφτε πάνω στὸν Βιλφόρ δὲν θὰ τὸν χτύπαγε τόσο πολὺ οὔτε τόσο ξαφνικά. Ἐνῶ εἶχε μισοσηκωθεί γιὰ νὰ πάρει τὸ πακέτο πὺν ἦταν στὴν ἄκρη τοῦ γραφείου, ξανάπεσε βαριά στὴν πολυθρόνα του. Φυλλομετρώντας νευρικὰ τὸ πακέτο μὲ τὰ χαρτιά, βρῆ-

κε ἐντέλει τὸ μοιραῖο γράμμα καὶ τὸ κοίταξε μὲ ἀπερίγραπτο τρόμο.

«Κύριος Νουαρτιέ, ὁδὸς Ἑρωδιοῦ 13», μουρμούριζε καθὼς τὸ πρόσωπό του χλόμιαζε ὅλο καὶ περισσότερο.

—Μάλιστα, κύριε, εἶπε ξαφνιασμένος ὁ Νταντές, τὸν γνωρίζετε;

—Ὅχι, ὄχι, ὄχι! βιάστηκε ν' ἀπαντήσῃ ὁ Βιλφόρ. Ἕνας πιστὸς ὑπάλληλος τοῦ βασιλέως δὲν ἔχει καμία σχέση με συνωμότες.

—Δηλαδή, πρόκειται γιὰ συνωμοσία; ρώτησε ὁ Νταντές ἐντρομος. Πάνω πού νόμιζε πὼς ἦταν ἐλεύθερος, τώρα φοβόταν περισσότερο ἀπὸ πρὶν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, κύριε, σᾶς εἶπα ἤδη πὼς ἀγνοοῦσα τελείως τὸ περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς πού κατασχέσατε ἐπάνω μου.

—Ναί, βέβαια, ξανάρχισε ὁ Βιλφόρ μὲ ὑπόκωφη φωνή. Ὅμως ξέρατε τὸ ὄνομα τοῦ παραλήπτη!

—Μά, ἀφοῦ ἔπρεπε νὰ τοῦ τὴν παραδώσω αὐτοπροσώπως, κύριε, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ ξέρω;

—Καὶ δὲν δείξατε αὐτὴ τὴν ἐπιστολὴ σὲ κανέναν; ρώτησε ὁ Βιλφόρ, πού ὅσο διάβαζε τόσο χλόμιαζε.

—Στὸ λόγο τῆς τιμῆς μου, κύριε! Σὲ κανέναν!

—Δηλαδή, κανένας στὸν κόσμο δὲν ξέρει πὼς μεταφέρατε ἀπὸ τὴν Ἑλβα ἓνα γράμμα γιὰ κάποιον κύριο Νουαρτιέ;

—Κανένας στὸν κόσμο, κύριε. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸν πού μοῦ τὴν παρέδωσε.

—Κι αὐτὸ ἀρκετὸ εἶναι! μονολόγησε ὁ Βιλφόρ. Ὑπεραρκετό!

Ὅσο ἔφτανε πρὸς τὸ τέλος τῆς ἀνάγνωσης, τόσο σκοτείνιαζε τὸ πρόσωπό του. Τὰ κάτασπρα χεῖλη του, τὰ χέρια πού ἔτρεμαν, τὰ φλογισμένα του μάτια, αὐτὴ ἡ ἀπότομη ἀλλαγὴ τῆς ἐμφάνισής του προξένησε στὸν Νταντές ἓναν ἀκαθόριστο τρόμο.

Τελειώνοντας τὸ διάβασμα, ὁ Βιλφόρ ἔπιασε τὸ κεφάλι μὲ τὰ δυό του χέρια κι ἔμεινε ἐξουθενωμένος γιὰ λίγο.

— Θεούλη μου! Τί συμβαίνει, κύριε; ρώτησε διστακτικά ὁ Νταντές.

Ὁ Βιλφόρ δὲν τοῦ ἀπάντησε. Ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ λίγο ξανασήκωσε τὸ χλομὸ καὶ παραμορφωμένο πρόσωπό του καὶ διάβασε γιὰ δεύτερη φορὰ τὴν ἐπιστολή.

— Καὶ μοῦ λέτε πὼς δὲν ξέρετε τὸ περιεχόμενο αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς; ξαναρώτησε.

— Σᾶς τὸ ξαναλέω, στὸ λόγο τῆς τιμῆς μου, κύριε, δὲν ἔχω ἰδέα! Ἀλλὰ, τί σᾶς συμβαίνει, κύριε; Θεέ μου! Θὰ πάθετε τίποτε! Θέλετε νὰ χτυπήσω τὸ κουδούνι; Νὰ φωνάξω γιὰ βοήθεια;

— Ὅχι, κύριε, εἶπε ὁ Βιλφόρ καὶ πετάχτηκε πάνω, μὴν κουννηθεῖτε, μὴν πεῖτε τίποτα, ἐγὼ διατάζω ἐδῶ κι ὅχι ἐσεῖς.

— Μά, κύριε, εἶπε θιγμένος ὁ Νταντές, ἐγὼ ἤθελα ἀπλὰ νὰ σᾶς βοηθήσω. Τίποτ' ἄλλο.

— Δὲν ἔχω ἀνάγκη. Μιὰ περαστικὴ ζαλάδα ἦταν. Τίποτε ἄξιο λόγου. Ἀσχοληθεῖτε μὲ τὸν ἑαυτὸ σας κι ἀφῆστε με ἑμένα. Ἀπαντῆστε λοιπόν!

Μάταια ὁ Νταντές περίμενε τὸ ἐρωτηματολόγιο ποὺ λογικὰ ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσει. Ἀντὶ γιὰ ἐρώτηση, ὁ Βιλφόρ ξανάπесе στὴν πολυθρόνα του, σκούπισε μὲ τὸ παγωμένο του χέρι τὸ λουσμένο στὸν ἰδρώτα μέτωπό του καὶ ξανάρχισε νὰ διαβάξει γιὰ τρίτη φορὰ τὴν ἐπιστολή.

«Ὡχ! Ἄν ξέρει τί περιέχει ἡ ἐπιστολή», μουρμούρισε, «καὶ μάθει ποτὲ πὼς ὁ Νουαρτιὲ εἶναι πατέρας τοῦ Βιλφόρ, χάθηκα. Χάθηκα γιὰ πάντα!»

Κάθε τόσο παρατηροῦσε τὸ πρόσωπο τοῦ Ἐδμόνδου. Λὲς καὶ τὸ διαπεραστικὸ του βλέμμα μποροῦσε νὰ σπάσει αὐτὸ τὸ ἀόρατο φράγμα ποὺ περικλείει τὰ

μυστικὰ ποὺ φυλάει κάποιος βαθιὰ μέσα στὴν καρδιά του καὶ τὰ ἀσφαλίζει.

— Ἄ, δὲν ἔχω καμία ἀμφιβολία! φώναξε στὸ τέλος.

— Μὰ γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, κύριε! εἶπε ὁ δυστυχὴς νεαρός. Ἄν ἀμφιβάλλετε γιὰ μένα, ἂν με ὑποπτεύετε, ρωτῆστε με ὅ,τι θέλετε! Θὰ ἀπαντήσω σὲ κάθε ἀπορία σας!

Ὁ Βιλφόρ ἔβαλε τὰ δυνατά του καὶ δίνοντας ἓναν καθησυχαστικὸ τόνο στὴ φωνή του εἶπε:

— Κύριε, ἀπὸ αὐτὴν καθαυτὴν τὴν ἀνάκριση προκύπτουν βαρύτατα στοιχεῖα ἐναντίον σας. Ἄρα, ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι εἶχα ἐλπίσει, δὲν ἐξαρθᾶται μόνον ἀπὸ ἐμένα, τὸ ἂν θὰ ἀφεθεῖτε ἐλεύθερος τώρα ἀμέσως ἢ ὄχι. Πρὶν πάρω ὁποιαδήποτε ἀπόφαση πρέπει νὰ συμβουλευτῶ τὸν γενικὸ ἀνακριτὴ. Ὅμως πιστεύω πῶς δὲν ἔχετε κανένα παράπονο ἀπὸ τὴ συμπεριφορά μου.

— Βεβαίως, κύριε! φώναξε ὁ Νταντές. Σᾶς εὐχαριστῶ πάρα πολύ. Γιὰ μένα ἦσαν στὰν πιὸ πολὺ φίλος παρὰ δικαστής.

— Λοιπόν, κύριε, θὰ σᾶς κρατήσω γιὰ λίγο σὰν κρατούμενο, ὅσο λιγότερο μπορῶ. Τὸ πιὸ ἐπιβαρυντικὸ στοιχεῖο ἐναντίον σας εἶναι αὕτὴ ἡ ἐπιστολή. Δεῖτε ὅμως...

Ὁ Βιλφόρ πῆγε μέχρι τὸ τζάκι, πέταξε τὸ γράμμα μέσα κι ἔμεινε παρατηρώντας το μέχρι νὰ γίνει στάχτη.

— Εἶδατε; Αὐτὸ τὸ στοιχεῖο τὸ κατέστρεψα.

— ὦ! φώναξε ὁ Νταντές. Ἐσεῖς δὲν ἐκπροσωπεῖτε τὴ Δικαιοσύνη. Εἶστε ἡ Καλοσύνη προσωποποιημένη!

— Ἀκοῦστε με ὅμως, ἐξακολούθησε ὁ Βιλφόρ, ὅπως καταλαβαίνετε, μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴν πράξη πρέπει νὰ μοῦ ἔχετε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη. Ἔτσι;

—“Αχ, κύριε! Διατάζετε με, καὶ θὰ ἐκτελέσω κάθε διαταγή σας.

—“Οχι, εἶπε ὁ Βιλφόρ πλησιάζοντάς τον. “Οχι, δὲν θέλω νὰ σᾶς διατάξω. Δὲν θέλω νὰ σᾶς δώσω διαταγές. Ἐγὼ μόνο συμβουλές μπορῶ νὰ σᾶς δώσω.

—Οἱ συμβουλές σας θὰ εἶναι διαταγές γιὰ μένα.

—Ἐδῶ, στὸ δικαστικὸ μέγαρο, θὰ κρατηθεῖτε μέχρι τὸ βράδυ. Ἴσως μέχρι τότε νὰ ἔρθει καὶ κάποιος ἄλλος νὰ σᾶς ἀνακρίνει. Νὰ τοῦ πεῖτε ὅ,τι εἶπατε καὶ σ’ ἐμένα. Οὔτε λέξη ὅμως γι’ αὐτὸ τὸ γράμμα.

—Σᾶς τὸ ὑπόσχομαι, κύριε.

Ὁ Βιλφόρ εἶχε φτάσει στὸ σημεῖο νὰ παρακαλᾷ τὸν κρατούμενο, ὁ ὁποῖος παρηγοροῦσε καὶ καθησύχαζε τὸν δικαστὴ του.

—Καταλαβαίνετε, εἶπε ρίχνοντας μιὰ ματιὰ στὶς στάχτες, ποὺ ἀφοῦ κράτησαν γιὰ λίγο τὸ σχῆμα τοῦ χαρτιοῦ, ἄρχισαν νὰ σκορπίζονται ἀνεβαίνοντας πρὸς τὴν καμινάδα. Αὐτὴ ἡ ἐπιστολὴ καταστράφηκε. Δὲν ὑπάρχει πιὰ. Μόνο ἐσεῖς κι ἐγὼ ξέρουμε πὼς ὑπῆρξε κάποτε. Δὲν ὑπάρχει περίπτωση νὰ σᾶς τὴν παρουσιάσει πιὰ κάποιος. Ἄν σᾶς τὴν ἀναφέρουν, ἀρνηθεῖτε κατηγορηματικὰ τὴν ὑπαρξή της καὶ θὰ σωθεῖτε.

—Μείνετε ἡσυχος, κύριε. Θὰ ἀρνηθῶ ὅτι ὑπῆρξε ποτέ, εἶπε ὁ Νταντές.

—Ὡραῖα, ὠραῖα! εἶπε ὁ Βιλφόρ, ἀπλώνοντας τὸ χέρι πρὸς τὸ κορδόνι τοῦ κουδουνιοῦ. Κι ἔπειτα, μαζεύοντας τὸ χέρι του, εἶπε:

—Μήπως ὑπάρχει κι ἄλλο γράμμα;

—Μόνο αὐτὸ ὑπῆρχε.

—Ὅρκιστεῖτε.

Ὁ Νταντές ὑψωσε τὸ χέρι.

—Ὅρκίζομαι, δῆλωσε.

Ὁ Βιλφόρ τράβηξε τὸ κορδόνι. Ὁ ἐνωμοτάρχης τῆς Ἀστυνομίας μπῆκε στὸ γραφεῖο.

Ὁ Βιλφόρ πλησίασε τὸν ἐνωμοτάρχην καὶ τοῦ ψιθύρισε μερικὲς λέξεις στὸ ἄφτί. Ὁ ἐνωμοτάρχης ἀπάντησε κουνώντας ἀπλὰ τὸ κεφάλι του.

— Ἀκολουθήστε τὸν κύριο, εἶπε ὁ Βιλφόρ στὸν Νταντές.

Ὁ Νταντές ὑποκλίθηκε, ἔριξε ἓνα τελευταῖο βλέμμα ὅλο εὐγνωμοσύνη στὸν Βιλφόρ καὶ βγῆκε ἀπὸ τὸ δωμάτιο. Μόλις ἔκλεισε πίσω τους ἡ πόρτα, ὁ Βιλφόρ αἰσθάνθηκε πῶς τὸν ἐγκατέλειπαν οἱ δυνάμεις του. Σχεδὸν λιπόθυμος, σωριάστηκε στὴν πολυθρόνα. Μετὰ ἀπὸ λίγο φάνηκε νὰ συνέρχεται σιγὰ σιγὰ:

— Θεέ μου! ψέλλισε. Ἀπὸ τί συμπτώσεις μποροῦν νὰ ἐξαρτηθοῦν ἡ ζωὴ καὶ ἡ περιουσία τοῦ καθενός!... Ἄν ὁ βασιλικὸς εἰσαγγελέας εἶχε μείνει στὴ Μασσαλία, ἂν ἀντὶ γιὰ μένα εἶχανε καλέσει τὸν ἀρμόδιο ἀνακριτὴ, θὰ ἤμουν χαμένος! Κι αὐτὸ τὸ χαρτί, αὐτὸ τὸ καταραμένο χαρτί, θὰ μ' ἔσπρωχνε στὴν ἄβυσσο. Ἄχ, πατέρα, πατέρα! Σ' αὐτὸν τὸν κόσμον πάντα θὰ σέ βρίσκω ἐμπόδιο στὴν εὐτυχία μου; Θὰ πρέπει νὰ παλεύω αἰῶνια μὲ τὸ παρελθόν σου;

Ἐπειτα, μιὰ ἀπροσδόκητη λάμψη φάνηκε νὰ γεννήθηκε στὸ μυαλό του καὶ λίγο λίγο φώτισε τὸ πρόσωπό του. Ἐνα χαμόγελο σχηματίστηκε στὸ σφιγμένο ἀκόμη στόμα του. Τὰ βλοσυρὰ μάτια του σταθεροποιήθηκαν καὶ καρφώθηκαν σ' ἓνα σημεῖο, ὅπως ὅταν συγκεντρώνεται κανεὶς σὲ κάποια σκέψη. «Αὐτὸ εἶναι!» σκέφτηκε. «Σίγουρα, αὐτὴ ἡ ἐπιστολή, ποῦ θὰ μποροῦσε νὰ μὲ ἐξαφανίσει, μπορεῖ νὰ εἶναι γούρικη. Ἐμπρὸς λοιπόν, Βιλφόρ, ἐπὶ τὸ ἔργον!» Καὶ ἀφοῦ σιγουρεύτηκε πῶς ὁ κατηγορούμενος δὲν ἦταν πιά στὸν προθάλαμο, ὁ ἀντεισαγγελέας βγῆκε κι αὐτὸς καὶ τράβηξε βιαστικὰ πρὸς τὸ σπίτι τῆς μνηστῆς του.